

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain, yliopistolain sekä rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia, ammattikorkeakoululakia, yliopistolakia ja rikosrekisterilakia. Esityksen tavoitteena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja sen jälkeisessä työelämässä lisäämällä koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen keinovalikoimaa opiskelijoita koskevilla soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksissä.

Koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan lisättäviksi säännökset, joiden perusteella opiskelijalta voitaisiin tietyissä tilanteissa peruuttaa opiskeluoikeus opinnoissa, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Peruuttamisen edellytyksenä olisi, että opiskelija on osoittanut olevansa ilmeisen soveltumaton toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai harjoittelussa vaarantamalla opinnoissaan toistuvasti tai vakavasti toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden tai että opiskelija ei terveydeltään ja toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä.

Opinnoissa, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, voitaisiin opiskeluoikeus lisäksi peruuttaa, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuoliliveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta rikoksesta taikka vähäistä vakavammasta huumausainerikoksesta. Opiskelija olisi velvollinen pyydettyään toimittamaan otteen rikosrekisteristä.

Esityksen mukaan ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa päätöstä opiskelijan kanssa tulisi selvittää tämän mahdollisuus

hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelijan kanssa voitaisiin myös sopia siitä, että opiskelija voidaan ottaa tai siirtää saman koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun muuhun koulutukseen. Lisäksi esityksessä mahdollistettaisiin opiskeluoikeuden palauttaminen, jos peruuttamisen aiheuttaneet syyt ovat poistuneet.

Opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa sekä lisättäviksi ammattikorkeakoulu- ja yliopistolakiin. Korkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi myös säännös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Kaikkien koulutusta koskevien lakien kurinpitösäännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi.

Koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan lisättäviksi säännökset opiskelijoiden huumausainetestauksesta. Opiskelija voitaisiin velvoittaa esittämään huumausainetestiä koskeva todistus, jos opiskelijan epäiltäisiin olevan huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä, työssäoppimisessa tai harjoittelussa. Testaamisen edellytyksenä olisi muun muassa, että huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen vakavasti vaarantaisi opiskelijan omaa tai toisen henkeä tai terveyttä, liikenteen turvallisuutta, salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai merkittävästi lisäisi huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan

näytteen antaminen voisi johtaa kurinpito-toimiin.

Lisäksi lakeihin ehdotetaan lisättäviksi tarvittavat säännökset opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen sekä kurinpitoon liittyvästä menettelystä, arkaluonteisten tietojen käsittelystä, tietojensaantioikeudesta ja muutoksenhausta.

Koulutusta koskevien lakien useita säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi lisäksi sen johdosta, että opetusministeriön nimi on toukokuun alussa 2010 vaihtunut opetus- ja kulttuuriministeriöksi.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2011.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	3
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Ammatillinen peruskoulutus ja aikuiskoulutus.....	5
Yliopisto- ja ammattikorkeakoulutus.....	7
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ulkopuolinen koulutus.....	9
Päihdetestaus.....	12
Terveystieteiden ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden rajoittaminen.....	14
Tietosuoja ja tiedonvaihto.....	15
Opiskelijahuollon järjestäminen.....	17
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	18
Ruotsi.....	18
Norja.....	19
Saksa.....	20
Iso-Britannia.....	21
2.3 Nykytilan arviointi.....	22
Alalle soveltumattomuus ja sen aiheuttamat toistuvat tai vakavat turvallisuusuhat.....	22
Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja kurinpito.....	26
Päihdeiden väärinkäyttö ja päihdetestaus.....	27
Tietosuoja ja tiedonvaihto.....	28
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	28
3.1 Tavoitteet.....	28
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	29
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	32
Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskeluoikeuden peruuttaminen.....	32
Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja kurinpito.....	34
Huumausainetestaus.....	35
Tietosuoja ja tiedonvaihto.....	36
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	37
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	37
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	38
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	38
Vaikutukset perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumiseen.....	38
Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen.....	39
Vaikutukset rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen.....	39
Vaikutukset lapsiin ja nuoriin sekä muihin erityisryhmiin.....	39
Sukupuolivaikutukset.....	39
5 ASIAN VALMISTELU.....	39
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	39
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	40

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	43
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	43
1.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta	43
1.2 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta	55
1.3 Ammattikorkeakoululaki	56
1.4 Yliopistolaki	66
1.5 Rikosrekisterilaki	75
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	75
3 VOIMAANTULO	76
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	76
4.1 Johdanto	76
4.2 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja opiskelijaksi ottamisen esteet	77
4.3 Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa	79
4.4 Huumausainetestaus	80
4.5 Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön	80
4.6 Kurinpito	81
4.7 Tietosuoja ja tiedonvaihto	81
LAKIEHDOTUKSET	83
1. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	83
2. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta	91
3. Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta	94
4. Laki yliopistolain muuttamisesta	101
5. Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta	109
LIITTEET	111
RINNAKKAISTEKSTIT	111
1. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	111
2. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta	126
3. Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta	131
4. Laki yliopistolain muuttamisesta	144
5. Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta	159
ASETUSLUONNOKSET	161
Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta	161
Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 8 §:n muuttamisesta	162
Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	163
Valtioneuvoston asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	164

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Nykyinen koulutusta koskeva lainsäädäntö ei anna korkeakouluille ja koulutuksen järjestäjille riittäviä keinoja toimia tilanteissa, joissa opiskelijan toiminta opinnoissa tai niihin liittyvässä harjoittelussa vaarantaa vakavasti potilas-, asiakas- tai liikenneturvallisuuden tai on uhkana alaikäisten turvallisuudelle. Tällaisessa tilanteessa tulisi olla mahdollista ottaa pois opiskeluoikeus ja/tai ohjata opiskelija sellaiselle alalle, jossa tämä ei aiheuta vaaraa muille tai itselleen. Sekä muille vaaraa aiheuttavaan toimintaan että kurinpito-ongelmiin liittyy usein päihdeiden väärinkäyttö. Nykyinen lainsäädäntö ei määrittele päihdetestauksen käyttötarkoituksia ja -rajoituksia oppilaitoksissa.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen tarkoittaa, että opiskeluoikeuden myöntänyt koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu ottaa opiskelijalta pois tälle aiemmin myönnetyn opiskeluoikeuden. Nykyinen koulutusta koskeva lainsäädäntö ei eräitä yksittäisiä koulutusaloja lukuun ottamatta anna tähän mahdollisuutta tilanteissa, joissa on ilmeistä, että alaan liittyvien turvallisuus- tai muiden vaatimusten vuoksi opiskelija ei sovellu toimimaan opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä, työssäoppimisessa ja harjoittelussa. Opiskelijavalintojen ja opinto-ohjauksen tavoitteena on, että koulutuksen hakeutuvat suuntautuvat heille sopivaan koulutukseen ja että heillä olisi realistinen käsitys omasta soveltuvuudesta kyseiselle alalle. Tästä huolimatta koulutukseen tulee valituksi henkilöitä, jotka osoittautuvat soveltumattomiksi kyseisen alan opintoihin ja voivat vakavasti vaarantaa muiden tai oman turvallisuutensa.

Alalle soveltumattomuus voi koulutuksen aikana ilmetä esimerkiksi kyseisen alan turvallisuusvaatimukseen kohdistuvana vakavana piittaamattomuutena, vakavina mielenterveys- tai päihdeongelmina taikka rikokseen syyllistymisenä, joista johtuen opiskelija voi koulutuksen aikana tai myöhemmin ammatissa toimiessaan aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa toisille. Tukemalla opiskelijan selviyty-

mistä ongelmistaan, ohjaamalla tämä toisen koulutusalan opintoihin ja viime kädessä puuttamalla opiskeluoikeuteen pyritään ennakoon ehkäisemään vahinkojen tapahtumista.

Päihdetestauksesta ei nykyisin ole säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alan koulutusta koskevassa lainsäädännössä. Päihdetestejä on kuitenkin oppilaitoksissa jossain määrin tehty. Opetushallitus on ohjeistanut oppilaitoksia eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin huumetestausta koskevien ratkaisujen valossa. Päihdetestien edellytyksistä ja päihdeiden väärinkäytön seuraamuksista säättäminen lain tasolla selkeyttäisi sekä opiskelijoiden että oppilaitosten oikeuksia ja velvollisuuksia.

Edellä mainittuihin asioihin liittyy olennaisesti perusoikeusnäkökulma. Opiskeluoikeuden peruuttamisessa ja päihdetestauksessa kajotaan opiskelijan perusoikeuksiin. Toisesta näkökulmasta katsoen pyrkimyksenä on muun muassa kohentaa perustuslailla suojattua oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevat säännökset tulisivat sovellettaviksi suhteellisen harvoin. Säännösten soveltamisala olisi suppea ja niiden tarkoituksena olisi viimesijaisena keinona voida puuttua kaikkein vakavimpiin yksittäisiin tapauksiin. Myös huumausainetestausta koskevien säännösten soveltamisala olisi tarkkaan rajattu. Lisäksi menettelystä, tietojensaannista ja tietojen käsittelystä sekä muutoksenhausta säädettäisiin lain tasolla selkeästi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Ammatillinen peruskoulutus ja aikuiskoulutus

Ammatillisiin tutkintoihin kuuluvat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisesta peruskoulutuksesta säädetään ammatillisesta

koulutuksesta annetussa laissa (630/1998). Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Tutkinnoissa pyritään siihen, että tutkinnon suorittanut voi siirtyä työelämään välittömästi tutkinnon suorittamisen jälkeen ammattiinsa päteväenä.

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa myös ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomana näyttötutkintona siten, kuin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) säädetään. Ammatillisissa perustutkinnoissa näyttötutkintona osoitettava ammatillinen osaaminen on sama kuin opetussuunnitelma- ja perusteisessa koulutuksessa tuotettu osaaminen. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkintojen perusteiden mukaisesti.

Ammatillisena aikuiskoulutuksena voi suorittaa näyttötutkintoina ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Ammattitutkinnoissa osoitetaan alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito. Erikoisammattitutkinnoissa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittavat ovat tavallisesti työssä jo toimivia tai toimineita, joilla on jo aiemmin suoritettuna ammatillinen perustutkinto tai muita tutkintoja. Tavallisesti näyttöön valmistaudutaan valmistavan koulutuksen kautta, mutta siihen osallistuminen ei ole edellytyksenä näyttöön osallistumiseen.

Oppisopimuskoulutuksena voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja sekä lisäkoulutuksena suoritettavia ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Oppisopimuskoulutuksena voidaan lisäksi suorittaa muuta eitutkintotavoitteista ammatillista lisäkoulutusta. Oppisopimus perustuu opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen. Oppisopimus voi perustua myös virkamiehen ja työnantajan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Yrittäjälle voidaan lisäksi järjestää oppisopimuskoulutusta omassa yrityksessään. Koulutuksen järjestäjän luvalla oppisopimus voidaan purkaa perusteilla, jotka työsopimuslain mukaan oikeuttaisivat työsopimuksen irtisanomiseen.

Opiskelijaksi ottamisesta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä

ja opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa annetussa opetusministeriön asetuksessa (167/2002). Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisista pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opiskelijaksi ei voida ottaa henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilansa koskevat tiedot. Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että opiskelijaksi valitun terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös koulutukseen kuuluvasta työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta, kuten alan tehtävissä toimiminen ja tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edellyttää. Opiskelijan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei terveydentilansa vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalintaa tehtäessä on otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. On mahdollista, että saman tutkinnon sisällä voi olla tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaisia terveydentilavaatimuksia ja mahdollistavat opiskelijalle yksilöllisiä ratkaisuja koulutuksen suorittamiseen. Sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat tulee ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan erilaisten opetusjärjestelyjen ja opiskelijahuoltoapalveluiden avulla.

Edellä kuvattuja opiskelijaksi ottamista ammatillisessa koulutuksessa koskevia säännöksiä sovelletaan myös ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Tämän mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö voi tarkemmin päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista. Opiskelijaksi ottamisen perusteita koskevaa opetusministeriön asetusta ei kuitenkaan ole toistaiseksi ulotettu näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen eikä muuhun erityisesti aikuisille suunnattuun koulutukseen.

Oppilaitosmuotoisessa opetussuunnitelma- ja perusteisessa ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa järjestetään joissain perustutkinnoissa pääsy- tai soveltuvuuskokeet koulutukseen hakijoille. Näin toimitaan esimer-

kiksi sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnossa. Tällä alalla psykologien testien käyttö on yleistä, lisäksi soveltuvuuskokeissa voi olla haastatteluja ja ryhmätyötilanteita. Näyttötutkintoon valmistavassa aikuiskoulutuksessa ja työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa soveltuvuuskokeita järjestetään huomattavasti vähemmän. Esimerkiksi oppisopimuskoulutukseen hakeutuville järjestää noin 30 prosenttia koulutuksen järjestäjistä testejä.

Edellä kuvatun mukaisesti opiskelijaksi ottamisen perusteet ovat erilaiset riippuen siitä, hakeudutaanko ammatillista koulutusta suorittamaan oppilaitosmuotoisesti, näyttötutkintoon valmistavana vai oppisopimusmuotoisena koulutuksena.

Ammatillisessa koulutuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti työelämän tarpeet ja koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin sisältyy ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 §:n mukaan ammatillisia opintoja ja niitä tukevaa työssäoppimista sekä ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammattitaitoa täydentäviä yhteisiä opintoja. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy työssäoppimista vähintään 20 opintoviikkoa.

Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä työssäoppiminen perustuu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 16 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 5 §:n mukaisesti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Työssäoppiminen toteutetaan pääsääntöisesti siten, että opiskelija ei ole työsopimussuhteessa työnantajaan.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oikeus turvalliseen ympäristöön kattaa sekä psyykkisen että fyysisen ympäristön. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 §:n mukaan työnantaja vastaa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa tai ammattiosaamisen näytöissä opiskelijan työturvallisuudesta myös silloin, kun opiskelija ei ole työsopimussuhteessa työnantajaan. Myös koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeli-

jan työturvallisuudesta. Koulutuksen järjestäjän on toimittava niin, että oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu myös työssäoppimisjaksojen aikana. Koulutuksen järjestäjän tulee ennen työssäoppimista koskevan sopimuksen tekemistä selvittää, miten työssäoppiminen voidaan järjestää turvallisesti. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijalla on riittävät perusvalmiudet turvalliseen työhön ja opiskeluun työpaikalla.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:n mukaan opiskelija voi menettää oikeutensa opiskella, jos opinnot tai ammatissa toimiminen edellyttävät erityisiä taiteellisia taipumuksia tai muita ammatissa toimimisen edellyttämiä erityisiä valmiuksia ja on ilmeistä, ettei opiskelijalla ole edellytyksiä opintojen asianmukaiseen suorittamiseen tai tutkintoon johtavassa ammatissa toimimiseen. Opinnoista, joihin pykälää sovelletaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 §:n mukaan opiskeluoikeuden menettämistä koskevaa säännöstä sovelletaan musiikkialan perustutkintoon ja lennonjohdon perustutkintoon.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 a §:ssä säädetään menettelystä opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa. Ennen opiskeluoikeuden menettämistä koskevan päätöksen tekemistä on kuultava opiskelijaa ja hänen huoltajaansa sekä hankittava tarpeellinen selvitys. Asiasta tulee antaa kirjallinen päätös.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n mukaan opiskeluoikeuden menettämistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla aluehallintoviranomaiselle ja edelleen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulutus

Yliopistolain (558/2009) 36 §:n mukaan opiskelijat ottaa yliopisto. Yliopistolain mukaisesti yliopisto päättää opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeiden järjestämisestä. Hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Valintamenettelyt voivat vaihdella yliopistoittain ja koulutusaloittain. Opiskelijavalinta järjestetään yliopistojen

päävalintojen osalta yhteishaun avulla. Opiskelijoiden valintaan liittyvät valintakokeet ovat opiskelijalle maksuttomia.

Ammattikorkeakoululain (351/2003) 22 §:n mukaan opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeen järjestämisestä päättää ammattikorkeakoulu. Hakijoihin on noudatettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opiskelijat ottaa ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinta järjestetään pääsääntöisesti yhteishaun avulla. Ammattikorkeakoulujen opetuksesta perittävien maksujen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (354/2003) mukaan valintakokeet kuuluvat maksuttoman ammattikorkeakouluopetuksen piiriin.

Korkeakouluissa alalle soveltuvuutta mitataan valintakokeiden yhteydessä. Soveltuvuutta testataan kirjallisilla tehtävillä, haastatteluilla, erilaisilla ryhmätilanteilla, psykologisilla testeillä ja asiantuntijakonsultaatioilla oppimis- ja työskentelyvalmiuksien sekä sosiaalisten valmiuksien arviointiin.

Yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) mukaan alempaan korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua perus- ja aineopintoja, kieli- ja viestintäopintoja, monitieteisiä opintokokonaisuuksia, muita opintoja sekä asiantuntijuutta kehittävää harjoittelua. Farmaseutin tutkinnoissa opintoihin kuuluu pakollinen harjoittelu.

Ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua perus- ja aineopintoja sekä syventäviä opintoja, kieli- ja viestintäopintoja, monitieteisiä opintokokonaisuuksia, muita opintoja sekä asiantuntijuutta syventävää harjoittelua. Lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnoissa, yhteiskuntatieteellisen alan tutkintoon kuuluvassa sosiaalityön koulutuksessa, proviisorin tutkinnoissa sekä psykologian maisterin tutkinnoissa opintoihin kuuluu pakollinen harjoittelu.

Yliopistoissa järjestettävän opettajankoulutuksen erityisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet itsenäiseen toimintaan opettajana, ohjaajana ja kasvattajana. Opettajakoulutuksen opintoihin kuuluu muun muassa opettajan pedagogiset opinnot ja ohjattua harjoittelua sisältäviä kasvatustieteellisiä opintoja ja jotka voivat suuntautua erityisesti

perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen tai aikuiskoulutuksen tehtäviin. Kyseinen harjoittelu suoritetaan harjoittelukoulussa, muussa yliopiston hyväksymässä oppilaitoksessa tai muulla yliopiston hyväksymällä tavalla.

Ammattikorkeakoululain 4 §:n mukaan ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa.

Ammattikorkeakoululain 19 §:n mukaan tutkintoon johtavat opinnot järjestetään koulutusohjelmina sen mukaan, kun valtioneuvoston asetuksella säädetään ja ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä määrätään. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutusohjelmista ammattikorkeakoulun esityksestä. Ammattikorkeakoulu päättää koulutusohjelmien opetussuunnitelmista. Ammattikorkeakouluasetuksen (352/2003) 4 §:n mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kuuluu perus- ja ammatitopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnyte.

Ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvan harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Ammattikorkeakoulututkintojen kokonaislaajuus on 210—270 opintopistettä, josta harjoittelun osuus koulutusohjelmasta riippuen 30—120 opintopistettä. Esimerkiksi sairaanhoitajan (AMK) tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä, josta ammattitaitoa edistävää harjoittelua 75 opintopistettä. Harjoittelu toteutetaan ammattikorkeakoulun harjoitustiloissa sekä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa harjoittelusta työnantajien kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Yliopistolain opiskeluoikeutta koskevan 41 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa alempaan tai ylempään korkeakoulutut-

kintoon johtavat opinnot yliopiston tutkintösäännössä ja opetussuunnitelmassa määräämällä tavalla. Lainkohdassa on lisäksi määritelty tutkintojen laajuuteen perustuvat opintojen enimmäissuoritusajat. Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan säädetyssä ajassa, menettää lain 43 §:n nojalla opiskeluoikeutensa, jollei yliopisto myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Jos opiskeluoikeuden menettänyt henkilö haluaa myöhemmin jatkaa opintojaan, hänen on haettava yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi. Tämän lisäksi opiskeluoikeuden menettää tilanteessa, jossa opiskelija ei ole ilmoittautunut läsnä olevaksi tai poissa olevaksi 39 §:ssä säädetyllä tavalla. Jos tällainen opiskelija haluaa myöhemmin aloittaa opintonsa tai jatkaa niitä, hänen on haettava yliopistolta oikeutta päästä opiskelijaksi. Opiskeluoikeuden palauttaminen ei kummasakaan tilanteessa edellytä hakemista normaalin valintamenettelyn (pääsykokeen) kautta, vaan yliopisto palauttaa sen hakemuksesta.

Ammattikorkeakoululain (351/2003) 24 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot asianomaisen koulutusohjelman ja sen opetussuunnitelmien sekä ammattikorkeakoulun tutkintösäännöissä määrättyjen perusteiden mukaisesti. Lainkohdassa on lisäksi määritetty tutkintojen laajuuteen perustuva opintojen enimmäissuoritus aika. Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan säädetyssä ajassa, menettää 25 §:n 2 momentin mukaan opiskeluoikeutensa, jollei ammattikorkeakoulu erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ulkopuolinen koulutus

Maanpuolustuskorkeakoulu, Poliisiammattikorkeakoulu, Pelastusopisto ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus ovat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan ulkopuolisia oppilaitoksia, joista on säädetty omissa laeissaan. Kyseisiä oppilaitoksia koskevat lait ovat verrattain tuoreita ja niissä on oppilaitosten erityisestä luonteesta johtuen säädetty tarkkaan opiskeluoikeuden menettämi-

sestä, kurinpitorangeistuksista ja päihdetestauksesta.

Maanpuolustuskorkeakoulu toimii puolustusministeriön hallinnonalalla ja siitä säädetään laissa Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008). Lain 26 §:n mukaan korkeakoulu voi keskeyttää opiskelun enintään vuodeksi kerrallaan pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti taikka opiskelijaan kohdistuvan rikostutkinnan ajaksi tai muusta näihin rinnastuvasta painavasta syystä.

Lain 27 §:n perusteella opiskelija menettää opiskeluoikeuden, jos hän 1) on antanut vääriä tietoja tai salannut seikan, joka olisi voinut estää valinnan; 2) on syyllistynyt opintojen aikana rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta virkaan taikka käyttäytynyt upseerin arvolle sopimattomalla tavalla opintojen aikana; 3) kieltäytynyt päihdetestauksesta tai antanut päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen; 4) laiminlyö opetukseen osallistumisen toistuvasti tai olennaisella tavalla; 5) on rikkonut koulun johtosääntöä toistuvasti tai olennaisella tavalla; 6) ei jatka opiskeluaan keskeyttämistä koskevan määräajan päätyttyä tai perusteita opiskelun jatkamiselle ei enää ole; taikka 7) ei suorita opintoja opetussuunnitelman mukaisessa enimmäisajassa eikä opiskelijalle erityisestä syystä myönnetä lisäaikaa.

Lain 30 §:n mukaan opiskelijaksi hakeutuva on velvollinen osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön ja laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin ennen opiskelijaksi hyväksymistä. Lisäksi opintoja jo suorittava on velvollinen korkeakoulun määräyksestä osallistumaan päihdetestiin opiskeluaikana tai siihen liittyvässä harjoituksessa, jos on perusteltua aiheita epäillä, että opiskelija esiintyy päihteiden vaikutuksen alaisena. Päihdetestistä saatu tieto on terveydentilatieto ja Maanpuolustuskorkeakoulu saa kirjallisen johtopäätöksen päihdetestistä.

Opiskelun keskeyttämistä tai opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa noudatetaan hallintolakia (434/2003). Opiskelun keskeyttämistä tai opiskeluoikeuden menettämistä päättää rehtori.

Maanpuolustuskorkeakoulun opiskeluoikeuden menettämistä tai opiskelun keskeyt-

tämistä koskeviin päätöksiin haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti. Opiskelijavalintaa koskevaan päätökseen haetaan oikaisua ennen varsinaista muutoksenhakua. Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee opiskelijaksi hyväksymistä, opiskeluoikeuden menettämistä tai opiskelun keskeyttämistä, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Poliisiammattikorkeakoulu toimii sisäasiainministeriön hallinnonalalla ja siitä säädetään laissa poliisikoulutuksesta (68/2005). Lain 12 §:n mukaan ammattikorkeakoulu voi keskeyttää opiskelun enintään vuodeksi kerrallaan pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti taikka opiskelijaan kohdistuvan rikostutkinnan ajaksi tai muusta näihin rinnastuvasta painavasta syystä. Poliisiammattikorkeakoulun antaman tiedon mukaan keskeytyspäätöksiä tehdään keskimäärin kahdesta kolmeen kappaletta vuodessa. Syynä on pääsääntöisesti rikosepäily.

Poliisiammattikorkeakoulu voi antaa opiskelijalle kirjallisen varoituksen tai suullisen huomautuksen, jos tämä on koulutuksen aikana käyttäytynyt poliisin arvolle sopimattomalla tavalla, laiminlyönyt opetukseen osallistumisen tai rikkonut Poliisiammattikorkeakoulun järjestyssääntöä. Varoituksia tai huomautuksia annetaan lähinnä järjestyssääntörikkomuksista vuosittain keskimäärin viidestä kymmeneen kappaletta. Varoituksen syynä on useimmiten päihtyneen esiintyminen Poliisiammattikorkeakoulun alueella tai opetustilanteessa. Huomautuksen syynä on useimmiten luvaton poissaolo koulutuksesta.

Poliisiammattikorkeakoulusta annetussa laissa on säädetty opiskeluoikeuden menettamisestä ja koulutuksesta erottamisesta. Lain 11 §:n nojalla opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa, menettää opiskeluoikeutensa, ellei hänelle erityisestä syystä myönnetä lisäaikaa. Lain 14 §:n mukaan Poliisiammattikorkeakoulu voi erottaa opiskelijan koulutuksesta, jos tämä 1) on antanut koulutukseen pyrkiessään sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi;

2) on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta poliisimiehen virkaan taikka muutoin käyttäytynyt poliisin arvolle sopimattomalla tavalla eikä kirjallista varoitusta ole pidettävänä riittävänä seuraamuksena; 3) poliisin perustutkintoa suorittaessaan kieltäytyy 7 §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta taikka antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen; 4) ei jatka opiskeluaan opiskelun keskeyttämistä koskeneen määräajan päätyttyä taikka perusteita perustutkintokoulutuksen jatkamiselle ei enää ole; 5) laiminlyö toistuvasti taikka olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen; tai 6) on toistuvasti taikka olennaisella tavalla rikkonut Poliisiammattikorkeakoulun järjestyssääntöä.

Poliisiammattikorkeakoulun antaman tiedon mukaan tähän mennessä lain 14 §:n nojalla on erotettu lähinnä sellaisia opiskelijoita, jotka ovat syyllistyneet rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta poliisimiehen virkaan. Lisäksi eräissä tapauksissa on erotettu opiskelijoita, jotka eivät ole jatkaneet opiskeluaan keskeytyspäätöksessä annetun määräajan jälkeen. Vuonna 2008 Poliisiammattikorkeakoulusta on erotettu neljä opiskelijaa, joista kahden osalta syynä oli syyllistyminen rikokseen ja kahden osalta lain 12 §:ssä tarkoitetun määräajan päätyminen. Vuonna 2007 erotettiin yksi opiskelija. Tuolloin syynä oli lain 12 §:ssä tarkoitetun määräajan päätyminen.

Päihdetestausta koskeva 7 § vastaa sisällöltään edellä kuvattuja Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain päihdetestausta koskevia säännöksiä. Perustutkintoa suorittamaan valitut määrätään ennen lopullista valintaa lääkärintarkastukseen, johon kuuluu päihdetesti. Päihdetesteissä ei ole tullut ilmi yhtään positiivista testitulosta. Vuosittain esiintyy yksittäisiä tapauksia, joissa opiskelija kieltäytyy menemästä lääkärintarkastukseen ja päihdetestiin, mikä estää valinnan opiskelijaksi. Poliisikoulutuksesta annetun lain voimaantulon jälkeen ei yhtään Poliisiammattikorkeakoulussa jo opiskelevaa henkilöä ole määrätty opintojen aikana päihdetestiin. Kuitenkin tilanteita, joissa alkoholin vaikutuksen alaisena olevat opiskelijat ovat vapaaehtoisesti puhaltaneet alkometriin, on esiintynyt.

Poliisiammattikorkeakoulun on kuultava opiskelijaa ja yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti sekä hankittava muu tarpeellinen selvitys ennen päätöksen tekemistä. Opiskeluvoikeuden menettämistä, opiskelun keskeyttämistä, varoituksen antamista tai koulutuksesta erottamista koskevaan päätökseen voi vaatia oikaisua Poliisiammattikorkeakoulun hallitukselta. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen haetaan valittamalla muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallintovoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Pelastusopisto on sisäasiainministeriön alainen ja siitä säädetään laissa Pelastusopistosta (607/2007). Lain 28 §:n nojalla opiskelija menettää opiskeluvoikeuden ammatillisessa peruskoulutuksessa, jos 1) hän on antanut väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka sallanut seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi; 2) hän ei ole ilmoittautunut opistoon Pelastusopiston määräämällä tavalla, ellei opisto perustellusta syystä ole hyväksynyt myöhästynyttä ilmoittautumista; 3) hän ei suorita opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa eikä opisto erityisestä syystä myönnä lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen; 4) hänellä todetaan sairaus tai vamma, joka on ilmeisesti pysyvä este koulutukselle ja tutkinnon suorittamiselle; 5) hänet on tuomittu rangaistukseen yleisessä tuomioistuimessa ja tehty rikos osoittaa sopimattomuutta alan tehtäviin. Opiskelijalla on velvollisuus pyydettäessä antaa opistolle terveydentilan arvioinnissa tarvittavat tiedot.

Pelastusopisto voi keskeyttää opiskeluvoikeuden ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijan tai opiston aloitteesta enintään yhdeksi vuodeksi pitkäaikaisen sairauden tai raskauden ja synnytyksen vuoksi. Opisto voi lisäksi keskeyttää opiskeluvoikeuden rikostutkinnan ajaksi perustellusta syystä.

Pelastusopistosta annetun lain 30 §:n mukaan Pelastusopiston ammatillisessa peruskoulutuksessa olevaa opiskelijaa ja pelastustoimen päällystökoulutuksessa olevaa ammattikorkeakouluopiskelijaa, joka on toiminut Pelastusopiston järjestyssäännön määräysten vastaisesti, harjoittanut opinnoissaan vilppiä, kieltäytynyt päihdetestauksesta tai

antanut päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen, voidaan rangaista rikkomuksen vakavuudesta riippuen joko kirjallisella varoituksella tai erottamalla hänet enintään vuoden pituiseksi määräajaksi.

Pelastusopiston opiskelijalla on velvollisuus osallistua päihdetestaukseen opiston määräyksestä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on päihtyneenä harjoittelussa. Opiskelijaksi hakeutuville ei sitä vastoin järjestetä päihdetestausta.

Opiskelijalle annettavasta varoituksesta, opiskeluvoikeuden keskeyttämisestä sekä opiskeluvoikeuden menettämisestä päättää rehtori. Erottamisesta päättää oikaisu- ja kurinpitolautakunta. Lautakuntaan kuuluu sisäasiainministeriön opiston henkilöstöstä määräämät puheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on oikeusministeriön hallinnonalalla Rikosseuraamusviraston alaisuudessa toimiva valtion oppilaitos, josta säädetään Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006).

Lain 22 §:n mukaan koulutuskeskuksen johtaja voi määrätä opiskeluvoikeuden tutkintoon johtavassa koulutuksessa menetetyksi, jos opiskelijaksi hyväksytyt laiminlyö opiskelijaksi ilmoittautumisen, jos opiskelijalla on todettu sellainen sairaus tai vamma, joka ilmeisesti on pysyvänä esteenä koulutukseen osallistumiselle ja tutkinnon suorittamiselle tai jollei opiskelija ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä ajassa. Koulutuskeskuksen johtaja voi 23 §:n perusteella omasta aloitteestaan myös keskeyttää tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan opiskelun enintään yhden vuoden määräajaksi kerrallaan pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti, opiskelijan tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkinnan ajaksi tai muusta vastaavasta painavasta syystä. Opiskelijan tulee pyydettäessä antaa koulutuskeskukselle terveydentilan arvioinnissa tarvittavat tiedot.

Lain 24 §:n mukaan tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevalle voidaan antaa koulutuskeskuksen johtajan toimesta kirjallinen varoitus, jos opiskelija on käyttäytynyt

koulutuksen aikana Vankeinhoitolaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla, on laiminlyönyt opetukseen osallistumisen tai on rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä. Kirjallinen varoitus voidaan antaa myös, jos opiskelija kieltäytyy päihdetestauksesta tai antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen.

Koulutuskeskuksen johtaja voi lain 25 §:n perusteella erottaa opiskelijan tutkintoon johtavasta koulutuksesta, jos opiskelija 1) on antanut koulutukseen pyrkiessään sellaisia vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, jotka olisivat voineet estää koulutukseen valinnan taikka jättänyt kertomatta sellaisen itseään koskevan olennaisen seikan, joka olisi voinut muodostua valinnan esteeksi; 2) on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rikosseuraamusalalle taikka muutoin käyttäytynyt Vankeinhoitolaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena; 3) kieltäytyy päihdetestauksesta taikka antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena; 4) ei jatka opiskeluaan koulutuksen keskeyttämistä koskevan määräajan jälkeen taikka perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole; 5) laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen tai 6) toistuvasti tai olennaisella tavalla rikkoo koulutuskeskuksen järjestyssääntöä. Laissa tarkoitettuna sopimattomana käytöksenä pidetään erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta vankeinhoitotyössä toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon.

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeleva on velvollinen koulutuskeskuksen määräyksestä osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön tai laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai työharjoittelussa. Opiskelijavalinnan yhteydessä ei järjestetä päihdetestejä. Koulutuskeskus vastaa päihdetesteistä aiheutuvista kustannuksista.

Ennen opiskeluoikeuden menettämistä tai keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemistä, huomautuksen tai varoituksen antamista

taikka opiskelijan erottamista on päätöksen perusteena oleva asia, teko tai laiminlyönti yksilöitävä, kuultava opiskelijaa sekä hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opiskeluoikeuden menettämistä, opiskelun keskeyttämistä, varoituksen antamista tai koulutuksesta erottamista koskevaan päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen johtokunnalta. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Päihdetestaus

Perustuslain 7 § turvaa oikeuden henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Pykälän mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslain 10 §:ssä on turvattu yksityiselämän suoja ja henkilötietojen suoja. Nämä perusoikeudet vaikuttavat päihdetestauksen sääntelyn ja käytännön testaamisen taustalla.

Työelämää koskevasta huumausainetestauksesta säädetään laissa yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004). Huumausainneiden määrittely on huumausainelain (1289/1993) mukainen. Huumausainetestin tulos on arkaluonteinen terveydentilaa koskeva tieto. Työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:n ja yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 6 §:n mukaan testitulos annetaan työntekijälle, jotta tämä voi toimittaa sen työnantajalle. Jos työnhakija tai työntekijä aiotaan testauttaa huumausaineen käytön suhteen, tulee työnantajalla olla kirjallinen päihdeohjelma.

Yksityisyyden suoja työelämässä koskevassa laissa säännellään erikseen työnhakijan ja työntekijän testauksesta. Laissa on säädetty tiukemmat edellytykset työnantajan oikeuteen esittää vaatimus huumausainetestitodistuksen toimittamisesta työsuhteen aikana kuin silloin, kun kyse on työnhakutilanteesta. Työhön otettaessa työnantaja saa ottaa vastaan huumausaineiden käyttöä koskevia testitietoja työnhakijan suostumuksella, kun kyse on työstä, jossa edellytetään tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä, ja jossa työskentely huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeis-

ta riippuvaisena voi esimerkiksi vaarantaa työntekijän tai muun henkeä, terveyttä tai työturvallisuutta, liikenneturvallisuutta tai työtehtävissä saatujen tietojen suojaa. Tämän lisäksi työnantajalla on työntekijän suostumukseen perustuva oikeus tietojen käsittelyyn muun muassa myös silloin, kun tehtäviin kuuluu olennaisesti alaikäisten kasvatus, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa eikä niihin osallistu muita henkilöitä tai tehtävissä pääsee itsenäisesti ja vaivatta käsiksi huumausaineisiin tai suureen määrään huumausaineita. Työnhakijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta esittää todistusta huumausainetestistä, mutta tällöin työnantaja voi olla ottamatta henkilöä haettuun tehtävään.

Työsuhteen aikana työntekijä voidaan velvoittaa esittämään todistus huumausainetestistä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että työntekijä on huumausaineiden vaikutuksen alaisena työssä tai että työntekijällä on riippuvuus huumeista, ja jos testaaminen on välttämätöntä työ- tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Lisäksi edellytetään työhönhakutilannetta vastaavasti työn luonteeseen ja työskentelyyn huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena liittyvien turvallisuus- ja riskitekijöiden täyttymistä. Jos työntekijä on aiemman positiivisen huumausainetestituloksen perusteella sitoutunut hoitoon ja kyse hoidon toteutumisen seurannasta, on työnantajalla myös oikeus käsitellä testitietojaa.

Alkoholitestausta työpaikalla ja työnantajan oikeus vaatia työntekijää osallistumaan alkoholitestaukseen on lainsäädännössä sääntelemättä. Ainut tämänhetkinen työelämän alkoholitestausta koskeva lainsäädännös on yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 14 §:ssä. Säädöksen mukaan työntekijöiden terveydentilaa koskevien tarkastusten ja testien suorittamiseen sekä näytteiden ottamiseen tulee käyttää terveydenhuollon ammattihenkilöitä, asianomaisen laboratorioskoulutuksen saaneita henkilöitä ja terveydenhuollon palveluja. Pykälän toisen momentin mukaan tämä koskee myös alkoholi- ja huume-testejä. Sen sijaan puhalluskoe ei kuulu momentin soveltamisalaan. Velvollisuus alistua puhalluskokeeseen voi perustua vain lakiin. Toinen asia on se, että työntekijä voi riittä-

västi informoituna antaa suostumuksensa kokeeseen. Tilanne on kuitenkin oikeudellisesti epäselvä niin kauan kunnes työpaikan alkoholitestauksesta säädetään lailla.

Alkoholitestin tekeminen työntekijälle on kuitenkin mahdollista osana työterveyshuollon terveystarkastuksesta. Työntekijällä on työterveyshuoltolain 13 §:n perusteella velvollisuus osallistua terveystarkastukseen, joka on välttämätön hänen terveydentilansa selvittämiseksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavassa työssä tai työympäristössä tai hänen työ- tai toimintakykynsä selvittämiseksi työstä aiheutuvien, terveydentilaan kohdistuvien vaatimusten vuoksi. Tällaisesta testistä saa kieltäytyä vain perustellusta syystä. Terveystarkastuksen perusteella annettavaan todistukseen saadaan merkitä ainoastaan yleinen arvio työntekijän työkyvystä tehtävien kannalta. Tällä perusteella työnantaja ei voi saada tietoa alkoholitestin tuloksesta. Työntekijän alkoholin käytön selvittäminen liittyy myös kysymykseen työnantajan työturvallisuusvelvoitteesta.

Päihdetestaukseen liittyvät yksityisyyden suojan tarpeet ovat työntekijöiden ja opiskelijoiden osalta pitkälti toisiinsa rinnastuvia. Edellä kuvattujen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuulumattomien oppilaitosten osalta päihdetestauksesta säädetään oppilaitoskohtaisissa erityislaeissa.

Ammatillista koulutusta koskevassa laissa, ammatillista aikuiskoulutusta koskevassa laissa, ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaisissa ei ole säännöksiä, jotka velvoittaisivat opiskelijaa osallistumaan huume-testeihin. Jos harjoittelu toteutetaan työsuhteessa harjoittelupaikkaan, opiskelijaan sovelletaan yksityisyyden suojasta työelämässä annettua lakia huumausainetestistä koskevat säännökset mukaan lukien. Samoin jos opiskelija on muutoin opintojensa aikana työsuhteessa, sovelletaan työaikana yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli 2000–2002 selvittää huume-testaukseen liittyviä kysymyksiä työelämässä sekä opiskeluun liittyvän työharjoittelun osalta, katsoi että oppilaitoksissa tapahtuva testaaminen poikkeaa siinä määrin työssä tapahtuvasta testaamisesta, että työelämän sääntöjen rinnastaminen suoraan

koulutukseen ei ole mahdollista. Tämä johtuu muun muassa alaikäisten opiskelijoiden testaamiseen liittyvistä erityiskysymyksistä, kuten suostumuksen antaminen, tietosuoja, hoitoonohjaus ja mahdolliset lastensuojelullisen toimenpiteet, lisäksi tulee ottaa huomioon nuorten syrjäytymiseen liittyvät kysymykset.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri ovat eräissä huumetestausta koskevilla ratkaisuisaan (EAOA 21.6.2000, OKA 4.10.2000, EAOA 7.6.2004) katsoet, että oppilaitoksissa suoritettuja huumetestejä voidaan pitää hyväksyttävänä vain, jos opiskelija on testin tarkoituksesta ja vapaaehtoisuudesta informoituna antanut testin toteuttamiseen nimenomaisen suostumuksen. Edellytyksenä on, että alaikäinen oppilas kykenee arvioimaan antamansa suostumuksen merkityksen. Suostumusta voidaan pitää aidosti vapaaehtoisena vain silloin, kun kieltäytymiseen ei liity mitään kielteisiä seuraamuksia opiskelijalle. Ratkaisuisissa on todettu, että huumetestien järjestämisestä tulisi säätää lailla. Sellaista käytäntöä, että eri oppilaitokset noudattavat osin erilaisia käytäntöjä ei voida pitää opiskelijoiden oikeusturvan kannalta hyväksyttävänä. Opetushallitus on toimittanut kouluille ja oppilaitoksille huumetestejä koskevan muistion, jossa on otettu huomioon edellä mainittua ratkaisukäytäntöä.

Työelämän pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvä alkoholitestaus voisi sopia erityisissä tilanteissa myös opiskelijoiden testaamiseen. Työterveyshuoltolakia sovelletaan työhön, jossa työnantaja on velvollinen noudattamaan työturvallisuuslakia (738/2002). Työturvallisuuslain 4 §:n mukaan lakia sovelletaan opiskelijan työhön koulutuksen yhteydessä. Tällaisessa tilanteessa opiskelijalla saattaisi olla velvollisuus osallistua myös terveystarkastukseen. Opiskelijan työn luonteen johdosta pakollinen tarkastus ei kuitenkaan voine tulla kovin usein kysymykseen.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden rajoittaminen

Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistamisesta, nimikesuojauksesta, luvasta sekä ammatinharjoit-

tamisoikeuden rajoittamisesta. Lain tarkoituksena on edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua. Terveydenhuollon ammattihenkilöllä tarkoitetaan esimerkiksi lääkäriä, proviisoria, psykologia, farmaseuttia, sairaanhoitajaa, kättilöä, terveydenhoitajaa, fysioterapeuttia ja laboratoriohoitajaa.

Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto (aiemmin Terveydenhuollon oikeusturvakeskus) myöntää hakemuksesta henkilölle, joka on suorittanut kyseiseen ammattiin johtavan koulutuksen, oikeuden harjoittaa ammattia laillistettuna ammattihenkilönä, luvan saaneena ammattihenkilönä tai nimikesuojatuna ammattihenkilönä. Kyseessä on pääosin asetuksella säädellyt koulutukset, joiden osalta todistus koulutuksen hyväksytystä suorituksesta johtaa laillistukseen tai nimikesuojaukseen ja rekisteröintiin terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin (Terhikki-rekisteri). Käytännössä päätös merkitsee, että henkilö on oikeutettu toimimaan kyseisessä ammatissa ja käyttämään siihen liittyvää ammattinimikettä. Hakemus voidaan hylätä vain samoilla perusteilla, joiden nojalla ammatinharjoittamisoikeutta voidaan rajoittaa. Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto perustaa päätöksensä oppilaitoksen myöntämään todistukseen, eikä se saa muualta tietoa kyseisestä henkilöstä. Tämän vuoksi koulutuksen hyväksytyt suorittamisen tulee merkitä myös kykyä toimia kyseisessä ammatissa.

Terveydenhuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta voidaan rajoittaa laissa määritellyissä tilanteissa. Lain 26 §:n mukaan Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto voi antaa seuraamuksen virheellisestä toiminnasta, jos ammattihenkilö esim. laiminlyö eräitä laissa määriteltyjä velvollisuuksiaan, suorittaa tehtäviä joihin hänen ammattitaitoaan ja koulutustaan on pidettävä riittämättömänä tai toimintamahdollisuuksiinsa rajoitettuna tai toimii muutoin virheellisesti tai moitittavasti. Tällöin laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta voidaan rajoittaa tai se voidaan kokonaan poistaa määräajaksi tai toistaiseksi. Lain 27 ja 28 §:n perusteella myös ammattitoiminnassa tehty rikos, jos se osoittaa, ettei henkilö ole vaadittavan luottamuksen arvoinen, tai

kykenemättömyys toimia ammattihenkilönä sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn taikka muulla tavoin perustellusti todettun ammattitaidottomuuden vuoksi voi johtaa ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamiseen.

Lain 25 §:n nojalla voidaan terveydenhuollon ammattihenkilö velvoittaa lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin, jos on perusteltua aihetta olettaa, että henkilö on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavaan syyn takia kykenemätön toimimaan ammatissaan. Lisäksi ammattihenkilö voidaan velvoittaa ammatitaitojen tai -tietojen tutkimiseksi työkokeiluun, työnäytteeseen tai kuulusteluun, jos on perusteltua aihetta olettaa, että henkilön ammatinharjoittamistaidoissa tai ammatitiedoissa on puutteita.

Ammatinharjoittamisen rajoittamisen perusteena on potilasturvallisuus. Ammatinharjoittamisen rajoittaminen koskee ammattihenkilöitä, ei harjoittelussa olevia opiskelijoita. Opiskelijatkin kuuluvat säännösten piiriin, jos he työskentelevät tilapäisesti ammattihenkilönä työ- tai virkasuhteessa. Muutamisissa tapauksissa opiskelijoiden oikeuksia toimia tilapäisesti ammattihenkilötehtävissä on rajoitettu.

Ammatinharjoittamisen rajoittamista koskeva tieto on julkinen ja se annetaan tiedoksi asianosaiselle, viralliseen lehteen, Terhikki- rekisteriin ja muiden pohjoismaiden viranomaisille. Ammatinharjoittamisen rajoittamista koskevat päätökset kohdistuvat pääosin lääkäreihin, mutta sairaanhoitajia koskevien päätösten määrä on kasvussa. Oheisessa taulukossa esitetyissä luvuissa on mukana myös muita ammattiryhmiä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa ratkaistut valvonta-asiat

	2006	2007	2008
Ammatinharjoittamisen rajoitukset	14	18	18
Oikeuksien poistot	12	13	49
Ratkaistut valvonta-asiat yhteensä	463	538	675

Tietosuoja ja tiedonvaihto

Perustuslain 10 § turvaa yksityisyyden suojan perusoikeutena jokaiselle. Pykälän mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tämän henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla.

Viranomaiset voivat käsitellä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisia henkilötietoja. Viranomaisen tehtävät tulee ilmetä tarkkarajaisesti laista, jonka perusteella arvioidaan, minkälaisen henkilötietojen käsittely on tehtävän hoidon kannalta tarpeellista. Jos viranomaisen on tarpeellista saada tehtäviensä hoitamiseksi rekisteröityä koskevia henkilötietoja joltakin ulkopuoliselta taholta, tulee arvioida, onko tietojen hankkiminen lain mukaan mahdollista. Tarpeellisista tietojen luovutuksista säädetään lailla.

Henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa (523/1999). Henkilötietoja voi käsitellä, jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Koulutusta koskevien henkilörekisterien rekisterinpitäjänä on koulutuksen järjestäjätaho. Arkaluonteisia tietoja, kuten terveydentilatietoja, voi käsitellä vain lain 12 §:ssä määritellyin edellytyksin. Käsittely on mahdollista, jos se johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Henkilötietolaissa määritelty henkilörekisteri on rekisteri, johon kuuluvat kaikki ne tiedot, joita käytetään saman lainsäädännössä määrätyn tehtävän hoitamiseen. Opiskelijavalinnassa kerättävät tiedot talletetaan valintarekisteriin. Opetusta järjestettäessä kerättävät tiedot talletetaan opiskelijarekisteriin ja sen eri osarekistereihin. Esimerkiksi rangais- tuksia koskevat tiedot muodostavat tällaisen osarekisterin. Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen (henkilörekisterin käyttötarkoitus) kannalta tarpeettomia tietoja ei saa kerätä ja tallettaa rekisteriin. Henkilötietoja voivat kä-

sitellä vain ne henkilöt, jotka tarvitsevat tietoja työtehtävissään.

Tietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki). Salassa pidettävän tiedon voi antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Opetuksen järjestäjällä ei ole mahdollisuutta saada muilla perusteilla opiskelijaa koskevia tietoja joltakin ulkopuoliselta taholta.

Opetuksen ja koulutuksen järjestämisen osalta salassapitoon liittyviä säännöksiä sisältyy koulutusta koskevaan lainsäädäntöön, sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön sekä julkisuuslakiin. Salassapidon perusteista säädetään julkisuuslain 24 §:ssä, opetuksen ja koulutuksen järjestämisen näkökulmasta erityisesti 1 momentin 25, 29, ja 30 kohdissa. Mainitun 25 kohdan mukaan tiedot henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta, 29 kohdan mukaan psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta tai sen tuloksesta sekä 30 kohdan mukaan oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä.

Oppilaan ja opiskelijan kurinpittoa koskevat asiakirjat sen sijaan ovat lähtökohtaisesti julkisia. Niihin voi kuitenkin sisältyä myös salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja, jolloin asiakirjat on näiltä osin pidettävä salassa. Jos lähtökohtaisesti julkiseen asiakirjaan sisältyy salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja, tulee asiakirjasta tieto antaa siltä osin, kuin se ei sisällä salassa pidettäviä tietoja.

Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan salassa pidetyn tiedon saa antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa nimenomaan säädetty. Lain 26 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan salassa pidettävästä asiasta voidaan antaa tieto, jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksesta. Lähtökohta on, että alaikäinen opiskelija voi antaa suostumuksen häntä itseään koskevan salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon salassa pidettävän tiedon luonne

sekä alaikäisen kehitystaso ja kyky arvioida antamansa suostumuksen merkitys.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:n mukaan koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet sekä 40 §:ssä tarkoitettu henkilöstö (toiminnasta vastaava rehtori, opettajat ja muu henkilöstö) ja ope- tusharjoittelua suorittavat eivät saa luvatto- masti sivullisille ilmaista, mitä he ovat kou- lutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saa- neet tietää opiskelijoiden ja henkilöstön sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta. Edellä tarkoitettut henkilöt sekä opiskeluterveyden- huollosta ja muusta oppilashuollosta vastaa- vat henkilöt saavat salassapitosäännösten es- tämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opiskelun asian- mukaisen järjestämisen edellyttämät välttä- mättömät tiedot. Henkilö, jonka hallussa tai tiedossa salassa pidettävä asiakirja tai tieto on, päättää tiedon tai tietojen luovuttamisesta. Tietoa pyytävällä ei ole lakiin perustuvaa oikeutta saada pyytämänsä tietoa. Ammatilli- sesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 §:n 4 kohdassa on viittaus ammatillisen koulu- tuksen salassapitosäännöksiin.

Ammattikorkeakoululaissa tai yliopisto- laissa ei ole salassapitoa koskevia erityis- säännöksiä. Korkeakoulujen toiminnan julki- suuteen sovelletaan, mitä julkisuuslaissa sää- detään lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä koskevia salassapitoa koskevia säännöksiä on terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännös- sä, kuten potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992), sosiaalihuollon asiakkaan asemasta annetussa laissa sekä ter- veydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994, jäljempänä potilaslaki) 16 ja 17 §:ssä.

Potilaslain 13 §:n 1 momentin mukaan po- tilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salai- sia. Terveystenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa tietoja sivulliselle, joita ovat kaikki muut kuin potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvat henki- löt. Pykälän 3 momentin nojalla tiedot voi-

daan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on säädetty.

Sosiaalihuollon asiakaslaissa on julkisuuslakia täydentäviä erityissäännöksiä, jotka antavat oikeuden luovuttaa salassa pidettäviä tietoja. Lähtökohtana on asiakkaan suostumus tietojen luovuttamiseen. Jos suostumusta ei saada, sosiaalihuollon järjestäjä tai toteutaja saa sosiaalihuollon asiakaslain 17 §:n 1 momentin nojalla antaa salassapitovelvollisuuden estämättä asiakirjasta tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi.

Lähtökohtana on, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa tietoja sivullisille. Opiskeluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat saavat kuitenkin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:ssä säädettyin edellytyksin luovuttaa tietoja toisilleen ja oppilaitoksen henkilöstölle.

Opiskelijahuollon järjestäminen

Opiskelijahuollolla tarkoitetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 a §:n mukaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Opetushallitus päättää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 13 §:n 2 momentin (479/2003) mukaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (ent. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus) kanssa. Opetushallitus on päättänyt näistä tavoitteista opetussuunnitelman perusteissa. Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitoksen yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa sekä säilyttää oppilaitoksen toimintakyky fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä hyvinvointia koskeissa tilanteissa.

Opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (866/1972) ja opiskeli-

joiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista lastensuojelulaissa (417/2007). Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä mainittuja palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita.

Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa (626/2007) säädetään opiskeluterveydenhuollosta. Kunnan tulee ylläpitää kunnan alueella sijaitsevien ammatillista koulutusta järjestävien oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta opiskeluterveydenhuoltoa, johon luetaan opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen, opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyn edistäminen, terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden, mielenterveyspalvelut ja suun terveydenhuolto mukaan lukien, järjestäminen opiskelijoille, sekä omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen.

Valtioneuvoston asetuksella (380/2009) on säädetty opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä. Kunnan on järjestettävä määräaikaista terveystarkastuksia kaikille ennalta määriteltyn vuosiluokkaan tai muuhun ryhmään kuuluville ja yksilöllisestä tarpeesta johtuvia terveystarkastuksia. Terveydenhoitajan tai lääkärin tulee pyrkiä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Asetuksen 9 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan kunnan on järjestettävä opiskelijalle, joka opiskelee ammatillista koulutusta järjestävässä oppilaitoksessa, ensimmäisenä opiskeluvuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna lääkärintarkastus, ellei lääkärintarkastusta ole tehty opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä. Lääkärintarkastus tulee kuitenkin aina järjestää ensimmäisenä opiskeluvuonna opiskelijalle, joka on erityisopetuksessa tai jonka terveydentilan ja opiskelukyvyn selvittäminen on tarpeellinen opiskelualan tai tulevan ammatin vuoksi. Asetuksen 1 momentin 6 kohdan mukaan kunnan on järjestettävä opiskelijalle, joka opiskelee ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa, ensimmäisenä opiskeluvuonna terveystarkastus, jon-

ka perusteella tehdään tarvittaessa terveystarkastus. Kunta on velvollinen järjestämään edellä mainitut määräaikaiset terveystarkastukset vuoden 2011 alusta lukien.

Oppilaan ja opiskelijan terveystarkastuksen on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä. Terveystarkastukset on järjestettävä siten, että opiskelijan erityisen tuen tarve tunnustetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään viiveettä. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos opiskelijassa on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä. Asetuksen 17 §:n mukaan opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat terveystarkastusten ja terveystarkastuksen lisäksi muun muassa mahdollisten mielenterveyshäiriöiden ja päihdeongelmien varhaista toteamista, hoitoa ja jatkohoitoon ohjausta koskevat terveyden- ja sairaanhoitopalvelut.

Kansanterveyslain mukaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhoito ja sairaanhoito sekä suun terveydenhuolto voidaan kunnan suostumuksella järjestää myös muutoin sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä tavalla. Yliopistolaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) on valtakunnallinen organisaatio, joka tarjoaa terveyden- ja sairaanhoidon, mielenterveyden- ja suun terveydenhuollon palveluja yliopisto-opiskelijoille.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tammikuussa 2009 asettanut työryhmän selvittämään ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kustannuksia ja järjestämistä. Työryhmä on jättänyt muistionsa marraskuussa 2009 (STM:n selvityksiä 2009:49). Työryhmä on esittänyt ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämiseksi ensisijaisesti YTHS-mallia, jolloin palvelut toteutuisivat yhdenmukaisesti yliopisto-opiskelijoiden kanssa.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Ruotsi

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (Lag (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning) ja korkeakoululaki (Högskolelag (1994:1434)) mahdollistavat, että opiskelija voidaan erottaa toistaiseksi, jos opiskelija kärsii psyykkisestä häiriöstä, väärinkäyttää alkoholia tai huumausaineita taikka on syylistynyt vakavaan rikokseen. Lisäksi edellytetään, että edellä sanotusta syystä arvioidaan aiheutuvan merkittävä riski sille, että opiskelija vahingoittaa toista henkilöä tai arvokasta omaisuutta opiskelujensa aikana. Erottamisesta päättää, myös ammatillisen koulutuksen osalta, korkeakoulujen erottamislautakunta. Korkeakoulujen osalta sääntely koskee myös jatko-opiskelijoita.

Erottamisen syistä psyykkiset häiriöt ovat yleisimpiä siten, että ne ovat yksin tai yhdessä toisen erottamisperusteen kanssa noin joka toisen erottamistapauksen syynä. Psykkistä häiriötä ei ole täsmällisesti määritelty ja eri psykiatrien tulkinnat asiasta voivat olla erilaisia. Alkoholin tai huumausaineiden väärinkäyttö on yksinään harvinaisin erottamisen syy, mutta toisaalta väärinkäyttö liittyy usein muihin erottamisperusteisiin.

Vakavaan rikokseen syyllistyminen on syynä noin joka kolmannessa erottamispäätöksessä. Vakavalla rikoksella tarkoitetaan väkivaltarikoksia ja törkeitä huumausainerikoksia, joista on tuomittu tai olisi normaalisti tuomittu vähintään vuoden vankeusrangaistus. Myös törkeä vahingonteko ja tietyt yleisvaaralliset rikokset, joista on säädetty vähintään vuoden vankeusrangaistus, katsotaan vakaviksi rikoksiksi. Myös tällaisen rikoksen yritys katsotaan tässä yhteydessä yhtä vakavaksi kuin täytetty teko. Opiskelija voidaan erottaa myös silloin, jos hän syyllistyy edellä kuvattuihin rikoksiin siten, ettei yhdestäkään yksittäistä teosta seuraa vähintään vuoden vankeusrangaistusta, mutta eri rikoksista yhteensä tuomitaan vähintään vuoden vankeusrangaistus.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (Förordning (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning) ja opiskelijan erotta-

misesta korkeakouluopetuksesta annetun asetuksen (Förordning (2007:989) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning) mukaan erotettu opiskelija ei saa jatkaa opintojaan. Kielto voi koskea kyseisen opiskelupaikan lisäksi myös muuta vastaavaa koulutusta. Lautakunta voi päätöksessään kieltää opiskelijalta muutkin korkeakoulu- ja ammattikouluopinnot. Opiskelijan hakemuksesta voidaan päätöstä arvioida uudelleen aikaisintaan kahden vuoden kuluttua erottamisesta. Jos opiskeluoikeus palautetaan, voi opiskelija jatkaa opintojaan ilman eri hakemusta ja hän saa lukea hyväkseen aikaisemmin suorittamansa opinnot.

Korkeakoulujen erottamislautakunnassa on viisi jäsentä. Puheenjohtajana toimii tuomarin kokemuksen omaava lakimies ja lautakuntaan kuuluu psykiatrian asiantuntija, korkeakoulujen olosuhteet tunteva jäsen, korkeakouluopiskelijoiden edustaja ja yleistä etua edustava jäsen. Menettely lautakunnassa muistuttaa tuomioistuinmenettelyä, siten että opiskelija ja oppilaitos ovat asiassa toistensa vastapuolia. Lautakunnalla on vastuu siitä, että asia tulee riittävällä tavalla selvitettyksi ja se voi edellyttää lisäselvityksiä. Opiskelija ja oppilaitos voivat valittaa ratkaisusta.

Korkeakoulujen erottamislautakunnan käsiteltäväksi tulee vuosittain kolmesta viiteen asiaa. Määrä on pysynyt suhteellisen vakiintuneella tasolla. Suurin osa tapauksista koskee korkeakouluopiskelijoita, ammatillinen koulutus tuli lautakunnan toimivallan piiriin vasta vuonna 2001. Lautakuntaa perustettaessa (prop 1986/87:100) arvioitiin, että tapauksia olisi vuosittain noin 10 kappaletta. Tässä on voinut olla kyse yliarvioinnista, mutta lisäksi hyvä tiedotus on vähentänyt perusteettomia ilmoituksia ja oppilaitokset ovat käyttäneet lievempinä toimina opintojen keskeyttämistä ja kurinpidollisia toimenpiteitä. Lisäksi epävarmoissa tilanteissa oppilaitos voi jättää ilmoituksen lautakunnalle tekemättä, jos se arvioi oppilaitokselle kielteisen päätöksen todennäköisyyden merkittäväksi.

Lautakunnan ensimmäisen kymmenen toimintavuoden (1988—1998) toimintakertomuksen mukaan opiskelijan erottamista on haettu 31 kertaa. Näistä 12 on kohdistunut naispuoliseen ja 19 miespuoliseen opiskelijaan. Tapauksista 18 on koskenut sosiaali- ja

terveysalaa, kuusi luonnontieteitä ja tekniikkaa sekä neljä opettajakoulutusta. Opiskeluoikeuden palautusta on haettu vastaavana aikana 11 kertaa, joista kaksi hakijaa on ollut naisia ja yhdeksän miehiä.

Tehdyistä 31 ilmoituksesta 20 on johtanut erottamiseen joko meneillään olevasta ja muusta samanlaisesta koulutuksesta (13 päätöstä) tai kaikesta koulutuksesta (seitsemän päätöstä). Neljässä tapauksessa ilmoitus ei ole johtanut toimenpiteisiin, yhden kerran ilmoitus on jätetty käsittelemättä ja kuusi kertaa ilmoitus on peruutettu.

Opiskeluoikeuden palauttamista koskeneista 11 hakemuksesta kahteen on tehty kielteinen päätös, kolmessa päätetty osittaisesta palautuksesta ja kuudessa tapauksessa opiskeluoikeus on palautettu kokonaan. Kaikista toimintakertomuksessa käsitellyistä 42 asiasta on valitettu yhteensä 13 kertaa. Näistä kolmessa tapauksessa lautakunnan päätöstä on muutettu.

Korkeakoulujen erottamislautakunnan kustannukset ovat olleet saatavilla olevan 1990-luvun loppua koskevan tiedon mukaan noin 100 000 Ruotsin kruunua käsiteltyä asiaa kohti.

Norja

Yliopisto- ja korkeakoululaki (Lov om universiteter og høysskoler, 2005-04-01 nr 15) sisältää lukuisia säännöksiä opiskelijan opetuksesta poissulkemisesta ja erottamisesta. Opiskelija, joka kirjallisesta varoituksesta huolimatta toistuvasti ja vakavasti häiritsee kanssapiskelijoiden työtä tai oppilaitoksen toimintaa, voidaan erottaa vuodeksi. Lisäksi opiskelija voidaan erottaa vuodeksi, jos hän syyllistyy opinnoissaan vilppiin.

Opiskelija, joka vakavasti moitittavalla tavalla aiheuttaa henkeen tai terveyteen kohdistuvan vaaran potilaille, asiakkaille, lastentarhalapsille, koululaisille tai muille, joiden kanssa opiskelija on tekemisissä osana kliinistä opetusta tai käytännön harjoittelua, voidaan erottaa kolmeksi vuodeksi. Lisäksi opiskelija voidaan erottaa kolmeksi vuodeksi, jos hän syyllistyy vaitiolovelvollisuuden törkeään rikkomiseen.

Päätöksen opiskelijan opetuksesta poissulkemisesta tai erottamisesta tekee oppilaitos

tai oppilaitoksen valituslautakunta vähintään kahden kolmasosan enemmistöpäätöksensä.

Opinnoissa, joissa oppilas on tekemisissä potilaiden, asiakkaiden, päiväkodissa olevien lapsien, koululaisten tai muiden osana kliinistä opetusta tai harjoittelua, voidaan vaatia todistus, joka osoittaa, onko oppilasta epäilty, syytetty tai tuomittu seksuaalisesta väkivallasta, törkeästä väkivaltarikoksesta tai huumausainerikoksesta (mukaan lukien lääkkeaineet). Oppilas, joka on tuomittu rikoksesta, joka osoittaa soveltumattomuutta osallistua potilaisiin, asiakkaisiin, lastentarhalapsiin, koululaisiin tai muihin henkilöihin liittyvään työhön, voidaan sulkea pois harjoittelusta tai kliinisestä opetuksesta, jos osallistuminen olisi sopimatonta tässä yhteydessä muodostuvan kontaktin vuoksi. Kansallinen lautakunta ratkaisee harjoittelusta tai kliinisestä opetuksesta poissulkemista koskevan asian oppilaitoksen tai sen valituslautakunnan lausunnon saatuaan. Kansallisessa lautakunnassa on viisi jäsentä, joista kaksi nimitään opiskelijajärjestöjen esitysten perusteella. Lautakunnan puheenjohtajana toimii tuomarin pätevyuden omaava henkilö.

Lain perusteella voidaan asetuksella säätää opinnoista, joissa oppilaitos arvioi yksittäisen oppilaan soveltuvuutta ammattiin tämän koko opintojen ajan. Tällöin todistus opintojen suorittamisesta luo oletuksen alalle soveltuvuudesta. Oppilaitos tai oppilaitoksen valituslautakunta voivat soveltuvuuslautakunnan arvion jälkeen päättää, ettei oppilas sovellu alalle, johon hän opiskelee. Opiskelija, joka ei ole sovellu alalle, jota hän opiskelee, voidaan sulkea pois opetuksesta. Soveltumattomuutta koskeva päätös täytyy tehdä vähintään kahden kolmasosan määränemmistöpäätöksensä ja siitä voidaan valittaa.

Opintoalat, joilla edellä kuvatun mukaista soveltuvuusarviointia suoritetaan, määritellään asetuksessa (Forskrift om hvilke utdanninger som skal omfattes av skikkethetsvurdering etter lov om universiteter og høyskoler § 4-10, FOR-2005-10-07-1109). Näitä aloja ovat tietyt opetustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin valmistavat opintoalat.

Soveltuvuusarvioinnista korkea-asteen koulutuksessa annetun asetuksen (Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning)

mukaan kaikkien oppilaiden ammatillisia ja henkilökohtaisia edellytyksiä työskennellä opettajana tai sosiaali- ja terveysalan ammateissa arvioidaan kokonaisarviointina läpi opintojen. Opiskelija, joka muodostaa todennäköisesti vaaran päiväkodissa olevan lapsen, koululaisen tai potilaan, asiakkaan taikka käyttäjän hengelle, fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle, oikeuksille tai turvallisuudelle ei ole soveltuva ammattiin. Jos opiskelijan soveltuvuutta on perusteltua syytä epäillä, järjestetään erityinen soveltuvuusarviointi.

Soveltuvuuden arviointikriteerit on määritelty yksityiskohtaisesti asetuksessa. Arviotavia ominaisuuksia opettajakoulutuksen osalta ovat mm. opiskelijan haluttomuus tai kyvyttömyys huolenpitoon ja lapsen tai nuoren oppimisen ohjaamiseen koulun tai päiväkodin toiminnan mukaisesti, haluttomuus tai kyvyttömyys luokan tai lapsiryhmän seurantaan ja lapsen tai nuoren turvallisuuden sekä fyysisen ja psyykkisen terveyden huomioon ottavan ympäristön muodostamiseen, haluttomuus tai kyvyttömyys kommunikoida ja tehdä yhteistyötä lasten, nuorten ja aikuisten kanssa sekä puutteellinen itsetuntemus suhteissa opettajaopintojen ja tulevan ammattiroolin vaatimuksiin.

Arviotavia ominaisuuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksen osalta ovat mm. opiskelijan haluttomuus tai kyvyttömyys potilaiden, asiakkaiden tai käyttäjien huolenpitoon, ymmärrykseen ja kunnioitukseen, haluttomuus tai kyvyttömyys yhteistyöhön sekä luottamussuhteen perustamiseen ja kommunikointiin potilaiden, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa, uhkaava tai loukkaava toiminta opiskelutilanteessa, huumausaineiden väärinkäyttö tai lääkkeaineiden laitton hallussapito, sekä puutteellinen itsetuntemus suhteissa opintojen ja tulevan ammattiroolin vaatimuksiin taikka varomattomuus tai vastuuttomuus, joka voi aiheuttaa vaaraa potilaille tai asiakkaille.

Saksa

Saksan koulutusjärjestelmässä on ammattikoulutuksen osalta valittavana joko oppisopimustyyppinen ammatillinen koulutus ammatillisessa oppilaitoksessa ja yrityksessä eli ns. duaalijärjestelmä tai täysipäiväinen opis-

kelu ammattiin valmistavissa kouluissa. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista suurin osa suuntautuu Suomen oppisopimuskoulutusta vastaavaan ammatilliseen koulutukseen. Duaalijärjestelmä muodostuu ammatillisesta harjoittelusta yrityksessä sekä koulussa annettavasta opetuksesta. Saksassa on useita eritasoisia ja eri tavalla järjestettyjä ammatillisia oppilaitoksia.

Kun henkilö otetaan oppilaaksi duaalijärjestelmän mukaiseen ammatilliseen koulutukseen, solmitaan opiskelusta ammatillista koulutusta koskevan lain mukaan sopimus. Opiskelu alkaa vähintään yhden ja enintään neljän kuukauden koeajalla. Koeajan aikana voidaan ammattikoulutusta koskeva suhde päättää ilman irtisanomisaikaa. Koeajan jälkeen irtisanominen voidaan tehdä painavasta syystä ilman irtisanomisaikaa ja muutoin opiskelijan toimesta neljän viikon irtisanomisajalla, jos tämä jättää ammattiopinnot kesken tai vaihtaa opiskelemaan toista alaa.

Sosiaali- ja terveysalalla on säädetty edellytyksistä eri ammatteihin. Lääkäreitä ja sairaanhoitajia koskevassa lainsäädännössä edellytetään esimerkiksi, että laillistamista hakeva ei ole terveydellisistä syistä sopimaton ammattiin tai että hän ei ole syyllistynyt lääkärin tai sairaanhoitajan arvolle sopimattomaan taikka epäluotettavuutta osoittavaan toimintaan.

Myös sairaanhoitajakoulutukseen hakeutvalta edellytetään, että hän ei ole terveydellisistä syistä sopimaton ammattiin. Koulutus-suhteesta solmitaan kirjallisen sopimus, jonka vähimmäissisältö on määritelty laissa. Vähimmäissisältöön kuuluu mm. koeajan pituudesta sopiminen. Koeajan aikana osapuolet voivat purkaa koulutussuhteen ilman irtisanomisaikaa. Koeajan päätyttyä voidaan koulutussuhde purkaa ilman irtisanomisaikaa vain, jos opiskelija on syyllistynyt menetteilyyn, jota suhteessa ammatinharjoittamiseen olisi pidettävä arvolle sopimattomana tai joka osoittaisi epäluotettavuutta, jos hän on terveydellisten syiden vuoksi sopimaton harjoittamaan ammattia tai muun vastaavan painavan syyn vuoksi. Koeajan päätyttyä opiskelija voi irtisanoa koulutussuhteen neljän viikon irtisanomisajalla. Vanhustenhoitajia koskeva lainsäädäntö sisältää vastaavat säännökset.

Edellä kuvatuin perustein on saksalaisessa oikeuskäytännössä mm. katsottu, että lasten sairaanhoitajaksi opiskeleva ei ollut vaadittavalla tavalla luotettava, kun oli näytetty, että hän oli pian koulutuksen alkamisen jälkeen syyllistynyt huumausaineiden myyntiin ja käyttöön, mistä hänet oli tuomittu 1 vuoden 6 kuukauden vankeusrangaistukseen. Kyseisessä tilanteessa työnantajalla oli oikeus purkaa koulutussuhde ilman irtisanomisaikaa.

Iso-Britannia

Lääketieteen opiskelijoilta odotetaan opiskeluaikana vastuullista ammatillista käyttäytymistä. Vuonna 2005 General Medical Council (GMC) ja Medical Schools Council (MSC) perustivat yhteistyöelimen, joka antaa suosituksia lääketieteen opiskelijoilta edellytettävästä käyttäytymisestä ja terveydentilasta terveydenhuollon työelämään soveltuvuuden arviointia varten. GMC:n on oltava ennen opiskelijan lääkäriksi rekisteröitymistä vakuuttunut siitä, että valmistuva opiskelija on käytännön lääkärin työhön soveltuva.

Opiskelijan tulee osoittaa työelämäänsä soveltuvuutensa nuhteettomalla ammatillisella käyttäytymisellään. Mikä tahansa huono käytös lääketieteellisten opintojen aikana voi vaikuttaa opiskelijan mahdollisuuden valmistua lääkäriksi. Lääketieteen opiskelijan lääkäriksi valmistuminen voidaan estää mm. tilanteissa, joissa opiskelija on syyllistynyt vakaviin ja toistuviin diagnoosivirheisiin, saattanut potilaan uhkaavaan tilanteeseen, ei ole tutkinut potilasta asianmukaisesti tai hänen potilaalle määräämänsä hoidot eivät ole olleet järkeviä. Myös tilanteissa, joissa opiskelija on käyttänyt väärin potilaalta saamia tietoja, hoitanut potilasta ilman asianmukaista suostumusta tai lupaa, ollut epärehellinen potilasta kohtaan tai osoittanut epärehellisyttä tutkimustyötä koskevissa taloudellisissa asioissa, voidaan lääkärin ammatissa toimiminen evätä. Lääkäriksi valmistuva ei saa syyllistyä potilaan seksuaaliseen häirintään eikä alkoholin tai muiden päihteiden väärinkäyttöön.

Lääketieteen opiskelijan sopimaton käyttäytyminen voi johtaa kurinpitotoimenpiteisiin. Lievimmissä tapauksissa opiskelijalle ei tule varoitusta tai ammatinharjoittamista es-

tävää rangaistusta. Opiskelija voi saada varoituksen ilmeisen huonon käytöksen vuoksi, mutta opiskelijan ammatinharjoittamista ei rajoiteta varsinaisilla rangaistuksilla. Vakavammista rikkeistä opiskelija voi saada rangaistuksen, johon voi liittyä lupaus parantaa käytöstä, ehdot työkelpoisuuden kohentamiseksi, lääketieteellisen koulutuksen keskeyttäminen määräajaksi tai lääketieteellisestä koulutuksesta erottaminen. Lääketieteen alan opiskelijoiden alalle soveltumattomuudesta päättää asiantuntijapaneeli.

Nursing & Midwifery Council (NMC) on sairaanhoitaja- ja kättilölain nojalla (2001) valtuutettu ylläpitämään rekisteriä, jonka yhteydessä on määritelty sairaanhoitajalta ja kättilöltä vaadittava terveydentila ja henkilökohdaiset ominaisuudet, joiden perusteella voidaan arvioida hänen kykynsä turvalliseen ja tehokkaaseen työskentelyyn käytännön hoitotyössä.

Sairaanhoitaja- ja kättilökoulutuksen järjestäjät vastaavat siitä, että opiskelijaksi hakeutuvat, koulutukseen valitut ja sen jälkeen ammattiin rekisteröityvät sairaanhoitajat ja kättilöt täyttävät NMC:n kriteerit ja että heillä on valmiudet toimia ammatissaan ilman valvontaa itsenäisesti, turvallisesti ja tehokkaasti. Valmistuvien tulee täyttää myös NMC:n asettamat muut ammatillisen käyttäytymisen ja työstä suoriutumisen laatustandardit. Opiskelijoiden opiskelua seurataan ja heidän odotetaan etenevän opinnoissaan siten, että he täyttävät rekisteröinnin edellyttämät vaatimukset.

Koulutuksen järjestäjän tulee tarkistaa, että koulutukseen valittua henkilöä ei ole tuomittu lapsiin tai muihin haavoittuviin väestöryhmiin kuuluviin henkilöihin kohdistuvista rikoksista. Koulutukseen valitun tulee opintojen aloittamisen jälkeen toimittaa koulutuksen järjestäjälle tieto, mikäli hän syyllistyy tällaiseen tekoon koulutuksen aikana. Myös sairaanhoitaja- ja kättilökoulutuksessa alalle soveltuvuuden arvioinnissa käytetään asian-
tuntijapaneelia.

2.3 Nykytilan arviointi

Alalle soveltumattomuus ja sen aiheuttamat toistuvat tai vakavat turvallisuusuhat

Eräillä koulutusaloilla opiskeleminen tai koulutuksen mukaisessa ammatissa toimiminen edellyttävät alan omasta lainsäädännöstä tai alan erityisvaatimuksista muutoin johtuen erityisten edellytysten täyttymistä. Nämä erityisedellytykset voivat liittyä terveydentilaa koskeviin vaatimuksiin tai ammatissa toimimisen edellyttämiin psyykkisiin tai fyysisiin ominaisuuksiin. Sosiaali- ja terveysalalla ja kasvatusalalla korostuvat erityisesti soveltuvuuteen liittyvät vaatimukset. Tässä yhteydessä alalle soveltumattomuudella tarkoitetaan sellaista käyttäytymismallia tai toimintatapaa, joka on toistuva ja voi aiheuttaa vakavan vaaran toisen henkilön tai joissain tapauksissa opiskelijan itsensä hengelle, terveydelle tai muulle turvallisuudelle.

Koulutukseen hakeutumiseen liittyvästä valintaprosessista ja siihen liittyvistä mahdollisista soveltuvuuskokeista huolimatta koulutukseen voi tulla valituksi opiskelijoita, jotka opiskelussa tai siihen liittyvässä harjoittelussa aiheuttavat vakavaa vaaraa muille tai itselleen. Valintaprosessilla ja soveltuvuuskokeilla ei myöskään voida estää vasta koulutuksen aikana ilmaantuvia ongelmia.

Muille vakavaa vaaraa aiheuttavalla opiskelijalla ei ole edellytyksiä toimia ammatissa, johon hän opiskelee, eikä hän välttämättä selviydy myöskään ammattiin johtavista opinnoista tai harjoittelusta. Alalle soveltumattomuus ei yksinään välttämättä edellytä mahdollisuutta puuttua opiskeluoikeuteen. Mutta jos kyseiseen alaan liittyy olennaisesti jo opiskeluaikana sellaisia turvallisuusnäkökohtia, joiden toteutumisen soveltumattomuus vaarantaa, voi opiskeluoikeuden peruuttaminen olla perusteltua.

Muiden hengelle, terveydelle tai muulle turvallisuudelle vaaraa aiheuttava käyttäytymismalli voi tulla esille monin eri tavoin sekä oppilaitoksessa tapahtuvassa koulutuksessa että työelämässä tapahtuvassa harjoittelussa. Tavallisimmin nämä ongelmat ilmenevät opiskelijan työssäoppimisjakson tai harjoittelun aikana. Tällöin työelämän edustajat, työpaikka- ja harjoittelun ohjaajat sekä opettajat arvioivat opiskelijan toimintaa ja oppimistuloksia suhteuttamalla havaintojaan ammatin ja työelämässä toimimisen vaatimuksiin, opintojen kulloiseenkin vaiheeseen, alan kriteereihin ja käytäntöihin sekä opintojaksolle

asetettuihin tavoitteisiin ja ammattitaitovaatimuksiin.

Soveltumattomuus voi ilmetä muun muassa vajaakuntoisena toimimisena työvuoroissa, muihin henkilöihin kohdistuvana uhkailuna, vilpillisyytenä, annetun ohjauksen mitätöintiä, piittaamattomuutena, varastamisena ja omaisuuden vahingoittamisena. Alalle soveltumattomuudesta koulutuksen aikana voivat viestiä myös muu rikollinen toiminta tai kurinpidolliset ongelmat kuten toistuva epäasiallinen, arvaamaton ja poikkeava käytös, erikäisiin kohdistuva seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö, fyysisen ja henkisen väkivallan uhka tai todelliset väkivaltatilanteet.

Tilastotietoja opiskelijan muille henkilöille aiheuttamista vakavista turvallisuusriskeistä opiskelun tai siihen liittyvän työssäoppimisen aikana ei ole saatavilla. Tällaiseen käyttäytymiseen toistuvasti syyllistyvien opiskelijoiden määrä ei todennäköisesti ole millään alalla kovin suuri, mutta mahdolliset turvallisuusriskit voivat olla vakavia ja niihin tulee voida puuttua ennen vahinkojen aiheutumista.

Nykyiset säännökset antavat ammatillisessa koulutuksessa mahdollisuuden opinto-oikeuden menettämiseen ainoastaan musiikkialan ja lennonjohdon koulutuksessa, jos on ilmeistä, että opiskelija ei kykene toimimaan siinä ammatissa, johon hän on opiskelemaan. Lainsäädäntö mahdollistaa kyseisen säännöksen soveltamisalan laajentamisen muuhun ammatilliseen koulutukseen valtioneuvoston asetuksella. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen osalta voimassa oleva lainsäädäntö ei anna lainkaan mahdollisuutta opinto-oikeuden menettämiseen alalle soveltumattomuuden vuoksi.

Mikäli alalle soveltumattomuus ilmenee koulutuksen aikana, tulee korkeakoululla tai koulutuksen järjestäjällä olla keino arvioida ja ratkaista, että edellytyksiä alan opintoihin ei ole. Opiskelu-oikeuden peruuttaminen soveltumattomuuden perusteella tulisi voida ulottaa tutkintoihin johtaviin koulutuksiin niillä aloilla, joissa opintoihin liittyy keskeisesti alaikäisten tai muiden erityisryhmien parissa työskentely taikka joissa on erityisiä turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Tällaisia aloja ovat erityisesti sosiaali- ja terveysala,

humanistinen- ja kasvatusala sekä liikenne- ja kuljetusala.

Opiskelu-oikeuden peruuttaminen ei olisi kurinpidollinen toimenpide vaan tarkoituksena olisi asiakkaiden, potilaiden, opiskelijan itsensä ja muiden osallisena olevien tahojen turvallisuuden varmistaminen.

Humanistisen alan ja kasvatusalan ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakoulutuksessa ja koulutuksen kautta hankituissa ammateissa työskennellään lasten ja nuorten kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä. Opinnoissa ja työssä painottuu lasten ja nuorten ohjaus ja henkisen kasvun tukeminen. Työ on vastuullista, alaikäisten yksilöiden ja ryhmien ohjausta ja ohjattavien fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta huolehtimista tilanteen mukaan tarvittaessa läpi vuorokauden esim. leiritoiminnassa ja matkoilla. Monikulttuuriset ja muut erityisryhmät, kuten kuulo- ja näkövammaiset, kehitysvammaiset, erityislapset ja -nuoret muodostavat haasteellisen kohderyhmän alalla. Tavallisia työpaikkoja, joissa opiskelijat ovat työssäoppimisjaksoilla tai ohjatussa harjoittelussa ovat päiväkodit, perhepäivähoito, seurakuntien avoimet varhaiskasvatuspalvelut, perhekerhot ja erilaiset lastensuojelun työyhteisöt, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, nuorisotalot, järjestöjen tekemä nuorisotyö, koulut ja erilaiset lasten ja nuorten hoitolaitokset. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) pohjalta osa humanistisen ja kasvatusalan tutkinnoista antaa kelpoisuuden työhön varhaiskasvatuksen ja sosiaalihuollon tehtävissä.

Yliopistot järjestävät humanistisen ja kasvatusalan koulutuksessa opettajankoulutusta. Yliopistot päättävät opiskelijavalinnan perusteista ja soveltuvuuskokeistaan itse. Opiskelijavalintaan liittyy soveltuvuuskokeita, joihin sisältyy esimerkiksi psykologisia testejä, haastatteluja ja pienryhmätehtäviä. Soveltuvuuskokeet ovat viime vuosina yleistyneet. Niillä pyritään erityisesti selvittämään alalle motivoituneisuutta ja sitoutuneisuutta, mutta myös karsimaan hakijoista sellaiset, joiden soveltuvuudessa alalle voi olla ongelmia. Opettajankoulutukseen kuuluu ohjattua ja pakollista harjoittelua, joka toteutetaan joko yliopiston harjoittelukouluissa tai kunnalli-

sisäsiä niin sanotuissa kenttäkouluissa aidoissa tilanteissa.

Humanistisella alalla ja kasvatusalalla turvallisuusuhat liittyvät lasten ja nuorten haavoittuvuuteen, joka on yhteydessä lapsen ja nuoren kehitysvaiheeseen, aiempiin elämäkokemuksiin ja muuhun kasvuympäristöön. Alan ammattilaisten tehtävänä on tukea monipuolisesti lapsen ja nuoren kasvua ja itenäistymistä. Keskeistä on alan ammattilaisen ja lapsen/nuoren välille syntyvä luottamusuhde. Alalle soveltumattomuus ilmenee tämän luottamusuhteen väärinkäyttönä, joka voi pahimmillaan vaurioittaa lapsen ja nuoren tasapainoista kehitystä pysyvästi. Erityisen haavoittuvia ovat lapset ja nuoret, joilla on syystä tai toisesta vakavia turvattomuuden kokemuksia vanhempiensa tai muiden aikuisten kanssa.

Rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n mukaan henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon pysyväisluonteisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa. Ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/202) mukaan toimitettava työnantajalle tai viranomaiselle. Tämä lainsäädäntö ei ulotu opiskelijaan, jonka koulutukseen kuuluu työskentelyä lasten parissa.

Sosiaalialan koulutuksessa ja koulutuksen kautta hankituissa ammateissa työskennellään perheiden, lasten ja nuorten, vanhusten, vammaisten ja muiden sosiaalihuollon asiakasryhmien kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä. Sosiaalipalveluja ovat sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, laitoshuolto, perhehoito, vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta sekä elatusavun vahvistamiseksi tehdyt toimenpiteet. Lisäksi sosiaalipalveluihin kuuluu muun muassa lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoiton, kehitysvammaisten huollon ja päihdehuollon järjestäminen. Sosiaalipalveluihin kuuluu erilaisissa elämäntilanteissa olevien yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen huolenpito, syrjäytymisen ehkäisy, toimintakyvyn edistäminen, kuntoutumisen ja hyvinvoinnin turvaaminen. Luottamuksellisuus ja asiakaslähtöisyys ovat keskeisiä sosiaalialan ammattilaisten toimintaa

ohjaavia periaatteita, joista on säädetty sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Turvallisuusuhat sosiaalialan työssä liittyvät siihen, että työtä tehdään ilman ulkopuolista valvontaa alaikäisten, vanhusten, vammaisten tai muuten heikommassa asemassa olevien henkilöiden kanssa. Työtä tehdään usein asiakkaan kodissa tai kodinomaisissa ympäristöissä. Sosiaalihuollon asiakasryhmät ja yksilöt voivat tilanteestaan johtuen olla erityisen haavoittuvia fyysiselle tai psyykkiselle kaltoinkohtelulle, taloudelliselle hyväksikäytölle tai muulle epäasialliselle toiminnalle tai käyttäytymiselle. Myös alan opiskelijat voivat muodostaa ammattiin sopimattomalla toiminnallaan asiakkaille turvallisuusuhauhan.

Terveysalan koulutuksessa ja koulutuksen kautta hankituissa ammateissa työskennellään sairaiden ja muiden terveydenhuollon potilaiden kanssa. Potilasturvallisuus ja palveluiden laatu asettavat terveydenhuollossa erityisvaatimuksia ammattihenkilöiden koulutukselle, harjoittelulle, työskentelylle ja organisaatioiden johtamiselle. Potilasturvallisuuden tarkoituksena on varmistaa hoidon turvallisuus sekä suojata potilasta vahingoittumasta. Potilaan näkökulmasta potilasturvallisuus tarkoittaa sitä, että potilas saa tarvitsemansa ja oikean hoidon, josta aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa.

Potilasturvallisuus on osa hoidon laatua. Potilasturvallisuus kattaa hoidon turvallisuuden, lääkitysturvallisuuden ja laiteturvallisuuden. Potilasturvallisuudessa voidaan erottaa valitun hoitomenetelmän turvallisuus sekä hoitoprosessin turvallisuus. Menetelmän turvallisuutta voi vaarantaa haittavaikutus, joka voi aiheutua esimerkiksi hoidosta, lääkkeestä tai hoitolaitteesta. Hoitoprosessin turvallisuutta voi vaarantaa jokin poikkeama suunnitellusta hoitoprosessista, kuten poikkeama sovitusta hoitotavasta, lääkityksestä tai laitteen virheellinen käyttö.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston arvion mukaan Suomessa aiheutuu arviolta 1 000–2 000 kuolemantapausta vuodessa erilaisten potilasturvallisuutta vaarantaneiden hättätapahtumien vuoksi. Hättätapahtumien vuosittaisiksi kustannuksiksi arvioidaan noin 40 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja

terveysministeriön selvityksen mukaan eniten haittatapahtumia esiintyy lääke- ja nestehoidossa (52,1 %), tapaturmina ja onnettomuuksina (12,5 %), tiedonkulun tai tiedonhallinnan virheinä (12,0) sekä väkivaltana (5,5 %). Lääkehoidon osalta haittatapahtumat ovat tyypillisesti jakovirheitä, antovirheitä tai kirjaamisvirheitä. Lisäksi potilaiden ja henkilöstön turvallisuutta voivat vaarantaa muun muassa potilashoittoon liittyvien ohjeiden laiminlyönti, potilaan erityistarpeiden huomiotta jättäminen, vastuualueiden ylittäminen tai reseptien väärennökset tai lääkkeiden varastaminen.

Potilasturvallisuutta säätelee muun muassa perustuslain 19 §, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Potilaan asemaan ja oikeuksiin terveyden- ja sairaanhoitoa järjestettäessä sovelletaan potilaslakia (785/1992). Lain 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 15 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitoiminnan päämääränä on terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen ja heidän kärsimystensä lievittäminen. Terveydenhuollon ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään. Ammattitoiminnassaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulee tasapuolisesti ottaa huomioon ammattitoiminnasta potilaalle koituvat hyödyt ja sen mahdolliset haitat. Terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuus on ottaa huomioon, mitä potilaan oikeuksista säädetään.

Liikenteen alan ammattitaitovaatimuksissa korostuvat liikenneturvallisuus, työturvallisuus sekä asiakasturvallisuuden takaaminen. Kuljettajan on tunnettava ajoneuvon liikennekelpoisuuden vaatimukset, osattava varmistaa ajoneuvon ja sen lisälaitteiden turval-

linen toiminta, osattava lastata ajoneuvo turvallisuusmääräysten edellyttämällä tavalla ja kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti ja vastuullisesti. Liikenteen alalla turvallisuusuhkia voi aiheutua erilaisista liikenne- ja työturvallisuuteen liittyvistä tekijöistä. Nämä voivat liittyä esimerkiksi liikennesääntöjen tai alan turvallisuusmääräysten noudattamatta jättämiseen tai olla seurausta päihteiden väärinkäytöstä. Lisäksi erilaiset terveydentilaan liittyvät tekijät voivat estää alalla työskentelyä.

Lääkäreillä on ilmoitusvelvollisuus kuljettajan heikentyneestä terveydentilasta, mikä voi johtaa ajoluvan väliaikaiseen tai lopulliseen poistamiseen. Lääkäri arvioi ajokortinhaltijan terveydentilan säädettyjen ajokorttitarkastusten yhteydessä ja laatii poliisille toimitettavan lääkärintodistuksen henkilön ajokyvystä. Raskaan ajoneuvon kuljettajien ja henkilöauton ammattiajoluvan haltijoiden terveyttä seurataan muita kuljettajia tiheämmin.

Merenkulkualan ammateissa asetetaan toimintaympäristön vuoksi työntekijän terveydelle ja suorituskyvyille erityisvaatimuksia. Merenkulkualalla toiminnan tavoitteena on yleinen meriturvallisuus. Meriturvallisuutta tai muiden aluksissa olevien henkilöiden turvallisuutta voi vaarantaa merenkulkusääntöjen tai alan turvallisuusmääräysten noudattamatta jättäminen tai päihteiden väärinkäyttö. Lisäksi erilaiset terveydentilaan liittyvät tekijät voivat estää alalla työskentelyä.

Merenkulkualalla ammatilliset pätevyys- ja terveydentilavaatimukset on määritelty tavanomaisista tarkemmin kansainvälisin sopimuksin ja kansallisella lainsäädännöllä. Merenkulun muodolliset kelpoisuusehdot säädetään laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetussa laissa (1687/2009) sekä aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyydestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1797/2009). Edellyttävästä terveydentilasta säädetään merimiehen lääkärintarkastuksista annetussa asetuksessa (476/1980).

Lentoliikenteeseen kohdistuu erittäin ankaria turvallisuusvaatimuksia. Ammattilentäjien lupakirjakelpoisuutta koskevat tiukat ja yksityiskohtaiset yhteiseurooppalaiset terveysvaatimukset. Näitä kelpoisuusvaatimuksia sovelletaan käytännössä myös alan opiskelijoihin. Vastaavat turvallisuusriskit sekä ter-

veysvaatimukset koskevat myös lennonjohtajiksi ja lennontiedottajiksi opiskelevia.

Alalle soveltumattomuudesta syntyvä turvallisuusriski voi kasvaa erityisesti silloin, kun opiskelijalla on hoitamaton vakava mielenterveysongelma.

Koko väestön tasolla mielenterveyden häiriöt ovat muodostuneet yleisimmäksi työkyvyttömyyden aiheuttajaksi. Opiskelijoiden mielenterveysongelmista ei ole olemassa kattavia tietoja, mutta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöllä (YTHS) on tuoretta tutkimustietoa tilanteesta ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden osalta sekä vertailutietoa yliopisto-opiskelijoiden osalta aiemmilta vuosilta. Korkeakouluopiskelijoiden terveys-tutkimuksen 2008 mukaan psyykkisiä vaikeuksia oli 27 %:lla vastanneista (miehet 19 %, naiset 32 %). Yleisimpiä ongelmia olivat jatkuvan ylläpidon kokeminen, itsensä kokeminen onnettomaksi ja masentuneeksi, tehtäviin keskittyminen sekä valvominen huolien takia. Mielenterveysseuran mukaan opiskelijoista 27 % koki runsaasti stressiä. Psyykkisten vaikeuksien ja stressin kokeminen oli samankaltaista molemmilla koulutusasteilla ja yliopisto-opiskelijoilla suunnilleen yhtä yleisiä kuin v. 2004 (Kunttu K., Huttunen T.: Korkeakoulu-opiskelijoiden terveystutkimus 2008. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 45, 2009). Nämä psyykkiset vaikeudet eivät lähtökohtaisesti kuitenkaan vaikuta alalle soveltuvuuteen tai aiheuta estettä opinnoille.

Vuonna 2002 tehdyn tutkimuksen mukaan lukion käynneistä 20–24 -vuotiaista 10 prosentilla voitiin todeta mielenterveyssyistä alentunut toimintakyky (Aalto-Setälä T. Depressive disorders among young adults. Helsinki: Kansanterveyslaitos, 2002). Viime vuosina noin 11–14 prosenttia varusmiehistä on keskeyttänyt asepalveluksen terveydellisten syiden johdosta. Näistä keskeyttämisistä noin 40 prosenttia on johtunut erilaisista mielenterveyden häiriöistä.

Mielenterveyden häiriöt voivat olla hoitamattomina pitkäkestoisia. Toisaalta nuoret aikuiset ovat kehitysvaiheessa, jolloin hyvällä hoidolla häiriöiden pitkittymistä voidaan ehkäistä ja häiriöitä parantaa. Alalle soveltumattomuudesta syntyvä turvallisuusriski voi kasvaa erityisesti silloin, jos opiskelijalla

on vakava psykoottinen häiriö, vakava asosiaalisen väritynnyt persoonallisuushäiriö tai hallitsematon vakava päihde- tai huumeriippuvuus. Havaitsemattomat ja hoitamattomat mielenterveyshäiriöt muodostavat merkittävimmän mielenterveysongelmiin liittyvän turvallisuusuhan. Mielenterveysongelmissa hoitoonohjaus, hyvä ja varhainen hoito on paras ennaltaehkäisy, jolloin estettä koulutukseen osallistumiselle ja alalla toimimiselle ei ole.

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja kurinpito

Turvallinen oppimisympäristö on kaikkien oppilaitosten ja korkeakoulujen koko henkilökunnan laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan perusta. Voimassa olevaan perusopetuslakiin, lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin sisältyy säännös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Samoin näihin lakeihin sisältyvien säännösten perusteella opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. Lisäksi opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Lisäksi perusopetuslakiin, lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin on sisällytetty säännökset häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta ja voimakeinojen käytöstä samoin kuin siitä, että opiskelijan ollessa tutkimuksen alaisena rikoksesta häneltä voidaan tietyin edellytyksin pidättää tutkimuksen ajaksi oikeus opiskeluun.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoululakiin ei nykyisin sisälly säännöstä turvallisesta opiskelu-ympäristöstä, järjestyssäännöistä eikä myöskään edellä selostettuja kurinpitosään-

nöksiä. Kuitenkin myös korkeakouluissa voi tulla tilanteita, joissa turvallisen opiskelu ympäristön turvaaminen edellyttäisi sitä, että opiskelijan osallistuminen opetukseen tulisi voida evätä. Voimassa olevan korkeakoululainsäädännön nojalla tällaisiin tilanteisiin ei ole riittäviä puuttumiskeinoja.

Koulutusta koskevien lakien nykyisten kurinpittoa koskevien säännösten perusteella kurinpitomenettelyyn voidaan ryhtyä, kun opiskelija rikkoo oppilaitoksen tai korkeakoulun järjestystä. Kurinpidon perusteisiin olisi turvallisen opiskelu ympäristön vaatimuksen korostamiseksi lisättävä nimenomaisena mainintana opiskelijan väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen.

Lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa on säädetty siitä, että opiskelijan ollessa tutkimuksen alaisena rikoksesta häneltä voidaan rikoksen tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden katsotaan perustelluksi. Korkeakoululainsäädäntöön ei tällä hetkellä sisälly vastaavatyypistä säännöstä. Opiskelijan väkivaltaiseen tai uhkaavaan käytökseen perustuva määräaikainen erottaminen tai opiskelusta pidättäminen esitutkinna ja syytteen käsittelyn ajaksi ei välttämättä tosiasiallisesti lisää oppilaitoksen tai korkeakoulun turvallisuutta, mutta menettely saattaa kuitenkin nostaa turvallisuuden tunnetta ja rauhoittaa opiskelu ympäristön.

Päihdeiden väärinkäyttö ja päihdetestaus

Nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöä seurataan mm. Eurooppalaisella koululaistutkimuksella (ESPAD) ja kouluterveyskyselyllä. Nuorten huumeiden käyttö ja kokeilu vaikuttaa vähentyneen viimeisten vuosien aikana. Vuoden 2005 kouluterveyskyselyn perusteella huume kokeilujen määrä on laskenut 16—18 -vuotiaiden keskuudessa vuoden 1997 kyselyn tulosten tasolle. Noin kuusi prosenttia 16—18 -vuotiaista nuorista ilmoitti kokeilleensa huumeita. Vuoden 2003 ESPAD-kyselyn mukaan 15—16 -vuotiaista nuorista 11 prosenttia oli kokeillut laitonta huumetta. Yleisin kokeiltu huume on kannabis. Lääkeaineiden ja alkoholin sekakäyttö on Suomessa yleisempää kuin muissa ESPAD-

kyselyyn osallistuneissa maissa. Vuonna 2003 oli 15—16 -vuotiaista 17 prosenttia käyttänyt alkoholia ja lääkkeitä sekaisin, kun muissa maissa vastaava osuus oli 9 prosenttia. Tutkimukset eivät ole suoraan sovellettavissa opiskelijoihin eivätkä ongelmakäyttöön, sillä ne ovat kohdistuneet peruskouluikäisiin koululaisiin ja kuvaavat huume- ja päihdekokeiluja. Tästä huolimatta tiedot kuvaavat osaltaan huumeiden ja päihdeiden käytön kehityssuuntaa nuorison keskuudessa.

Huumeaineiden ongelmakäyttäjien osuudet ovat merkittävästi pienempiä. Arvioiden mukaan amfetamiinin ja opiaattien ongelmakäyttäjää vuonna 2005 oli 15—25 -vuotiaista 0,63—0,95 prosenttia ja 26—35 -vuotiaista 0,68—0,94 prosenttia. Ongelmakäyttäjien kokonaismäärän kasvu vaikuttaa pysähtyneen ja nuorimmissa ikäluokissa ongelmakäyttäjien määrä on hieman vähentynyt.

Myös varusmiespalveluksen huumeaine-diagnoosin vuoksi keskeyttäneiden määrä vaikuttaa vakiintuneen ja kääntyneen hieman laskuun vuoden 2003 jälkeen. Vuosina 2000—2003 huumeaine-diagnoosin vuoksi keskeyttäneiden osuus oli 0,75—0,84 prosenttia kun vuosina 2004—2007 osuus oli 0,56—0,67 prosenttia. Alkoholin väärinkäyttöön liittyvien keskeyttämisten lukumäärässä ei sitä vastoin ole nähtävissä samanlaista trendiä, vaan keskeyttämisten lukumäärä on vakiintunut noin 50 tapaukseen vuodessa.

Edellä kuvatut tilastotiedot ja arviot eivät kohdistu opiskelijoihin eikä niistä voida suoraan soveltaa opiskelijaväestöön. Esimerkiksi päihdehuollon huumeasiakkaista vuonna 2006 kerättyjen tietojen perusteella asiakkaiden koulutustaso oli matala ja 62 prosenttia asiakkaista oli työttömiä. Vakavat päihdeongelmat eivät välttämättä ole kovin yleisiä, mutta yksittäiset tapaukset voivat olla hyvin vakavia. Alkoholin ongelmakäyttö on huumeiden ongelmakäyttöä yleisempi ongelma. Voitaneen arvioida, että opiskelijaväestön keskuudessa erityisesti huumeiden ongelmakäyttö on suhteessa vähäisempää kuin edellä kuvatuissa tilastotiedoissa.

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen 2008 mukaan opiskelijoista 23 % on kokeillut tai käyttänyt jotakin huumetta, yleisimmin yliopistoissa opiskelevat miehet. Miesopiskelijoista neljännes kuului runsaasti

alkoholia kuluttaviin, naisopiskelijoista 12 %. Yliopisto-opiskelijoilla miesten keskimääräinen alkoholinkäyttö on lisääntynyt edellisiin tutkimuksiin verrattuna, mikä johtuu vanhimman ikäryhmän lisääntyneestä kulutuksesta. Vähän käyttävien miesten ja naisten osuus on pysynyt samansuuruisena, mutta runsaasti kuluttavien osuus on hieman kasvanut.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä opiskelijoiden päihdetestauksesta ammatillisessa koulutuksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa, ammattikorkeakouluissa tai yliopistoissa. Vakavan päihderiippuvuuden ja päihteiden vaikutuksen alaisena esiintymisen katsotaan yleisesti muodostavan merkittävän turvallisuusrisikin opiskeluun liittyvässä työharjoittelussa tai työelämässä. Päihteiden vaikutuksen alaisena toimiminen opintoihin kuuluvassa harjoittelussa voi vaarantaa niin opiskelijan oman ja muiden työturvallisuuden kuin asiakas- ja potilasturvallisuuden.

Ilman nimenomaista lain säännöstä ei opiskelijaa voida velvoittaa osallistumaan päihdetesteihin. Testien suorittaminen on tällöin mahdollista vain, mikäli siihen saadaan testattavan aidosti vapaaehtoinen suostumus. Suostumuksen vapaaehtoisuuden arviointi on ongelmallista, jos kieltäytymisestä voi koitua haitallisia seuraamuksia opiskelijalle. Päihtyneenä esiintyminen oppilaitoksessa tai harjoittelussa voi kuitenkin nykyisen lainsäädännön nojalla johtaa kurinpitotoimiin, vaikka päihteiden käyttöä ei todetakaan testillä. Eri oppilaitokset noudattavat tältä osin erilaisia käytäntöjä, mitä ei voida pitää opiskelijoiden oikeusturvan kannalta perusteltuna. Päihdetestauksen järjestämisestä sekä testien seurauksista tulisi tämän vuoksi säätää lailla.

Tietosuoja ja tiedonvaihto

Turvallisen opiskeluympäristön varmistaminen ja tutkinnon suorittamisen edellytysten arviointi edellyttävät tarkoituksenmukaista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa eri tahojen välillä. Käytännössä ongelmana on se, että turvallisuutta luovuttaa tai oikeutta saada salassa pidettäviä tietoja ei lähtökohtaisesti ole. Eri ammattihenkilöitä koskevat tietojen sa-

lassapitoperusteet määräytyvät eri perustein. Koulutuksesta annettuun lainsäädäntöön sisältyy erityisiä salassapito- ja tiedonvaihtosäännöksiä ammatillisen koulutuksen henkilöstön ja oppilashuollon henkilöstön kesken, mutta nämä koskevat vain opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämiä välttämättömiä tietoja. Lisäksi tiedon saanti on ehdollista eli tietoa pyytävällä ei ole lakiin perustuvaa oikeutta saada pyytämäänsä tietoa.

Opiskelijaterveydenhuoltoa koskevat salassapitosäännökset ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa ja potilaslaisissa. Erityislainsäädännön lisäksi sovelletaan julkisuuslain salassapitosäännöksiä. Nykyisin tiedonsaantioikeuteen ja tiedonantovelvollisuuteen liittyvät puutteet voivat hankaloittaa ja hidastaa opiskelijaa koskevaa päätöksentekoa ja tukitoimien järjestämistä sekä pahimmillaan jopa vaarantaa opiskelijoiden ja muiden henkilöiden turvallisuutta opiskelun, siihen liittyvän työssäoppimisen tai harjoittelun taikka ammatissa toimimisen aikana. Salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevien säännösten tarkastelu on tämän vuoksi tarpeen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja sen jälkeisessä työelämässä lisäämällä koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen keinovalikoimaa opiskelijoita koskevien soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymysten osalta. Esityksellä pyritään parantamaan potilas- ja asiakasturvallisuutta sekä liikenteen turvallisuutta ehkäisemällä erilaisia vahinkoja ja väärinkäytöksiä. Erityisesti pyritään suojaamaan alaikäisiä ja muita haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, kuten sairaita, vanhuksia ja vammaisia. Esityksen tavoitteena on myös edistää opiskelijan itsensä sekä opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta. Lisäksi tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden oikeusturva opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa selkeyttämällä ja kehittämällä sääntelyä.

Tavoitteiden toteuttamisen keinona olisi, että opiskelijalta voitaisiin säädetyissä tilanteissa peruuttaa opiskeluoikeus, jos alaikäisten suojeleminen taikka potilas-, asiakas-, tai liikenteen turvallisuus sitä edellyttää opintoihin sisältyvien vaatimusten perusteella. Lisäksi tavoitteita toteuttaisi huumausainetestausten mahdollistaminen eräissä tilanteissa. Huumausainetestaus olisi tarpeen erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa huumausainetestausten vaikutuksen alaisena toimiminen opiskeluun liittyvässä harjoittelussa tai työssäoppimiskäytössä aiheuttaa vaaraa omalle tai muiden henkilöiden terveydelle, potilaiden turvallisuudelle tai liikenteen turvallisuudelle.

Ehdotetut keinot otettaisiin käyttöön vasta siinä vaiheessa, kun opiskelijan ohjauksen, oppilashuollon ja opiskelijahuollon toimet eivät enää riitä. Ehdotetut toimet otettaisiin käyttöön vain erityisen vakavissa tilanteissa. Tavoitteena olisi tarjota lainsäädännössä koulutuksen järjestäjille ja korkeakouluille työkaluja puuttua vaikeimpiin soveltumattomuustilanteisiin ja väärinkäytöksiin.

Potilas- ja asiakasturvallisuutta sekä alaikäisten turvallisuutta parannettaisiin varmistamalla, että opiskelijat, jotka opinnoissaan tai opintoihin kuuluvassa työssäoppimisessa sekä myöhemmin työelämässä työskentelevät potilaiden, lasten ja vanhusten tai muiden vastaavien erityisryhmien parissa, ovat alalle soveltuvia. Potilas- ja asiakasturvallisuuden osalta tavoitteena olisi hoitovirheiden, väärinkäytösten, laiminlyöntien ja vahinkotapahdusten väheneminen.

Liikenteen turvallisuutta parannettaisiin varmistamalla, että ammattikuljettajat ja muun liikennealan ammattilaiset ovat alalle soveltuvia. Liikenteen turvallisuuden osalta tavoitteena olisi liikenneonnettomuuksien ja vaaratilanteiden vähentäminen.

Päihteiden vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena toimiminen voi tietyissä opiskeluun liittyvissä tehtävissä vaarantaa opiskelijan itsensä lisäksi muiden opiskelijoiden taikka asiakkaiden, potilaiden tai sivullisten hengen tai terveyden. Tehtäviä, joissa hengen tai terveyden vaarantuminen on mahdollista, on esimerkiksi liikennealalla, sosiaali- ja terveysalalla ja rakennusalailla. Huumausainetestausta koskeva sääntely tarjoaa koulutuksen järjestäjälle ja korkeakoululle mahdolli-

suuden varmistaa opiskelijan toimintakyky tilanteissa, joissa on perusteltua aiheuttaa epäilyä opiskelijan olevan huumeiden vaikutuksen alaisena ja jossa tästä voisi aiheutua säännöksissä kuvattu vaaratilanne. Näin voidaan sekä ennaltaehkäistä vahinkotapahtumia että parantaa oppilaitosten mahdollisuuksia kurinpitoon. Toisaalta lakiin kirjatut huumausainetestausten edellytykset myös parantavat opiskelijoiden oikeusturvaa. Antamalla negatiivisen tuloksen huumausainetestissä opiskelija voi torjua häneen kohdistuneet perusteetomat epäilykset. Vuosittain tulee julkisuuteen yksittäisiä tapauksia, joissa oppilaitokset ovat perusteettomasti velvoittaneet opiskelijoita päihdetesteihin. Huumausainetestausta koskevalla lainsäädännöllä edistetään opiskelijoiden oikeusturvaa.

Esityksen tavoitteisiin kuuluu päihteetön oppilaitos ja työpaikka. Säännökset edistäisivät päihteiden vastaista toimintaa. Mahdollisuus vaatia huumausainetestistä koskevaa todistusta perustuisi laissa säädettäviin edellytyksiin, joilla turvattaisiin toisten perusoikeuksien toteutumista. Huumausainetestausten edellytykset olisivat edellä mainittuihin tavoitteisiin suhteutettuja ja ne turvaisivat pääasiassa opiskelijan itsensä tai toisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta.

Koulutuksen yleisiin periaatteisiin liittyy olennaisesti opiskelijoiden yhdenvertaisuuden varmistaminen, esteettömän opiskelun tavoitteet sekä opiskelijan syrjäytymistä ehkäisevien toimintatapojen varhainen käyttö. Opiskeluoikeuden peruuttamista, kurinpitoa ja huumausainetestausta koskevien menettelyiden yhteydessä on opiskelijoille tarjottava asianmukaisia ja riittäviä tukitoimia.

Tietojen saantia ja tietojen käsittelyä koskevien ehdotusten tarkoituksena on luoda selkeät säännökset opiskelijoiden ja oppilaitosten väliselle, oppilaitosten keskinäiselle sekä oppilaitosten ja terveydenhuollon henkilöstön väliselle tiedonvaihdolle ja siihen liittyvälle menettelylle.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen valmistelun yhteydessä on tarkasteltu erilaisia vaihtoehtoja, joilla voitaisiin edistää turvallisuuden varmistamiseen liittyviä tavoitteita. Lähtökohtaisia keinoja ovat

erilaiset ennaltaehkäisevät toimenpiteet, kuten varhainen puuttuminen havaittuihin ongelmiin. Tärkeää on, että opiskelijalle tarjotaan opinto-ohjausta ja että opiskelija ohjataan hakemaan opiskelijahuollon ja -terveydenhuollon palveluja. Varhaista puuttumista ongelmatilanteisiin voidaan käytännössä toteuttaa jo nykyisen lainsäädännön puitteissa, eikä näiltä osin ole varsinaisesti kyse lainsäädännön kehittämistarpeista. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet eivät kuitenkaan ole yksinään riittäviä esityksen turvallisuuden edistämistä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opiskelijoiden terveydenhuollon ja opiskelijahuollon muut kehittämistoimet tukevat esityksen tavoitteita. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) on tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2009. Uuden asetuksen tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä, sairauksia, ongelmia ja terveyserojen syntymistä varhaisen puuttumisen mallin mukaisesti. Asetuksen piiriin kuuluvat mielenterveyshäiriöiden varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus, päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus, suun terveydenhuollon palvelut, seksuaaliterveyttä edistävät palvelut ja muut opilaitoksen sijaintikunnan järjestämät kansanterveyslain (66/1972) mukaiset terveyden- ja sairaanhoitopalvelut. Opiskelijahuollon kehittämiseksi on ryhdytty myös muihin toimenpiteisiin sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä.

Koska esitykseen sisältyvillä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevilla säännöksillä pyritään puuttumaan vakavimpiin alalle soveltumattomuuteen liittyviin tilanteisiin, voidaan perustellusti arvioida, että esityksen tavoitteita voitaisiin edistää myös opiskelijavalintaa ja siihen sisältyvää soveltuvuusarviointia kehittämällä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut päättävät itse opiskelijavalinnan perusteista yhdenvertaisuusperiaatteet huomioiden ottaen. Tämän lähtökohdan kyseenalaistamista ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Ammatillisen koulutuksen osalta ministe-

riö voi päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista, joten tältä osin soveltuvuusarvioinnin kehittäminen opetus- ja kulttuuriministeriön toimilla on mahdollista jo nykyisen lainsäädännön perusteella. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuitenkin katsottu, ettei soveltuvuusarvioinnin ja muun hakumenettelyn kehittäminen itsessään ole riittävä toimenpide esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Soveltuvuusarviointi suoritetaan opiskelijavalinnan yhteydessä, jonka jälkeen opiskelujen aikana opiskelijan tilanne voi muuttua niin oleellisesti, ettei häntä voida enää pitää soveltuvana alalle. Opiskeluoikeuden peruuttamisella voidaan ääritilanteissa jälkikäteen korjata virheelliseksi osoittautunut soveltuvuusarvio.

Edelleen olisi mahdollista harkita opintojen yhteydessä käytettävää koeaikaa, jonka kuluessa opiskeluoikeuden peruuttaminen olisi erityisen helppoa. Opintoihin liitettävä koeaika tarjoaisi mahdollisuuden arvioida opiskelijan soveltuvuutta pidemmällä aikavälillä ja olisi siten luotettavampi kuin hakumenettelyn yhteydessä tehtävä soveltuvuusarviointi. Koeaika ei kuitenkaan käytännössä voisi olla kuin joitain kuukausia ja sen jälkeen ilmeneviin soveltuvuusongelmiin se ei toisi uutta ratkaisua. Vaikka koeaika itsessään voisi olla käyttökelpoinen väline esityksen tavoitteiden edistämiseksi, sen käyttöönottoon sisältyisi useita ongelmia. Koeaikajärjestely sopii opiskelua paremmin työelämään ja sitä voidaanakin käyttää oppisopimuskoulutuksessa. Koeaika ja siihen liittyvä helppo mahdollisuus opiskeluoikeuden peruuttamiseen voisi johtaa hakumenettelyn ja sen yhteydessä tehtävän soveltuvuusarvioinnin painoarvon kevenemiseen. Lisäksi koeaika aiheuttaisi opiskelijoille tarpeetonta epävarmuutta opiskelupaikan pysyvyydestä.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa opiskeluaan koskevien valintojen tekemisessä sekä auttaa ratkomaan opintoihin liittyviä ongelmia opintojen kuluessa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa ja tukea päätöksilleen koskien sitä, mitä opiskella ja miten. Valinnoissaan epävarmalle opiskelijalle opinto-ohjaus tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa motivaatitansa ja tehdä tarvittaessa uusia valintoja. Oppimisongelmista kärsivälle opintojen ohjaus voi tarjota

uusia välineitä opiskeluun tai mahdollisuuden asiantuntijan kanssa arvioida soveltuvuuttaan opiskelemalleen alalle. Opinto-ohjauksen kehittäminen on tärkeä, mutta yksinään riittämätön väline tämän esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ongelmat liittyvät tyypillisesti sellaisia opiskelijoita koskeviin tilanteisiin, jotka eivät tunnista ongelmiin tai eivät halua turvautua opinto-ohjaukseen.

Esityksen valmistelun aikana on pohdittu myös sitä, olisiko tarpeen lisätä eri koulutusalojen opiskelijavalintaa koskeviin pykäliin säännös, jonka mukaan tietyt laissa mainituista rikoksista saadut rangaistukset olisivat esteenä tiettyihin opintoihin pääsemisessä. Säännöksen sisältöä voitaisiin tällöin muotoilla lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain säännöksiä vastaaviksi. Ammatillista koulutusta koskevassa laissa sekä ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaissa voitaisiin esimerkiksi säätää, että opintoihin, joihin liittyvään työssäoppimiseen tai harjoitteluun kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa, ei voida ottaa henkilöä, joka on tuomittu seksuaalirikoksista, huumausainerikoksista tai törkeästä ryöstöstä taikka tietyistä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista tai rikoksista yleistä järjestystä vastaan. Oppilaitoksen tulisi tällöin ennen lopullista opiskelijavalintaa pyytää opiskelijaksi hake-neelta nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote.

Edellä selostetun opiskelijavalintaan liittyvän säännöksen perusteella henkilö, joka ei lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain nojalla voisi toimia ammatissa, johon koulutus johtaa, ei myöskään voisi aloittaa opintoja kyseisellä alalla. Näin ollen säätämisen perusteena olisi alaikäisten suojelun lisäksi se, että henkilöä ei ole tarkoituksenmukaista kouluttaa ammat-tiin, jossa hän ei voi käytännössä toimia. Koska suoritettavan tutkinnon ja ammatissa toimimisen välinen yhteys ei välttämättä aina ole täysin yksiselitteinen ja koska rikosrekisterioteiden esittävien määrää on haluttu raja-

ta, on rikosrekisteriotteen esittäminen linkitetty lopullisessa esityksessä opiskelijavalin-nan sijasta harjoitteluun.

Esityksen valmistelun aikana on myös pohdittu mahdollisuutta säätää niin sanotusta Ruotsin mallista, jonka mukaan opiskeluoi-keuden peruuttamisesta ei päättäisi yksittäinen koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu, vaan peruuttamispäätökset tehtäisiin valta-kunnallisessa elimessä. Mallin etuna olisi soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistaminen. Toisaalta haittapuolena voidaan pitää päätöksenteon liiallista etäännyttä. Valtakunnallisen päätöksentekoaikojen perustami-nen olisi myös ongelmallista korkeakoulujen itsehallintoperiaatteen näkökulmasta. Lopul-lisessa esityksessä ei ole ehdotusta valtakun-nallisen elimen perustamisesta.

Oppilaitosten turvallisuuden lisäämistä koskevan tavoitteen yhtenä toteuttamisvaihtoeh-tona on ollut ehdotus säätää koulutusta koskevissa laeissa opiskelijan pysyvän erot-tamisen mahdollisuudesta tilanteessa, jossa opiskelija on syyllistynyt erittäin vakavaan väärinkäytökseen ja aiheuttanut vakavaa uh-kaa tai vahinkoa toisen henkilön terveyteen tai yleiseen turvallisuuteen. Pysyvä erottami-sen mahdollisuus voisi olla tarpeen niissä poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa opiskeli-ja on tuomittu esimerkiksi toiseen opiskeli-jaan kohdistuneesta henkirikoksesta tai oppi-laitokseen kohdistuneesta tuhotyöstä. Ehdotus sai hallituksen esitysluonnoksen ensim-mäisellä lausuntokierroksella kuitenkin risti-riitaisen vastaanoton, joten pysyvän erotta-misen mahdollisuudesta luovuttiin hallituk-sen esityksen jatkovalmistelun yhteydessä.

Lausunnoilla olleissa lakiluonnoksissa eh-dotettiin säädettäväksi päihdetestauksesta, jolloin sääntely olisi vastannut Maanpuolus-tuskorkeakoulu, Poliisiammattikorkeakou-lua, Pelastusopistoa ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskusta koskevaa lainsäädäntöä. Alkoholitestauksen mahdollistanut päihdetes-tausta koskeva säännös muutettiin kuitenkin toisen lausuntokierroksen jälkeen koskemaan ainoastaan huumausainetestausta. Testaukseen liittyvät säännökset muokattiin samalla vastaamaan mahdollisimman pitkälle yksityi-syyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskeluoikeuden peruuttaminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi opiskeluoikeuden peruuttamisesta ammatillisesta koulutuksesta annetun 32 §:ssä, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:ssä, ammattikorkeakoululain 25 a §:ssä ja yliopistolain 43 a §:ssä. Opiskelijaksi ottamisen esteistä ehdotetaan säädettäväksi ammatillisesta koulutuksesta annetun 27 a §:ssä, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:ssä, ammattikorkeakoululain 20 a §:ssä ja yliopistolain 37 a §:ssä.

Opiskeluoikeuden peruuttamisesta sääätimellä estettäisiin opintojen jatkaminen ja tutkinnon suorittaminen sellaiselta opiskelemallean alalle selvästi soveltumattomalta opiskelijalta, joka voisi opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä, työssäoppimisessa tai harjoittelussa aiheuttaa vaaraa muille. Koulutusmuotokohtaisissa laeissa määritellään tarkemmin vaaran aiheuttamisen yhteys kyseisiin opintoihin. Säännöksissä olisi määritelty ne turvattavat tai suojeltavat intressit, joiden tulisi vaarantua soveltumattomuuden vuoksi, sekä kriteerit, joihin perustuen opiskelija voitaisiin katsoa soveltumattomaksi.

Mahdollisuus peruuttaa opiskeluoikeus alalle soveltumattomuuden vuoksi koskisi vain opintoja, jotka edellyttävät alaikäisten parissa työskentelyä tai joihin liittyy potilastai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Opintoaloja, joilla nämä suojelu- tai turvallisuusnäkökulmat voisivat tulla kyseeseen, ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveysala, humanistinen ja kasvatusala sekä liikenteen ala.

Alaikäisten parissa työskentelyä edellyttävät opinnot ovat tyypillisesti sellaisia kasvatustalan opintoja, joiden suorittamista ei ole mahdollista järjestää ilman opintoihin kuuluvaa alaikäisten parissa tapahtuvaa harjoittelua. Tällaisissa opinnoissa korostuu vastuu alaikäisistä henkilöistä ja heidän turvallisuudesta sekä henkisestä kasvustaan. Alalla työskenteleminen edellyttää erityistä soveltuvuutta.

Potilasturvallisuuteen liittyvät kysymykset korostuvat terveysalan koulutuksessa. Kaikki

potilaat eivät kykene itse varmistamaan omaa turvallisuuttaan ja ovat siten riippuvaisia muiden hoidosta ja kohtelusta. Hoitavilta henkilöiltä edellytetään tämän vuoksi ehdotonta luotettavuutta ja vastuullisuutta.

Asiakasturvallisuudella tarkoitetaan sosiaalialan asiakkaiden oikeuksien ja asianmukaisen kohtelun varmistamista. Sosiaalialan asiakkaat voivat olla vammaisia, vanhuksia tai muutoin muista riippuvaisessa taikka haavoittuvassa asemassa olevia. Näillä aloilla opintoihin soveltumattomuus voi vaarantaa asiakasturvallisuutta.

Liikenteen turvallisuus liittyy erityisesti kuljetus- ja muun liikenteen alan koulutukseen. Alalla toimitaan ajoneuvojen, koneiden ja laitteiden kanssa, joiden käyttäminen edellyttää erityistä huolellisuutta ja turvallisuusnormien tarkkaa noudattamista sekä tilanhallintaa. Soveltumattomuudesta alalle voi seurata merkittävä onnettomuusriski opintojen tai ammatissa toimimisen aikana. Tällöin vaarantuu sekä opiskelijan oma että sivullisten turvallisuus.

Opiskelijalta voitaisiin peruuttaa opiskeluoikeus edellä kuvattujen turvallisuusnäkökohtien vaarantuessa vain ehdotettaviin säännöksiin sisältyvillä henkilön kyseiselle alalle soveltumattomuutta osoittavilla perusteilla. Tässä esityksessä soveltumattomuudella tarkoitetaan sitä, että opiskelija aiheuttaa vaaraa muiden henkilöiden hengelle tai terveydelle. Opiskeluoikeuden peruuttamisessa on tavallaan kyse virheellisen alanvalinnan korjaamisesta. Tällä pyritään parantamaan turvallisuutta ja ehkäisemään tulevia vahinkoja tai väärinkäytöksiä. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevia säännöksiä ei missään tilanteessa saa käyttää kurinpitotarkoituksiin.

Opiskelijalta voitaisiin ensinnäkin peruuttaa opiskeluoikeus, jos opiskelija on toistuvasti tai vakavasti vaarantanut opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden ja näin osoittanut olevansa ilmeisen soveltumaton toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai harjoittelussa. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi opiskelijan vakavaa piittaamatonta käytöstä, jonka seurauksena toisen henkilön terveys tai turvallisuus vaarantuu opintoihin liittyvässä toiminnassa. Tällainen piit-

taamattomuus voisi ilmetä esimerkiksi vakavina tai toistuvina työturvallisuusmääräysten laiminlyönteinä tai turvallisuutta vaarantavina epäselvyyksinä opintoihin tai harjoitteluun liittyvien tehtävien hoidossa. Piittaamattomuuteen voisi liittyä myös opiskelijan välinpitämättömyyttä hänen toiminnastaan aiheutuvia seuraamuksia kohtaan.

Esityksen mukaan opiskelijalta voitaisiin lisäksi peruuttaa opiskeluoikeus, jos hän ei terveydeltään eikä toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Henkilön terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvä seikka ei voi olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle eikä myöskään perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Näin ollen peruttamisprosessia edeltää harkinta siitä, onko henkilön terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvä seikka sellainen, josta aiheutuva soveltumattomuus voidaan ratkaista ja hoitaa kohtuullisin mukautuksin. Koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun tulee edistää esteetöntä opiskelua ja pyrkiä ratkaisemaan sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat ensisijaisesti erilaisten opiskelijajärjestelyjen ja opiskelijahuoltopalveluiden avulla.

Käytännössä opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytyksenä olevat terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat seikat olisivat vakavia ja luonteeltaan sellaisia, joiden johdosta tutkinnon suorittaminen ei olisi ilmeisesti mahdollista. Tarkoitettujen seikat voisivat liittyä sekä fyysiseen että psyykkiseen terveyteen. Opiskeluoikeus voitaisiin peruuttaa vain, mikäli terveydentilaan liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot ja voisi vaarantaa muiden henkilöiden turvallisuutta. Terveydentilaan liittyvillä seikoilla, jotka voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen, tarkoitettaisiin esimerkiksi vakavaa asosiaalisesti värittyä persoonallisuushäiriötä, vakavia psykoottisia häiriöitä, joissa ei ole saatu riittävää hoidollista vastetta sekä vakavaa päihderiippuvuutta, jota ei ole saatu hoidolla hallintaan. Tällaiset terveydentilaan liittyvät seikat voivat vaarantaa muiden turvallisuutta. Terveydentilaan liittyvällä seikalla ei tarkoiteta lievempiä mielenterveyden häiriöitä, jotka liittyvät enemmän ikään ja elämänvaiheeseen. Tällaisia mielenterveyden häiriöitä voi-

daan onnistuneella hoidolla parantaa tai merkittävästi lieventää siten, että mahdolliset esteet ammatissa toimimiselle voidaan poistaa. Alalle soveltumattomuudelle ei voida asettaa selkeitä diagnostisia rajoja, vaan asia on arvioitava yksilöllisesti kyseisen alan näkökulmasta.

Sääntely opiskeluoikeuden peruuttamisesta sidotaan terveydentilan ja toimintakyvyn osalta opiskelijaksi ottamisen edellytyksiin. Näin ollen ammattikorkeakoulu- ja yliopistolakiin ehdotetaan lisättäväksi myös pykälä opiskelijaksi ottamisen esteistä. Ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetuissa laeissa säädetään jo nykyisin opiskelijaksi ottamisen esteistä terveydentilaan liittyvän seikan perusteella. Kyseisiä säännöksiä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että oppilaitoksen velvollisuutena on aina ensisijaisesti selvittää, voidaanko este kohtuullisin toimin poistaa ja ryhtyä tarvitta- viin toimenpiteisiin esteen poistamiseksi.

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijalta voitaisiin peruuttaa opiskeluoikeus tietyissä tilanteissa silloin, kun opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Opiskeluoikeus voitaisiin peruuttaa, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä ryöstöstä tai huumausainerikoksista. Kyseisen sääntelyn tarkoituksena on suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia vastaavasti. Säännöksen soveltaminen ei edellytä sitä, että teko olisi tapahtunut tai tuomio olisi annettu opiskeluaikana. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan arviointiin vaikuttaisivat esimerkiksi tehdyn rikoksen vakavuus ja siitä saadun rangaistuksen ankaruus, rikoslajin suhde kyseiseen alaan sekä rikoksen tekohetken ja opiskelijaksi hyväksymisen ajallinen suhde.

Esitykseen sisältyy koulutusmuodoittain säännökset, joiden perusteella opiskelijaksi pyrkivän olisi pyydettäessä kerrottava koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä. Koulutuksen järjestäjän

tai korkeakoulun tulisi pyytää tietoa vain niihin koulutuksiin hakeuduttaessa, joita koskee mahdollisuus opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Näin varmistettaisiin se, ettei opiskelija voisi opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeen pyrkiä opiskelemaan samaa alaa toiseen oppilaitokseen ilman, että uusi oppilaitos saa tietoa aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Aiempi opiskeluoikeuden peruuttaminen ei välttämättä estäisi opiskelijaksi valintaa, mutta koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu voi ottaa asian huomioon opiskelijavalinnan yhteyteen liittyvässä soveltuvuusarvioinnissa. Jos opiskelija salaisi tiedon aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä silloin, kun tietoa on pyydetty opiskelijavalinnan yhteydessä, voitaisiin opiskelijalta peruuttaa opiskeluoikeus.

Edellä kuvattujen edellytysten täytyessä opiskelija ei menettäisi opiskeluoikeuttaan automaattisesti, vaan koulutuksen järjestäjällä ja korkeakoululla olisi asiassa harkintavaltaa. Säännösten tarkoituksena olisi viimesijaisena keinona voida puuttua kaikkein vakavimpiin yksittäisiin tapauksiin. Ennen päätöstä opiskeluoikeuden peruuttamisesta opiskelija tulisi joka tapauksessa ohjata hakemaan opiskeluterveydenhuollon palveluja ja tälle olisi annettava riittävästi ohjausta itselleen paremmin sopivan koulutusalan löytämiseksi. Opiskelijan kanssa voitaisiin myös sopia siitä, että opiskelija siirretään koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun muuhun koulutukseen. Siirron edellytyksenä on arvio siitä, että opiskelijalla on edellytykset saavuttaa tutkintovaatimukset toisella alalla ja että hän täyttää opiskelijavalinnan edellytykset. Opiskelijan siirtyminen merkitsisi sitä, että opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva menettelyprosessi lopetettaisiin kesken eikä päätöstä opiskeluoikeuden peruuttamisesta tarvitsisi tehdä. Opiskelijan siirtymisestä toiseen koulutukseen tulee kuitenkin sopia kirjallisesti ja samalla kirjata opiskelijan luopuminen opiskeluoikeudesta aiempaan koulutukseen.

Esityksen mukaan opiskeluoikeuden menettänyt opiskelija voisi hakea opiskeluoikeuden palauttamista, kun opiskeluoikeuden peruuttamiseen johtaneet terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvät syyt ovat poistuneet. Näyttövelvollisuus asiassa olisi opiskeluoikeuden

palauttamista hakevalla henkilöllä. Opiskeluoikeuden menettäneen henkilön tulisi esimerkiksi toimintakyvyn arviointimenettelyyn osallistumisella, lääkärinlausunnolla ja muulla vastaavalla todistuksella osoittaa, että opiskeluoikeuden palauttamiselle on riittävät perusteet. Opiskeluoikeuden palauttaminen ei olisi muutoksenhaku- tai oikeusturvakeino, vaan se edellyttäisi muutosta opiskelijan henkilökohtaisissa olosuhteissa.

Mahdollistamalla opiskeluoikeuden palauttaminen pyrittäisiin tukemaan ja kannustamaan opiskeluoikeuden menettäneen opiskelijan paluuta opintoihin tilanteissa, joissa opiskeluoikeuden peruuttamisen taustalla on ollut esimerkiksi erilaisia elämänhallintaan liittyviä ongelmia, jotka henkilö on saanut hallintaan. Tällaisia ongelmia voisivat olla esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelma.

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja kurinpito

Yliopisto- ja ammattikorkeakoululakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön voimassa olevaa perusopetuslakia, lukiolakia ja ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia vastaavasti. Samoin ehdotetaan säädettäväksi järjestyssäännöistä, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä korkeakoulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta edistettäisiin myös täsmentämällä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:n, ammattikorkeakoululain 28 §:n ja yliopistolain 45 §:n kurinpitosäännöksiä.

Kurinpitotilanteiden lähtökohtana olisi edelleen, että opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Kurinpitosäännöksiin ehdotetaan selvyuden vuoksi lisääväksi säännös siitä, että opiskelijan väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen voi johtaa kurinpitoran- gaistukseen.

Esityksessä ehdotetaan, että myös kieltäytyminen huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä tai huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen antaminen

voisi johtaa kirjalliseen varoitukseen. Kurinpitoseuraamuksen mahdollisuus on näissä tilanteissa tarpeen, jotta huumausainetestaustoinen käytännössä ja voisi vaikuttaa ennaltaehkäisevästi huumeiden väärinkäyttöön oppilaitoksissa.

Jos teko tai laiminlyönti olisi vakava tai jos opiskelija jatkaisi epäasiallista käyttäytymistään kirjallisen varoituksen saatua, voitaisiin opiskelija erottaa oppilaitoksesta jatkossakin enintään vuoden määräajaksi. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelija voitaisiin tällöin erottaa myös asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Ehdotus vastaa ammatillisen koulutuksen osalta voimassa olevaa sääntelyä. Korkeakoulujen osalta esitys lisäisi määräaikaisen erottamisen perusteeksi opiskelijan epäasiallisen käyttäytymisen jatkumisen kirjallisen varoituksen jälkeen. Myös korkeakouluilla tulee tarvittaessa olla mahdollisuus varmistaa järjestys ja opiskelurauha oppilaitoksessa erottamalla määräajaksi opiskelija, joka jatkaa häiritsevää tai muuten epäasiallista käyttäytymistään kirjallisesta varoituksesta huolimatta.

Korkeakouluja koskevien lakien kurinpitopykäliin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden perusteella opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. Lisäksi korkeakoululainsäädäntöä ehdotetaan täydennettäväksi perusopetuslakia, lukiolakia ja ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia vastaavasti säännöksellä, jonka mukaan opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Kaikkiin koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan myös yhtenäistä säännöstä koskien tilannetta, jossa opiskelija on rikoksesta epäiltynä. Opiskelijalta voitaisiin tällöin pidättää oikeus opiskeluun esitutkinnan ja syyt-

teen käsittelyn ajaksi ja enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen tai niihin liittyviin seikoihin nähden on välttämätöntä. Opiskelijan väkivaltaiseen tai uhkaavaan käytökseen perustuva määräaikainen erottaminen tai opiskelusta pidättäminen rikostutkinnan ajaksi ei välttämättä tosiasiallisesti lisää oppilaitoksen tai korkeakoulun turvallisuutta, mutta menettely saattaa kuitenkin nostaa turvallisuuden tunnetta ja rauhoittaa opiskeluympäristön. Opiskelijalta voitaisiin esityksen mukaan pidättää oikeus opiskeluun myös silloin, jos opiskelija kieltäytyy opiskeluoikeuden peruuttamismenettelyyn liittyvistä terveydentilan tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikosrekisteriotteen toimittamisesta.

Huumausainetestaust

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi huumausainetestauksesta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 34 a §:ssä, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:ssä, ammattikorkeakoululain 25 c §:ssä ja yliopistolain 43 c §:ssä.

Opiskelija olisi säädettävien edellytysten täytyessä velvollinen esittämään koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle huumausainetestiä koskevan todistuksen. Koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun osoittama laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö antaisi todistuksen opiskelijalle. Huumausainetestiä koskevasta todistus sisältäisi tiedon siitä, että opiskelijalle on tehty testi huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laaditun selvityksen siitä, onko opiskelija käyttänyt päihteitä muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Velvollisuus huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämiseen edellyttäisi, että on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan olevan huumeiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai riippuvuus huumeista ja että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Perusteltu epäily ei tarkoittaisi, että huumeiden käyttö olisi näytetty toteen, vaan se voisi perustua esimerkiksi opettajan tai harjoittelun ohjaajan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymi-

sestä tai työsuorituksesta, muilta opiskelijoilta tai harjoittelupaikalta saatuun palautteeseen tai muihin tietolähteisiin, joita oppilaitos pitää luotettavina.

Testaamisen edellytyksenä olisi myös, että opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagoitakykyä. Lisäksi edellytyksenä olisi, että huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen vakavasti vaarantaisi opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä, liikenneturvallisuutta, salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai voisi merkittävästi lisätä huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatiminen olisi mahdollista vain opiskelijan suorittaessa opintoihinsa liittyviä käytännön tehtäviä, joissa mainitut suojattavat intressit voivat vaarantua. Jos opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena teoriaoppitunnilla tai -luennolla, eivät testaamisen edellytykset täytyisi.

Opiskelijan itsensä tai toisen henki tai terveys voi vaarantua esimerkiksi sellaisissa opinnoissa tai niihin liittyvässä työssäoppimisessä tai harjoittelussa, joissa opiskelija käyttää vaarallisia koneita, laitteita tai työkaluja taikka vastaa esimerkiksi lääkkeiden annostelusta. Liikenneturvallisuus voi puolestaan vaarantua lähinnä kuljetus- ja liikennealan opinnoissa tai muissa opinnoissa, joissa opiskelija kuljettaa ajoneuvoa. Salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suoja tai eheys voi vaarantua esimerkiksi potilastietojen osalta sairaalassa tai terveyskeskuksessa suoritettavassa työssäoppimisessä tai harjoittelussa. Potilastietojen virheellisyys tai puutteet voivat johtaa vakaviin hoitovirheisiin. Myös huumausaineiden laittomaan kauppaan ja leviämiseen liittyvät riskit liittyvät tyypillisesti esimerkiksi sairaalassa tai terveyskeskuksessa suoritettavaan työssäoppimiseen tai harjoitteluun, jossa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumausaineisiin.

Jotta opiskelijalle voidaan tehdä huumausainetesti, olisi koulutuksen järjestäjällä tai korkeakoululla oltava kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi. Ohjeita ei voida laatia akuutissa tilanteessa,

kun huumausainetesti halutaan tehdä, vaan ne täytyy valmistella ja hyväksyä ennakoon.

Tietosuoja ja tiedonvaihto

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijan tulee opintojen aikana pyydettyä antaa koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle terveydentilan arvioinnissa tarvittavat tiedot opiskeluoikeuden edellytysten arviointia varten. Nykyisin vain opiskelijaksi pyrkivän tulee ammatilliseen koulutukseen pyrkiessään antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Esityksen mukaan opiskelija voidaan opintojen aikana myös määrätä terveydentilan toteutukseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on terveydellinen este tutkinnon suorittamiselle. Perusteltu epäily voisi perustua esimerkiksi opettajan tai harjoittelun ohjaajan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai työsuorituksesta.

Koulutuksen järjestäjällä ja korkeakoululla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada terveydenhuollon ammattihenkilöltä kirjallinen lausunto opiskelijan terveydentilasta opiskeluoikeuden arviointia varten. Lisäksi opiskelija voitaisiin velvoittaa esittämään huumausainetestiä koskeva todistus oppilaitokselle. Terveydentilan arviointia koskevaa tietoa saisivat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeudesta tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella. Huumausainetestiä koskevaa tietoa saisivat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijalle testituloksen johdosta aiheutuvista seuraamuksista.

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijan tulee opiskeluoikeuden arviointia varten pyydettyä antaa koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle ote rikosrekisteristä, kun opiskelijalle annetaan opinnoissa tai opintoihin kuuluvassa harjoittelussa tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Terveydentilaa, huumausainetestiä ja rikosrekisteriotetta koskevat tiedot ovat arkaluonteisia tietoja, jonka käsittelyssä noudatetaan henkilötietolain säännöksiä. Koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun tulee määritellä ne

tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Arkaluonteiset tiedot on säilytettävä muista henkilötiedoista erillään ja ne on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen kun käsittelylle ei enää ole perustetta. Esityksen mukaan arkaluonteiset tiedot olisi poistettava viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutukseen pyrkiessään antaa pyydettyä tietoa opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ammatillisessa koulutuksessa, ammatillisessa aikuis-koulutuksessa, ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Koulutuksen järjestäjällä ja korkeakoululla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tietoa opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksestä ja sen perusteluista toiselta oppilaitokselta. Koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu arvioisi tämän jälkeen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen merkityksen opiskelijaksi ottamisen kannalta. Lisäksi esityksen mukaan korkeakoululla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä antaa ja saada tietoa viireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta käsittelystä siirto-opiskelijan osalta.

Sosiaali- ja terveysalan asiakas- ja potilasturvallisuutta koskevien erityisvaatimusten vuoksi esityksessä ehdotetaan, että koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut olisivat velvollisia antamaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomaiselle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppilaitoksen, harjoittelupaikan ja opiskeluterveydenhuollon sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaavien viranomaisten välisestä välttämättömästä tiedonvaihdosta, joka on tarpeen opiskelun asianmukaiseksi järjestämiseksi ja turvallisuuden varmistamiseksi.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia valtion talousarvioon eikä esityksestä aiheutuisi merkittäviä kustannuksia. Oikeusrekis-

terikeskukselle säädettäisiin uutena tehtävänä velvollisuus luovuttaa ote rikosrekisteristä opiskelijalle tietyissä tilanteissa. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista tarkemmin arvioida sitä, kuinka suuressa määrin koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut tulevat jatkossa pyytämään opiskelijoilta rikosrekisteriotetta. Rikosrekisteriotteen esittämisvelvollisuus ei kohdistu ajallisesti opiskelijavalinnan yhteyteen, vaan vasta opintoihin kuuluvien käytännön tehtävien suorittamiseen. Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun pyynnöstä esittää ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimistaikka harjoittelujaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Samalta opiskelijalta voitaisiin opintojen aikana edellyttää rikosrekisteriotteen esittämistä useammin kuin yhden kerran. Ehdotettu rikosrekisterilain muutos siitä, että opiskelijalla olisi oikeus saada ehdotuksessa tarkoitettu ote maksutta, lisäisi kustannuksia rikosrekisteriä ylläpitävälle Oikeusrekisterikeskukselle. Mikäli ehdotuksen mukaisia uusia otteita pyydetäisiin vuosittain esimerkiksi 3 000 kappaletta, merkitsisi tämä kustannusvaikutuksiltaan noin 20 000 euron lisäkustannusta, ja esimerkiksi 15 000 otepyyntöä merkitsisi noin 75 000 euron lisäkustannusta nykyisiin kustannuksiin verrattuna. Rikosrekisteriote voidaan pyytää vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneilta opiskelijoilta. Näin ollen käytännössä ensimmäiset otepyynnöt tehtäisiin vasta vuonna 2012 ja otepyyntöjen määrä vakiintuisi vasta useiden vuosien kuluttua. Oikeusrekisterikeskuksen antamien rikosrekisteriotteiden hinnoittelu on tarkoitus ottaa esille oikeusministeriössä käynnistettävässä valmistelussa, jossa tarkastellaan Oikeusrekisterikeskuksen suoritteiden hinnoitteluperusteita yleisemminkin. Tässä yhteydessä otetaan tarkasteltavaksi myös se, onko tarkoituksenmukaista kattaa Oikeusrekisterikeskukselle tästä uudistuksesta aiheutuvat lisäkustannukset maksuilla. Mikäli osoittautuu, että Oikeusrekisterikeskuksen lisääntyneitä kustannuksia ei ole tarkoituksenmukaista kattaa maksuilla, lisäkustannukset otetaan huomioon keskuksen kustannusten kattamiseen oikeusministeriölle myönnettävänä lisämäärärahoina.

Kuluja aiheutuisi huumausainetestauksesta. Huumetestin yksikköhinta riippuu testin kattavuudesta ja siitä sisältääkö testin hinta pelkän seulonnan vai myös positiivisen seulonatuloksen perusteella tehtävän tarkemman tutkimuksen. Tyypillisesti huumetestit kattaa amfetamiinin johdannaisineen, bentsodiatsepiinit, opiaatit kuten morfiinin ja heroinin, kannabiksen ja hasiksen sekä kokaiinin. Tämän sisältöisen laboratoriotestin hinta on noin 20–35 euroa. Tämän lisäksi mahdollisesti aiheutuvat näytteenotokustannukset ovat noin 20 euroa. Huumausainetestien kustannukset jäisivät koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen maksettavaksi.

Kustannuksia aiheutuisi myös koulutuksen järjestäjälle ja korkeakoululle niiden määrittämisestä opiskelijan terveydentilaa koskevista tarkastuksista ja tutkimuksista. Kustannukset riippuisivat suoritettavien tarkastusten ja tutkimusten laajuudesta.

Esitettävillä lakimuutoksilla pyritään kokonaisuudessaan vähentämään erilaisia koulutuksen aikaisia ja sen jälkeen tapahtuvia vahinkotapahtumia. Alalle soveltumattomuudesta johtuvien vahinkojen pienikin vähentyminen tuottaisi merkittäviä säästöjä yhteiskunnalle. Vahinkotapahtumien aiheuttamien kustannusten määrän muutoksen arvioiminen ja syy-yhteyden todentaminen on käytännössä erittäin vaikeaa. Myös opiskeluaikaisten väärinkäytösten vähentyminen tuottaisi kustannussäästöjä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitys vaikuttaisi jonkin verran koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen henkilöstön sekä opiskelijaterveydenhuollon henkilöstön tehtäviin ja yhteistyöhön. Huumausainetestauksen ja terveystarkastusten toteuttaminen vaikuttaisi terveydenhuollon henkilöstön työmäärään riippuen koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun määräämien testien, tarkastusten ja tutkimusten määrästä sekä ennaltaehkäisevän työn tarpeesta.

Opiskelijaksi ottamiseen ja opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvästä arvioinnista aiheutuisi jossain määrin lisääntyvää työpanosta koulutuksen järjestäjille ja korkeakouluille, erityisesti hallinnollisessa päätök-

senteossa. Myös opinto-ohjaustehtävien merkitys kasvaisi sekä perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa. Tavoitteena on ratkaista ongelmalliset tilanteet nykyistä nopeammin, mikä säästää työtä ja kustannuksia pitkällä tähtäimellä.

Esitys parantaisi koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen keskinäistä sekä niiden ja terveydenhuollon henkilöstön välistä tiedonvaihtoa ongelmatilanteissa. Myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto saisi sen toimialaan kuuluvan asiakas- ja potilasturvallisuuden valvonnan hoitamiseksi paremmin tietoa.

Oikeusrekisterikeskukselle säädettäisiin uutena tehtävänä velvollisuus luovuttaa ote rikosrekisteristä opiskelijalle tietyissä tilanteissa.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumiseen

Esityksellä on vaikutuksia opiskelijoiden asemaan. Oikeus sivistykseen on perusoikeus, joka on turvattu perustuslain 16 §:ssä. Julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Esityksen pohjalta sivistyksellisiin oikeuksiin voitaisiin puuttua perustellusta syystä siten, että opiskelijalta viimesijaisena keinona peruutettaisiin opiskeluoikeus. Näissä tilanteissa on kyse muiden perusoikeuksien turvaamisesta.

Esityksellä olisi vaikutuksia opiskelijoiden yksityiselämän suojaan ja koskemattomuuteen lähinnä huumausainetestauksen osalta. Huumausainetestausta koskevat menettelyt olisivat tarkoin säänneltyjä ja testien tekeminen edellyttäisi säädettyjen edellytysten täyttymistä. Huumausainetestausta koskevan sääntelyn yhtenä tavoitteena on päihteetön opiskelu ympäristö. Esityksellä pyritään osaltaan vähentämään ja torjumaan päihteiden käyttöä oppilaitoksissa.

Esityksellä olisi vaikutuksia yksityiselämän suojaan myös huumausainetestien ja terveystarkastusten yhteydessä saatavien arkaluon-

teisteisten henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta. Henkilötietojen suojasta huolehditaan esityksessä säätämällä arkaluonteisten tietojen käsittelystä ja säilyttämisestä.

Esityksessä varmistetaan opiskelijoiden oikeusturva opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa. Sääntelyn selkeyttäminen ja kehittäminen edesauttaa opiskelijoiden tasapuolista kohtelua. Menettelyä ja muutoksenhakua koskevat säännökset turvaavat asianmukaisen käsittelyn.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen

Perustuslain mukainen syrjinnän kieltö voisi vaikuttaa terveydellisten syiden perustella tapahtuvaan opiskeluoikeuden peruuttamisen arviointiin. Esityksen mukaan opiskelijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka voi olla peruste opiskeluoikeuden peruuttamiselle, jos opinnot edellyttävät alaikäisten parissa työskentelyä tai niihin liittyy potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Päätöksenteossa on tällöin kyse alan turvallisuusvaatimusten varmistamisesta ja siitä, ettei opiskelijaksi voida ottaa sellaista henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään soveltuva toimimaan tiettyihin opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä ja harjoittelussa. Koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun tulee edistää opiskelijan hakeutumista muuhun koulutukseen, esimerkiksi toiselle alalle tai erityisoppilaitokseen.

Vaikutukset rikoksentorjuntaan ja turvallisuuteen

Esitys parantaisi muun muassa potilas-, asiakas-, liikenne-, työ- ja opiskeluturvallisuutta. Mahdollisuus poistaa ääritilanteissa alalle soveltumattomien opiskelijoiden opiskeluoikeus ja mahdollisuus huumausainetaukseen parantavat molemmat osaltaan turvallisuutta ja vähentävät osaltaan myös alttiutta tehdä rikoksia. Esitys parantaisi erityisesti oppilaitosten mahdollisuuksia turvata opiskelijoille turvallinen opiskeluympäristö.

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin sekä muihin erityisryhmiin

Huumausainetaukseen ja opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvät ehdotukset koskisivat yhtä lailla niin nuoria kuin aikuisia opiskelijoita. Ammatillisessa koulutuksessa osa opiskelijoista on alle 18-vuotiaita. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta olisi ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Esitys edistää lasten ja muiden heikommassa asemassa olevien suojelua. Esityksessä mahdollistetaan opiskeluoikeuden peruuttaminen alalle soveltumattomilta alaikäisten, potilaiden ja sosiaalihuollon asiakkaiden parissa työskenteleviltä jo opiskeluvaiheessa. Näin osaltaan ehkäistään tutkintoon sisältyvässä harjoittelussa tai opiskelun aikaisessa työskentelyssä tapahtuvia väärinkäytöksiä.

Sukupuolivaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä sukupuolivaikutuksia eikä se kohtelee eri sukupuolia eri tavoin. Esityksen vaikutukset painottuvat sosiaali- ja terveysalalle, humanistiselle ja kasvatusalalle sekä liikenteen alalle. Näistä sosiaali- ja terveysala sekä humanistinen ja kasvatusala ovat tyypillisesti naisvaltaisia kun taas liikenteen ala on miesvaltainen.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Opetusministeriö asetti maaliskuussa 2008 työryhmän valmistelemaan tarvittavat säädosmuutokset opiskeluoikeuden menettämistä koskevien säännösten lisäämiseksi yliopistoja, ammattikorkeakoulujen, ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön koskien erityisesti alalle soveltumattomuutta sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa. Työryhmän tehtäväksi annettiin myös tarvittavien säädosmuutosten laatiminen kurinpitoa koskevien säännösten tarkistamiseksi siten, että niiden avulla olisi mahdollista reagoida koulutuksen aikana tapahtuviin väärinkäytöksiin pysyvillä ratkaisuilla koskien kaikkia koulutusaloja. Lisäksi työryhmän tehtävänä oli selvittää mahdolli-

suudet välttämättömien huumausainetestien käyttöön ottamiseksi ja laatia tältä osin tarvittavat säädösmuutokset.

Työryhmässä on ollut jäseninä edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, oikeusministeriöstä, opetusministeriöstä, Opetushallituksesta ja Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta (nykyisin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto), Yliopistojen rehtorien neuvoston (nykyisin Suomen yliopistot -yhdistys) ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE:n yhteinen edustaja, Koulutuksen järjestäjien yhdistyksen edustaja, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL:n ja Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK ry:n yhteinen edustaja sekä Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry:n ja Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU:n yhteinen edustaja.

Syksyllä 2008 työryhmä järjesti kuulemistilaisuuden, johon kutsuttiin laaja joukko sidosryhmiä, muun muassa koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen edustajia, eri ammattialojen ja työelämän edustajia, opiskelija- ja henkilöstöjärjestöjä sekä kansalaisjärjestöjä. Työryhmä sai kuulemistilaisuuteen osallistuneilta tahoilta kirjalliset kommentit. Lisäksi työryhmä on kuullut lukuisia asiantuntijoita työryhmän kokouksissa.

Työryhmän valmisteleva hallituksen esitysluonnos lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle syksyllä 2009 ja sitä käsiteltiin siviisipoliittisessa ministerityöryhmässä lokakuussa 2009.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Syksyllä 2009 lausunnonle lähetetystä hallituksen esityksestä annettiin 131 lausuntoa. Lausunnon antoivat muun muassa eri ministeriöt, lääninhallitukset, korkeakoulut, ammattillisen koulutuksen järjestäjät, opiskelijajärjestöt, sairaanhoitopiirit, koulutustoimikunnat, työmarkkinajärjestöt sekä lukuisat kansalaisjärjestöt.

Lähes kaikki tahot pitivät esiin nostettuja asioita ja ongelmia tärkeinä ja ajankohtaisina. Hallituksen esitysluonnokseen sisältyneet säännösehdotukset puolestaan jakoivat mielipiteitä. Säännösehdotukset saivat kannatusta mutta myös runsaasti muutosehdotuksia.

Useat tahot pitivät ehdotettuja säännöksiä liian tulkinnanvaraisina. Osa lausunnon antajista piti esitettyjä muutoksia liian tiukkoina, kun taas osa kannatti säännösten kiristämistä. Useassa lausunnossa korostettiin opiskelijoiden ja työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun tärkeyttä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät suhtautuivat esitykseen myönteisimmin ja pitivät pääsääntöisesti esitettyjä muutoksia erittäin tarpeellisina. Opiskelijajärjestöt suhtautuivat kriittisimmin työryhmän esityksiin ja esittivät runsaasti muutosehdotuksia. Myös vammaisjärjestöt ja osa sairaanhoitopiireistä esitti kritiikkiä esitystä kohtaan. Yliopistojen ja työmarkkinajärjestöjen kannat vaihtelivat varsin paljon. Ammattikorkeakoulujen suhtautuminen vaihteli myös jonkin verran.

Monissa lausunnoissa todettiin, että soveltamattomuusongelmat koulutuksessa ovat erittäin harvinaisia yksittäistapauksia. Toisaalta todettiin myös, että keinot puuttua vaikeisiin soveltamattomuusongelmiin ovat tällä hetkellä puutteelliset. Ongelmien aikainen havainnointi ja niihin puuttuminen nähtiin ensisijaisena keinona, mutta ääritapauksiin tarvitaan useiden lausunnonantajien mukaan mahdollisuus peruuttaa opiskeluoikeus.

Soveltamisalan rajaaminen jakoi mielipiteitä. Lausunnoissa esitettiin soveltamattomuuden laajentamista koskemaan laajemmin tiettyjä tai kaikkia koulutusaloja, mutta samoin esitettiin alojen tarkempaa rajausta ja määrittelyä. Lausuntokierroksen jälkeen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan säännöksen soveltamisalaa tarkennettiin ja hallituksen esitykseen sisällytettiin luonnokset valtioneuvoston asetuksista, joissa on tarkoitus säätää soveltamisalasta yksityiskohtaisesti tutkinnoittain tai tutkintonimikkeittäin.

Syksyllä 2009 lausunnonle olleessa hallituksen esityksessä opiskeluoikeuden peruuttamisen yhdeksi perusteeksi ehdotettiin sitä, että opiskelija ei opinnoissaan ohjauksesta ja tukitoimista huolimatta saavuta tutkintoon tai koulutusohjelmaan asetettuja erityisiä ammattitaitovaatimuksia. Erityisten ammattitaitovaatimusten saavuttamista soveltavuuden ehtona kritisoitiin kuitenkin lausunnoissa. Ongelmana koettiin termin määrittely ja se, mitä erityiset ammattitaitovaatimukset tarkoittavat eri aloilla. Lausuntokierroksen pe-

rusteella tästä säännösehdotuksesta luovuttiin.

Työryhmän ehdottama rikosten osoittama alalle soveltumattomuus opiskeluoikeuden peruuttamisen perusteena herätti myös paljon mielipiteitä. Useat lausunnonantajat pitivät säännöstä liian tulkinnanvaraisena ja esittivät rikosten tarkempaa määrittelyä. Lisäksi nostettiin kysymys siitä, mistä saadaan tietoa rikoksesta annetusta rangaistuksesta. Lausuntokierroksen jälkeen opiskeluoikeuden peruuttamissäännöstä täsmennettiin siten, että säännöksessä luetellaan rikokset, joista saadun rangaistuksen perusteella opiskeluoikeus voidaan peruuttaa. Lisäksi rikosten osoittama alalle soveltumattomuus rajattiin koulutusaloihin, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Hallituksen esitykseen lisättiin myös ehdotus rikosrekisterilain muuttamisesta siten, että opiskelijalla on näissä tilanteissa mahdollisuus saada itseään koskeva rikosrekisteriote.

Myös peruuttamisperusteiden suhde valintaperusteisiin nousi esille. Oikeusministeriö ehdotti lausunnossaan säännösten rakentamista siten, että opiskeluoikeus voidaan peruuttaa, jos opintojen aikana ilmenee seikka, joka olisi ollut opiskelijaksi ottamisen esteenä. Oikeusministeriön lausunnon perusteella ammattikorkeakoulu- ja yliopistolakiin lisättiin säännös opiskelijaksi ottamisen esteistä terveydentilaan liittyvän seikan perusteella, jolloin opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskeluoikeuden peruuttamisperusteet linkittyvät selvemmin yhteen.

Korkeakoulun tai ammatillisen koulutuksen järjestäjän asettamaa monijäsenistä toimielintä opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen tekijänä kannatettiin lausunnoissa, mutta monet lausunnonantajat esittivät myös Ruotsin mallin mukaista valtakunnallista lautakuntaa, joka tekisi mainitut päätökset.

Osa lausunnonantajista piti esitettyä kahden vuoden määräaika opiskeluoikeuden palauttamisen hakemiselle liian pitkänä aikana, kun taas osa vaati pidempää aikaa. Lausunnoista nousi esille myös kysymys, pitäisikö palauttamisen hakemiselle asettaa takaraja. Lausuntokierroksen perusteella opiskeluoikeuden palauttamissäännöstä muutettiin siten, että palauttamista voi hakea aikaisintaan

vuoden kuluttua opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen tekemisestä.

Syksyllä 2009 lausunnolla olleessa hallituksen esityksessä ehdotettiin pysyvän erottamisen mahdollisuutta äärimmäisenä kurinpitotoimenä. Myös tämä säännös sai ristiriitaisen vastaanoton. Osa piti työryhmän esitystä kannatettavana ja tarpeellisenä toimenpiteenä ääritapauksissa, osa puolestaan piti sitä liian raskaana toimenpiteenä ja tarpeettomana. Pysyvää erottamista koskeva esitys sai myös kritiikkiä tarkkarajaisuuden puutteesta. Monet kokivat hankalaksi käytännössä määrittää sitä, millainen teko voisi johtaa pysyvään erottamiseen. Esiin nousi myös ongelma kaksinkertaisen rangaistavuuden osalta, kun opiskelija saisi samasta teosta rangaistuksen sekä tuomioistuimelta että oppilaitokselta. Saatujen lausuntojen perusteella hallituksen esityksestä poistettiin ehdotus mahdollisuudesta opiskelijan pysyvään erottamiseen.

Joissakin lausunnoissa esitettiin myös muita uudistuksia kurinpitotoimiin. Lausuntokierroksen jälkeen yliopisto- ja ammattikorkeakoululakiehdotuksiin lisättiin säännökset opetusta häiritsevän opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisestä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimassa olevia säännöksiä vastaavasti. Lisäksi kaikkiin koulutusta koskeviin lakeihin ehdotettiin täsmennettyä säännöstä opiskelusta pidättämisestä rikostutkinnan ajaksi.

Päihdetestien käyttöönotto sai lausuntokierroksella osakseen runsaasti palautetta. Monet lausunnonantajat halusivat rajata päihdetestauksen selkeästi pelkkään työharjoitteluun, kun taas osa halusi laajentaa testauksen myös teoriaopintoihin. Enemmistö piti tärkeänä, että testaukseen määräävä taho on selkeästi määritelty. Päihdetestausten tulosten arvioinnissa korostettiin terveydenhuollon ammattihenkilökunnan roolia. Osa piti kirjallista päihdeohjelmaa välttämättömänä toimenpiteenä. Lausuntokierroksen jälkeen päihdetestausta koskevia säännöksiä ehdotettiin täsmennettäväksi päihdetestausten edellytysten osalta. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisättiin velvoite ilmoittaa päihdetestauksesta huoltajalle.

Annetuissa lausunnoissa tiedonvaihtoa koettiin tärkeäksi kehittää kaikilla koulutusasteilla. Monet kokivat nykyiset mahdollisuudet tietojen vaihtoon heikoiksi. Yhtenevät säännökset koulutusasteiden ja -muotojen välillä nähtiin tarpeellisiksi. Lausunnoissa nousi kuitenkin esille myös terveydenhuollon ja opiskelijan luottamuksellisen suhteen vaarantuminen, jos tietosuojaa kavennetaan. Useassa launnossa esitettiin yhteistyön ja tietojenvaihdon kehittämistä oppilaitosten ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran välillä. Lausuntokierroksen jälkeen lakiehdotuksiin lisätty koulutuksen järjestäjän ja työssäoppimispaikan sekä viranomaisen välinen välttämätön tiedonvaihto opiskelun asianmukaiseksi järjestämiseksi. Arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa pykälää on täsmennetty ja arkaluonteisten tietojen käsittelyä vaativat tehtävät on edellytetty määriteltäväksi.

Työryhmä kuuli valtiosääntöoikeuden ja hallinto-oikeuden asiantuntijoita lausuntokierroksen jälkeen muokatuihin lakiehdotuksista tammikuussa 2010. Asiantuntijat kiinnittivät huomiota lukuisiin säädösesityksen yksityiskohtiin, mutta kukaan asiantuntijoista ei kyseenalaistanut esityksen periaatteellisia lähtökohtia. Asiantuntijakuulemisen perusteella hallituksen esitykseen tehtiin lisätarkennuksia opiskelijaksi ottamisen esteitä, opiskeluoikeuden peruuttamista, päihdetestausta, tiedonsaantioikeutta ja muutoksenhakua koskeviin säännöksiin.

Koska hallituksen esitysluonnokseen tehtiin lukuisia merkittäviä muutoksia syksyn 2009 lausuntokierroksen ja asiantuntijakuulemisten perusteella, lähetettiin uudistettu esitysluonnos vielä uudelle lausuntokierrokselle keväällä 2010.

Useassa launnossa todettiin toisen lausuntokierroksen ehdotuksen olleen huomattavasti ensimmäistä tarkkarajaisempi ja selkeämpi. Koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut sekä suurin osa yliopistoista pitivät ehdotuksia tarpeellisina. Opiskelijajär-

jestöt joko vastustivat ehdotuksia kokonaisuudessaan tai vaativat niihin merkittäviä muutoksia. Useat lausunnonantajat korostivat myönteisestä tai kielteisestä kannasta riippumatta ehdotettavien keinojen viimesijaisuutta ja painottivat opiskelija- ja terveydenhuollon ennaltaehkäisevän toiminnan ja opintojen ohjauksen merkitystä.

Opiskelijaksi ottamisen esteitä ja opiskeluoikeuden peruuttamista sekä kurinpitoa koskevia säännöksiä muokattiin ja täsmennettiin toisen lausuntokierroksen jälkeen erityisesti oikeusministeriön lausunnon perusteella. Lakiehdotuksiin lisättiin myös koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen tiedonantovelvollisuus opintoihin liittyvistä edellytyksistä. Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvää tiedonsaantisäännöstä tarkennettiin terveydenhuollon ammattihenkilön kirjallisen lausunnon osalta. Opiskeluoikeuden palauttamispykälää muutettiin siten, että palauttamista voitaisiin hakea heti kun peruuttamisen aiheuttaneet syyt ovat poistuneet ja että opiskeluoikeus on palautettava, jos peruuttamisen aiheuttaneita syitä ei enää ole. Oikeusministeriön lausunnon perusteella opiskeluoikeuden palauttaminen rajattiin terveydentilassa ja toimintakyvyssä tapahtuneisiin muutoksiin. Päihdetestausta koskeva säännös muutettiin lausuntokierroksen jälkeen koskemaan ainoastaan huumausainetestausta. Testaukseen liittyvät säännökset muokattiin samalla vastaamaan mahdollisimman pitkälle yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä. Kevään 2010 lausuntokierrokselta saatiin yhteensä 70 lausuntoa, joissa esitetyt huomautukset on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon hallituksen esitystä viimeisteltäessä.

Lisäksi koulutusta koskevia lakiehdotuksia täydennettiin esityksen viimeistelyvaiheessa lukuisilla muutoksilla sen johdosta, että opetusministeriön nimi on toukokuun alusta lukienvaihtunut opetus- ja kulttuuriministeriöksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta

8 §. *Koulutuksen järjestäjät.* Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

9 §. *Koulutuksen järjestämislupa.* Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

12 §. *Opetuksen laajuus ja sisältö.* Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

13 §. *Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja opetussuunnitelman perusteet.* Eräiden koulutusalojen opiskelijoille on tarpeen asettaa alan omasta lainsäädännöstä tai alan erityispiirteistä muutoin johtuvia erityisvaatimuksia. Tietosuojavaltuutettu ja Eduskunnan oikeusasiamies ovat kiinnittäneet 17.2.2005 ja 24.5.2005 opetusministeriön huomiota opiskelijavalintojen yhteydessä kysyttäviin terveydentilatietoihin. Heidän kannanotoissaan todetaan, että koulutusta koskevasta lainsäädännöstä ei ilmene tarkemmin, minkälaista terveyttä opiskelijaksi otettavilta edellytetään erilaisilla koulutusaloilla. Koulutuksen järjestäjät saattavat tiedustella hakijoiden ja toisinaan myös heidän perheenjäsentensä terveydentilatietoja melko yksityiskohtaisestikin. Koulutukseen hakevan on vaikea itse arvioida mitkä hänellä nyt tai aikaisemmin olleet sairaudet voisivat olla esteenä koulutukseen hakeutumiselle. Tällaisia tietoja selvittävät henkilö- ja terveystietolomakkeet eivät ohjaa hakijaa antamaan opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämiä terveydentilatietoja. Sen sijaan tällainen kysyminen ohjaa keräämään tarpeettomia arkaluonteisia henkilötietoja. Tietosuojavaltuutettu ja Eduskunnan oikeusasiamies pitivät ongelmaa merkittävänä hakijoiden oikeusturvan kannalta ja edellyttivät, että hakijoiden henkilötietojen keräämistä koskevaa ohjeistusta täsmennetään.

Terveydellisten tekijöiden vaikutuksesta tiedotetaan nykyisin Opetushallituksen julkaisemassa koulutusoppaassa sekä yhteisha-

kuu koskevissa ohjeissa. Opetushallituksen hyväksymissä uusissa tutkinnon perusteiden liiteosassa on kiinnitetty huomiota tutkinto-kohtaisiin terveydentilavaatimuksiin, mutta esitykset ovat suositusluonteisia, koska Opetushallituksella ei ole toimivaltaa määräysten antamiseen tältä osin. Säännöksen 2 momenttia esitetään täydennettäväksi siten, että Opetushallitus päättäisi tutkinnon perusteiden yhteydessä tarvittaessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

20 §. *Erityisopetus.* Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

23 §. *Kokeilu.* Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

24 §. *Koulutuksen arviointi.* Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

27 §. *Opiskelijaksi ottamisen perusteet.* Säännöksen 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska opiskelijaksi ottamisen esteistä ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista säädettäisiin uudessa 27 a ja 27 b §:ssä.

Säännöksen 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

27 a §. *Opiskelijaksi ottamisen esteet.* Lakiin esitetään lisättäväksi säännös opiskelijaksi ottamisen esteistä. Opiskelijaksi ei voitaisi ottaa sellaista henkilöä, joka ei terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään olisi soveltuva toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä ja työssäoppimisessa. Esimerkiksi vakava huumausaine- tai muu päihderiippuvuus voi vaikuttaa merkittävästi henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn.

Opiskelijaksi ottamisen esteenä voisi olla sellainen terveydentilaan liittyvä seikka, jonka vuoksi opiskelija ei opiskeluaikana suorituskykyisesti työssäoppimisjakson käytännön tehtävistä. Opiskelijan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei terveydentilansa vuoksi voisi toimia. Erityisesti sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan, tekniikan ja liikenteen alan sekä humanisti-

sen ja kasvatusalan koulutuksissa opintoihin liittyä alaikäisten turvallisuutta, potilas- ja asiakasturvallisuutta sekä liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei automaattisesti estäisi opiskelijaksi ottamista. Koulutuksen järjestäjälle esitetään 1 momentissa säädettäväksi velvoite ensin selvittää, voidaanko terveydentilasta tai toimintakyvystä opiskelulle aiheutuvat esteet kohtuudella poistaa. Myös yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että koulutuksen järjestäjä ryhtyy kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsemiseksi. Yhdenvertaisuuslain lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (jäljempänä vammaisyleissopimus), jonka Suomi on allekirjoittanut 30 päivänä maaliskuuta 2007 ja jonka se on ilmoittanut ratifioivansa, edellyttää kohtuullisten mukautusten tekemistä, jotta vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus osallistua koulutukseen. Sairauden, vamman tai muun terveydentilaan liittyvän seikan opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat on näin ollen aina ensisijaisesti ratkaistava erilaisten opetusjärjestelyiden ja opiskelijahuoltopalveluiden sekä erityisopetuksen avulla. Opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (66/1972) ja opiskelijoiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista lastensuojelulaissa (417/2007).

Säännöksen 1 momentissa tarkoitettu kohtuullisten toimien käsite perustuu osaltaan yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista annettuun neuvoston direktiiviin 2000/78/EY (jäljempänä työsyryntädirektiivi), vammaisyleissopimuksen 2 artiklaan sekä yhdenvertaisuuslain 5 §:ään.

Työsyryntädirektiivi ei velvoita sellaisen henkilön koulutukseen, joka ei ole pätevä tai kykenevä osallistumaan annettavaan koulutukseen, mutta tämä ei kuitenkaan rajoita velvoitetta toteuttaa kohtuullisia mukautuksia vammaisia varten. Vammaisyleissopimuksen 2 artiklan mukaan kohtuullisten mukautusten epäminen katsotaan yhdeksi syrjinnän muodoksi.

Työsyryntädirektiivin 5 artiklan mukaan on tehtävä kohtuullisia mukautuksia sen varmis-

tamiseksi, että yhdenvertaista kohtelua koskevaa periaatetta noudatetaan vammaisten osalta. Tämä merkitsee, että koulutuksen järjestäjän on toteutettava asianmukaiset ja kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet, jotta vammaiset voivat saada koulutusta, jollei näistä toimenpiteistä aiheudu kohtuutonta rasitetta.

Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteutumisen varmistamiseksi koulutuksen järjestäjän on jo nykyisin yhdenvertaisuuslain nojalla tarvittaessa ryhdyttävä sellaisiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsyä edellyttäviin toimiin, joita ei ole pidettävä koulutuksen järjestäjälle kohtuuttomina. Tämä edellyttää vammaisuuteen liittyvien esteiden tunnistamista ja niiden poistamista niiden vammaisten tieltä, jotka kohtuullisin järjestelyin voisivat suoriutua koulutuksesta. Asianmukaisten järjestelyjen katsotaan pitävän sisällään muun muassa apuvälineet ja tarvittavan opastuksen järjestämisen vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet huomioon ottaen. Kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet tulisivat arvioitavaksi tilannekohtaisesti kohtuunäkökohdat huomioon ottaen. Lähtökohta olisi, että järjestelyt mahdollistaisivat vammaisen henkilön kouluttamisen.

Ehdotettava säännös ei yhdenvertaisuuslain säännöksiä vastaavasti edellyttäisi kohtuuttomien järjestelyjen suorittamista. Järjestelyjen kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon toimista aiheutuvat kustannukset, koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema sekä mahdollisuudet saada toimien toteuttamiseen tukea julkisista varoista tai muualta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijahuoltopalveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Erityisopetuksesta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:ssä. Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuoltopalveluita tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena.

Oppilaaksi ottamatta jättäminen sairauden, vamman tai muun terveydentilaan liittyvän seikan perusteella tilanteessa, jossa mainittua seikkaa ei objektiivisesti voida pitää opiskelun esteenä, on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Tällaisen syrjinnän perusteella koulutuksen tarjoaja on yhdenvertaisuuslain 9 §:n perusteella velvollinen maksamaan syrjityksi tullee hyvitystä.

Säännöksen 2 momentin mukaan aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voisi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä eräissä sosiaali- ja terveystieteiden, tekniikan ja liikenteen sekä humanistisen ja kasvatustieteiden koulutuksissa, jos turvallisuusnäkökohtiin liittyvät seikat sitä edellyttävät. Aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös ei tarkoittaisi automaattista estettä hakeutua edellä mainittujen alojen koulutukseen, vaan koulutuksen järjestäjän olisi harkittava tilanteet aina tapauskohtaisesti. Esimerkiksi rikosperusteinen peruuttamispäätös ei olisi esteenä hakeutua muihin opintoihin kuin niihin, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Opiskelijaksi ottamisen estettä koskevassa harkinnassa tulisi aina huomioida sekä ala, jolle henkilö on hakeutunut, että perusteet, joiden nojalla aiempi peruuttamispäätös on tehty. Lisäksi kokonaisuutena tulisi ottaa huomioon toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojaamiskohdat. Säännöksen mahdollistamaa tapauskohtaista harkintaa edellyttäisi myös ne tilanteet, jossa rikosperusteisen peruuttamispäätöksen saaneen opiskelijan rikoksia koskevat tiedot on sittemmin poistettu rikosrekisteristä. Lain 27 b §:ssä säädettäisiin opiskelijaksi pyrkivän velvollisuudesta pyydettyä antaa koulutuksen järjestäjälle tietoa aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä.

Säännöksen 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi tiedotettava alaa koskevista terveydentilavaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä. Muilla edellytyksillä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä. Informointivelvollisuus koskisi myös huumausainetarkastukseen liittyviä käytänteitä. Hakijat voivat näin ollen itse etukäteen arvioida, soveltuvatko he terveytensä ja

toimintakykynsä puolesta koulutukseen sekä sitä, minkälaisia opiskelijaksi ottamisen edellyttämiä terveydentilaansa koskevia tietoja he ovat velvollisia antamaan koulutuksen järjestäjälle.

27 b §. *Opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti.* Säännöksen 1 momentissa säädetään opiskelijan velvollisuudesta antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Vastaavansisältöinen säännös sisältyy kumottavaksi esitetyn 27 §:n 2 momenttiin.

Opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain (1058/1998) 3 §:n 2 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa hakijan ilmoituksen mukaisina ammatinvalintaan vaikuttavat terveystiedot sekä tiedot työkokemuksesta ja harrastustoiminnasta. Nämä tiedot pyydetään ilmoittamaan ja ne tallennetaan vain silloin, kun ne ovat tarpeellisia opiskelijoiden valinnassa.

Terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat tiedot ovat henkilötietolain 11 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Niitä voi tämän vuoksi tiedustella vain hakijalta itseltään ja vain siinä tapauksessa, että tiedolla on merkitystä hakeuduttaessa koulutukseen ja ammatin harjoittamisen kannalta. Arkaluonteisten henkilötietojen kirjaamisessa lähtökohdaksi on, että henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuutta on arvioitava tiukoin kriteerein. Opiskelijavalintarekisteriin ei voi tallettaa hakijan yleisiä terveystietoja viime vuosilta tai hänen omaistensa terveydentilaa koskevia tietoja.

Koulutuksen järjestäjien on informoitava etukäteen opiskelijaksi pyrkijöitä siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja edellytyksiä koulutukseen liittyy. Hakijat voivat näin itse arvioida, soveltuvatko he terveytensä puolesta koulutukseen vai eivät sekä sitä minkälaisia opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämiä terveydentilaansa koskevia tietoja he ovat velvollisia antamaan koulutuksen järjestäjälle. Hakijalla on näin myös mahdollisuus selvittää, estääkö jokin vamma tai sairaus koulutukseen osallistumisen tai ovatko esteet poistettavissa tukitoimin. Opiskelijan oikeusturvan kannalta on perusteltua, ettei hän tule valituksi sellaiseen

koulutukseen, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei voi terveydentilansa vuoksi toimia.

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että opiskelijaksi valitun terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös koulutukseen kuuluvasta työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta, kuten alan tehtävissä toimiminen ja tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edellyttää.

Säännöksen tarkoituksena ei ole se, että koulutuksen järjestäjä pyytäisi lääkärintodistuksen tai muun terveydentilaa ja toimintakykyä koskevan selvityksen kaikilta hakijoilta. Lääkärintodistus tulisi vaatia vain koulutukseen valituilta ja vain silloin kuin tämä on perusteltua alan lainsäädännöstä (esimerkiksi merenkulkualan koulutus, lennonjohtajan koulutus) tai alan erityispiirteistä muutoin johtuen (esimerkiksi märkätyötä koskevat vaatimukset elintarvikealalla, allergiasairaudet hiusalalan koulutuksessa). Lääkärintodistuksen sisällöksi riittää tällöin lääkärin arvio siitä, onko hakija terveydentilansa puolesta soveltuva alalle vai ei, siitä ei tule näkyä hakijan yksityiskohtaiset terveydentilaa koskevat tiedot. Tarkoitus on, että hakijoita voidaan pyytää oman harkintansa perusteella ilmoittamaan, täyttävätkö he terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opinnoissa edellytettävät vaatimukset. Mikäli hakijan ilmoituksen perusteella ilmenee aihetta, koulutuksen järjestäjä voisi edellyttää tarkempia terveydentilatietoja hakijan soveltuvuuden samoin kuin edellä selostettujen kohtuullisten toimien arvioimiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijaksi pyrkivän tulisi pyydettäessä antaa koulutuksen järjestäjälle tieto opiskeluoikeuden peruuttamisesta tehdystä päätöksestä silloinkin kun päätös on tehty ammattikorkeakoulussa tai yliopistoissa. Säännös koskee lain 32 §:ssä tarkoitettuja opintoja.

Ehdotetussa 3 momentissa turvattaisiin koulutuksen järjestäjän tiedonsaanti tilanteissa, joissa toisen koulutuksen järjestäjän, korkeakoulun tai yliopiston aiemmin tekemä opiskeluoikeuden peruuttamispäätös voisi vaikuttaa opiskelijaksi ottamisen arviointiin. Säännös tulisi sovellettavaksi niillä koulutusaloilla, joita opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös koskee. Koulutuksen järjestäjä voisi säännöksen nojalla saada toi-

selta koulutuksen järjestäjältä, korkeakoululta tai yliopistolta tiedot opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista, kun opiskelijaksi pyrkivä on opiskelijaksi hakeutuessaan ilmoittanut koulutuksen järjestäjän pyynnöstä aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

32 §. Opiskeluoikeuden peruuttaminen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:ssä säädetään opiskeluoikeuden menettämisestä. Opinnoista, joihin pykälää sovelletaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 §:n mukaan opiskeluoikeuden menettämistä koskevaa säännöstä sovelletaan musiikkialan perustutkintoon ja lennonjohdon perustutkintoon. Opiskeluoikeuden menettämistä koskevaa säännöstä esitetään uudistettavaksi siten, että opiskelijalta voitaisiin rajoitetuissa tilanteissa peruuttaa opiskeluoikeus. Opiskeluoikeuden menettämisen sijasta säädettäisiin yhdenmukaisesti ammattikorkeakoulu- ja yliopistolainsäädännön kanssa opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Peruuttamisen edellytykset olisivat mainituissa laeissa pääosin yhdenmukaiset. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta säätämällä estettäisiin opintojen jatkaminen ja tutkintojen suorittaminen sellaiselta opiskelijalta, joka voisi opintoihin tai ammatissa toimimiseen liittyen vakavasti vaarantaa toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta. Säännöstä sovellettaisiin koulutusaloilla, joissa opintoihin liittyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin niistä opiskelijaan liittyvistä tilanteista, jotka voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Säännös opiskeluoikeuden peruuttamisesta tulisi käytännössä sovellettavaksi nykykokemuksen perusteella suhteellisen harvoin. Säännöksen 1 momentin 1 kohdan soveltaminen edellyttäisi, että opiskelija on tahalliseksi tai tuottamuksellisella toiminnallaan tai laiminlyönnillään toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta. Vakavaa vaaraa voisi aiheutua esimerkiksi silloin, kun opiskelija toistuvasti ja olennaisesti laiminlyö työssäoppimispaikan turvallisuusmääräyksiä. Vakava vaarantuminen voisi johtua myös opiskelijan puut-

teellisestä tai virheellisestä menettelystä tai piittaamattomasta suhtautumisesta. Kyseessä voisi olla esimerkiksi yksittäinen tahallinen tai useampi tuottamuksellinen teko tai laiminlyönti. Opiskelijan yksittäinen ja huolimattomuudesta aiheutunut vahinko ei kuitenkaan täyttäisi opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytyksiä, jos teko tai laiminlyönti ei osoita ilmeistä soveltumattomuutta toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa.

Säännöksen 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijalta voitaisiin peruuttaa opiskeluoikeus, jos hän ei terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Säännöksen 1 kohdasta poiketen 2 kohdan mukainen kriteeri ei edellyttäisi sitä, että toisen henkilön turvallisuus on jo käytännössä ollut uhattuna. Säännöksessä olisi kyse tilanteista, joissa opiskelija ei opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevan säännöksen perusteella olisi voinut alun perinkään tulla otetuksi koulutukseen, mikäli kyseinen terveydentilaa koskeva seikka olisi ollut tiedossa jo hakuvaiheessa. Peruuttamisperusteina olevat terveydentilaan liittyvät seikat olisivat sellaisia fyysiseen tai psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä, jotka estäisivät käytännön tehtävistä tai työssäoppimisesta suoriutumisen. Opiskelijalla oleva vakava psykoottinen häiriö, vakava asosiaalisesti väritynyt persoonallisuushäiriö tai hallitsematon vakava päihde- tai humeriippuvuus voisi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen tämän kohdan nojalla. Vakavilla häiriöillä ei tarkoiteta tässä nuorten aikuisten kehityskulkuun mahdollisesti kuuluvia mielenterveysongelmia, jotka hoidettuina eivät muodosta estettä koulutukseen ottamiselle ja osallistumiselle.

Terveydentilaan liittyviä erityisvaatimuksia on esimerkiksi kuljetusalalla. Kuljetusalan opiskelijalla ei saa olla turvallisuutta vaarantavia aistivammoja. Lentoliikenteeseen kohdistuu erittäin ankaria turvallisuusvaatimuksia. Lentoturvallisuushallinnon ilmaliikennepalvelukoulutusta koskevan viranomaismääräyksen mukaan koulutus on heti keskeytettävä, jos opiskelija koulutuksen aikana todetaan sopimattomaksi koulutukseen. Viranomaismääräykset perustuvat yleiseurooppalaisiin JAR-määräyksiin.

Sellaiset terveydentilaa tai toimintakykyä koskevat seikat, joiden aiheuttama vaara voidaan kohtuullisilla suojelutoimenpiteillä ehkäistä, eivät voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei voi olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle eikä näin ollen myöskään perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus arvioida, onko henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka sellainen, josta aiheutuva soveltumattomuus voidaan ratkaista ja hoitaa kohtuullisin toimin, joita on selostettu tarkemmin edellä 27 a §:n 1 momentin perusteluiden yhteydessä.

Säännöksen 1 momentin 3 kohdan perusteella opiskeluoikeus olisi mahdollista peruuttaa sillä perusteella, että opiskelija on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon sellaisesta aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Säännöksen 2 momentin tarkoituksena on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia vastaavalla tavalla suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. Koulutuksen järjestäjä voisi harkintansa mukaan edellyttää opiskelijalta rikosrekisteriotteen esittämistä silloin, kun opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Koulutuksen järjestäjä voisi säännöksen perusteella peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä ryöstöstä tai huumausainerikoksista.

Rikostuomio ei tarkoittaisi automaattista opiskeluoikeuden peruuttamista, vaan koulutuksen järjestäjän tulisi päättää tarvittavista toimenpiteistä aina tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Harkintaan voi vaikuttaa esimerkiksi koulutusala, tehty rikos ja tuomion pituus. Rikosrekisterilain 10 §:n mukaan rikosrekisteristä poistetaan tieto ehdollisesta vankeudesta ja ehdollisen vankeuden ohessa tuomitusta sakosta viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäiväs-

tä. Ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta tieto poistetaan kymmenen vuoden kuluttua ja ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Opiskelijan velvollisuudesta toimittaa koulutuksen järjestäjälle ote rikosrekisteristä säädettäisiin 32 a §:n 4 momentissa. Rikosrekisteriotetta koskevan tiedon käsittelystä säädettäisiin 42 §:n 2 momentissa. Kieltäytyminen rikosrekisteriotteen toimittamisesta voisi johtaa 35 §:n 5 momentin mukaiseen opiskeluoikeuden pidättämiseen.

Säännöksessä ei esitetä opiskeluoikeuden peruuttamista missään tilanteessa ehdottomana, vaan asia tulee aina arvioida tapauskohtaisesti tarvittavien asiantuntijalausuntojen ja -selvitysten perusteella. Arviota tehtäessä tulee ottaa huomioon myös muiden opiskelijoiden oikeus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:ssä säädettyyn turvalliseen opiskeluympäristöön. Oikeus turvalliseen ympäristöön kattaa sekä psyykkisen että fyysisen ympäristön. Turvallista opiskeluympäristöä koskevia säännöksiä on täydennetty 1 päivänä elokuuta 2003 lukien voimaan tulleilla säännöksillä (laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 479/2003). Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä myös työturvallisuuslain 10—11 §:ssä tarkoitettu työn vaarojen arviointi oppilaitoksissa ja oppilaitoksien harjoitus-työmailla tehtävän työn osalta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 §:n mukaan työnantaja vastaa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin siitä työntekijöiden osalta säädetään ja määrätään myös silloin kuin opiskelija ei ole työsopimussuhteessa työnantajaan. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 5 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa työnantajalle tästä työturvallisuusvastuusta.

Myös koulutuksen järjestäjä vastaa opiskelijan työturvallisuudesta. Koulutuksen järjes-

täjän on toimittava niin, että oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu myös työssäoppimisjaksojen aikana. Koulutuksen järjestäjän tulee ennen työssäoppimista koskevan sopimuksen tekemistä selvittää miten työssäoppiminen voidaan järjestää turvallisesti. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijalla on riittävät perusvalmiudet turvalliseen työhön ja opiskeluun työpaikalla. Opiskelijan valmiuksia koskevan tiedon on välityttävä myös työpaikalle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän olisi selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuuksia hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voitaisiin tämän suostumuksella ottaa opiskelijaksi koulutuksen järjestäjän sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää. Tällöinkin tulisi noudattaa soveltuvin osin opiskelijaksi ottamisen perusteita. Opetus voitaisiin tarvittaessa antaa myös erityisopetuksena ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä. Lain 37 a §:n perusteella koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus tarvittaessa ohjata opiskelija hakemaan opiskelijahuoltopalveluita. Koulutuksen järjestäjän tulee pyrkiä tarjoamaan opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin kuluessa henkilökohtaista opinto-ohjausta ja tarvittaessa ohjata opiskelija esimerkiksi työvoimatoimiston palveluihin.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään opinnoista, joihin opiskeluoikeuden peruuttamista sovelletaan.

Potilas- ja asiakasturvallisuuteen liittyvät kysymykset korostuvat erityisesti sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon (lähihoitaja) ja siihen johtavassa koulutuksessa. Tutkintoon kuuluu ensihoidon koulutusohjelma, kuntoutuksen koulutusohjelma, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, suun terveydenhoidon koulutusohjelma, vammaistyön koulutusohjelma, vanhus-työn koulutusohjelma sekä asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma. Tutkinnon suorittaneet työskentelevät sosiaali- ja terveysalan palveluissa julkisen tai yksityisen työnantajan palveluksessa, kolmannella sek-

torilla ja tulevaisuudessa yhä enemmän myös itsenäisinä ammatinharjoittajina ja yrittäjinä.

Humanistisen ja kasvatustieteiden koulutus valmistaa työtehtäviin, jossa painottuvat vastuu alaikäisistä, ohjattavista henkilöistä ja heidän henkisestä kasvustaan, turvallisuudesta ja yhteistoiminnasta myös monikulttuurisessa ympäristössä. Opiskeluvoimavarojen perustaminen voisi koskea lapsi- ja perhetyön perustutkintoon (lastenohjaaja) ja nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkintoon (nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja) ja viittomakielisen ohjauksen perustutkintoon (viittomakielen ohjaaja) johtavia koulutuksia. Tutkinnot valmistavat ammatteihin, joissa toimitaan erityisesti lasten ja nuorten parissa. Lastenohjaajat toimivat lasten, varhaisnuorten ja heidän perheidensä parissa esim. päiväkodeissa, erilaisissa kerhoissa, leireillä ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Alalla työskentely on kokonaisvaltaista kasvatusta, ohjausta, hoitoa ja huolenpitoa. Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajat toimivat esimerkiksi kunnan tai seurakunnan nuoriso-ohjaajana, kerho-ohjaajana, erityisnuorisotyöntekijänä. Viittomakielen ohjaajat toimivat eri-ikäisten viittomakielisten kuulo- ja näkövammaisten, kielihäiriöisten (esim. kehitysvammaisten ja dysfaattisten) sekä puhevammaisten ohjaus-, kasvatustieteiden ja avustustehtävissä.

Myös kuljetusalan koulutukseen liittyy erityisiä riskitekijöitä. Opiskelijan oman sekä sivullisten turvallisuuden varmistaminen asettaa erityisiä terveydentilaan liittyviä vaatimuksia. Kuljetusalalta valmistetaan mm. autonkuljettajiksi, linja-auton kuljettajiksi sekä yhdistelmäajoneuvon kuljettajiksi. Liikenteen turvallisuutta koskevat vaatimukset korostuvat myös metsäkoneenkuljettaja- ja maarakennuskoneenkuljettajakoulutuksessa sekä lennonjohdon koulutuksessa. Opiskelijat työskentelevät yleisessä liikenteessä ajoneuvojen, koneiden ja laitteiden kanssa, joiden käyttäminen edellyttää erityistä huolellisuutta sekä liikennesääntöjen ja turvallisuusnormien tarkkaa noudattamista.

Turvallisuusalalla työskentelevältä edellytetään erityistä luotettavuutta ja rehellisyyttä. Turvallisuusalalla voi suorittaa turvallisuusvalvojan perustutkinnon. Turvallisuusvalvoja voi työskennellä esimerkiksi vartijana tai järjestelyksenvalvojana, vahtimestarina, turvajär-

jestelmien tai tietoturvan parissa tai henkilösuojauksessa. Turvallisuusvalvojan työ painottuu vaaratilanteiden ja rikosten ennaltaehkäisyyn.

Säännös ei kattaisi jatkossa musiikin ammatillista koulutusta. Musiikkialalla ei ole sovellettu opiskeluvoimavarojen menettämistä koskevaa säännöstä. Taiteellisten edellytysten puuttuminen johtaisi jatkossa siihen, ettei opiskelija saavuta tutkintovaatimuksia eikä valmistu ammattiin.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tutkintojen ja eräiltä osin koulutusohjelmien tarkkuudella edellä mainituista opinnoista.

32 a §. *Opiskeluvoimavarojen peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti.* Pykälässä säädettäisiin opiskeluvoimavarojen peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaannista ja säännökset tulisivat näin ollen sovellettaviksi 32 §:ssä tarkoitetuilla koulutusaloilla, joissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Jos koulutuksen järjestäjällä on perusteltua syytä epäillä opiskelijalla olevan sellainen terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, joka voisi olla opiskeluvoimavarojen peruuttamisen perusteena, koulutuksen järjestäjä voisi 1 momentin mukaisesti määrätä opiskelijan tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Koulutuksen järjestäjä vastaisi määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjällä olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada lääkärin kirjallinen lausunto opiskelijan terveydentilasta opiskeluvoimavarojen arviointia varten. Opiskeluvoimavarojen peruuttamista koskeva päätös edellyttää tarvittavan asiantuntijaselvityksen saamista. Jos opiskelija kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan 35 §:n 5 momentin nojalla pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

Ehdotetussa 3 momentissa turvattaisiin koulutuksen järjestäjän tiedonsaanti tilanteissa, joissa toisen koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun aiemmin tekemä opiskeluvoimavarojen peruuttamispäätös voi vaikuttaa opiskeluvoimavarojen arviointiin 32 §:n 1 momentin

3 kohdan perusteella. Tällöin kyse on siitä, että opiskelija on 27 b §:n 2 momentin vastaisesti opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon toisen koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun aiemmin tekemästä opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin opiskelijan velvollisuudesta antaa koulutuksen järjestäjälle nähtäväksi ote rikosrekisteristä, jotta koulutuksen järjestäjä voisi arvioida täyttyvätkö 32 §:n 2 momentin mukaiset opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytykset. Rikosrekisteriotteen pyytäminen edellyttää, että opiskelijan työssäoppimisjaksoon sisältyy alaikäisten parissa työskentelyä. Kieltäytyminen rikosrekisteriotteen toimittamisesta voisi johtaa 35 §:n 5 momentin mukaiseen opiskeluoikeuden pidättämiseen.

Ehdotetussa 5 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden opiskeluoikeuden peruuttamista koskevat tiedot Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira) sen valvontatehtävien hoitamista varten. Valvira huolehtii yleisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden valvonnasta sekä vastaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta. Terveydenhuollon opiskelijat kuuluvat Valviran valvontasäännösten piiriin, jos he työskentelevät tilapäisesti ammattihenkilönä työ- tai virkasuhteessa. Valvira voi saamansa tiedon perusteella avustaa asian selvittämisessä sekä ryhtyä tarvittaviin turvaamist toimiin.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa tiedot oma-aloitteisesti sekä vireillä olevan asian käsittelystä että tehdystä päätöksestä ja sen perusteluista. Riippumatta siitä, tehdäänkö opiskeluoikeuden peruuttamisesta kielteinen tai myönteinen päätös tai otetaanko opiskelija koulutuksen järjestäjän toiseen tutkintoon tai koulutusohjelmaan, tieto opiskeluoikeuden peruttamisprosessin lopputuloksesta tulee toimittaa Valviralle.

32 b §. Opiskeluoikeuden palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin opiskeluoikeuden palauttamismahdollisuudesta. Henkilö, jolta opiskeluoikeus on peruutettu 32 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voisi hakea opiskeluoikeuden palauttamista, jos opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneet syyt

ovat poistuneet. Lain 35 a §:n 1 momentissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin voisi harkintansa mukaan palauttaa opiskeluoikeuden, jos se katsoo opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneiden syiden poistuneen. Näyttövelvollisuus asiassa olisi opiskeluoikeuden palauttamista hakevalla. Opiskeluoikeuden palauttamista hakevan tulisi esimerkiksi työkyvyn arviointimenettelyyn osallistumalla, lääkärinlausunnolla ja muulla vastaavalla todistuksella tai selvityksellä osoittaa, että opiskeluoikeuden palauttamiselle on perusteet.

34 a §. Huumausainetestaus. Uudessa 34 a §:ssä säädettäisiin huumausainetestauksesta, jota koskevat säännökset vastaisivat käytännössä yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä. Huumausainetestauksen tavoitteena on opiskelu- ja työturvallisuuden parantaminen. Oppilaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hoitoonohjaukseen ja huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen luottamukselliseen käsittelyyn sekä testaamista koskevien todistusten huolelliseen hävittämiseen heti, kun se käsittelyn tarkoituksen kannalta on mahdollista.

Säännöksen 1 momentin edellytysten täytyessä opiskelija olisi velvollinen koulutuksen järjestäjän määräyksestä esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen. Koulutuksen järjestäjä määräisi huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuudesta myös työssäoppimisjakson aikana. Välitön tiedonkulku koulutuksen järjestäjän ja työssäoppimispaikan välillä on näin ollen olennaisen tärkeää.

Vaatus huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä edellyttäisi, että on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan olevan huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa ja että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Perusteltu epäily ei tarkoittaisi, että huumausaineiden käyttö olisi näytetty toteen, vaan se voisi perustua esimerkiksi opettajan tai työpaikkaohjaajan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai työsuorituksesta, muilta opiskelijoilta tai työssäoppimispaikalta saatuun palautteeseen tai muihin tietolähteisiin, joita koulutuksen järjestäjä pitäisi luotettavina.

Huumausainetestausta koskevan todistuksen vaatimisen edellytyksenä olisi lisäksi se, että opiskeluun kuuluviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen sisältyy luonteeltaan sellaisia tehtäviä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Laki ehdotus liittää huumausainetestaamisen edellytykseksi myös ne riskitekijät, jotka voivat toteutua toimimisesta huumausaineiden vaikutusten alaisena tai niistä riippuvaisena. Nämä vaikutukset on lueteltu 1 momentin 1—4 kohdassa ja ne vastaavat soveltuvin osin yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä.

Säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan suojeltavana intressinä olisi opiskelijan itsensä tai toisen henki ja terveys. Henki tai terveys voisi vaarantua esimerkiksi työssäoppimisjaksolla, jolloin opiskelija käyttää vaarallisia koneita, laitteita tai työkaluja taikka vastaa esimerkiksi lääkkeiden annostelusta tai potilaiden hoidosta.

Momentin 2 kohdan mukaan suojeltavana intressinä olisi liikenteen turvallisuus, joka voisi vaarantua erityisesti kuljetusalaan liittyvissä opinnoissa. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa käytetty termi liikenneturvallisuus on korvattu käsitteellä liikenteen turvallisuus, koska liikenneturvallisuus on yleisessä kielenkäytössä vakiintunut tarkoittamaan tieliikenteen turvallisuutta. Liikenteen turvallisuuden käsite kattaa myös ilmailualan ja merenkulkualan turvallisuuden.

Momentin 3 kohdan mukaan suojeltavina olisivat salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suoja ja eheys. Salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suoja tai eheys voi vaarantua esimerkiksi potilastietojen osalta sosiaali- ja terveysalalla.

Momentin 4 kohdan intressinä olisi ehkäistä huumaus- ja lääkeaineiden laitonta kauppaa, hallussapitoa, käyttöä ja leviämistä. Kohta koskisi erityisesti sosiaali- ja terveysalaa sekä lääkealaa, joissa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumaus- ja lääkeaineisiin.

Säännöksen 2 momentissa määriteltäisiin huumausainetestiä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 6 §:n 2 momentin säännöstä vastaavasti.

Koulutuksen järjestäjä voisi asettaa opiskelijalle kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa todistus on esitettävä. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai positiivisen testituloksen antaminen voisi johtaa 35 §:n mukaisesti kurinpito-toimiin. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta olisi ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjällä tulisi ehdotettavan 4 momentin mukaan olla kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi. Säännöksessä tarkoitettujen toimintaohjeiden tulee kattaa työterveyshuoltolaissa tarkoitettua päihdeohjelmaa vastaavasti huumausaineiden käytön ehkäisemisen ohella myös menettelytavat alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen sekä hoitotoimien järjestämiseen. Opiskeluterveydenhuollon asema opiskelijoiden päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä ja ongelmakäyttäjien hoitotoimissa ja tukemisessa on keskeinen.

Pykälän 4 momentin perusteella koulutuksen järjestäjä vastaisi huumausainetestauksesta aiheutuvista kustannuksista.

Huumausainetestiä koskevan todistuksen tiedot ovat terveydentilätietona henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Tietojen käsittelyssä noudatettaisiin 42 §:n säännöksiä sekä henkilötietolain säännöksiä.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen työterveyshuoltolain 19 §:ään ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Työterveyshuoltolain 19 §:n mukaan suoritettua huumausainetestin perusteella saatu positiivinen testitulokseksi on varmistettava laatuvalvotussa laboratorioissa. Testattavalla on aina oikeus saada testitulokseksi kirjallisena. Huumausainetestiä koskevan todistuksen sisällöstä säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa. Todistus on annettava testatulle itselleen.

Työterveyshuoltolain 19 §:n 3 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus huumausainetestien tekemisestä (218/2005), jossa säädetään tarkemmin huumausainetestien laadunvalvonnasta ja testien toteuttamiseen liittyvästä näytteiden ottamisesta, analysoinnista ja tulkinnasta hyvän työterveys-

huoltokäytännön ja laboratorioiden laatu-standardien mukaisella tavalla.

35 §. Kurinpito. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetään kurinpitorangaistuksista, joita ovat kirjallinen varoitus, oppilaitoksesta erottaminen määräajaksi ja asuntolasta erottaminen, mikä vastaa voimassa olevaa säännöstä. Säännöksessä on laajennettu kurinpitorangaistuksen edellytyksiä nykyisestä. Varoitus voitaisiin antaa myös, mikäli opiskelija käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai antaa huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen. Teon tai laiminlyönnin vakavuus tai epäasiallisen käyttäytymisen jatkaminen kirjallisen varoituksen jälkeen voisi johtaa enintään vuoden määräaikaiseen erottamiseen oppilaitoksesta sekä erottamiseen asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.

On tärkeää, että kurinpitorangaistuksista päättämisen yhteydessä koulutuksen järjestäjä ohjaisi lain 37 a §:n mukaisesti opiskelijan hakemaan opiskelijahuoltopalveluja.

Pykälän 3 momentti vastaa pääosin sisältöään voimassa olevaa säännöstä häiritsevän opiskelijan poistamisesta jäljellä olevan oppitunnin ajaksi. Ehdotuksen mukaan myös väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä ja terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan. Säännös koskisi myös työssäoppimisjaksoja ja voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija tulee päihtyneenä työssäoppimisjaksolle. Voimassa olevan 3 momentin mukaan opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi. Ehdotuksen 4 momentin mukaan osallistuminen opetukseen voitaisiin jatkossa evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi säädettyjen edellytysten täytyessä.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, hänet voitaisiin 5 momentin mukaan esituttokinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden katsotaan työ-, opiskelu-, potilas- tai muut vastaavat turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen välttämättömäksi. Säännöksen perusteella esimerkiksi huumausainerikoksesta tai huumausaineen käyttöririkoksesta epäillyltä voitaisiin pidättää oikeus opiskeluun sosiaali- ja

terveysalan opinnoissa, joissa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumaus- ja lääkeaineisiin. Päätös voitaisiin tehdä vuodeksi kerrallaan ja enintään siihen saakka, kunnes syyttäjä on tehnyt syyttämättäjäyttämispäätöksen tai syyte on tuomioistuimessa käsitelty. Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, asia voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan prosessin aloittamiseen 32 §:n 2 momentin perusteella.

Opiskelijalta voitaisiin 5 momentin perusteella pidättää oikeus opiskeluun myös silloin, jos opiskelija kieltäytyy opiskeluoikeuden peruuttamismenettelyyn liittyvistä terveydentilan tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikosrekisteriotteen toimittamisesta.

35 a §. Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa. Pykälässä säädetään menettelystä kurinpitoasioissa ja opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevissa asioissa. Säännöksessä esitetään täsmennettäväksi opiskelijan erottamista sekä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa päätöksentekoa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päätöksenteosta opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä kurinpitoa koskevissa asioissa. Varoituksen antamisesta päättäisi rehtori. Kuntalain 14 §:n mukaan toimivaltaa hallinnollisen pakon käyttämistä sisältävissä asioissa voidaan siirtää vain toimielimille. Valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Yksityisen koulutuksen järjestäjän koulutuksen hallinnosta vastaa johtokunta. Johtokuntana voi toimia yhteisön tai säätiön hallitus. Säännöksessä esitetään tämä huomiioon ottaen, että erottamisesta oppilaitoksesta ja asuntolasta sekä opiskeluoikeuden peruuttamisesta päättäisi koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Päätöksenteosta säätäminen on tarpeen, koska momentissa tarkoitetuissa asioissa puututaan opiskelijan oikeusturvan kannalta keskeisiin asioihin. Lisäksi menettely olisi kaikissa järjestäjäorganisaatioissa yhdenmukainen.

Momentissa säädettäisiin toimielimen kokoonpanosta ja määräajasta. Toimielin voisi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Toimielimessä olisivat ainakin koulutuksen järjestäjän, opettajien,

opiskelijahuollon, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Lisäksi opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevan asian käsittelyä varten toimielimeen nimettäisiin opiskelijan työssäoppimispaikan edustaja, koska opiskeluoikeuden peruuttamiseen johtavat seikat ilmenevät usein työssäoppimajaksojen aikana. Opiskelijajäsenen tulee olla vähintään 15 vuotta täyttänyt. Hänellä olisi läsnäolo- ja puheoikeus. Jäsenten esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain 27—29 §:ssä säädetään. Koulutuksen järjestäjä päättäisi tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Julkista valtaa käyttävän henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin menettelystä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan säännöksen 2 momenttiin. Koska opiskeluoikeuden peruuttamiseen johtuvat syyt voivat olla hyvin erityyppisiä säännöksessä korostetaan tarvittavan asiantuntija- ja muun selvityksen hankkimista. Opiskeluoikeus voidaan peruuttaa esimerkiksi terveydentilaan liittyvien syiden perusteella, tällöin on hankittava tarvittava lääketieteellinen tai muu selvitys.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä 1 momenttia vastaavasti menettelystä kurinpitoasiassa. Ennen kuin opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta oppilaitoksesta tai asuntolasta päätetään samoin kuin ennen kirjallisen varoituksen antamista rangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti on yksilöitävä. Opiskelijaa tulee kuulla ja hankkia tarpeellinen selvitys. Myös alaikäisen opiskelijan huoltajaa tulee kuulla. Koska 18 vuotta täyttänyt opiskelija on täysi-ikäinen, hänen vanhempiaan ei tarvitse kuulla ennen kurinpitovangastuksen antamista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että pykälässä tarkoitetuista asioista tulee antaa kirjallinen päätös ja että häiritsevän opiskelijan poistamista oppitunnilta ja opetuksen epäämistä koskevat toimenpiteet tulee kirjata. Momentti vastaa nykyistä 3 momenttia.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaan vailla

olevana ja täytäntöönpanon alkamisajankohdasta. Momentti vastaa nykyistä säännöstä.

Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa noudatetaan hallintolakia. Menettelyssä tulevat noudatettavaksi hallintolain esteellisyyttä koskevien säännösten lisäksi muun muassa asian selvittämistä ja asianosaisen kuulemista sekä päätöksen muotoa ja perustelemista koskevat säännökset.

37 §. Opintososiaaliset edut ja erät muut edut. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

39 §. Opintososiaaliset edut oppisopimuskoulutuksessa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

40 §. Henkilöstö. Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

42 §. Arkaluontoisten asioiden käsittely. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta käsitellä opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja, joista säädetään lain 27 b §:ssä, 32 a—32 b §:ssä ja 34 a §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijan rikosrekisteriotteen käsittelemisestä. Terveydentilaa ja rikosrekisteriotetta koskevat tiedot ovat sekä arkaluonteisia että salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi määrittellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Työntekijät saavat käyttää henkilörekisterissä olevia tietoja vain siinä laajuudessa kuin heidän työtehtävänsä ja vastuunsa sitä edellyttävät. Muut henkilökuntaankin kuuluvat ovat rekisteröidyn tietojen käsittelyyn nähden sivullisia. Käyttöoikeudet tietoihin tulee määrittellä yksityiskohtaisesti. Arkaluonteisten ja salassa pidettävien tietojen asianmukainen suojaaminen on erityisen tärkeää. Suojamisvelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 32 §:ssä.

Koulutuksen järjestäjä toimii opiskelijoita koskevien tietojen osalta henkilötietolaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Pykälän 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi säilyttää arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista ja ne tulisi poistaa koulutuksen järjestäjän asianomaisesta rekisteristä henkilötietolain 12 §:n 2 momentin

mukaisesti välittömästi sen jälkeen kun niiden käsittelylle ei olisi enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta. Lakiehdotuksen mukaan tietojen poistaminen rekisteristä tulisi joka tapauksessa tapahtua viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen henkilötietolakiin. Henkilötietolain mukaan henkilörekisteristä tulee lain 10 §:n mukaan laatia jokaisen saatavilla oleva rekisteriseloste. Henkilötietojen käsittelystä tulee myös informoida rekisteröityä lain 24 §:ssä mainituin tavoin. Rekisteröidyllä on henkilö henkilötietolain 26 §:n mukainen oikeus tarkastaa henkilörekisteriin talletetut tietonsa ja pyytää niiden korjaamista lain 29 §:n perusteella.

43 §. Julkisuus ja tietojensaantioikeus. Säännöksen 1 momentti korvaa voimassa olevan lain 42 §:n salassapitoa koskevan säännöksen. Salassapitoa koskevat säännökset sisältyvät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja asetukseen viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta.

Pykälän 2 ja 3 momentti vastaisivat nykyisiä 1 ja 2 momenttia. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenten, opetushenkilöstön sekä työssäoppimispaikan ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstön oikeudesta salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Vastaava säännös sisältyy nykyiseen 42 §:ään. Säännös mahdollistaisi myös välttämättömien tietojen antamisen oppilaitokselta poliisille turvallisuuden varmistamiseksi.

44 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentti vastaa pääosin nykyistä 1 momenttia. Momentissa tarkoitetuista yksittäistä opiskelijaa koskeviin koulutuksen järjestäjän päätöksiin haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Kurinpitoa ja opintososiaalisia etuja koskevien koulutuksen järjestäjän päätösten lisäksi valitusoikeus hallinto-oikeuteen ulotettaisiin koskemaan myös opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevia päätöksiä. Voimassa olevan säännöksen mukaan niistä valitetaan lääninhallitukselle (aluehallintovirastolle).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikaisuvaatimusmenettelyn laajentamista koskevien linjausten mukaisesti oikaisuvaatimuksen käyttämisestä nykyisin aluehallintovirastolle tehtävän valituksen sijasta. Oikaisua aluehallintovirastolta haettaisiin opiskelijaksi ottamista, henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa, erityisiä opetusjärjestelyjä, opiskeluaikaa ja opiskelijan katsomista eronneeksi sekä huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta koskevissa asioissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta aluehallintoviraston päätökseen. Muutosta haettaisiin hallinto-oikeudelta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin määräajasta valituksen ja oikaisuvaatimuksen tekemiselle. Valitus ja oikaisuvaatimus tulisi tehdä, kuten nykyisinkin, 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Momentissa tarkoitettujen asioiden tulee käsitellä kiireellisinä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin kurinpitoasiaa, opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelusta pidättämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanosta valituksesta huolimatta. Päätös voitaisiin panna täytäntöön, jollei hallinto-oikeus toisin päättä. Asiasta on säännös voimassa olevan lain menettelyä kurinpitoasiassa koskevassa 35 a §:ssä. Sen mukaan myös koulutuksen järjestäjä voi päättää täytäntöönpanosta. Asiasisällöltään säännös sopii paremmin muutoksenhakua koskevaan säännökseen ja menettelyyn. On tarkoituksemukaista, että hallinto-oikeus prosessin ulkopuolisena tahona arvioivat täytäntöönpanon edellytykset.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin valituskiellosta. Säännös vastaa momentissa säädettyjen valituskieltojen osalta nykytilaa.

Pykälän 7 momentissa säädetään valitusoikeudesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa. Nykyisin opiskeluoikeuden menettämistä koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä ei voi valittaa. Hallinto-oikeuden kurinpitoasiasta ja opiskelusta pidättämisestä rikostutkinnan ajaksi antamista päätöksestä ei saa hakea muutosta valittamalla. Säännös vastaa nykytilannetta tältä osin.

46 §. Rahoitus. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

47 §. Opiskelijoilta perittävät maksut. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

52 §. Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

1.2 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

4 §. Koulutuksen järjestäjät. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

5 §. Koulutuksen järjestämislupa. Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

11 §. Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös. Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta sekä huumausainetestauksesta sovelletaan myös ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta. Sen sijaan säännöksiä ei ehdoteta ulotettavaksi itse näyttötutkintojen suorittamiseen.

Ammatillisena aikuiskoulutuksena voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden, humanistiselta ja kasvatusalalta, liikenteen alalta sekä turvallisuusalalta. Tämän vuoksi on perusteltua ulottaa mahdollisuus opiskeluoikeuden uudelleen arviointiin ja huumetestaukseen myös näihin tutkintoihin valmistavaan koulutukseen.

Pykälän 3 kohdan mukaan myös näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotettavaa säännöstä opiskelijaksi ottamisen esteistä terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvän seikan vuoksi. Edelleen opiskelijaksi ottamisen esteenä voisi olla aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös eräissä sosiaali- ja terveystieteiden,

tekniikan ja liikenteen sekä humanistisen ja kasvatusalan koulutuksissa, jos koulutuksen järjestäjä katsoo opintoihin ja peruuttamis päätöksen perusteisiin sekä toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojeleminen liittyvien seikkojen sitä edellyttävän. Näin ollen esimerkiksi henkilö, jolta on peruutettu opiskeluoikeus ammatillisen peruskoulutuksen puolella, ei automaattisesti voisi hakeutua vastaavaan valmistavaan ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Opiskelijaksi pyrkivän olisi koulutukseen hakeutuessaan pyydettäessä ilmoitettava tieto aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta toisessa oppilaitoksessa.

Pykälän 4 kohdan viittaussäännös koskisi ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotettavaa säännöstä opiskelijaksi pyrkivän velvollisuutta pyydettäessä antaa koulutuksen järjestäjälle tietoa aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä.

Pykälän 9 kohdan perusteella opiskeluoikeuden peruuttaminen tulisi mahdolliseksi samoin edellytyksin kuin ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa. Opiskelijalta voitaisiin siten peruuttaa opiskeluoikeus rajoituksissa tilanteissa sellaisessa valmistavassa koulutuksessa, jossa opinnot tai ammatissa toimiminen edellyttävät alaikäisten parissa työskentelyä tai niihin liittyy potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Opinnoista, joihin pykälää sovelletaan, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 10 kohdalla turvattaisiin opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti. Pykälän 11 kohdan mukaan sovellettaisiin myös opiskeluoikeuden palauttamista koskevia säännöksiä. Näin ollen henkilö, jolta on peruutettu opiskeluoikeus terveydentilan tai toimintakyvyn perusteella, voisi hakea opiskeluoikeuden palauttamista, jos opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneet syyt ovat poistuneet.

Ehdotettavan 14 kohdan mukaan myös huumausainetestä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuus olisi näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa samoin edellytyksin kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Velvoite testin esittämiseen edellyttäisi muun muassa, että on perusteltua aihetta epäillä

opiskelijan olevan huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa ja että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Lisäksi edellytetään, että opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä ja jossa huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai päihteistä riippuvaisena toimiminen vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä taikka muita ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 34 a §:n 1 momentissa suojattuja intressejä. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatiminen tulisi sovellettavaksi ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan koulutukseen liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa.

Pykälän 16 kohdan mukaan viittaus koskee kurinpitoasiaa koskevan menettelysäännöksen lisäksi myös opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevia menettelysäännöksiä.

13 §. Tutkinnoista ja niiden perusteista päättäminen. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että Opetushallitus päättäisi tarvittaessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista tutkintojen perusteiden yhteydessä.

13 a §. Koulutuksesta tiedottaminen. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

15 §. Koulutuksen arviointi. Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

16 §. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen. Pykälän 4 ja 5 kohtien viittaussäännökset muutettaisiin vastaamaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:n ja 43 §:n muutosta.

22 §. Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

1.3 Ammattikorkeakoululaki

1 §. Lain soveltamisala. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

7 §. Koulutustehtävä. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

8 §. Tavoitteiden asettaminen. Säännöksen 2 ja 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

9 §. Laadunarviointi. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

13 §. Rehtori, vararehtori ja muu ylin johto. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

19 §. Koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat. Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

20 §. Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

20 a §. Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös opiskelijaksi ottamisen esteistä ja opiskelijavalintaan liittyvästä tietojensaannista. Mahdolliset opiskelijaksi ottamisen esteet tulisi aina todeta tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Tietyissä humanistisen ja kasvatustieteen sekä tekniikan ja liikenteen alan ja kaikissa sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutusohjelmissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Näihin asetuksella tarkemmin säädettyihin opintoihin ei ehdotettavan 1 momentin mukaan voitaisi ottaa opiskelijaksi henkilöä, jonka terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka on esteenä opintoihin liittyvistä käytännön tehtävistä ja harjoittelusta suoriutumiseen. Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla sellainen terveydentilaan liittyvä seikka, jonka vuoksi hakija ei opiskelijana voisi suoriutua opinnoistaan muiden terveyttä tai turvallisuutta vaarantamatta. Esimerkiksi vakava huumausaine- tai muu päihderiippuvuus voi vaikuttaa merkittävästi henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn.

Terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei automaattisesti estäisi opiskelijaksi ottamista. Ammattikorkeakoulun tulisi ensin selvittää voidaanko terveydentilasta tai toimintakyvystä opiskelulle aiheutuvat esteet kohtuudella poistaa. Myös yhdenvertaisuus-

laki edellyttää, että ammattikorkeakoulu ryhtyy kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsemiseksi. Yhdenvertaisuuslain lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (jäljempänä vammaisyleissopimus), jonka Suomi on allekirjoittanut 30 päivänä maaliskuuta 2007 ja jonka se on ilmoittanut ratifioivansa, edellyttää kohtuullisten mukautusten tekemistä, jotta vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus osallistua koulutukseen. Sairauden, vamman tai muun terveydentilaan liittyvän seikan opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat on näin ollen aina ensisijaisesti ratkaistava erilaisten opetusjärjestelyiden ja opiskelijahuoltopalveluiden avulla. Opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (66/1972).

Säännöksen 1 momentissa tarkoitettu kohtuullisten toimien käsite perustuu osaltaan yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista annettuun neuvoston direktiiviin 2000/78/EY (jäljempänä työsyrijintädirektiivi), vammaisyleissopimuksen 2 artiklaan sekä yhdenvertaisuuslain 5 §:ään.

Työsyrijintädirektiivi ei velvoita sellaisen henkilön koulutukseen, joka ei ole pätevä tai kykenevä osallistumaan annettavaan koulutukseen, mutta tämä ei kuitenkaan rajoita velvoitetta toteuttaa kohtuullisia mukautuksia vammaisia varten. Vammaisyleissopimuksen 2 artiklan mukaan kohtuullisten mukautusten epäminen katsotaan yhdeksi syrjinnän muodoksi.

Työsyrijintädirektiivin 5 artiklan mukaan on tehtävä kohtuullisia mukautuksia sen varmistamiseksi, että yhdenvertaista kohtelua koskevaa periaatetta noudatetaan vammaisten osalta. Tämä merkitsee, että ammattikorkeakoulun on toteutettava asianmukaiset ja kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet, jotta vammaiset voivat saada koulutusta, jolle ei näistä toimenpiteistä aiheudu kohtuutonta rasitetta.

Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteutumisen varmistamiseksi ammattikorkeakoulun on jo nykyisin yhdenvertaisuuslain nojalla tarvittaessa ryhdyttävä sellaisiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsyä edellyttäviin toimiin, joita ei ole pidettävä kohtuutto-

mina. Tämä edellyttää vammaisuuteen liittyvien esteiden tunnistamista ja niiden poistamista niiden vammaisten tieltä, jotka kohtuullisin järjestelyin voisivat suoriutua koulutuksesta. Asianmukaisten järjestelyjen katsotaan pitävän sisällään muun muassa apuvälineet ja tarvittavan opastuksen järjestämisen vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet huomioon ottaen. Kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet tulisivat arvioitavaksi tilannekohtaisesti kohtuunäkökohdat huomioon ottaen. Lähtökohta olisi, että järjestelyt mahdollistaisivat vammaisen henkilön kouluttautumisen.

Ehdotettava säännös ei yhdenvertaisuuslain säännöksiä vastaavasti edellyttäisi kohtuuttomien järjestelyjen suorittamista. Järjestelyjen kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon toimista aiheutuvat kustannukset, koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema sekä mahdollisuudet saada toimen toteuttamiseen tukea julkisista varoista tai muualta.

Oppilaaksi ottamatta jättäminen sairauden, vamman tai muun terveydentilaan liittyvän seikan perusteella tilanteessa, jossa mainittua seikkaa ei objektiivisesti voida pitää opiskelun esteenä, on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Tällaisen syrjinnän perusteella koulutuksen tarjoaja on yhdenvertaisuuslain 9 §:n perusteella velvollinen maksamaan syrjityksi tulleelle hyvitystä.

Säännöksen 2 momentin mukaan aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voisi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä tietyissä humanistisen ja kasvatusalan sekä tekniikan ja liikenteen alan ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutusohjelmissa, jos turvallisuusnäkökohtiin liittyvät seikat sitä edellyttävät. Aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös ei tarkoittaisi automaattista estettä hakeutua edellä mainittujen alojen koulutukseen, vaan ammattikorkeakoulun olisi harkittava tilanteet aina tapauskohtaisesti. Esimerkiksi rikosperusteinen peruuttamispäätös ei olisi esteenä hakeutua muihin opintoihin kuin niihin, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Opiskelijaksi ottamisen estettä koskevassa harkinnassa tulisi aina huomioida sekä ala, jolle henkilö on hakemassa että perusteet, joiden nojalla aiempi peruuttamispäätös on

tehty. Lisäksi kokonaisharkinnassa tulisi ottaa huomioon toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelunäkökohdat. Säännöksen mahdollistamaa tapauskohtaista harkintaa edellyttäisi myös ne tilanteet, jossa rikospäätösten peruuttamisesta saaneen opiskelijan rikoksia koskevat tiedot on sittemmin poistettu rikosrekisteristä.

Säännöksen 3 momentin mukaan ammattikorkeakoulun olisi etukäteen informoitava opiskelijaksi pyrkijöitä siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä koulutukseen liittyy. Muilla edellytyksillä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä. Informointivelvollisuus koskisi myös huumausainetestaukseen liittyviä käytänteitä. Hakijat voivat näin itse arvioida, soveltuvatko he terveytensä ja toimintakykynsä puolesta koulutukseen vai eivät sekä sitä, minkälaisia opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämiä terveydentilaansa koskevia tietoja he ovat velvollisia antamaan ammattikorkeakoululle.

Säännöksen 4 momentissa säädettäisiin opiskelijaksi pyrkivän tiedonantovelvollisuudesta. Säännöksen tarkoituksena ei ole se, että ammattikorkeakoulu pyytäisi jatkossa lääkärintodistuksen tai muun terveydentilaa ja toimintakykyä koskevan selvityksen kaikilta tietyin alan hakijoilta. Tarkoitus on, että hakijoita voidaan pyytää oman harkintansa perusteella ilmoittamaan, täyttävätkö he terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opinnoissa edellytettävät vaatimukset. Mikäli hakijan ilmoituksen perusteella ilmenee aihetta, ammattikorkeakoulu voisi edellyttää tarkempia terveydentilatietoja hakijan soveltuvuuden samoin kuin edellä selostettujen kohtuullisten toimien arvioimiseksi. Ehdotettavassa 4 momentissa säädettäisiin opiskelijaksi pyrkivälle myös velvollisuus antaa pyydettyä tietoa aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä. Korkeakoulu saisi pyytää tietoa vain hakeuduttaessa niihin koulutuksiin, joita opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös koskee.

Opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain (1058/1998) 3 §:n 2 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriin voidaan tallentaa hakijan ilmoit-

uksen mukaisina muun muassa ammatinvalintaan vaikuttavat terveystiedot. Nämä tiedot pyydetään ilmoittamaan ja ne tallennetaan vain silloin, kun ne ovat tarpeellisia opiskelijoiden valinnassa.

Terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat tiedot ovat henkilötietolain 11 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Niitä voi tämän vuoksi tiedustella vain hakijalta itseltään ja vain siinä tapauksessa, että tiedolla on merkitystä koulutukseen hakeutumisen kannalta. Arkaluonteisten henkilötietojen kirjaamisessa lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuutta on arvioitava tiukoin kriteerein. Opiskelijavalintarekisteriin ei voi tallettaa hakijan yleisiä terveystietoja viime vuosilta tai hänen omaistensa terveydentilaa koskevia tietoja.

Ehdotetussa 5 momentissa turvattaisiin ammattikorkeakoulun tiedonsaanti tilanteissa, joissa toisen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän aiemmin tekemä opiskeluoikeuden peruuttamis päätös voi vaikuttaa opiskelijaksi ottamisen arviointiin. Säännös tulisi sovellettavaksi niillä koulutusaloilla, joita opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös koskee. Ammattikorkeakoulu voisi säännöksen nojalla saada toiselta korkeakoululta tai koulutuksen järjestäjältä tiedot opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista, kun opiskelijaksi pyrkivä on opiskelijaksi hakeutuessaan ilmoittanut ammattikorkeakoulun pyynnöstä aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Ammattikorkeakoulu voisi 25 b §:n 3 momentin perusteella pyytää tiedot myös opintojen alettua, mikäli on aihetta epäillä että opiskelija olisi opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon päätöksestä.

24 a §. *Oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskelu-ympäristöön, josta jo nykyisin säädetään perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa.

Säännöksen 1 momentti sisältää ammattikorkeakouluja velvoittavan työturvallisuussäännöksiä vastaavan uuden säännöksen. Ehdotettu säännös edellyttää toisaalta, että opetukseen tarkoitettut tilat ja välineet ovat turvallisia, ja toisaalta se velvoittaa ammattikorkeakouluja tekemään sellaista turvalli-

suustyötä, jonka tarkoitus on ehkäistä väkivaltaa ammattikorkeakoulun toiminnassa.

Ammattikorkeakoululla on velvollisuus osaltaan toimia niin, että oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu myös harjoittelujaksojen aikana. Ammattikorkeakoulun on käytännössä mahdotonta huolehtia kaikista turvallisuusseikoista esimerkiksi kansainvälisessä harjoittelussa. Ammattikorkeakoululla tulisi kuitenkin olla tarvittavat kriisi- ja turvallisuusohjeet myös kansainvälisen harjoittelun osalta.

Opetustilojen rakenteellinen turvallisuus perustuu pääasiassa muuhun kuin koulutusta koskevaan lainsäädäntöön, kuten rakennuslainsäädäntöön, palo- ja pelastustointia sekä terveystointia koskevaan lainsäädäntöön.

Turvallinen oppimisympäristö edellyttää laaja-alaista yhteistyötä eri hallinnonalojen ja toimijoiden kesken sekä riittävää tietojenvaihtoa eri toimijoiden kesken. Muun muassa turvalliseen oppimisympäristöön liittyvästä tietojenvaihdosta ehdotetaan säädettäväksi ammattikorkeakoululain 40 §:n 3 momentissa.

Säännöksen 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi järjestyssäännöistä. Järjestyssäännöt tai muut määräykset eivät saa loukata perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia, eivätkä ne voi olla muutoinkaan ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Ammattikorkeakoulun järjestystä koskevien sääntöjen ja määräysten sisältö rajattaisiin 3 momentissa. Ammattikorkeakoulun järjestyssääntöjen ja -määräysten rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista säädetään kurinpitoa koskevassa 28 §:ssä.

25 a §. Opiskelu oikeuden peruuttaminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös opiskelu oikeuden peruuttamisesta. Säännöstä sovellettaisiin koulutusaloilla, joissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilastai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Tällaisia opintoja on lähinnä humanistisen ja kasvatustalan, tekniikan ja liikenteen alan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutusohjelmissa. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tutkintonimikkeittäin niistä ammattikorkeakoulututkintoon johtavista opinnoista, joihin opiskelu oikeuden peruuttamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin. Lisäksi sään-

nöstä sovellettaisiin myös ammatillisiin opettajankoulutusopintoihin ja liikenneopettajakoulutukseen.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin niistä opiskelijaan liittyvistä tilanteista, jotka voisivat johtaa opiskelu oikeuden peruuttamiseen. Säännös opiskelu oikeuden peruuttamisesta tulisi käytännössä sovellettavaksi suhteellisen harvoin. Säännöksessä ei esitetä opiskelu oikeuden peruuttamista missään tilanteessa ehdottomana, vaan asia tulee aina arvioida tapauskohtaisesti tarvittavien asian tuntijalausuntojen ja -selvitysten perusteella.

Säännöksen 1 momentin 1 kohdan soveltaminen edellyttäisi, että opiskelija on tahalliseksi tai tuottamukselliseksi toiminnallaan tai laiminlyönnillään toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta. Vakavaa vaaraa voisi aiheutua esimerkiksi silloin kuin opiskelija toistuvasti ja olennaisesti laiminlyö harjoittelupaikan turvallisuusmääräyksiä. Vakava vaarantuminen voisi johtua myös opiskelijan puutteellisesta tai virheellisestä menettelystä tai piittaamattomasta suhtautumisesta. Kyseessä voisi olla esimerkiksi yksittäinen tahallinen tai useampi tuottamuksellinen teko tai laiminlyönti. Opiskelijan yksittäinen ja huolimattomuudesta aiheutunut vahinko ei kuitenkaan täyttäisi opiskelu oikeuden peruuttamisen edellytyksiä, jos teko tai laiminlyönti ei osoita ilmeistä soveltumattomuutta toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa.

Säännöksen 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijalta voitaisiin peruuttaa opiskelu oikeus, jos hän ei terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Säännöksen 1 kohdasta poiketen 2 kohdan mukainen kriteeri ei edellyttäisi sitä, että toisen henkilön turvallisuus on jo käytännössä ollut uhattuna. Säännöksessä olisi kyse olisi tilanteista, joissa opiskelija ei opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevan säännöksen perusteella olisi voinut alun perinkään tulla valituksi koulutukseen, mikäli kyseinen terveydentilaa koskeva seikka olisi ollut tiedossa jo hakuvaiheessa. Peruuttamisperusteina olevat terveydentilaan liittyvät seikat olisivat sellaisia fyysiseen tai psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä, jotka estäisivät käytännön tehtävistä tai har-

joittelusta suoriutumisen. Opiskelijalla oleva vakava psykoottinen häiriö, vakava asosiaalisen väritynyt persoonallisuushäiriö tai hallitsematon vakava päihde- tai huumeriippuvuus voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen tämän kohdan nojalla. Vakavilla häiriöillä ei tarkoiteta säännöksessä sellaisia mielenterveysongelmia, jotka hoidettuina eivät muodosta estettä koulutukseen ottamiselle ja osallistumiselle.

Sellaiset terveydentilaa tai toimintakykyä koskevat seikat, joiden aiheuttama vaara voidaan kohtuullisilla suojelutoimenpiteillä ehkäistä, eivät voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei voi olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle eikä näin ollen myöskään perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Ammattikorkeakoululla on velvollisuus arvioida, onko henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka sellainen, josta aiheutuva soveltumattomuus voidaan ratkaista ja hoitaa kohtuullisin toimin, joita on selostettu tarkemmin edellä 20 a §:n 1 momentin perusteluiden yhteydessä.

Säännöksen 1 momentin 3 kohdan perusteella opiskeluoikeus olisi mahdollista peruuttaa sillä perusteella, että opiskelija on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon sellaisesta aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi 20 a §:n 2 momentin mukaisesti. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että ammattikorkeakoulu on opiskelijavalinnan yhteydessä pyytänyt tietoa opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä.

Säännöksen 2 momentin tarkoituksena on suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia vastaavasti. Ammattikorkeakoulu voisi harkintansa mukaan edellyttää opiskelijalta rikosrekisteriotteen esittämistä silloin, kun opinnoissa annetaan tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Ammattikorkeakoulu voisi säännöksen perusteella peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen suku-

puolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä ryöstöstä tai huumausainerikoksista.

Rikostuomio ei tarkoittaisi automaattista opiskeluoikeuden peruuttamista, vaan ammattikorkeakoulun tulisi päättää tarvittavista toimenpiteistä aina tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Harkintaan voi vaikuttaa esimerkiksi koulutusala, tehty rikos ja tuomion pituus. Rikosrekisterilain 10 §:n mukaan rikosrekisteristä poistetaan tieto ehdollisesta vankeudesta ja ehdollisen vankeuden ohessa tuomitusta sakosta viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta tieto poistetaan kymmenen vuoden kuluttua ja ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Opiskelijan velvollisuudesta toimittaa ammattikorkeakoululle ote rikosrekisteristä säädettäisiin 25 b §:n 4 momentissa. Rikosrekisteriotetta koskevan tiedon käsittelystä säädettäisiin 28 b §:n 2 momentissa. Kieltäytymisen rikosrekisteriotteen toimittamisesta voisi johtaa 28 §:n 4 momentin mukaiseen opiskeluoikeuden pidättämiseen.

Ammattikorkeakoulun tulee pyrkiä tarjoamaan opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin kulussa henkilökohtaista opinto-ohjausta ja tarvittaessa ohjata opiskelija esimerkiksi työvoimatoimiston palveluihin.

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva prosessi voisi käytännössä johtaa useaan eri lopputulokseen: ammattikorkeakoulu voi päättää peruuttaa opiskeluoikeuden, ammattikorkeakoulu voi selvitysten jälkeen tehdä päätöksen, että opiskeluoikeutta ei peruuteta, tai ammattikorkeakoulu voi säännöksen 3 momentin mukaisesti päättää siirtää opiskelijan tämän suostumuksella toiseen koulutusohjelmaan. Siirron edellytyksenä on arvio siitä, että opiskelijalla on edellytykset saavuttaa tutkintovaatimukset toisella alalla. Opiskelijaksi hakeutumisessa ei tällöin tarvitsisi soveltaa varsinaista opiskelijavalintaa koskevia säännöksiä. Opiskelijan siirtymisestä toiseen koulutusohjelmaan tulee tehdä kirjallinen päätös ja samalla kirjata opiskeluoikeudesta luopuminen aiempaan koulutusohjelmaan.

Ammattikorkeakoulun tulee toimia yhteistyössä opiskelijaterveydenhuolto- ja opiskelijahuolto palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita.

25 b §. *Opiskelu-oikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti.* Pykälässä säädettäisiin opiskelu-oikeuden peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaannista ja säännökset tulisivat näin ollen sovellettaviksi 25 a §:ssä tarkoitetuilla koulutusaloilla, joissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Jos ammattikorkeakoululla on perusteltua aihetta epäillä opiskelijalla olevan sellainen terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, joka voisi olla opiskelu-oikeuden peruuttamisen perusteena, voisi ammattikorkeakoulu 1 momentin mukaisesti määrätä opiskelijan tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Ammattikorkeakoulu vastaisi määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan ammattikorkeakoululla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada lääkärin kirjallinen lausunto opiskelijan terveydentilasta opiskelu-oikeuden arviointia varten. Opiskelu-oikeuden peruuttamista koskeva päätös edellyttää tarvittavan asiantuntijaselvityksen saamista. Jos opiskelija kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan 28 §:n 4 momentin nojalla pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

Ehdotetussa 3 momentissa turvattaisiin ammattikorkeakoulun tiedonsaanti tilanteissa, joissa toisen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän aiemmin tekemä opiskelu-oikeuden peruuttamispäätös voi vaikuttaa opiskelu-oikeuden arviointiin 25 a §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella. Tällöin kyse on siitä, että opiskelija on 20 a §:n 3 momentin vastaisesti opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon toisen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän aiemmin tekemästä opiskelu-oikeuden peruuttamispäätöksestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin opiskelijan velvollisuudesta antaa ammattikorkeakoululle nähtäväksi ote rikosrekisteristä. Tietoja tarvitaan, jotta ammattikorkeakoulu voisi arvioida täyttyvätkö 25 a §:n 2 momentin mukaiset opiskelu-oikeuden peruuttamisen edellytykset. Rikosrekisteriotteen pyytäminen edellyttää, että opiskelijalle on tarkoitus antaa opinnoissa tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Kieltäytyminen rikosrekisteriotteen toimitamisesta voisi johtaa 28 §:n 4 momentin mukaiseen opiskelu-oikeuden pidättämiseen.

Ehdotetussa 5 momentissa siirto-opiskelijalla tarkoitetaan henkilöä, joka hakee siirtoa ammattikorkeakoulusta toisen ammattikorkeakoulun vastaavaan koulutusohjelmaan. Tällöin opiskelija haluaa siirtyä toiseen ammattikorkeakouluun suorittamaan samaa tutkintoa samassa koulutusohjelmassa. Siirtymiseen tarvitaan vastaanottavan ammattikorkeakoulun hyväksyntä ja opiskelijan eroaminen siitä ammattikorkeakoulusta, josta hän haluaa siirtyä pois. Ammattikorkeakoulut päättävät niistä edellytyksistä, joiden nojalla siirto voidaan hyväksyä.

Tilanteessa, jossa ammattikorkeakoulussa on vireillä 25 a §:ssä tarkoitettu opiskelu-oikeuden peruuttamista koskeva käsittely, voisi opiskelija pyrkiä hakeutumaan siirto-opiskelijana toiseen ammattikorkeakouluun, jolloin opiskelu-oikeuden poistamiseen liittyvä menettely jäisi kesken eikä peruuttamispäätöstä näin ollen käytännössä tehtäisi. Ehdotetun tietojensaantioikeutta koskevan säännöksen tarkoituksena on estää ongelman siirtyminen ja sen käsittelemättä jättäminen. Säännöksen perusteella ammattikorkeakoululla on oikeus saada välttämättömät tiedot vireillä olevasta opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä siltä ammattikorkeakoululta, josta opiskelija on siirtymässä.

Ehdotetussa 6 momentissa säädettäisiin ammattikorkeakoulun velvollisuudesta antaa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevat tiedot Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira) sen valvontatehtävien hoitamista varten. Valvira huolehtii yleisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden valvonnasta sekä vastaa terveydenhuollon ammattihenkilöi-

den ohjauksesta ja valvonnasta. Terveystieteiden huollon opiskelijat kuuluvat Valviran valvontasääntöjen piiriin, jos he työskentelevät tilapäisesti ammattihenkilönä työ- tai virkasuhteessa. Valvira voi saamansa tiedon perusteella avustaa asian selvittämisessä sekä ryhtyä tarvittaviin turvaamistoimiin.

Ammattikorkeakoulun tulee antaa tiedot oma-aloitteisesti sekä vireillä olevan asian käsittelystä että tehdystä päätöksestä ja sen perusteluista. Riippumatta siitä, tehdäänkö opiskeluoikeuden peruuttamisesta kielteinen tai myönteinen päätös tai siirretäänkö opiskelija ammattikorkeakoulun toiseen koulutusohjelmaan, tieto opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin lopputuloksesta tulee toimittaa Valviralle 25 b §:n 6 momentin perusteella.

25 c §. Opiskeluoikeuden palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta hakea opiskeluoikeuden palauttamista tilanteissa, joissa opiskeluoikeuden peruuttaminen on perustunut opiskelijan terveydentilaan tai toimintakykyyn. Ammattikorkeakoulun hallitus voisi säännöksen perusteella harkintansa mukaan palauttaa opiskeluoikeuden, jos se katsoo opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneen perusteen poistuneen. Näyttövelvollisuus asiassa olisi opiskeluoikeuden palauttamista hakevalla. Opiskeluoikeuden menettäneen henkilön tulisi esimerkiksi työkyvyn arviointimenettelyyn osallistumisella, lääkärintausnolla ja muulla vastaavalla todistuksella ja selvityksillä osoittaa, että opiskeluoikeuden palauttamiselle on perusteet.

25 d §. Huumausainetestausta. Uudessa 25 d §:ssä säädettäisiin huumausainetestauksesta, jota koskevat säännökset vastaisivat käytännössä yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä. Huumausainetestausta tavoitteena on opiskelu- ja työturvallisuuden parantaminen. Oppilaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hoitohuoneeseen ja huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen luottamukselliseen käsittelyyn sekä testaamista koskevien todistusten huolelliseen hävittämiseen heti, kun se käsittelyn tarkoituksen kannalta on mahdollista.

Säännöksen 1 momentin edellytysten täyttyessä opiskelija olisi velvollinen ammattikorkeakoulun määräyksestä esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen. Ammattikorkeakoulu määräisi huumausainetes-

tiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuudesta myös opintoihin kuuluvan harjoittelun aikana, jolloin välitön tiedonkulku ammattikorkeakoulun ja harjoittelupaikan välillä on oleellisen tärkeää.

Vaatus huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä edellyttäisi, että on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan olevan huumausaineiden vaikutuksen alaisena opiskeluun kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa ja että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Perusteltu epäily ei tarkoittaisi, että huumausaineiden käyttö olisi näytetty toteen, vaan se voisi perustua esimerkiksi opettajan tai harjoittelun ohjaajan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai työsuorituksista, muilta oppilailta tai harjoittelupaikalta saatua palautteeseen tai muihin tietolähteisiin, joita ammattikorkeakoulu pitää luotettavina.

Huumausainetestausta koskevan todistuksen vaatimisen edellytyksenä olisi lisäksi se, että opiskeluun kuuluviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun sisältyy luonteeltaan sellaisia tehtäviä, joihin liittyy erityinen tarkkuuden, luotettavuuden, itsenäisen harkintakyvyn tai hyvän reagointikyvyn vaatimus. Lakiehdotus liittyy huumausainetestaamisen edellytykseksi myös ne riskitekijät, jotka voivat toteutua toimimisesta huumausaineiden vaikutusten alaisena tai niistä riippuvaisena. Nämä vaikutukset on lueteltu 1 momentin 1—4 kohdassa ja ne vastaavat soveltuvin osin yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä.

Säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan suojeltavana intressinä olisi opiskelijan itsensä tai toisen henki ja terveys. Henki tai terveys voi vaarantua esimerkiksi sellaisissa opinnoissa tai harjoittelussa, joissa opiskelija käyttää vaarallisia koneita, laitteita tai työkaluja taikka vastaa esimerkiksi lääkkeiden anostelusta tai potilaiden hoidosta.

Säännöksen 1 momentin 2 kohdan mukaan suojeltavana intressinä olisi liikenteen turvallisuus, joka voi vaarantua, jos opiskelija opintoihin tai harjoitteluun liittyen kuljettaa ajoneuvoa. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa käytetty termi liikenneturvallisuus on korvattu käsitteellä liikenteen turvallisuus, koska liikenneturvallisuus

on yleisessä kielenkäytössä vakiintunut tarkoittamaan tieliikenteen turvallisuutta. Liikenteen turvallisuuden käsite kattaa myös merenkulkualan turvallisuuden.

Säännöksen 1 momentin 3 kohdan mukaan suojeltavina olisivat salassapitosäännöksin suojattujen tietojen suoja ja eheys. Salassapitosäännöksin suojattujen tietojen suoja tai eheys voi vaarantua esimerkiksi potilastietojen osalta sosiaali- ja terveysalalla.

Säännöksen 1 momentin 4 kohdan intressinä olisi ehkäistä huumaus- ja lääkeaineiden laiton kauppaa, hallussapitoa, käyttöä ja leviämistä. Kohta koskisi tyypillisesti sosiaali- ja terveysalaa, joissa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumaus- ja lääkeaineisiin.

Säännöksen 2 momentissa määriteltäisiin huumausainetestiä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 6 §:n 2 momentin säännöstä vastaavasti. Ammattikorkeakoulu voisi asettaa opiskelijalle kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa todistus on esitettävä. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai positiivisen testituloksen antaminen voisi johtaa 28 §:n mukaisiin kurinpitotoimiin.

Ehdotettavan 3 momentin mukaan ammattikorkeakoululla olisi oltava kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi, jos opiskelijalta vaaditaan huumausainetestiä koskeva todistus. Säännöksessä tarkoitettujen toimintaohjeiden tulee kattaa työterveyshuoltolaissa tarkoitettua päihdeohjelmaa vastaavasti huumausaineiden käytön ehkäisemisen ohella myös menettelytavat alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen sekä hoitoonohjaamisen järjestämiseen. Opiskeluterveydenhuollon asema opiskelijoiden päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä ja ongelmakäyttäjien hoitoonohjauksessa ja tukemisessa on keskeinen.

Ehdotettavan 4 momentin perusteella ammattikorkeakoulu vastaisi huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Huumausainetestiä koskevan todistuksen tiedot ovat terveydentilätietona henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tie-

toja. Tietojen käsittelyssä noudatettaisiin 28 b §:n säännöksiä sekä henkilötietolain säännöksiä.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen työterveyshuoltolain 19 §:ään ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Työterveyshuoltolain 19 §:n mukaan suoritettua huumausainetestin perusteella saatu positiivinen testitulokse on varmistettava laatuvalvotussa laboratorioissa. Testattavalla on aina oikeus saada testitulokse kirjallisena. Huumausainetestiä koskevan todistuksen sisällöstä säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa. Todistus on annettava testatulle itselleen.

Työterveyshuoltolain 19 §:n 3 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus huumausainetestien tekemisestä (218/2005), jossa säädetään tarkemmin huumausainetestien laadunvalvonnasta ja testien toteuttamiseen liittyvästä näytteiden ottamisesta, analysoinnista ja tulkinnasta hyvän työterveyshuoltokäytännön ja laboratorioiden laatustandardien mukaisella tavalla.

26 a §. Tilauskoulutus. Säännöksen 1 momentin sanamuoto yhtenäistettäisiin vastaamaan uuden yliopistolain (558/2009) vastaavaa säännöstä. Säännöksen 2 momentissa opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvät säännökset sekä opiskelijaksi ottamisen esteitä ja huumausainetestausta koskevat säännökset ulotettaisiin koskemaan myös tilauskoulutukseen osallistuvia.

28 §. Kurinpito. Kurinpitoa koskevaa säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi huumausainetestauksen osalta. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen antaminen voisi johtaa kurinpitomenettelyssä kirjalliseen varoitukseen. Määräajaksi erottamisen perusteena voisi jatkossa olla vakavuuden lisäksi se, että opiskelija jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan. Ammattikorkeakoululla tulisi tarvittaessa olla mahdollisuus varmistaa järjestys ja opiskelurauha erottamalla määräajaksi opiskelija, joka jatkaa häiritsevää tai muuten epäasiallista käyttäytymistään kirjallisesta varoituksesta huolimatta. Kurinpitoasiaa koskevat menettelysäännökset pysyisivät sisällöllisesti ennal-

laan, mutta ne ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 28 a §:ään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan opetustilasta tai ammattikorkeakoulun järjestämästä tilaisuudesta. Lisäksi opiskelijan osallistuminen opetukseen voitaisiin säännöksessä säädetyin edellytyksin evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi. Vastaavantyyppiset säännökset sisältyvät jo nykyisin perusopetuslakiin, lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Ehdotuksen mukaan myös väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä ja terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan. Säännös koskisi myös harjoittelujaksoja ja voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija tulee päihtyneenä harjoitteluun. Ammattikorkeakoululaissa ei ole tarkoitus säätää häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta. Näissä tilanteissa ammattikorkeakoulun olisi tarvittaessa pyydettävä poliisilta virka-apua.

Korkeakouluissa voi tulla eteen myös tilanteita, joissa 24 a §:n mukaisen turvallisen opiskeluympäristön turvaaminen edellyttäisi sitä, että opiskelijan osallistuminen opetukseen tulisi voida evätä kolmea työpäivää pidemmäksi ajaksi. Tällainenkaan säännös ei kuitenkaan takaisi korkeakouluyhteisön turvallisuutta, koska se ei estäisi opiskelijaa oleskelemasta ja liikkumasta ammattikorkeakoulun tiloissa ja sen alueella. Jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai ammattikorkeakoulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi, kyseeseen voi tulla lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) soveltuminen. Mainitun lain mukaan lähestymiskielto voidaan määrätä henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi. Lähestymiskielloa koskevan asian ratkaisee käräjäoikeus. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja siitä voi päättää myös tuomioistuin.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, hänet voitaisiin 4 momentin mukaan esitutkinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi pidättää

oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden katsotaan työ-, opiskelu-, potilas- tai muut vastaavat turvallisuuskäsitteet huomioon ottaen välttämättömäksi. Säännöksen perusteella esimerkiksi huumausainerikoksesta tai huumausaineen käyttörikoksesta epäillyltä voitaisiin pidättää oikeus opiskeluun sosiaali- ja terveysalan opinnoissa, joissa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumaus- ja lääkeaineisiin. Päätöksen opiskeluoikeuden pidättämisestä tekee 28 a §:n 3 momentin mukaan ammattikorkeakoulun hallitus. Päätös voitaisiin tehdä vuodeksi kerrallaan ja enintään siihen saakka, kunnes syyttäjä on tehnyt syyttämättäjäätämispäätöksen tai syyte on tuomioistuimessa käsitelty. Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, asia voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan prosessin aloittamiseen 25 a §:n 2 momentin perusteella.

Opiskelijalta voitaisiin 4 momentin perusteella pidättää oikeus opiskeluun myös silloin, jos opiskelija kieltäytyy opiskeluoikeuden peruuttamisen menettelyyn liittyvistä terveydentilan tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikosrekisteriotteen toimittamisesta.

28 a §. *Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa.* Säännöksen 1 momentissa säädettäisiin 25 a §:n mukaiseen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan päätöksentekoon liittyvästä menettelystä. Kurinpitoon liittyvästä menettelystä säädettäisiin pykälän 2 momentissa sanamuodoltaan muutettuna, mutta sisällöllisesti nykyistä sääntelyä vastaavasti. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta sekä opiskelijalle annettavasta varoituksesta ja määräaikaisesta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä tehdään kirjallinen päätös, josta voi valittaa 42 §:n säännösten mukaisesti hallinto-oikeuteen.

Säännöksen 3 momentissa säädettäisiin häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistumismääräykseen liittyvästä menettelystä. Näissä tilanteissa ei ole kyse ammattikorkeakoulun hallintoasiassa antamasta päätöksestä eikä rehtorin, opettajan tai harjoittelun ohjaajan antamaan poistumismääräykseen liittyvään muutoksenhakuoikeutta. Annetut poistumismääräykset tulee kuitenkin kirjata, jotta ne voidaan jälkikäteen todentaa.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanoon liittyvästä menettelystä. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätös sekä päätös opiskelusta pidättämisestä voitaisiin 42 §:n 5 momentin nojalla panna täytäntöön tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Jos ammattikorkeakoulu päättää panna päätöksen täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, on täytäntöönpanosta ja sen alkamisen ajankohdasta päätettävä samalla kun päätetään opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä.

28 b §. Arkaluonteisten tietojen käsittely. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ammattikorkeakoulun oikeudesta käsitellä opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijan rikosrekisteriotteen käsittelemisestä. Terveystilaa ja rikosrekisteriotetta koskevat tiedot ovat sekä arkaluonteisia että salassapidettäviä tietoja.

Säännöksen 3 momentin mukaan ammattikorkeakoulun tulisi määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Työntekijät saavat käyttää henkilökisterissä olevia tietoja vain siinä laajuudessa kuin heidän työtehtävänsä ja vastuunsa sitä edellyttävät. Muut henkilökuntaankin kuuluvat ovat rekisteröidyn tietojen käsittelyyn nähden sivullisia. Käyttöoikeudet tietoihin tulee määritellä yksityiskohtaisesti. Arkaluonteisten ja salassapidettävien tietojen asianmukainen suojaaminen on erityisen tärkeää. Suojaamisvelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 32 §:ssä.

Ammattikorkeakoulu toimii opiskelijoita koskevien tietojen osalta henkilötietolaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Pykälän 4 momentin mukaan ammattikorkeakoulun tulisi säilyttää arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista ja ne tulisi poistaa ammattikorkeakoulun asianomaisesta rekisteristä henkilötietolain 12 §:n 2 momentin mukaisesti välittömästi sen jälkeen kun niiden käsittelylle ei olisi enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta. Lakiehdotuksen mukaan tietojen poistaminen rekisteristä tuli-

si joka tapauksessa tapahtua viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen henkilötietolakiin. Henkilötietolain mukaan henkilökisteristä tulee lain 10 §:n mukaan laatia jokaisen saatavilla oleva rekisteriseloste. Henkilötietojen käsittelystä tulee myös informoida rekisteröityä lain 24 §:ssä mainituin tavoin. Rekisteröidyllä on henkilötietolain 26 §:n mukainen oikeus tarkastaa henkilökisteriin talletetut tietonsa ja pyytää niiden korjaamista lain 29 §:n perusteella.

33 §. Hanke- ja tuloksellisuusrahoitus sekä ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoitus. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

40 §. Tietojensaantioikeus. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta. Pykälän 3 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi salassa pidettävien tietojen antamisen ammattikorkeakoulun, harjoittelupaikan ja opiskelijaterveydenhuollon välillä, kun kyse on opiskelijan asianmukaisen järjestämisen edellyttämistä välttämättömistä tiedoista. Säännös turvaisi esimerkiksi korkeakouluihin perustettujen hyvinvointiryhmien sekä turvatai kriisiryhmien jäsenten riittävän tiedonsaannin. Säännös mahdollistaisi myös välttämättömien tietojen antamisen ammattikorkeakoululta poliisille turvallisuuden varmistamiseksi.

42 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä kurinpitoa koskeviin päätöksiin liittyvät valitukset tulee käsitellä hallinto-oikeudessa kiireellisinä.

Voimassa olevan säännöksen 5 momentin mukaan opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei ammattikorkeakoulu tai hallinto-oikeus toisin määrää. Säännös lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta ulotettaisiin koskemaan 28 §:n 2 momentissa tarkoitettun määräaikaisen erottamisen lisäksi 25 a §:n mukaista opiskeluoikeuden peruuttamispäätöstä ja 28 §:n 4 momentin mukaista päätöstä opiskelusta pidättämisestä. Nämä päätökset voitaisiin panna täytäntöön siitä tehdystä va-

lituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Ehdotettu säännösmuutos ei kaventaisi ammattikorkeakoulun päätösvaltaa täytäntöönpanon ajankohdasta. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa myös lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano.

43 a §. Varautumissuunnitelmat. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

1.4 Yliopistolaki

1 §. Soveltamisala. Säännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

7 §. Tuikinnot ja muu koulutus sekä tutkintorakenne. Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

9 §. Tilauskoulutus. Säännöksen 2 momentissa opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvät säännökset sekä opiskelijaksi ottamisen esteitä ja huumausainetestausta koskevat säännökset ulotettaisiin koskemaan myös tilauskoulutukseen osallistuvia.

10 §. Koulutusohjelman maksullisuus. Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

14 §. Julkisoikeudellisen yliopiston hallitus. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

37 a §. Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös opiskelijaksi ottamisen esteistä ja opiskelijavalintaan liittyvästä tietojensaannista. Mahdolliset opiskelijaksi ottamisen esteet tulisi aina todeta tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Farmasian, hammaslääketieteen, kasvatustieteellisen, lääketieteellisen, psykologian ja terveystieteiden alan opintoihin sisältyy alikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia. Näihin asetuksella tarkemmin säädettyihin opintoihin ei ehdotettavan 1 momentin mukaan voitaisi ottaa opiskelijaksi henkilöä, jonka terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka on esteenä opintoihin liittyvistä käytännön tehtävistä ja harjoittelusta suoriutumiseen. Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla sellainen terveydentilaan liittyvä seikka, jonka vuoksi hakija ei opiskelijana voisi suoriu-

tua opinnoistaan muiden terveyttä tai turvallisuutta vaarantamatta. Esimerkiksi vakava huumausaine- tai muu päihderiippuvuus voi vaikuttaa merkittävästi henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn.

Terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei automaattisesti estäisi opiskelijaksi ottamista. Yliopiston tulisi ensin selvittää voidaanko terveydentilasta tai toimintakyvystä opiskelulle aiheutuvat esteet kohtuudella poistaa. Myös yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että yliopisto ryhtyy kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsemiseksi. Yhdenvertaisuuslain lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (jäljempänä vammaisyleissopimus), jonka Suomi on allekirjoittanut 30.3.2007 ja jonka se on ilmoittanut ratifioivansa, edellyttää kohtuullisten mukautusten tekemistä, jotta vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus osallistua koulutukseen. Sairauden, vamman tai muun terveydentilaan liittyvän seikan opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat on näin ollen aina ensisijaisesti ratkaistava erilaisten opetusjärjestelyiden ja opiskelijahuolto- ja palveluiden avulla. Opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (66/1972).

Säännöksen 1 momentissa tarkoitettu kohtuullisten toimien käsite perustuu osaltaan yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista annettuun neuvoston direktiiviin 2000/78/EY (jäljempänä työsyryntädirektiivi), vammaisyleissopimuksen 2 artiklan sekä yhdenvertaisuuslain 5 §:ään.

Työsyryntädirektiivi ei velvoita sellaisen henkilön koulutukseen, joka ei ole pätevä tai kykenevä osallistumaan annettavaan koulutukseen, mutta tämä ei kuitenkaan rajoita velvoitetta toteuttaa kohtuullisia mukautuksia vammaisia varten. Vammaisyleissopimuksen 2 artiklan mukaan kohtuullisten mukautusten epäminen katsotaan yhdeksi syrjinnän muodoksi.

Työsyryntädirektiivin 5 artiklan mukaan on tehtävä kohtuullisia mukautuksia sen varmistamiseksi, että yhdenvertaista kohtelua koskevaa periaatetta noudatetaan vammaisten osalta. Tämä merkitsee, että yliopiston on toteutettava asianmukaiset ja kulloistenkin tar-

peiden mukaiset toimenpiteet, jotta vammaiset voivat saada koulutusta, jolle näistä toimenpiteistä aiheudu kohtuutonta rasitetta.

Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteutumisen varmistamiseksi yliopiston on jo nykyisin yhdenvertaisuuslain nojalla tarvittaessa ryhdyttävä sellaisiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsyä edellyttäviin toimiin, joita ei ole pidettävä kohtuuttomina. Tämä edellyttää vammaisuuteen liittyvien esteiden tunnistamista ja niiden poistamista niiden vammaisten tieltä, jotka kohtuullisin järjestelyin voisivat suoriutua koulutuksesta. Asianmukaisten järjestelyjen katsotaan pitävän sisällään muun muassa apuvälineet ja tarvittavan opastuksen järjestämisen vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet huomioon ottaen. Kulloistenkin tarpeiden mukaiset toimenpiteet tulisivat arvioitavaksi tilannekohtaisesti kohtuunäkökohdat huomioon ottaen. Lähtökohta olisi, että järjestelyt mahdollistaisivat vammaisen henkilön koulutautumisen.

Ehdotettava säännös ei yhdenvertaisuuslain säännöksiä vastaavasti edellyttäisi kohtuuttomien järjestelyjen suorittamista. Järjestelyjen kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon toimista aiheutuvat kustannukset, koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema sekä mahdollisuudet saada toimen toteuttamiseen tukea julkisista varoista tai muualta.

Oppilaaksi ottamatta jättäminen sairauden, vamman tai muun terveydentilaan liittyvän seikan perusteella tilanteessa, jossa mainittua seikkaa ei objektiivisesti voida pitää opiskelun esteenä, on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Tällaisen syrjinnän perusteella koulutuksen tarjoaja on yhdenvertaisuuslain 9 §:n perusteella velvollinen maksamaan syrjityksi tulleelle hyvitystä.

Säännöksen 2 momentin mukaan aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voisi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä farmasian, hammaslääketieteen, kasvatustieteellisen, lääketieteellisen, psykologian, teologian ja terveystieteiden alan opintoihin, jos turvallisuusnäkökohtiin liittyvät seikat sitä edellyttävät. Aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös ei tarkoittaisi automaattista estettä hakeutua edellä mainittujen alojen koulutukseen, vaan yliopiston olisi harkittava

tilanteet aina tapauskohtaisesti. Esimerkiksi rikosperusteinen peruuttamispäätös ei olisi esteenä hakeutua muihin opintoihin kuin niihin, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Opiskelijaksi ottamisen estettä koskevassa harkinnassa tulisi aina huomioida sekä ala, jolle henkilö on hakemassa että perusteet, joiden nojalla aiempi peruuttamispäätös on tehty. Lisäksi kokonaisharkinnassa tulisi ottaa huomioon toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelunäkökohdat. Säännöksen mahdollistamaa tapauskohtaista harkintaa edellyttäisi myös ne tilanteet, jossa rikosperusteisen peruuttamispäätöksen saaneen opiskelijan rikoksia koskevat tiedot on sittemmin poistettu rikosrekisteristä.

Säännöksen 3 momentin mukaan yliopiston olisi etukäteen informoitava opiskelijaksi pyrkijöitä siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä koulutukseen liittyy. Muilla edellytyksillä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että aiempi opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä. Informointivelvollisuus koskisi myös huumausainetestaukseen liittyviä käytänteitä. Hakijat voivat näin itse arvioida, soveltuvatko he terveytensä ja toimintakykynsä puolesta koulutukseen vai eivät sekä sitä, minkälaisia opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämiä terveydentilaansa koskevia tietoja he ovat velvollisia antamaan yliopistolle.

Säännöksen 4 momentissa säädettäisiin opiskelijaksi pyrkivän tiedonantovelvollisuudesta. Säännöksen tarkoituksena ei ole se, että yliopisto pyytäisi jatkossa lääkärintodistuksen tai muun terveydentilaa ja toimintakykyä koskevan selvityksen kaikilta tietyn alan hakijoilta. Tarkoitus on, että hakijoita voidaan pyytää oman harkintansa perusteella ilmoittamaan, täyttävätkö he terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opinnoissa edellyttävät vaatimukset. Mikäli hakijan ilmoituksen perusteella ilmenee aiheutta, yliopisto voisi edellyttää tarkempia terveydentilatietoja hakijan soveltuvuuden samoin kuin edellä selostettujen kohtuullisten toimien arvioimiseksi. Ehdotettavassa 4 momentissa säädettäisiin opiskelijaksi pyrkivälle myös velvollisuus antaa pyydettyä tietoa aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta

päätöksestä. Korkeakoulu saisi pyytää tietoa vain hakeuduttaessa niihin koulutuksiin, joita opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös koskee.

Ehdotetussa 5 momentissa turvattaisiin yliopiston tiedonsaanti tilanteissa, joissa toisen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän aiemmin tekemä opiskeluoikeuden peruuttamis päätös voi vaikuttaa opiskelijaksi ottamisen arviointiin. Säännös tulisi sovellettavaksi niillä koulutusaloilla, joita opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös koskee. Yliopisto voisi säännöksen nojalla saada toiselta korkeakoululta tai koulutuksen järjestäjältä tiedot opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista, kun opiskelijaksi pyrkivä on opiskelijaksi hakeutuessaan ilmoittanut yliopiston pyynnöstä aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Yliopisto voisi 43 b §:n 3 momentin perusteella pyytää tiedot myös opintojen alettua, mikäli on aihetta epäillä että opiskelija olisi opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon päätöksestä.

41 a §. *Oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskelu-ympäristöön, josta jo nykyisin säädetään perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa.

Säännöksen 1 momentti sisältää yliopistoja velvoittavan työturvallisuussäännöksiä vastaavan uuden säännöksen. Ehdotettu säännös edellyttää toisaalta, että opetukseen tarkoitettut tilat ja välineet ovat turvallisia, ja toisaalta se velvoittaa yliopistoja tekemään sellaista turvallisuustyötä, jonka tarkoitus on ehkäistä väkivaltaa yliopiston toiminnassa.

Yliopistolla on velvollisuus osaltaan toimia niin, että oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön toteutuu myös harjoittelujaksojen aikana. Yliopiston on käytännössä mahdotonta huolehtia kaikista turvallisuusseikoista esimerkiksi kansainvälisessä harjoittelussa. Yliopistolla tulisi kuitenkin olla tarvittavat kriisi- ja turvallisuusohjeet myös kansainvälisen harjoittelun osalta.

Opetustilojen rakenteellinen turvallisuus perustuu pääasiassa muuhun kuin koulutusta koskevaan lainsäädäntöön, kuten rakennuslainsäädäntöön, palo- ja pelastustointia sekä terveystointia koskevaan lainsäädäntöön.

Turvallinen oppimisympäristö edellyttää laaja-alaista yhteistyötä eri hallinnonalojen ja toimijoiden kesken sekä riittävää tietojenvaihtoa eri toimijoiden kesken. Muun muassa turvalliseen oppimisympäristöön liittyvästä tietojenvaihdosta ehdotetaan säädettäväksi yliopistolain 90 a §:ssä.

Säännöksen 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi järjestyssäännöistä. Järjestyssäännöt tai muut määräykset eivät saa loukata perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia, eivätkä ne voi olla muutoinkaan ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Yliopiston järjestystä koskevien sääntöjen ja määräysten sisältö rajattaisiin 3 momentissa. Yliopiston järjestyssääntöjen ja -määräysten rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista säädetään kurinpittoa koskevassa 45 §:ssä.

43 a §. *Opiskeluoikeuden peruuttaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Säännöstä sovellettaisiin koulutusaloilla, joissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia. Tällaisia opintoja on lähinnä farmasian, hammaslääketieteen, kasvatustieteellisen, lääketieteellisen, psykologian, teologian ja terveystieteiden alalla. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tutkintomikkeittain niistä alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavista opinnoista, joihin opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin. Lisäksi säännöstä sovellettaisiin myös yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n mukaisesti opettajan pedagogisiin opintoihin sekä sosiaalityön pääaineopintoihin.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin niistä opiskelijaan liittyvistä tilanteista, jotka voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Säännös opiskeluoikeuden peruuttamisesta tulisi käytännössä sovellettavaksi suhteellisen harvoin. Säännöksessä ei esitetä opiskeluoikeuden peruuttamista missään tilanteessa ehdottomana, vaan asia tulee aina arvioida tapauskohtaisesti tarvittavien asian-tuntijalausuntojen ja -selvitysten perusteella.

Säännöksen 1 momentin 1 kohdan soveltaminen edellyttäisi, että opiskelija on tahalliseksi tai tuottamukselliseksi toiminnallaan tai laiminlyönnillään toistuvasti tai vakavasti

vaarantanut toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta. Vakavaa vaaraa voisi aiheutua esimerkiksi silloin kuin opiskelija toistuvasti ja olennaisesti laiminlyö harjoittelupaikan turvallisuusmääräyksiä. Vakava vaarantuminen voisi johtua myös opiskelijan puutteellisesta tai virheellisestä menettelystä tai piittaamattomasta suhtautumisesta. Kyseessä voisi olla esimerkiksi yksittäinen tahallinen tai useampi tuottamuksellinen teko tai laiminlyönti. Opiskelijan yksittäinen ja huolimattomuudesta aiheutunut vahinko ei kuitenkaan täyttäisi opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytyksiä, jos teko tai laiminlyönti ei osoita ilmeistä soveltumattomuutta toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa.

Säännöksen 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijalta voitaisiin peruuttaa opiskeluoikeus, jos hän ei terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Säännöksen 1 kohdasta poiketen 2 kohdan mukainen kriteeri ei edellyttäisi sitä, että toisen henkilön turvallisuus on jo käytännössä ollut uhattuna. Säännöksessä olisi kyse olisi tilanteista, joissa opiskelija ei opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevan säännöksen perusteella olisi voinut alun perinkään tulla valituksi koulutukseen, mikäli kyseinen terveydentilaa koskeva seikka olisi ollut tiedossa jo hakuvaiheessa. Peruuttamisperusteina olevat terveydentilaan liittyvät seikat olisivat sellaisia fyysiseen tai psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä, jotka estäisivät käytännön tehtävistä tai harjoittelusta suoriutumisen. Opiskelijalla oleva vakava psykoottinen häiriö, vakava asosiaalisesti väritynyt persoonallisuushäiriö tai hallitsematon vakava päihde- tai huumeriippuvuus voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen tämän kohdan nojalla. Vakavilla häiriöillä ei tarkoiteta säännöksessä sellaisia mielenterveysongelmia, jotka hoidettuina eivät muodosta estettä koulutukseen ottamiselle ja osallistumiselle.

Sellaiset terveydentilaa tai toimintakykyä koskevat seikat, joiden aiheuttama vaara voidaan kohtuullisilla suojelutoimenpiteillä ehkäistä, eivät voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei voi olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle eikä näin ollen

myöskään perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Yliopistolla on velvollisuus arvioida, onko henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka sellainen, josta aiheutuva soveltumattomuus voidaan ratkaista ja hoitaa kohtuullisin toimin, joita on selostettu tarkemmin edellä 37 a §:n 1 momentin perusteluiden yhteydessä.

Säännöksen 1 momentin 3 kohdan perusteella opiskeluoikeus olisi mahdollista peruuttaa sillä perusteella, että opiskelija on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon sellaisesta aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi 37 a §:n 2 momentin mukaisesti. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että yliopisto on opiskelijavalinnan yhteydessä pyytänyt tietoa opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä.

Säännöksen 2 momentin tarkoituksena on suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia vastaavasti. Yliopisto voisi harkintansa mukaan edellyttää opiskelijalta rikosrekisteriotteen esittämistä silloin, kun opinnoissa annetaan tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Yliopisto voisi säännöksen perusteella peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä ryöstöstä tai huumausainerikoksesta.

Rikostuomio ei tarkoittaisi automaattista opiskeluoikeuden peruuttamista, vaan yliopiston tulisi päättää tarvittavista toimenpiteistä aina tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Harkintaan voi vaikuttaa esimerkiksi koulutusala, tehty rikos ja tuomion pituus. Rikosrekisterilain 10 §:n mukaan rikosrekisteristä poistetaan tieto ehdollisesta vankeudesta ja ehdollisen vankeuden ohessa tuomitusta sakosta viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta tieto poistetaan kymmenen vuoden kuluttua ja ehdottomasta, yli

kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Opiskelijan velvollisuudesta toimittaa yliopistolle ote rikosrekisteristä säädettäisiin 43 b §:n 4 momentissa. Rikosrekisteriotetta koskevan tiedon käsittelystä säädettäisiin 45 b §:n 2 momentissa. Kieltäytyminen rikosrekisteriotteen toimittamisesta voisi johtaa 45 §:n 4 momentin mukaiseen opiskeluoikeuden pidättämiseen.

Yliopiston tulee pyrkiä tarjoamaan opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin kuluessa henkilökohtaista opinto-ohjausta ja tarvittaessa ohjata opiskelija esimerkiksi työvoimatoimiston palveluihin.

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva prosessi voisi käytännössä johtaa useaan eri lopputulokseen: Yliopisto voi päättää peruuttaa opiskeluoikeuden, yliopisto voi selvitysten jälkeen tehdä päätöksen, että opiskeluoikeutta ei peruuteta, tai yliopisto voi säännöksen 3 momentin mukaisesti päättää siirtää opiskelijan tämän suostumuksella yliopiston sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää. Siirron edellytyksenä on arvio siitä, että opiskelijalla on edellytykset saavuttaa tutkintovaatimukset toisella alalla. Opiskelijaksi hakeutumisessa ei tällöin tarvitsisi soveltaa varsinaista opiskelijavalintaa koskevia säännöksiä. Opiskelijan siirtymisestä tulee tehdä kirjallinen päätös ja samalla kirjata opiskeluoikeudesta luopuminen aiemman opiskelupaikan osalta.

Yliopiston tulee toimia yhteistyössä opiskelijaterveydenhuolto- ja opiskelijahuolto- palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakeamaan näitä etuja ja palveluita.

43 b §. *Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti.* Pykälässä säädettäisiin opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaannista ja säännökset tulisivat näin ollen sovellettaviksi 43 a §:ssä tarkoitetuilla koulutusaloilla, joissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Jos yliopistolla on perusteltua aihetta epäillä opiskelijalla olevan sellainen terveydenti-

laan tai toimintakykyyn liittyvä este, joka voisi olla opiskeluoikeuden peruuttamisen perusteena, voisi yliopisto 1 momentin mukaisesti määrätä opiskelijan tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Yliopisto vastaisi määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan yliopistolla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada lääkärin kirjallinen lausunto opiskelijan terveydentilasta opiskeluoikeuden arviointia varten. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös edellyttää tarvittavan asiantuntijaselvityksen saamista. Jos opiskelija kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan 45 §:n 4 momentin nojalla pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

Ehdotetussa 3 momentissa turvattaisiin yliopiston tiedonsaanti tilanteissa, joissa toisen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän aiemmin tekemä opiskeluoikeuden peruuttamispäätös voi vaikuttaa opiskeluoikeuden arviointiin 43 a §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella. Tällöin kyse on siitä, että opiskelija on 37 a §:n 3 momentin vastaisesti opiskelijaksi hakeutuessaan salannut tiedon toisen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän aiemmin tekemästä opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin opiskelijan velvollisuudesta antaa yliopistolle nähtäväksi ote rikosrekisteristä. Tietoja tarvitaan, jotta yliopisto voisi arvioida täyttyvätkö 43 a §:n 2 momentin mukaiset opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytykset. Rikosrekisteriotteen pyytäminen edellyttää, että opiskelijalle on tarkoitus antaa opinnoissa tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Kieltäytyminen rikosrekisteriotteen toimittamisesta voisi johtaa 45 §:n 4 momentin mukaiseen opiskeluoikeuden pidättämiseen.

Ehdotetussa 5 momentissa siirto-opiskelijalla tarkoitetaan henkilöä, joka hakee siirtoa siitä yliopistosta, jossa hän on kirjoilla, toisen yliopiston vastaavaan tai alaltaan läheiseen koulutusohjelmaan tai pääaineopintoihin tutkinnon suorittamista varten. Siirtymiseen tarvitaan vastaanottavan yli-

opiston hyväksyntä ja opiskelijan eroaminen siitä yliopistosta, josta hän haluaa siirtyä pois. Yliopistot päättävät niistä edellytyksistä, joiden nojalla siirto voidaan hyväksyä.

Tilanteessa, jossa yliopistossa on vireillä 43 a §:ssä tarkoitettu opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva käsittely, voisi opiskelija pyrkiä hakeutumaan siirto-opiskelijana toiseen yliopistoon, jolloin opiskeluoikeuden poistamiseen liittyvä menettely jäisi kesken eikä peruuttamispäätöstä näin ollen käytännössä tehtäisi. Ehdotetun tietojensaantioikeutta koskevan säännöksen tarkoituksena on estää ongelman siirtyminen ja sen käsittelemättä jättäminen. Säännöksen perusteella yliopistolla on oikeus saada välttämättömät tiedot vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä siltä yliopistolta, josta opiskelija on siirtymässä.

Ehdotetussa 6 momentissa säädettäisiin yliopiston velvollisuudesta antaa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden opiskeluoikeuden peruuttamista koskevat tiedot Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira) sen valvontatehtävien hoitamista varten. Valvira huolehtii yleisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden valvonnasta sekä vastaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta. Terveydenhuollon opiskelijat kuuluvat Valviran valvontasäännösten piiriin, jos he työskentelevät tilapäisesti ammattihenkilönä työ- tai virkasuhteessa. Valvira voi saamansa tiedon perusteella avustaa asian selvittämisessä sekä ryhtyä tarvittaviin turvaamistoimiin.

Yliopiston tulee antaa tiedot omaloitteisesti sekä vireillä olevan asian käsittelystä että tehdystä päätöksestä ja sen perusteluista. Riippumatta siitä, tehdäänkö opiskeluoikeuden peruuttamisesta kielteinen tai myönteinen päätös tai siirretäänkö opiskelija yliopiston toiseen koulutukseen, tieto opiskeluoikeuden peruttamisprosessin lopputuloksesta tulee toimittaa Valviralle 43 b §:n 6 momentin perusteella.

43 c §. Opiskeluoikeuden palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta hakea opiskeluoikeuden palauttamista tilanteissa, joissa opiskeluoikeuden peruuttaminen on perustunut opiskelijan terveydentilaan tai toimintakykyyn. Yliopiston hallitus voisi säännöksen perusteella harkintansa mukaan

palauttaa opiskeluoikeuden, jos se katsoo opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneen perusteen poistuneen. Näyttövelvollisuus asiassa olisi opiskeluoikeuden palauttamista hakevalla. Opiskeluoikeuden menettäneen henkilön tulisi esimerkiksi työkyvyn arviointimenettelyyn osallistumisella, lääkärinlausunnolla ja muulla vastaavalla todistuksella ja selvityksillä osoittaa, että opiskeluoikeuden palauttamiselle on perusteet.

43 d §. Huumausainetestausta. Uudessa 43d§:ssä säädettäisiin huumausainetestausta, jota koskevat säännökset vastaisivat käytännössä yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä. Huumausainetestausta tavoitteena on opiskelu- ja työturvallisuuden parantaminen. Oppilaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hoitonojaukseen ja huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen luottamukselliseen käsittelyyn sekä testaamista koskevien todistusten huolelliseen hävittämiseen heti, kun se käsittelyn tarkoituksen kannalta on mahdollista.

Säännöksen 1 momentin edellytysten täytyessä opiskelija olisi velvollinen yliopiston määräyksestä esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen. Yliopisto määräisi huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuudesta myös opintoihin kuuluvan harjoittelun aikana, jolloin välitön tiedonkulku yliopiston ja harjoittelupaikan välillä on oleellisen tärkeää.

Vaatus huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä edellyttäisi, että on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan olevan huumausaineiden vaikutuksen alaisena opiskeluun kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa ja että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Perusteltu epäily ei tarkoittaisi, että huumausaineiden käyttö olisi näytetty toteen, vaan se voisi perustua esimerkiksi opettajan tai harjoittelun ohjaajan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai työsuorituksesta, muilta oppilailta tai harjoittelupaikalta saatuun palautteeseen tai muihin tietolähteisiin, joita yliopisto pitää luotettavina.

Huumausainetestausta koskevan todistuksen vaatimisen edellytyksenä olisi lisäksi se, että opiskeluun kuuluviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun sisältyy luonteeltaan sellaisia tehtäviä, joihin liittyy erityinen tark-

kuuden, luotettavuuden, itsenäisen harkintakyvyn tai hyvän reagointikyvyn vaatimus. Lakiehdotus liittyy huumausainetestaamisen edellytykseksi myös ne riskitekijät, jotka voivat toteutua toimimisesta huumausaineiden vaikutusten alaisena tai niistä riippuvaisena. Nämä vaikutukset on lueteltu 1 momentin 1—3 kohdassa ja ne vastaavat soveltuvin osin yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä.

Säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan suojeltavana intressinä olisi opiskelijan itsensä tai toisen henki ja terveys. Henki tai terveys voi vaarantua esimerkiksi sellaisissa opinnoissa tai harjoittelussa, joissa opiskelija vastaa lääkkeiden annostelusta tai potilaiden hoidosta.

Säännöksen 1 momentin 2 kohdan mukaan suojeltavina olisivat salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suoja ja eheys. Salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suoja tai eheys voi vaarantua esimerkiksi potilastietojen osalta farmasian, hammaslääketieteen, lääketieteellisellä ja terveystieteiden alalla.

Säännöksen 1 momentin 3 kohdan intressinä olisi ehkäistä huumaus- ja lääkeaineiden laitonta kauppaa, hallussapitoa, käyttöä ja leviämistä. Kohta koskisi tyypillisesti sosiaali- ja terveysalaa, joissa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumaus- ja lääkeaineisiin.

Säännöksen 2 momentissa määriteltäisiin huumausainetestiä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 6 §:n 2 momentin säännöstä vastaavasti. Yliopisto voisi asettaa opiskelijalle kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa todistus on esitettävä. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai positiivisen testituloksen antaminen voisi johtaa 45 §:n mukaisiin kurinpitotoimiin.

Ehdotettavan 3 momentin mukaan yliopistolla olisi oltava kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihdeiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi, jos opiskelijalta vaaditaan huumausainetestiä koskeva todistus. Säännöksessä tarkoitettujen toimintaohjeiden tulee kattaa työterveyshuoltolaissa tarkoitettua päihdeohjelmaa vastaavasti huumausaineiden käytön ehkäisemisen ohella myös menettelytavat alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisyyn ja

vähentämiseen sekä hoitoonohjaamisen järjestämiseen. Opiskeluterveydenhuollon asema opiskelijoiden päihdeidenkäytön ennaltaehkäisyssä ja ongelmakäyttäjien hoitoonohjauksessa ja tukemisessa on keskeinen.

Ehdotettavan 4 momentin perusteella yliopisto vastaisi huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Huumausainetestiä koskevan todistuksen tiedot ovat terveydentilätietona henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Tietojen käsittelyssä noudatettaisiin 45 b §:n säännöksiä sekä henkilötietolain säännöksiä.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen työterveyshuoltolain 19 §:ään ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Työterveyshuoltolain 19 §:n mukaan suoritetun huumausainetestin perusteella saatu positiivinen testituloksella on varmistettava laatuvalvotussa laboratoriossa. Testattavalla on aina oikeus saada testituloksensa kirjallisena. Huumausainetestiä koskevan todistuksen sisällöstä säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa. Todistus on annettava testatulle itselleen.

Työterveyshuoltolain 19 §:n 3 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus huumausainetestien tekemisestä (218/2005), jossa säädetään tarkemmin huumausainetestien laadunvalvonnasta ja testien toteuttamiseen liittyvästä näytteiden ottamisesta, analysoinnista ja tulkinnasta hyvän työterveyshuoltokäytännön ja laboratorioiden laatustandardien mukaisella tavalla.

45 §. Opiskelijan kurinpito. Kurinpitoa koskevaa säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi huumausainetestauksen osalta. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen antaminen voisi johtaa kurinpitomenettelyssä kirjalliseen varoitukseen. Määrääjäksi erottamisen perusteena voisi jatkossa olla vakavuuden lisäksi se, että opiskelija jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan. Yliopistolla tulisi tarvittaessa olla mahdollisuus varmistaa järjestys ja opiskelurauha erottamalla määrääjäksi opiskelija, joka jatkaa häiritsevää tai muuten epäasiallista käyttäytymistään kirjallisesta varoituksesta huolimatta. Kurinpitoasiaa koskevat menettely-

säännökset pysyisivät sisällöllisesti ennallaan, mutta ne ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 45 a §:ään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan opetustilasta tai yliopiston järjestämästä tilaisuudesta. Lisäksi opiskelijan osallistuminen opetukseen voitaisiin säännöksessä säädetyin edellytyksin evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi. Vastavantuypiset säännökset sisältyvät jo nykyisin perusopetuslakiin, lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin. Ehdotuksen mukaan myös väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan. Säännös koskisi myös harjoittelujaksoja ja voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija tulee päihtyneenä harjoitteluun. Yliopistolaissa ei ole tarkoitus säätää häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta. Näissä tilanteissa yliopiston olisi tarvittaessa pyydettävä poliisilta virka-apua.

Korkeakouluissa voi tulla eteen myös tilanteita, joissa 41 a §:n mukaisen turvallisen opiskeluympäristön turvaaminen edellyttäisi sitä, että opiskelijan osallistuminen opetukseen tulisi voida evätä kolmea työpäivää pidemmäksi ajaksi. Tällainenkaan säännös ei kuitenkaan takaisi korkeakouluuyhteisön turvallisuutta, koska se ei estäisi opiskelijaa oleskelemasta ja liikkumasta yliopiston tiloissa ja sen alueella. Jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi, kyseeseen voi tulla lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) soveltuminen. Mainitun lain mukaan lähestymiskielto voidaan määrätä henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi. Lähestymiskieltoa koskevan asian ratkaisee käräjäoikeus. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja siitä voi päättää myös tuomioistuimien.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, hänet voitaisiin 4 momentin mukaan esitutkinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi pidättää

oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden katsotaan työ-, opiskelu-, potilas- tai muut vastaavat turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen välttämättömäksi. Säännöksen perusteella esimerkiksi huumausainerikoksesta tai huumausaineen käyttörikoksesta epäillyltä voitaisiin pidättää oikeus opiskeluun farmasian ja lääketieteellisen alan opinnoissa, joissa opiskelijalla on mahdollisuus päästä käsiksi huumaus- ja lääkeaineisiin. Päätöksen opiskeluoikeuden pidättämisestä tekee 45 a §:n 3 momentin mukaan yliopiston hallitus. Päätös voitaisiin tehdä vuodeksi kerrallaan ja enintään siihen saakka, kunnes syyttäjä on tehnyt syyttämättäjäättämisspätöksen tai syyte on tuomioistuimessa käsitelty. Jos tuomioistuimien on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, asia voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan prosessin aloittamiseen 43 a §:n 2 momentin perusteella.

Opiskelijalta voitaisiin 4 momentin perusteella pidättää oikeus opiskeluun myös silloin, jos opiskelija kieltäytyy opiskeluoikeuden peruuttamisen menettelyyn liittyvistä terveydentilan tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikosrekisteriotteen toimittamisesta.

45 a §. Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa. Säännöksen 1 momentissa säädettäisiin 43 a §:n mukaiseen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan päätöksentekoon liittyvästä menettelystä. Kurinpitoon liittyvästä menettelystä säädettäisiin pykälän 2 momentissa sanamuodoltaan muutettuna, mutta sisällöllisesti nykyistä sääntelyä vastaavasti. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta sekä opiskelijalle annettavasta varoituksesta ja määräaikaisesta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä tehdään kirjallinen päätös, josta voi valittaa 83 §:n säännösten mukaisesti hallinto-oikeuteen.

Säännöksen 3 momentissa säädettäisiin häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistumismääräykseen liittyvästä menettelystä. Näissä tilanteissa ei ole kyse yliopiston hallintoasiassa antamasta päätöksestä eikä rehtorin, opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluvan henkilön tai harjoittelun ohjaajan antamaan poistumismääräykseen liittyvät muutoksenhakuoikeutta. Annetut poistu-

mismääräykset tulee kuitenkin kirjata, jotta ne voidaan jälkikäteen todentaa.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanoon liittyvästä menettelystä. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätös sekä päätös opiskelusta pidättämisestä voitaisiin 85 §:n nojalla panna täytäntöön tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Jos yliopisto päättää panna päätöksen täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, on täytäntöönpanosta ja sen alkamisen ajankohdasta päätettävä samalla kun päätetään opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskelijan määräaikaista erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä.

45 b §. Arkaluonteisten tietojen käsittely. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yliopiston oikeudesta käsitellä opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijan rikosrekisteriotteen käsittelemisestä. Terveydentilaa ja rikosrekisteriotetta koskevat tiedot ovat sekä arkaluonteisia että salassapidettäviä tietoja.

Säännöksen 3 momentin mukaan yliopiston tulisi määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Työntekijät saavat käyttää henkilökisterissä olevia tietoja vain siinä laajuudessa kuin heidän työtehtävänsä ja vastuunsa sitä edellyttävät. Muut henkilökuntaankin kuuluvat ovat rekisteröidyn tietojen käsittelyyn nähden sivullisia. Käyttöoikeudet tietoihin tulee määritellä yksityiskohtaisesti. Arkaluonteisten ja salassapidettävien tietojen asianmukainen suojaaminen on erityisen tärkeää. Suojaamisvelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 32 §:ssä.

Yliopisto toimii opiskelijoita koskevien tietojen osalta henkilötietolaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Pykälän 4 momentin mukaan yliopiston tulisi säilyttää arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista ja ne tulisi poistaa yliopiston asianomaisesta rekisteristä henkilötietolain 12 §:n 2 momentin mukaisesti välittömästi sen jälkeen kun niiden käsittelylle ei olisi enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta. Lakiehd-

tuksen mukaan tietojen poistaminen rekisteristä tulisi joka tapauksessa tapahtua viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen henkilötietolakiin. Henkilötietolain mukaan henkilökisteristä tulee lain 10 §:n mukaan laatia jokaisen saatavilla oleva rekisteriseloste. Henkilötietojen käsittelystä tulee myös informoida rekisteröityä lain 24 §:ssä mainituin tavoin. Rekisteröidyllä on henkilötietolain 26 §:n mukainen oikeus tarkastaa henkilökisteriin talletetut tietonsa ja pyytää niiden korjaamista lain 29 §:n perusteella.

48 §. Tavoitteiden asettaminen. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

49 §. Valtion rahoituksen määräytymisperusteet. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

50 §. Yliopistojen yhteisten menojen rahoitus. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

51 §. Seuranta ja raportointi. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

52 §. Maksatus. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

53 §. Rahoituksen maksatuksen keskeytys. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

55 §. Takaisinperintä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

56 §. Korko ja viivästyskorko. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

58 §. Muutoksenhaku rahoitusta koskevaan päätökseen. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

71 §. Kansalliskirjaston johtokunta. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

83 §. Muutoksenhaku yliopiston päätökseen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä kurinpitoa koskeviin päätöksiin liittyvät valitukset tulee käsitellä hallinto-oikeudessa kiireellisinä.

85 §. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja kurinpitoa koskevan päätöksen täytäntöönpano. Voimassa olevan säännöksen mukaan

opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei yliopisto tai hallinto-oikeus toisin määrää. Säännös lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta ulotettaisiin koskemaan 45 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräaikaista erottamisen lisäksi 43 a §:n mukaista opiskeluvoimien peruuttamispäätöstä ja 45 §:n 4 momentin mukaista päätöstä opiskelusta pidättämisestä. Nämä päätökset voitaisiin panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Ehdotettu säännösmuutos ei kaventaisi yliopiston päätösvaltaa täytäntöönpanon ajankohdasta. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa myös lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano.

87 §. Arviointi. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

90 §. Varautumissuunnitelmat. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen osalta.

90 a §. Tietojensaantioikeus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi salassa pidettävien tietojen antamisen yliopiston, harjoittelupaikan ja opiskelijaterveydenhuollon välillä, kun kyse on opiskelijan asianmukaisen järjestämisen edellyttämistä välttämättömistä tiedoista. Säännös turvaisi esimerkiksi korkeakouluihin perustettujen hyvinvointiryhmien sekä turva- tai kriisiryhmien jäsenten riittävän tiedonsaannin. Säännös mahdollistaisi myös välttämättömien tietojen antamisen yliopistolta poliisille turvallisuuden varmistamiseksi.

1.5 Rikosrekisterilaki

6 §. Pykälä ehdotetaan uudistettavaksi siten, että uudessa 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan oikeudesta saada maksutta itseään koskevia tietoja rikosrekisteristä tilanteissa, joissa koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu on pyytänyt nähtäväksi otteen rikosrekisteristä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 a §:n 4 momentin, ammattikorkeakoululain 25 b §:n 4 momentin tai yliopistolain 43 b §:n 4 momentin nojalla.

Otteeseen merkittäisiin tiedot päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu sukupuolisiveelli-

syyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä ryöstöstä tai huumausainerikoksista. Jos henkilö on tuomittu useasta teosta yhteiseen rangaistukseen, otteesta näkyisivät tiedot kaikista syyksi luetuista rikoksista ja niistä tuomittu yhteinen rangaistus. Oppilaitoksen tehtävä olisi näiden tietojen valossa harkita sitä, minkälaisen merkityksen se antaa otteesta ilmi käyvälle rikokselle. Sitä, että otteeseen merkitään tiedot koko päätöksestä, voidaan pitää sekä oppilaitoksen että opiskelijan edun mukaisena, koska otteesta on tällöin pääteltävissä sen rikoksen suhteellinen painoarvo, joka on lasten kanssa työskentelyn kannalta erityisen merkityksellinen.

Jos rikosrekisteriin ei ole merkitty edellä mainittuja tietoja henkilöstä, oikeusrekisterikeskus antaisi todistuksen, jossa todettaisiin, ettei rikosrekisteriin ole merkitty henkilöstä sellaisia tietoja sellaisesta päätöksestä, jota 6 §:n 3 momentissa tarkoitetaan. Jos henkilöstä on merkitty tieto rikosrekisteriin muusta kuin 6 §:n 3 momentissa mainitusta rikoksesta, sellainen tieto ei siis kävisi ilmi henkilölle annettavasta rikosrekisteriotteesta.

Otteen hankkiminen olisi opiskelijan tehtävä. Ote tilataan oikeusrekisterikeskukselta samaa menettelyä noudattaen kuin muukin ote, joka rekisteristä voidaan yksityishenkilölle luovuttaa. Otteen tilaaminen tapahtuu allekirjoitetulla kirjallisella pyynnöllä, jossa ilmoitetaan otteen käyttötarkoitus 4 momentin mukaisesti. Oikeusrekisterikeskus lähettää otteen henkilölle postitse.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esitykseen sisältyvien koulutusta koskevien lakien mukaisista tutkinnoista ja tutkin-tonimikkeistä säätäminen kuuluu voimassa olevien valtuussäännösten perusteella asetustason sääntelyn piiriin.

Ammatillisen koulutuksen koulutusaloista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (811/1998) 1 §:ssä. Ammatillisista perustutkinnoista annetun opetusministeriön asetuksen (316/2001) liitteessä säädetään eri koulutusalojen tutkinnoista ja tutkin-tonimikkeistä. Ammatillisesta aikuiskoulu-

tuksesta annetussa laissa tarkoitettua tutkintorakenteesta annetun opetusministeriön asetuksen (3/2008) liitteessä säädetään ammattija erikoisammattitutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina. Ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (352/2003) 1 §:ssä säädetään koulutusaloista ja 3 §:ssä säädetään ammattikorkeakoulussa suoritettavista tutkinnoista ja tutkintonimikkeistä. Yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) liitteessä säädetään koulutusaloista ja tutkintojen nimistä.

Ammatillista koulutusta koskevan lakiehdotuksen 32 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä voisi peruuttaa opiskeluoikeuden, kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilastai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Säännöksen 4 momentin mukaan opinnoista, joihin opiskeluoikeuden peruuttamisäännöstä sovelletaan, säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Vastaavantyyppinen säännös sisältyy ammattikorkeakoululain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 25 a §:ään ja yliopistolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 43 a §:ään. Lisäksi ammatillista aikuiskoulutusta koskevan lakiehdotuksen 11 §:n mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:n säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta sovellettaisiin myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen.

Ehdotettavien valtuutusäännösten perusteella ammatillisesta koulutuksesta annettuun asetukseen, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun asetukseen (812/1998), ammattikorkeakouluista annettuun valtioneuvoston asetukseen ja yliopistoista annettuun valtioneuvoston asetukseen on tarkoitus lisätä säännökset siitä, mitä tutkintoja tai tutkintonimikkeitä opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva säännös koskee. Ehdotettua rakennetta vastaava sääntely sisältyy voimassa olevaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:ään.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 13 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Opetushallitus päättäisi tutkinnon perusteiden yhteydessä tarvit-

taessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista. Terveystieteiden tekijöiden vaikutuksesta tiedotetaan nykyisin Opetushallituksen julkaisemassa koulutusoppaassa sekä yhteishakua koskevista ohjeissa. Opetushallituksen hyväksymissä uusissa tutkinnon perusteiden liiteosassa on kiinnitetty huomiota tutkintokohtaisiin terveydentilavaatimuksiin, mutta esitykset ovat nykyisin suositusluonteisia. Vastaavasti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 13 §:n 2 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että Opetushallitus päättäisi tarvittaessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista tutkintojen perusteiden yhteydessä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan syksyllä 2011 siten, että uudet säännökset otettaisiin käyttöön oppilaitoksissa syyslukukauden alussa 2011.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

4.1 Johdanto

Perustuslain mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Esitykseen sisältyy useita perusoikeusjärjestelmän kannalta merkityksellisiä lainkohtia, joista osasta ei nykyisissä säädöksissä ole lainkaan säännöksiä tai nykyisiä säännöksiä ehdotetaan muutettavan. Tällaisia ovat säännökset opiskelijaksi ottamisen esteistä, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, kurinpidosta ja huumausainetestauksesta sekä näihin liittyvät tieto- ja oikeussuojakysymykset. Ehdotuksia on tarkasteltava mm. perustuslain yhdenvertaisuutta, yksityiselämän suojaa, sivistyksellisiä oikeuksia, elinkeinonvapautta ja oikeusturvaa koskevien oikeuksien näkökulmasta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan hyväksymän linjauksen mukaisesti perusoikeutta on mahdollista rajoittaa tietyissä tapauksissa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Rajoituksen tulee perustua lain tasoiseen säännökseen ja sen tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen. Rajoituksen perusteen tulee

olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä. Tarkoitus turvata toista perusoikeutta voi olla hyväksyttävä peruste rajoittaa jotakin perusoikeutta. Perusoikeutta on mahdollista rajoittaa lailla ainoastaan niissä tapauksissa, joissa se on välttämätöntä tavoitellun tarkoituksen saavuttamiseksi. Lailla perusoikeutta rajoitettaessa tulee aina huolehtia riittävästä oikeusturvajärjestelystä ja siitä, etteivät rajoitukset ole ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Tavallisella lailla ei voida säätää rajoitusta, joka olennaisesti kaventaisi perustuslailla turvattua perusoikeutta.

4.2 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja opiskelijaksi ottamisen esteet

Perustuslain 6 §:n 2 momentti sisältää laaja-alaisen syrjintäkiellon. Säännöksen mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Lainsäätäjällä on tietty harkintamarginaali sen arvioinnissa, milloin hyväksyttävä peruste on käsillä. Hyväksyttävälle perusteelle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti 6 §:n 2 momentissa lueteltujen kiellettyjen erottelu- perusteiden kohdalla korkeat (ks. HE 309/1993 vp, s. 44/I). Hyväksyttävän perusteen käsillä olemista arvioitaessa on otettava huomioon erottelun aste ja tarkoitusperä (esim. PeVL 11/2010 vp). Yhdenvertaisuuden toteutumisella on tässä sääntelyyhteydessä erityinen merkitys sääntelyn perusoikeuskytkennän takia: "Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden estämättä." (PL 16 §:n 2 mom.).

Esityksellä on merkitystä opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kannalta, koska opiskelijalta voitaisiin terveydentilaansa tai muuhun henkilöön liittyvästä syystä evätä tai peruuttaa opiskeluoikeus. Ehdotettujen säännösten tarkoituksena on suojella toisten henkilöiden terveyttä ja turvallisuutta. Tämän tarkoituksiperän hyväksyttävyyttä perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta voidaan pitää riidattomana.

Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulutuksen järjestäjän on lain 5 §:n mukaan tarvittaessa ryhdyttävä kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsemiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulee pyrkiä ratkaisemaan sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat ensisijaisesti opetusjärjestelyjen, erityisopetuksen sekä opiskelijahuoltopalveluiden avulla.

Opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevissa säännöksissä (ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 27 a §, ammattikorkeakoululain 20 a §, yliopistolain 37 a §) säädettäisiin nimenomaisesti, ettei terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka voi olla esteenä koulutukseen osallistumiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Opiskeluoikeutta voidaan rajoittaa vain, mikäli terveydentilaa tai muu henkilöön liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot ja voisi vaarantaa muiden henkilöiden turvallisuutta. Myös opiskeluoikeuden peruuttamista koskevissa säännöksissä (ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §, ammattikorkeakoululain 25 a §, yliopistolain 43 a §) henkilön terveydentilaa tai toimintakykyä koskeva seikka voi olla perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiselle, jos toisen henkilön terveys tai turvallisuus vakavasti vaarantuu. Kuitenkaan sellaiset terveydentilaa koskevat seikat, joiden aiheuttama vaara voidaan kohtuullisilla suojelutoimenpiteillä ehkäistä, eivät voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Ehdotettuja säännöksiä voidaan pitää yhteensopivina yhdenvertaisuuslain säännösten kanssa, koska niissä on kyse aidoista ja määräävistä esteistä opiskelulle, eikä vammaisuutta tai terveydentilaa sinänsä pidetä niissä opiskelun esteenä.

Perusoikeustarkastelun yhteydessä tulee myös ottaa huomioon, että opiskelijaksi ottamisen esteet ja mahdollisuus opiskeluoikeuden peruuttamiseen koskevat vain tiettyjä tarkoin määriteltyä koulutuksia, joissa korostuu toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojeleminen. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluu 52 ammatillista perustutkintoa ja niissä on 120 koulutusohjelmaa. Ehdotetuissa säännöksissä esitetään mahdollisuutta opiskeluoi-

keuden peruuttamiseen ainoastaan 15 tutkinon osalta. Hakijalla on siten mahdollisuus hakeutua ja tulla valituksi suurimpaan osaan tutkinnoista.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta on olennaista, että ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun olisi selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voitaisiin ottaa saman oppilaitoksen muuhun sellaiseen koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös ei olisi välttämättä lopullinen, koska lakiehdotukset sisältävät myös säännökset opiskeluoikeuden palauttamisen mahdollisuudesta. Lisäksi opiskelijan oikeusturvasta on huolehdittu säätämällä menettelystä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa sekä säätämällä muutoksenhausta.

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityistarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Merkityksellinen on myös pykälän 3 momentin säännös opetuksen vapaudesta, johon on katsottu sisältyvän vapaus opiskella ja hankkia tietoja itseään kiinnostavista asioista. Mainitut perustuslain säännökset eivät takaa subjektiivista oikeutta muuhun kuin perusopetukseen, vaan julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden arviointiin vaikuttavat yksilön henkilökohtaiset edellytykset omaksua opetusta. Säännökset mahdollistavat muun muassa valintakoejärjestelmään perustuvan opiskelijavalinnan muussa kuin perusopetuksessa. Toisaalta ne edellyttävät opiskelumahdollisuuden turvaamista myös niille, joilla on esimerkiksi sairaudesta tai vammaisuudesta johtuvia erityistarpeita. Lakiehdotusten mukaan henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei voi olla esteenä koulutukseen osallistumiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Lakiehdotuksella on kytkentä myös perustuslain 18 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Opiskeluoikeuden peruutta-

misella ratkaistaan kysymys elinkeinonharjoittamisen oikeudesta niissä tapauksissa, joissa peruuttamispäätöksen kohteena olevan koulutuksen suorittaminen on säädetty ammatissa toimimisen edellytykseksi. Nimenomaista ammattiin johtavan koulutuksen suorittamista edellytetään muun muassa lääkärin, proviisorin, psykologin, sairaanhoitajan, kättilön, terveydenhoitajan ja optikon ammatteissa toimivilta. Esityksen mahdollistama elinkeinonharjoittamisen rajoitus on vähäinen ottaen huomioon, että se koskee rajattua määrää ammatteja ja että henkilö voi edelleen hakeutua opiskelijaksi muulle alalle.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on ennakkolisesti huolehtia potilas-, asiakas- ja liikenneturvallisuudesta sekä alaikäisten turvallisuudesta varmistamalla opiskelijan edellytykset toimia tiettyjen opintojen suorittamiseen liittyvissä ammattitehtävissä ja osittain myös opintojen jälkeisessä työelämässä. Perusoikeusjärjestelmän kannalta voidaan sinänsä katsoa olevan hyväksyttävät perusteet pyrkiä tällä tavoin ehkäisemään opiskelijan alentuneesta toimintakyvystä aiheutuvia vaaratilanteita muiden henkilöiden terveyden ja turvallisuuden kannalta. Vastaavantyyppisiä säännöksiä sisältyy muun muassa eräisiin virkatehtävien hoitamiseen tähtäävän koulutuksen antamista koskeviin säädöksiin, kuten poliisikoulutuksesta annettuun lakiin (68/2005), Maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun lakiin (1121/2008) ja Pelastusopistosta annettuun lakiin (607/2007). Sanotunkaltaisiin opintoihin ja niiden päämääränä olevien virkojen hoitamiseen liittyvien erityispiirteiden vuoksi on pidetty perusteltuna jo ennakolta varmistua siitä, että opiskelijat ovat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan kyseisiin virkatehtäviin soveltuvia.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt opiskeluoikeuden menettämiseen liittyviä kysymyksiä esimerkiksi lausunnoissaan 74/2002 vp ja 12/2006 vp ja on tällöin kiinnittänyt huomiota suhteellisuusperiaatteen toteutumiseen. Opiskeluoikeuden peruuttamisessa on kyse virheellisen alan valinnan korjauksesta erityistilanteissa, millä pyritään ennakolta parantamaan turvallisuutta ja ehkäisemään tulevia vahinkoja tai väärinkäytöksiä. Opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytykset on tarkoin lueteltu laissa ja peruuttamista kos-

kevaan päätökseen saisi hakea muutosta. Rajoituksen pääasiallisena perusteena on muiden henkilöiden turvallisuuden, koskemattomuuden ja muiden perusoikeuksien turvaaminen. Ehdotus täyttää suhteellisuusperiaatteen asettamat vaatimukset.

Opiskeluoikeuden peruuttamissäännöstä sovellettaisiin esityksen mukaan opintoihin, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas-, tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin yksityiskohtaisesti tutkinnoittain tai tutkintonimikkeittäin siitä koulutuksesta, jossa opiskeluoikeuden peruuttaminen voi tulla kyseeseen. Kaikilla koulutustasoilla tutkinnoista ja tutkintonimikkeistä säättäminen sisältyy voimassa olevassa lainsäädännössä kokonaisuudessaan asetustason sääntelyn piiriin. Asetuksilla määritettävä tutkintorakenne ei ole pysyvä, vaan sitä muutetaan työelämän tarpeiden kehittyessä, joten ehdotetun ratkaisun voidaan katsoa olevan sen vuoksi perusteltu. Ehdotettua rakennetta vastaava sääntely sisältyy voimassa olevaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:ään. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut sääntelyyn huomautettavaa (PeVL 70/2002). Ehdotuksen katsotaan täyttävän perustuslain 80 §:n vaatimukset.

4.3 Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa

Ehdotuksen mukaan opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta päättäisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa vastaavaa päätösvaltaa käyttäisi korkeakoulun hallitus. Ammattioppilaitokset ja ammattikorkeakoulut voivat olla myös yksityisoikeudellisen tahon ylläpitämiä. Yliopistot voivat olla yliopistolain (558/2009) mukaan yksityisoikeudelliseen muotoon organisoituja säätiöitä. Ehdotuksia on siksi arvioitava perustuslain 124 §:n kannalta, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi

hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa kuitenkin vain viranomaiselle.

Julkisen hallintotehtävän antaminen viranomaiskoneiston ulkopuolelle edellyttää tarkoituksenmukaisuusarviointia, jossa tulee hallinnon tehokkuuden lisäksi kiinnittää erityistä huomiota yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Myös hallintotehtävän luonne on otettava huomioon siirtämisen edellytyksiä arvioitaessa. Annettaessa julkista valtaa ja julkisia tehtäviä muille kuin viranomaisille tulee tehtävien hoitamisesta ja siinä noudatettavasta menettelystä antaa riittävän yksityiskohtaiset säännökset, jotta oikeusturvanäkökohdat otetaan asianmukaisesti huomioon.

Merkittävän julkisen vallankäytön antamista koskeva kieltäminen on ymmärrettävä ennen muuta oikeusvaltioperiaatetta korostavaksi rajoitukseksi. Säännöksen ydinfunktio on pyrkimys säilyttää merkittävimmät viranomaistehtävät ja yksilön perustuslaillisen aseman kannalta olennaiset toimivaltuudet viranomaisorganisaation piirissä. Merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä pidetään esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin.

Esimerkiksi opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä on kyse julkisen vallan käyttämisestä. Opiskeluoikeuden peruuttamismenettelyssä voidaan katsoa olevan käytännössä kyse lähinnä virheellisen opiskelijavalinnan korjaamisesta. Määräaikainen erottaminen ja opiskelija-asuntolasta erottaminen kurinpitörangaistuksena on jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla mahdollista hoitaa muutoin kuin viranomaistehtävänä. Opiskeluoikeuden peruuttamis- ja palauttamispäätöksiin ei voida katsoa liittyvän niin merkittävää julkisen vallan käyttöä, etteikö tehtävää voitaisi antaa muulle kuin viranomaistaholle. Koulutusta koskeviin lakiehdotuksiin on oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen sisällytetty yksityiskohtaiset säännökset opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen sekä kurinpitoon liittyvästä menettelystä. Lisäksi koulutusta koskevissa laeissa turvataan

opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin päätöksiin liittyvä muutoksenhakumahdollisuus.

4.4 Huumausainetestausta

Huumausainetestausta koskevia säännöksiä on tarkasteltava suhteessa perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaiseen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan sekä perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden suojaan.

Säännöksellä pyritään myös varmistamaan opiskeluyhteisön ja muiden henkilöiden perustuslain 7 §:ssä säädetty oikeus turvallisuuteen.

Ehdotuksen mukaan opiskelija on velvollinen koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun määräyksestä esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai työharjoittelussa ja jos testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuuden edellytyksenä on, että opiskelija toimii tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Lisäksi todistuksen esittämisvelvollisuuden edellytyksenä on säännöksessä lueteltujen vaarojen ja riskien esiintymismahdollisuus.

Sääntelylle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Tavoitteena on muun ohella ehkäistä ennakoita ja vähentää huumausaineiden käytöstä aiheutuvia haitallisia seuraamuksia ja riskejä. Kysymys on toisten henkilöiden oikeuksien ja painavien yhteiskunnallisten etujen suojaamisesta. Nämä oikeudet ja edut ilmenevät myös lakiehdotuksen säännöksistä. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt vastaavaa sääntelyä lausunnossaan PeVL 10/2004 vp.

Huumausainetestissä saatu tieto on terveydentilaa koskeva tieto, johon liittyy henkilötietojen suoja koskevat vaatimukset. Ehdotus sisältää tarkat säännökset tietojen käsittelystä, säilyttämisestä ja poistamisesta ja täyttää tältä osin perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset.

Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen tai huumausaineiden väärinkäyttöä koskevan näytteen antaminen voisi johtaa kirjalliseen varoitukseen tai määräaikaiseen erottamiseen koulutuksesta. Testaukseen liittyvien seuraamusten oikeusturvajärjestelyistä huolehdittaisiin lakiehdotuksen mukaisin muutoksenhakukeinoin.

Ehdotus täyttää perusoikeuksien rajoittamiselle asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

4.5 Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Ehdotuksen mukaan yliopisto ja ammattikorkeakoulu voisi hyväksyä järjestyssäännöt tai muut korkeakoulussa sovellettavat järjestyssäännöt, joilla edistetään korkeakoulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan (PeVL 70/2002 vp) todennut, ettei perustuslain kannalta ole ongelmallista säätää opetuksen järjestäjän velvollisuudesta hyväksyä määräyksiä esimerkiksi koulutyön käytännön järjestelyihin tai koulurakennusten ja niiden piha-alueiden käyttämiseen liittyvistä seikoista. Koulu- ja oppilaitoskohtaisten järjestyssääntöjen antamisessa ei lähtökohtaisesti ole kysymys perustuslain 80 §:ssä säännellystä lainsäädäntövallan delegoinnista, vaan oikeudesta tehdä alueellisesti rajattuja yleisluonteisia hallintopäätöksiä (vrt. PeVL 11/2001 vp, s. 2/II). Näin ymmärrettyssä valtuudessa ei myöskään ole kysymys sellaisesta merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävästä tehtävästä, jota perustuslain 124 §:n takia ei olisi mahdollista antaa muulle kuin viranomaisorganisaatioon kuuluvalla opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle.

Julkisen vallan käytössä ja muussa julkisessa toiminnassa on perustuslain 2 §:ssä säännellyn oikeusvaltioperiaatteen mukaan noudatettava tarkoin lakia. Ehdotettu sääntely sisältää luonnehdinnat järjestyssäännöillä määrättävissä olevista asioista ja asiatyypeistä. Tämä on tärkeää myös opiskelijoiden oikeusturvan kannalta, koska korkeakoulun järjestyksen rikkomisesta voidaan lakiehdotus-

ten säännösten perusteella määrätä kurinpito-seuraamuksia.

4.6 Kurinpito

Esitettävät kurinpitomenettelyä koskevat muutokset koskevat kurinpitosäännösten täsmentämistä sekä huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytymistä ja huumausaineiden väärinkäytön seurauksia.

Kurinpitomenettelyssä ei perustuslakivaliokunnan linjaaman mukaisesti varsinaisesti ole kyse rikoksena rangaistavista teoista perustuslain 8 §:ssä tarkoitettussa mielessä vaan hallinnollisesta seuraamuksesta (PeVL 74/2002 vp). Kurinpito liittyy kuitenkin perustuslain 21 §:ssä säädettyyn oikeusturvaan.

Kurinpitorangeistuksella rangaistavat teot on lakiehdotuksessa yksilöity yleisen täsmällisyysvaatimuksen edellyttämällä tavalla. Kirjallinen varoitus seuraisi ehdotuksen mukaan opetuksen häiritsemisestä, väkivaltaisesta tai uhkaavasta käytöksestä, vilpillisestä menettelystä tai muusta järjestyksen rikkomisesta, huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytymisestä taikka huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen antamisesta.

Jos teko tai laiminlyönti olisi vakava tai jos opiskelija jatkaisi edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, voitaisiin hänet erottaa oppilaitoksesta enintään yhden vuoden määräajaksi sekä ammatillisessa koulutuksessa erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että asumisoikeus on merkittävä yksilön oikeus (PeVL 12/2006 vp). Toisaalta asuntolassa asuvien opiskelijoiden kotirauha on suojattu perustuslain 10 §:n mukaisesti eikä asuntolassa asuvien opiskelijoiden tarvitse sietää kotirauhaa häiritsevää käyttäytymistä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti asumisoikeuden menettäminen seuraisi vasta vakavista teoista taikka tilanteissa, joissa epäasiallinen käyttäytyminen jatkuisi kirjallisesta varoituksesta huolimatta.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt opiskelijan kurinpitoa esimerkiksi lausunnoissaan 74/2002 vp ja 11/2009 vp ja on tällöin kiinnittänyt huomiota suhteellisuusperiaatteen to-

teutumiseen. Ehdotuksessa kurinpidolliset seuraamukset porrastetaan teon tai laiminlyönnin vakavuuden perusteella.

Ehdotuksen mukaan yliopisto- ja ammattikorkeakoululain kurinpitosäännöksiä täydennettäisiin säännöksillä, joiden perusteella opetusta häiritsevän opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan laissa säädetyin edellytyksin evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi. Ehdotukseen ei kuitenkaan sisälly säännöstä voimakeinojen käyttämisestä.

Kurinpitosäännöksiä koskevat ehdotukset eivät ole perusoikeuksien kannalta ongelmallisia.

4.7 Tietosuoja ja tiedonvaihto

Esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa on säännöksiä opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevista vaatimuksista ja terveydentilaa koskevien sekä opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevien tietojen antamisesta ja käsittelystä. Tällainen sääntely koskee perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattua yksityiselämän suojaa samoin kuin samassa säännöksessä tarkoitettua henkilötietojen suojaa (PeVL 19/2008 vp).

Henkilötietolaisissa korostetaan tarpeellisuusvaatimusta henkilötietojen käsittelyssä eli kerättävien ja käsiteltävien henkilötietojen tulee olla käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Koulutuksen järjestäjä tai korkeakoulu voi vaatia opiskelijalta vain opiskelijaksi ottamisen tai opiskeluoikeuden peruuttamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaa koskevat tiedot. Terveydentilatietoja voidaan kerätä vain siinä tapauksessa, että tiedolla on merkitystä alan koulutukseen hauduttaessa tai tutkinnon suorittamisen kannalta. Opiskelija voidaan myös määrätä terveystarkastukseen, jos on perusteltua aihetta epäillä että opiskelijalla on terveydellinen este koulutukseen osallistumiselle ja tutkinnon suorittamiselle. Terveydentilatietojen vaatimiselle on yhteiskunnallinen peruste.

Terveydentilatiedot ja rikosrekisteriotetta koskevat tiedot ovat henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja, joiden kirjaamisessa lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuutta on arvioitava tiukoin kriteerein. Tiedot on lain 12 §:n 2 momentissa ilmaistun pääsäännön mukaan

poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole laissa säädettyä perustetta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan poliisikoulutusta koskevasta lakiehdotuksesta (PeVL 28/2004) katsonut, että henkilötietolain säännöksestä riippumatta tietojen säilytysaika on selvyiden vuoksi asianmukaista sisällyttää erityislakiin. Ehdotuksessa on rajattu se henkilöpiiri, joka tällaisia tietoja saa käsitellä ja lisäksi säädettäisiin tietojen poistamiselle ehdoton neljän vuoden takaraja, joka lasketaan siitä, kun tiedot on merkitty rekisteriin. On perusteltua, että palauttamishakemusta käsiteltäessä opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyneet terveydentilatiedot ovat vielä koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun käytettävissä.

Ehdotus ei ole yksityisyydensuojan tai henkilötietojen perustuslainsuojan kannalta ongelmallinen.

Edellä selostetun perusteella katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esitykseen sisältyvien opiskelijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin perusteltuna, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 27 §:n 2 momentti,
muutetaan 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti,
 20 §:n 2 momentti, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 3 momentti, 27 §:n 5 momentti, 32, 35 ja 35 a §,
 37 §:n 1 momentti, 39 §, 40 §:n 3 momentti, 42—44 §, 46 §:n 2 momentti, 47 §:n 1 momentti
 ja 52 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 momentti laissa 1391/2001, 13 §:n 2 momentti ja 23 §:n 1
 momentti sekä 32, 35 ja 35 a § laissa 479/2003, 24 §:n 3 momentti laissa 972/2009 sekä 44 §
 laeissa 479/2003, 601/2005 ja 1446/2009, ja

lisätään lakiin uusi 27 a, 27 b, 32 a, 32 b ja 34 a § seuraavasti:

8 §

Koulutuksen järjestäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää
 kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yh-
 teisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitok-
 selle luvan koulutuksen järjestämiseen.

9 §

Koulutuksen järjestämislupa

Luvassa määrätään koulutustehtävä, joka
 sisältää tarpeelliset määräykset koulutus-
 teista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetus-
 kielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan
 järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä kou-
 lutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuo-
 dosta ja muista koulutuksen järjestämiseen
 liittyvistä asioista. Koulutustehtävän muut-
 tamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministe-
 riö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muut-
 taa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamää-
 riä koskevia määräyksiä sekä muita määrä-

yksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi
 poikkeaa koulutustarpeista.

12 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Ammattillisena peruskoulutuksena suoritet-
 tu tutkinto on laajuudeltaan vähintään kaksi-
 vuotinen (80 opintoviikkoa). Koulutusaloista
 säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tut-
 kinnoista ja niiden laajuudesta annetaan tar-
 kempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriminis-
 teriön asetuksella.

13 §

*Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja ope-
tussuunnitelman perusteet*

Opetushallitus päättää koulutusaloittain ja
 tutkinnoittain 12 §:n 2 momentissa tarkoitet-
 tujen opintojen tavoitteista ja keskeisistä si-
 sällöistä sekä kodin ja oppilaitoksen yhteis-
 työn ja opiskelijahuollon keskeisistä periaat-

teista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelija-huollon tavoitteista (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetushallitus päättää opetussuunnitelman perusteiden yhteydessä tarvittaessa myös tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

20 §

Erityisopetus

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

23 §

Kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää luvan tässä laissa tarkoitetun koulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen. Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetussuunnitelman perusteista.

24 §

Koulutuksen arviointi

Ulkopuolista arviointia varten opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä koulutuksen arviointineuvosto. Opetushallitus tekee 13 §:ssä tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia kansallisia oppimistulosten seuranta-arviointeja. Koulutuksen ulkopuolisista arvioinneista ja oppimistulosten seuranta-arvioinneista opetus- ja kulttuuriministeriö laatii arviointisuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset koulutuksen arviointineuvoston tehtävistä,

kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä ja neuvostossa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta sekä arviointisuunnitelman sisällöstä.

27 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista.

27 a §

Opiskelijaksi ottamisen esteet

Opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään soveltuva opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on myös tämän lain 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 6 a kohdan, ammattikorkeakoululain (351/2003) 25 a §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoi-keuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

27 b §

Opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti

Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

32 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija:

1) on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittanut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvässä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa;

2) ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 27 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 27 b §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva työssäoppiminen edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1, 2, 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä taikka 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitettua rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella ottaa koulu-

tuksen järjestäjän sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

32 a §

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimiseen sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosi-

aali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 32 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

32 b §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus 32 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea koulutuksen järjestäjältä opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjälle terveydentilaansa koskevat lausunnot.

34 a §

Huumausainetestaus

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;
- 2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;
- 3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai
- 4) merkittävästi lisää koulutuksen järjestäjän, 16 §:ssä tarkoitettua työpaikan tai 17 §:ssä tarkoitettua työnantajan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1

momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestä koskevalla todistuksella tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Huumausainetestä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä opiskelijahuollon toimijoiden kanssa laatia kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihdeiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitettua huumausainetestä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

35 §

Kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä;
- 4) kieltäytyy 34 a §:ssä tarkoitettua huumausainetestä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka
- 5) on 34 a §:ssä tarkoitettua selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppi-

laitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun esitutinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden on turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen välttämätöntä. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 4 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

35 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurin-pitoasiassa

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuol-

lon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntija- ja muu selvitys sekä varattava opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi.

Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangeistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista 35 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Kurinpitorangeistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

37 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muisakin tapauksissa.

39 §

Opintososiaaliset edut oppisopimuskoulutuksessa

Sen lisäksi, mitä 37 §:n 1 momentissa säädetään, oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on tietopuoliseen opetukseen osallistumisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoituskustannuksista siten kuin opetus- ja kulttuuriministeriö päättää. Jos opiskelijalle maksetaan samalta ajalta palkkaa tai jos hänellä on oikeus muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin lakisääteisiin etuihin, opiskelijalla on edellä mainitusta poiketen oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoituskustannuksista.

40 §

Henkilöstö

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan ammatillista koulutusta jollakin taiteenalalla.

42 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 27 b §:n, 32 a §:n, 32 b §:n ja 34 a §:n mukaisia tietoja saavat

käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 32 a §:n mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Koulutuksen järjestäjän on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

43 §

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Tässä laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 40 §:ssä tarkoitettu henkilöstö ja opetusharjoittelua suorittavat, 16 §:ssä tarkoitetun työpaikan työssäoppimisesta vastaavat sekä opiskelijaterveydenhuollosta ja muusta opiskelijahuollosta vastaavat saavat salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaaville viranomaisille opiskelun

asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

44 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiskelusta pidättämistä tai 37, 38 ja 39 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätökseen haetaan oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
  - 2) 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;
  - 3) 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
  - 4) 31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä
  - 5) 34 a §:ssä säädettyä huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta.
- Aluehallintoviraston oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiskelusta pidättämistä taikka 3 momentissa tarkoitettua asiaa, sekä oikaisu 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä, tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

Opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin pääte.

Edellä 25 §:ssä tarkoitettua opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen, nimettyä

opiskelijaa koskevaan opintojen suoritusaikaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta opintojen yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei myöskään saa 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa. Päätökseen, johon saa 2 momentin mukaan hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 2 momentissa tarkoitettu asia, ja arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu muu 4 momentissa tarkoitettu asia ei saa hakea muutosta valittamalla.

46 §

Rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään korvauksista, joita koulutuksen järjestäjät maksavat työnantajille työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestetävästä koulutuksesta.

47 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tämän lain nojalla opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista sen mukaan kuin valtion maksuperustelaisissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

52 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 50 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnettyt ylläpitämisluvat muuttuvat tämän lain voimaan tullessa 9 §:n mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Koulutuksen järjestäjällä, joka tämän lain voimaan tullessa ylläpitää ammatillista eri-

tyisoppilaitosta, on 20 §:n 2 momentissa tarkoitettu erityinen koulutustehtävä, jollei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Edellä 32 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.
Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 momentti, 11, 13 ja 13 a §, 15 §:n 3 momentti, 16 §:n 4 ja 5 kohta ja 22 §:n 2 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti laissa 1392/2001, 5 §:n 3 momentti ja 13 § laissa 1013/2005, 11 § laeissa 480/2003 ja 1013/2005, 13 a § laissa 1210/2000 ja 15 §:n 3 momentti laissa 973/2009, seuraavasti:

4 §

Koulutuksen järjestäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä.

luvan, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämiseksi muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

1) 26 §:n 1 momentin säännöksiä vapaasta hakeutumisoikeudesta ammatilliseen koulutukseen, lukuun ottamatta henkilöstökoulutusta;

2) 27 §:n 3 ja 5 momentin säännöksiä opiskelijaksi ottamisen perusteista;

3) 27 a §:n säännöksiä opiskelijaksi ottamisen esteistä;

4) 27 b §:n säännöksiä opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista;

5) 28 §:n säännöksiä turvallisesta opiskeluympäristöstä;

5 §

Koulutuksen järjestämislupa

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtävää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrän osalta, jos koulutuksen järjestäjä on järjestänyt koulutusta olennaisesti järjestämisluvan mukaista määrää vähemmän. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan

6) 29 §:n säännöksiä oikeudesta saada opetusta;

7) 30 §:n säännöksiä opintojen hyväksilukemisesta soveltuvin osin;

8) 31 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännöksiä siitä, milloin opiskelija voidaan katsoa eronneeksi;

9) 32 §:n säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta;

10) 32 a §:n säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaunnista;

11) 32 b §:n säännöksiä opiskeluoikeuden palauttamisesta;

12) 33 §:n säännöksiä opiskelijan salassapitovelvollisuudesta;

13) 34 §:n säännöksiä opiskelijan velvollisuuksista;

14) 34 a §:n säännöksiä huumausainetestauksesta;

15) 35 §:n säännöksiä opiskelijan kurinpidosta;

16) 35 a §:n säännöksiä menettelystä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa;

17) 35 b §:n säännöksiä häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta;

18) 35 c §:n säännöksiä kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun;

19) 36 §:n säännöksiä opiskelijoiden kuulemisesta;

20) 37 a §:n säännöksiä opiskelijahuollosta; sekä

21) 39 §:n säännöksiä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa.

13 §

Tutkinnoista ja niiden perusteista päättäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina.

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkinnoissa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osamaisalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet. Opetushallitus päättää tutkintojen perusteista. Opetushallitus päättää tutkintojen perusteiden yhteydessä tarvittaessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

den yhteydessä tarvittaessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

13 a §

Koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että koulutusta ja koulutukseen hakeutumisesta koskevaa tietoa on yleisesti saatavilla. Koulutuksesta tiedottamisesta annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske henkilöstökoulutusta.

15 §

Koulutuksen arviointi

Ulkopuolista arviointia varten opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä koulutuksen arviointineuvosto. Opetushallitus tekee 13 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisia kansallisia oppimistulosten seuranta-arviointeja. Koulutuksen ulkopuolisista arvioinneista ja oppimistulosten seuranta-arvioinneista opetus- ja kulttuuriministeriö laatii arviointisuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset koulutuksen arviointineuvoston tehtävistä, kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä ja neuvostossa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta sekä arviointisuunnitelman sisällöstä.

16 §

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä:

4) 42 §:n säännöksiä arkaluonteisten tietojen käsittelystä;

5) 43 §:n säännöksiä julkisuudesta ja tietojensaantioikeudesta;

22 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnetyt ylläpitämisluvat

muuttuvat tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestämisluviksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain mukaisiksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**ammattikorkeakoululain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (351/2003) 1 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 19 §:n 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 26 a, 28, 33 ja 40 §, 42 §:n 1 ja 5 momentti sekä 43 a §, sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti ja 43 a § laissa 564/2009 sekä 26 a § laissa 1505/2007, ja *lisätään* lakiin uusi 20 a, 24 a, 25 a—25 d, 28 a ja 28 b § seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluviin ammattikorkeakouluihin.

7 §

Koulutustehtävä

 Luvan ammattikorkeakoulun koulutustehtävän muuttamiseen, joka koskee sijaintipaikkoja, antaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

8 §

Tavoitteiden asettaminen

 Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjä yhdessä ammattikorkeakoulun kanssa sopivat määrävuosiksi kerrallaan ammattikorkeakoulun toiminnalle asetettavista, kansallisen korkeakoulupolitiikan kannalta keskeisistä tavoitteista ja niiden seurannasta sekä keskeisistä valtakunnallisista kehittämishankkeista.

Jos ammattikorkeakoulukohtaisia määrällisiä tavoitteita ei saada muutoin valtakunnallisesti tai alueellisesti yhteensovitetuiksi, opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää ammattikorkeakouluissa opintonsa aloittavien mää-

ristä aloituspaikkojen kokonaismääränä ja tarvittaessa kokonaan tai osittain tutkinnoittain.

9 §

Laadunarviointi

 Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto. Tarkempia säännöksiä arviointineuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Rehtori, vararehtori ja muu ylin johto

Rehtori johtaa ammattikorkeakoulun toimintaa sekä käsittelee ja ratkaisee ammattikorkeakoulun sisäistä hallintoa koskevat asiat, jollei laissa, valtioneuvoston tai opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa taikka ammattikorkeakoulun säännöissä toisin säädetä tai määrätä.

19 §

Koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat

 Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutusohjelmista ammattikorkeakoulun esityk-

sestä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ministeriön päätöksen sisällöstä. Ammattikorkeakoulu päättää koulutusohjelmien opetussuunnitelmista.

6 luku

Opiskelijat

20 §

Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

1) lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon;

2) ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot sen mukaan kuin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella tarkemmin säädetään;

3) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon, erikoisammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon sen mukaan kuin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella tarkemmin säädetään; tai

4) ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin.

20 a §

Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti

Jos 25 a §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät, opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään soveltuva opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 25 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä

on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 6 a kohdan, tämän lain 25 a §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Ammattikorkeakoulun tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Opiskelijaksi pyrkivän tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 25 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta ammattikorkeakoululta, yliopistolta ja koulutuksen järjestäjältä.

24 a §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Ammattikorkeakoulu voi hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä ammattikorkeakouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa ammattikorkeakouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa ammattikorkeakoulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta ammattikorkeakoulun tiloissa ja sen alueella.

25 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, ammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija:

1) on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa;

2) ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 20 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 20 a §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, ammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1, 2, 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä tai 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista ammattikorkeakoulun on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella siirtää ammattikorkeakoulun sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

25 b §

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 25 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintaky-

kyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Ammattikorkeakoulu vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten ammattikorkeakoulun osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta ammattikorkeakoululta, yliopistolta ja koulutuksen järjestäjältä.

Opiskelijan tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä antaa 25 a §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijalle annetaan opinnoissa tai opintoihin kuuluvassa harjoittelussa tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toiselta ammattikorkeakoululta opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot vireillä olevasta 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä, jos opiskelija on hakenut ammattikorkeakouluun siirto-opiskelijana.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen

siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

25 c §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus 25 a §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea ammattikorkeakoululta opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa ammattikorkeakoululle terveydentilaansa koskevat lausunnot. Opiskeluoikeuden palauttamisesta päättää ammattikorkeakoulun hallitus.

25 d §

Huumausainetestaus

Ammattikorkeakoulu voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagoitukykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;
- 2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;
- 3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai
- 4) merkittävästi lisää ammattikorkeakoulun tai sen ylläpitäjän tai harjoittelupaikan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan ammattikorkeakoulun osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammatti-

henkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä ammattikorkeakoulun määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Jos opiskelijalta on tarkoitus vaatia tässä pykälässä tarkoitettu huumausainetestiä koskeva todistus, ammattikorkeakoululla on oltava opiskelijahuollon toimijoiden kanssa yhteistyössä laaditut kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Ammattikorkeakoulu vastaa tässä pykälässä tarkoitettusta huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

26 a §

Tilauuskoulutus

Ammattikorkeakoulu voi järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauuskoulutus*).

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin lainsäädännön tai Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 20 ja 20 a §:ää, 22 §:n 4 momenttia, 25 a—25 d §:ää sekä 27, 28, 28 a, 28 b ja 42 §:ää.

Tilauuskoulutuksena annettavan opetuksen on liityttävä ammattikorkeakoulun toimiluvassa määrättyyn koulutusalaan ja ammattikorkeakoululle vahvistettuun koulutusohjelmaan. Tilauuskoulutus ei saa heikentää am-

mattikorkeakoulun antamaa perus- tai jatko-koulutusta. Ammattikorkeakoulun on perittävä tilauskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu.

28 §

Kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo ammattikorkeakoulun järjestystä;
- 4) kieltäytyy 25 d §:ssä tarkoitetun huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä;
- 5) on 25 d §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa ammattikorkeakoulusta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

Opetusta häiritsevää, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka ammattikorkeakoulun järjestämisestä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai ammattikorkeakoulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun esitutkinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden on turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen välttämätöntä. Jos opiskelija kieltäy-

tyy 25 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 25 b §:n 4 momentissa tarkoitetusta rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

28 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa

Opiskeluoikeuden peruuttamisesta päättää ammattikorkeakoulun hallitus. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen selvitys ja varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää ammattikorkeakoulun rehtori ja opiskelijan määräajkaisesta erottamisesta ammattikorkeakoulun hallitus. Ennen asian ratkaisemista on kurinpitorangeistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Rehtori ja opettaja sekä harjoittelupaikan ohjaaja voivat 28 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai erikseen ja toimenpiteet tulee kirjata. Hallitus tekee 28 §:n 4 momentin mukaisen päätöksen.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskelijan määräajkaista erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

28 b §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 20 a §:n ja 25 b—25 d §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät

päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 25 a §:n 2 momentin mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Ammattikorkeakoulun tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Ammattikorkeakoulun on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laisaa toisin säädetä.

33 §

Hanke- ja tuloksellisuusrahoitus sekä ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle hankerahoitusta ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle ammattikorkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella tuloksellisuusrahoitusta valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa rahoittaa kaikille ammattikorkeakouluille yhteisiä niiden toimintaa tukevia toimintoja ja hankkeita.

40 §

Tietojensaantioikeus

Ammattikorkeakoululla on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan vi-

ranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen kannalta tarpeelliset tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Ammattikorkeakoulun tulee pyynnöstä toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Ammattikorkeakoulun toimielinten jäsenet, henkilöstö, opetusharjoittelua suorittavat ja harjoittelupaikan henkilöstö sekä opiskeluterveydenhuollosta vastaavat saavat salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

42 §

Muutoksenhaku

Ammattikorkeakoulun hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä ammattikorkeakoulun päätoimipaikka sijaitsee, ja muutoin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitus päätöksestä, joka koskee 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista, 25 c §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden palauttamista ja 28 §:ssä tarkoitettua varoitusta, määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä, tulee käsitellä kiireellisenä.

Opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

43 a §

Varautumissuunnitelmat

Ammattikorkeakoulujen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muihin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa sekä häiriö- ja erityistilanteissa. Varautumissuunnitelmat sekä häiriö- ja eri-

tyistilanteista laaditut tilannekuvaraportit on pyynnöstä toimitettava opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Varautumista valvoo opetus- ja kulttuuriministeriö. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa ohjeistusta puutteiden korjaamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 25 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

4.

Laki**yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 1 §:n 1 momentti, 7 §:n 3 momentti, 9 §, 10 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 45, 48—53 ja 55 §, 56 §:n 2 momentti, 58 §, 71 §:n 2 momentti, 83 ja 85 §, 87 §:n 2 momentti ja 90 §:n 2 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 37 a, 41 a, 43 a—43 d, 45 a, 45 b ja 90 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan yliopistoihin, jotka kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan, siten kuin jäljempänä säädetään.

7 §

Tutkinnot ja muu koulutus sekä tutkintorakenne

Yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (*koulutusvastuu*), annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Yliopistoissa suoritettavien korkeakoulututkintojen asemasta korkeakoulututkintojen järjestelmässä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Koulutusvastuun tarkemmasta ja kautumisesta yliopistojen kesken, erikoistumiskoulutusten aloista ja koulutusohjelmista sekä siitä, mitä erikoistumiskoulutusten aloja ja koulutusohjelmia kussakin yliopistossa on, säädetään yliopiston esityksestä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

9 §

Tilauuskoulutus

Yliopisto voi järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suo-

men valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauuskoulutus*).

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin lainsäädännön tai Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 37, 37 a, 43 a—43 d, 45, 45 a, 45 b ja 82—86 §:ää.

Tilauuskoulutuksena annettavan opetuksen on liityttävä sellaiseen perus- tai jatkokoulutukseen, jossa yliopistolla on tutkinnonantaoikeus. Tilauuskoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää yliopiston antamaa perus- tai jatkokoulutusta. Yliopiston on perittävä tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu.

10 §

Koulutusohjelman maksullisuus

Maksullisista koulutusohjelmista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

14 §

Julkisoikeudellisen yliopiston hallitus

Hallituksen tehtävänä on:

1) päättää yliopiston toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, strategiasta ja ohjauksen periaatteista;

2) päättää yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä talousarviosta ja laatia tilinpäätös;

3) vastata yliopiston varallisuuden hoidosta ja käytöstä, jollei hallitus ole siirtänyt toimivaltaa rehtorille;

4) huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestämisestä;

5) hyväksyä yliopiston toiminnan kannalta merkittävät tai periaatteelliset sopimukset ja antaa lausunnot yliopistoa koskevissa periaatteellisesti tärkeissä asioissa;

6) hyväksyä 48 §:n mukainen opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tehtävä sopimus yliopiston puolesta;

7) valita rehtori tai rehtorit ja päättää heidän työnjaostaan sekä erottaa rehtori, jos siihen on tehtävän luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy;

8) hyväksyä johtosäännöt ja muut vastaavat yleisiä järjestäytymistä koskevat määräykset sekä päättää yliopiston toimintarakenteesta;

9) tehdä opetus- ja kulttuuriministeriölle ehdotus yliopiston koulutusvastuun muuttamisesta;

10) päättää yliopistoon valittavien opiskelijoiden määrästä.

37 a §

Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelija-valintaan liittyvä tiedonsaanti

Jos 43 a §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset edellyttävät, opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään soveltuva opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 43 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 11 §:n 6 a kohdan, ammattikorkeakoululain

(351/2003) 25 a §:n tai tämän lain 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Yliopiston tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee yliopiston pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Opiskelijaksi pyrkivän tulee yliopiston pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 43 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteista toiselta yliopistolta, ammattikorkeakoululta ja koulutuksen järjestäjältä.

41 a §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Yliopisto voi hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä yliopistoyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa yliopistoyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa yliopiston omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikumisesta yliopiston tiloissa ja sen alueella.

43 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta

koskevia vaatimuksia, yliopisto voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija:

1) on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa;

2) ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 37 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 37 a §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, yliopisto voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1, 2, 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä tai 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista yliopiston on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella siirtää yliopiston sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

43 b §

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 43 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Yliopisto vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten yliopiston osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta yliopistolta, ammattikorkeakoululta ja koulutuksen järjestäjältä.

Opiskelijan tulee yliopiston pyynnöstä antaa 43 a §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijalle annetaan opinnoissa tai opintoihin kuuluvassa harjoittelussa tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toiselta yliopistolta opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot vireillä olevasta 43 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä, jos opiskelija on hakenut yliopistoon siirto-opiskelijana.

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 43 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

43 c §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus 43 a §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea kyseiseltä yliopistolta opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskelu-

oikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa yliopistolle terveydentilaansa koskevat lausunnot. Opiskelu-oikeuden palauttamisesta päättää yliopiston hallitus.

43 d §

Huumausainetestausta

Yliopisto voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagoitakykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;
- 2) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai
- 3) merkittävästi lisää yliopiston tai harjoittelupaikan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan yliopiston osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuna huumausaineiden käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä yliopiston määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Jos opiskelijalta on tarkoitus vaatia tässä pykälässä tarkoitettu huumausainetestiä koskeva todistus, yliopistolla on oltava opiskelijahuollon toimijoiden kanssa yhteistyössä laaditut kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoi-

den päihdeiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Yliopisto vastaa tässä pykälässä tarkoitettua huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

45 §

Opiskelijan kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo yliopiston järjestystä;
- 4) kieltäytyy 43 d §:ssä tarkoitettua huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka

5) on 43 d §:ssä tarkoitettua selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa yliopistosta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka yliopiston järjestämästä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun esitutinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen

tai niihin liittyviin seikkoihin nähden on välttämätöntä. Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 4 momentissa tarkoitettuista rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

45 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa

Opiskeluoikeuden peruuttamisesta päättää hallitus. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen selvitys ja varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää yliopiston rehtori ja opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta yliopiston hallitus. Ennen asian ratkaisemista on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Rehtori ja opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluva sekä harjoittelun ohjaaja voivat 45 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai erikseen. Toimenpiteet tulee kirjata. Hallitus tekee 45 §:n 4 momentin mukaisen päätöksen.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskelijan määräaikaista erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

45 b §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 37 a §:n ja 43 b—43 d §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain

ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 43 a §:n 2 momentin mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Yliopiston tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Yliopiston on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

48 §

Tavoitteiden asettaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja yliopisto sopivat määrävuosiksi kerrallaan yliopiston toiminnalle asetettavista koulutus- ja tiedepolitiikan kannalta keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Yliopiston puolesta sopimuksen allekirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja rehtori.

Jos yliopistokohtaisia tavoitteita ei saada valtakunnallisesti tai alakohtaisesti yhteensovitetuiksi, opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoituksen turvaamiseksi yksittäisen yliopiston osalta päättää määrällisistä ja laadullisista tavoitteista siltä osin kuin ne ovat yliopistolle osoitettavan rahoituksen perusteena.

49 §

Valtion rahoituksen määräytymisperusteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää yliopistoille rahoitusta tässä laissa säädettyjen

tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa.

Edellisenä vuonna yliopistoille osoitettua 1 momentissa tarkoitettua talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksi muodostuu yleisestä ansio- tasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää yliopistoille perusrahoitusta laskennallisina perusteina ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myös myöntää yliopistoille tuloksellisuusrahoitusta yliopiston tuloksellisen toiminnan perusteella.

Yliopistoille korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen tutkimukseen liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistojen keskimääräisen arvonlisäveroker- tymän perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoitusta myöntäessään asettaa rahoituksen käyttä- miselle ehtoja ja rajoituksia.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua yliopis- toindeksin laskemisesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta sekä 3 mo- mentissa tarkoitettujen rahoitusperusteiden laskennasta ja keskinäisestä jakautumisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneu- voston asetuksella. Laskennallisina perusteina myönnettävän rahoituksen perusteena olevista laskentakriteereistä säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

50 §

Yliopistojen yhteisten menojen rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoittaa kaikkien yliopistojen yhteisiä toimintoja val- tion talousarvioon otetun määrärahan rajois- sa.

51 §

Seuranta ja raportointi

Yliopiston tulee toimittaa opetus- ja kult- tuuriministeriölle sen määräämät koulutuk- sen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja muut seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot ministeriön päättämällä tavalla.

52 §

Maksatus

Toiminnan rahoitus maksetaan yliopistoille tasasuurina erinä joka kuukauden kolmantena pankkipäivänä.

Edellä 49 §:n 3 momentissa tarkoitettu tu- loksellisuusrahoitus maksetaan yliopistoille opetus- ja kulttuuriministeriön päättämällä tavalla.

53 §

Rahoituksen maksatuksen keskeytys

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä tässä laissa tarkoitettua rahoituksen maksami- sen keskeytettäväksi, jos:

1) on ilmeistä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toi- mintaa, tai rahoituksen saaja olennaisessa määrin toimii vastoin tämän lain säännöksiä; tai

2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet tai ne ovat ol- leet virheellisiä.

55 §

Takaisinperintä

Opetus- ja kulttuuriministeriön on määrät- tävä maksettu rahoitus takaisin perittäväksi, jos yliopisto on:

1) jättänyt palauttamatta rahoituksen, joka 54 §:n mukaan on palautettava;

2) käyttänyt rahoitusta olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin se on myönnetty;

3) antanut opetus- ja kulttuuriministeriölle väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan rahoituksen saantiin, määrään tai ehtoihin, taikka salannut sellaisen seikan; tai

4) muutoin 1—3 kohtaan verrattavalla tavalla olennaisesti rikkonut rahoituksen käyttämistä koskevia säännöksiä tai rahoituspäätökseen otettuja ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on tehtävä takaisinperintää koskeva päätös kahden vuoden kuluessa siitä, kun sen tietoon on tullut seikka, jonka nojalla rahoituksen maksamisen keskeyttämiseen tai lopettamiseen taikka rahoituksen perintään voidaan ryhtyä. Päätös takaisinperinnästä on tehtävä kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluessa rahoituksen maksamisesta.

56 §

Korko ja viivästyskorko

Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään opetus- ja kulttuuriministeriön asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan.

58 §

Muutoksenhaku rahoitusta koskevaan päätökseen

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusta koskevaan päätökseen, 53 §:n mukaiseen rahoituksen maksatuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen, 55 §:n mukaiseen takaisinperintäpäätökseen ja 57 §:n mukaiseen kuittausta koskevaan päätökseen haetaan oikaisua ja muutosta sen mukaan kuin valtionavustuslain (688/2001) 34 §:ssä säädetään.

71 §

Kansalliskirjaston johtokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee Helsingin yliopiston hallitukselle esityksen mi-

nisteriötä ja kirjastoja edustavista jäsenistä ja heidän varajäsenistään kirjastoja kuultuaan. Helsingin yliopiston ehdotuksesta hallitus nimittää johtokuntaan yhtä monta jäsentä ja heidän varajäsentään kuin opetus- ja kulttuuriministeriön esityksessä on. Lisäksi johtokuntaan nimitetään enintään kolme jäsentä ja heille varajäsenet opetus- ja kulttuuriministeriön ja Helsingin yliopiston yhteisen ehdotuksen perusteella.

83 §

Muutoksenhaku yliopiston päätökseen

Yliopiston hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä yliopiston päätoimipaikka sijaitsee, sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä. Valitus päätöksestä, joka koskee 43 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista, 43 c §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden palauttamista ja 45 §:ssä tarkoitettua varoitusta, määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä, tulee käsitellä kiireellisenä.

85 §

Opiskeluoikeuden peruuttamista ja kurinpiitoa koskevan päätöksen täytäntöönpano

Opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

87 §

Arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto. Tarkempia säännöksiä arviointineuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

90 §

Varautumissuunnitelmat

Varautumista valvoo opetus- ja kulttuuriministeriö. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä puutteiden korjaamisesta.

90 a §

Tietojensaantioikeus

Yliopiston toimielinten jäsenet, henkilöstö, opetusharjoittelua suorittavat ja harjoittelu-

paikan henkilöstö sekä opiskeluterveydenhuollosta vastaavat saavat salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 43 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

5.

Laki**rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 §, sellaisena kuin se on laeissa 1093/1999, 505/2002 ja 654/2004, seuraavasti:

6 §

Yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä viisumia, työlupaa, oleskelulupaa tai muuta niihin verrattavaa syytä varten.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) mukaan toimitettava työnantajalle tai viranomaiselle. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä tarkoitettuun sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta teosta, 20 luvussa tarkoitettuun seksuaalirikoksesta, 21 luvun 1 §:n nojalla taposta, 2 §:n nojalla murhasta, 3 §:n nojalla surmasta tai 6 §:n nojalla törkeästä pahoinpitelystä, 31 luvun 2 §:n nojalla törkeästä ryöstöstä taikka 50 luvussa tarkoitetuista huumausainerikoksista. Otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla henkilö on aikaisemmin voimassa olleen lain nojalla tuomittu vastaavasta rikoksesta. Ote on maksuton.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, opiskelija saa itseään koskevan otteen rikos-

rekisteristä voidakseen opinnoissa taikka opintoihin kuuluvassa työssäoppimisessa tai harjoittelussa ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on pyydettyä toimitettava koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998), ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain (631/1998), ammattikorkeakoululain (351/2003) tai yliopistolain (558/2009) mukaan. Otteeseen merkitään samat tiedot kuin 2 momentissa tarkoitettuun otteeseen. Ote on maksuton.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua tietoa pyydettyä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Ote, jota tarkoitetaan 2 ja 3 momentissa, toimitetaan vain henkilölle, jota se koskee.

Henkilön oikeudesta tarkastaa häntä koskevat rekisteritiedot säädetään erikseen. Rikosrekisteriin merkityllä henkilöllä on lisäksi oikeus pyynnöstä saada tieto siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen hänestä on annettu tietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävästä rekisteristä viimeisen vuoden aikana. Sillä, jolla on oikeus kirjoittaa oikeushenkilön nimi, on rekisterin pitämismenettelystä riippumatta vastaava tarkastus- ja tiedonsaantioikeus oikeushenkilön puolesta se-

kä oikeus saada oikeushenkilöä koskeva ote
rekisteristä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Opetusministeri *Henna Virkkunen*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 27 §:n 2 momentti,
muutetaan 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti,
20 §:n 2 momentti, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 3 momentti, 27 §:n 5 momentti, 32, 35 ja 35 a §,
37 §:n 1 momentti, 39 §, 40 §:n 3 momentti, 42—44 §, 46 §:n 2 momentti, 47 §:n 1 momentti
ja 52 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 momentti laissa 1391/2001, 13 §:n 2 momentti ja 23 §:n 1
momentti sekä 32, 35 ja 35 a § laissa 479/2003, 24 §:n 3 momentti laissa 972/2009 sekä 44 §
laeissa 479/2003, 601/2005 ja 1446/2009, ja

lisätään lakiin uusi 27 a, 27 b, 32 a, 32 b ja 34 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjät

Opetusministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan koulutuksen järjestämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan koulutuksen järjestämiseen.

9 §

9 §

Koulutuksen järjestämislupa

Koulutuksen järjestämislupa

Luvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Koulutustehtävän muuttamisesta päättää asianomainen ministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamääriä kos-

Luvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Koulutustehtävän muuttamisesta päättää *opetus- ja kulttuuriministeriö*. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskeli-

kevia määräyksiä sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista.

jamääriä koskevia määräyksiä sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista.

12 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettu tutkinto on laajuudeltaan vähintään kaksivuotinen (80 opintoviikkoa). Koulutusaloista säädetään asetuksella. Tutkinnoista ja niiden laajuudesta päättää tarkemmin asianomainen ministeriö.

12 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettu tutkinto on laajuudeltaan vähintään kaksivuotinen (80 opintoviikkoa). Koulutusaloista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tutkinnoista ja niiden laajuudesta *annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.*

13 §

Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja opetussuunnitelman perusteet

Opetushallitus päättää koulutusaloittain ja tutkinnoittain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet).

13 §

Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja opetussuunnitelman perusteet

Opetushallitus päättää koulutusaloittain ja tutkinnoittain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista (*opetussuunnitelman perusteet*). *Opetushallitus päättää opetussuunnitelman perusteiden yhteydessä tarvittaessa myös tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.*

20 §

Erityisopetus

Asianomainen ministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä

20 §

Erityisopetus

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta se-

opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

kä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

23 §

23 §

*Kokeilu**Kokeilu*

Opetusministeriö voi myöntää luvan tässä laissa tarkoitetun koulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen. Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetussuunnitelman perusteista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää luvan tässä laissa tarkoitetun koulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen. Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetussuunnitelman perusteista.

24 §

24 §

*Koulutuksen arviointi**Koulutuksen arviointi*

Ulkopuolista arviointia varten opetusministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä koulutuksen arviointineuvosto. Opetushallitus tekee 13 §:ssä tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia kansallisia oppimistulosten seuranta-arviointeja. Koulutuksen ulkopuolisista arvioinneista ja oppimistulosten seuranta-arvioinneista opetusministeriö laatii arviointisuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset koulutuksen arviointineuvoston tehtävistä, kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä ja neuvostossa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta sekä arviointisuunnitelman sisällöstä.

Ulkopuolista arviointia varten *opetus- ja kulttuuriministeriön* yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä koulutuksen arviointineuvosto. Opetushallitus tekee 13 §:ssä tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia kansallisia oppimistulosten seuranta-arviointeja. Koulutuksen ulkopuolisista arvioinneista ja oppimistulosten seuranta-arvioinneista *opetus- ja kulttuuriministeriö* laatii arviointisuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset koulutuksen arviointineuvoston tehtävistä, kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä ja neuvostossa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta sekä arviointisuunnitelman sisällöstä.

27 §

27 §

*Opiskelijaksi ottamisen perusteet**Opiskelijaksi ottamisen perusteet*

Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin

(2 mom. kumotaan)

edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista.

27 a §

Opiskelijaksi ottamisen esteet

Opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään soveltuva opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on myös tämän lain 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 6 a kohdan, ammattikorkeakoululain (351/2003) 25 a §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

27 b §

Opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti

Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät

tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

32 §

Opiskeluoikeuden menettäminen

Opiskelija voi menettää oikeutensa opiskella, jos opinnot tai ammatissa toimiminen edellyttävät erityisiä taiteellisia tai muita ammatissa toimimisen edellyttämiä erityisiä valmiuksia ja jos on ilmeistä, ettei opiskelijalla ole edellytyksiä opintojen asianmukaiseen suorittamiseen tai tutkintoon johtavassa ammatissa toimimiseen. Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija:

1) on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa;

2) ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyllään täytä 27 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 27 b §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva työssäoppiminen edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1, 2, 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä taikka 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella ottaa koulutuksen järjestäjän sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

32 a §

**Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä
tiedonsaanti**

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelu-oikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelu-oikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimisjaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 32 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä

opiskelu-oikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

32 b §

Opiskelu-oikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskelu-oikeus 32 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea koulutuksen järjestäjältä opiskelu-oikeuden palauttamista. Opiskelu-oikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskelu-oikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjälle terveydentilaansa koskevat lausunnot.

34 a §

Huumausainetestausta

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä, että opiskelija on huumausainetestiä koskevan vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;

2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;

3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai

4) merkittävästi lisää koulutuksen järjestäjän, 16 §:ssä tarkoitetun työpaikan tai 17 §:ssä tarkoitetun työnantajan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1

momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä opiskelijahuollon toimijoiden kanssa laatia kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihdeiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitettusta huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetastukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

35 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangaistuksia.

35 §

Kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä;
- 4) kieltäytyy 34 a §:ssä tarkoitettun huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka
- 5) on 34 a §:ssä tarkoitettun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, häneltä voidaan tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

35 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa sekä kurinpitorangaistuksen täytäntöönpano

epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltyinä, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun esitutinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden on turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen välttämätöntä. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 4 momentissa tarkoitettusta rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

35 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta

erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntija- ja muu selvitys sekä varattava opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi.

Ennen opiskelijan määräaikaista erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, kuultava opiskelijaa sekä hankittava tarpeellinen selvitys. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista 35 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Ennen 32 §:ssä tarkoitetun opiskeluoikeuden menettämistä koskevan päätöksen tekemistä on kuultava opiskelijaa ja hänen huoltajaansa sekä hankittava tarpeellinen selvitys.

Kurinpitorangaistuksista ja opiskeluoikeuden menettämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 35 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

Opiskelijan määräaikaista erottamista tai opiskelija-asuntolasta erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä teh-

Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista 35 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Kurinpitorangaistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

dystä valituksesta huolimatta, jollei koulutuksen järjestäjä tai hallinto-oikeus toisin päättä.

Päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta on päätettävä samalla kun määräaikaisesta erottamisesta tai asuntolasta erottamisesta päätetään.

Menettelystä tässä pykälässä tarkoitetuissa asioissa on lisäksi voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

37 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä asianomainen ministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa.

37 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä *opetus- ja kulttuuriministeriö* voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa.

39 §

Opintososiaaliset edut oppisopimuskoulutuksessa

Sen lisäksi, mitä 37 §:n 1 momentissa säädetään, oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on tietopuoliseen opetukseen osallistumisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoitumiskustannuksista siten kuin asianomainen ministeriö päättää. Jos opiskelijalle maksetaan samalta ajalta palkkaa tai jos hänellä on oikeus muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin lakisääteisiin etuihin, on opiskelijalla edellä mainitusta poiketen oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista.

39 §

Opintososiaaliset edut oppisopimuskoulutuksessa

Sen lisäksi, mitä 37 §:n 1 momentissa säädetään, oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on tietopuoliseen opetukseen osallistumisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoitumiskustannuksista siten kuin *opetus- ja kulttuuriministeriö* päättää. Jos opiskelijalle maksetaan samalta ajalta palkkaa tai jos hänellä on oikeus muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin lakisääteisiin etuihin, on opiskelijalla on edellä mainitusta poiketen oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista.

40 §

Henkilöstö

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksesta säädetään asetuksella. Asianomainen ministeriö voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan ammatillista koulutusta jollakin taiteenalalla siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

40 §

Henkilöstö

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan ammatillista koulutusta jollakin taiteenalalla.

42 §

Salassapito

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 40 §:ssä tarkoitetut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa luovuttomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää opiskelijoiden ja henkilöstön sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilöt sekä opiskelijaterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

42 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 27 b §:n, 32 a §:n, 32 b §:n ja 34 a §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 32 a §:n mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Koulutuksen järjestäjän on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkittämisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

43 §

Tietojensaantioikeus

Koulutuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

43 §

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Tässä laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 40 §:ssä tarkoitettu henkilöstö ja opetusharjoittelua suorittavat, 16 §:ssä tarkoitetun työpaikan työssäoppimisesta vastaavat sekä opiskelijaterveydenhuollosta ja muusta opiskelijahuollosta vastaavat saavat salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

44 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelijan erottamista opiskelija-asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi tai 37, 38 ja 39 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla aluehallintovirastolta siten kuin hallin-

44 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelijaa-asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiskelusta pidättämistä tai 37, 38 ja 39 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätökseen haetaan *oikaisua* aluehallintovirastolta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

tolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;
- 3) 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
- 4) 31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä
- 5) 32 §:ssä säädettyä opiskeluoikeuden menettämistä.

Edellä 2 momentin mukaiseen aluehallintoviraston päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista *määräajaksi tai opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi*, opiskelusta pidättämistä *rikostutinnan ajaksi* taikka 2 tai 3 momentissa tarkoitettua asiaa, tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

Edellä 25 §:ssä tarkoitettua opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen, nimettyä opiskelijaa koskevaan opintojen suoritusaikaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta opintojen yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei myöskään saa 35 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettussa asiassa. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 2 ja 4 momentissa tarkoitettu asia, ja arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;
- 3) 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
- 4) 31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä
- 5) *34 a §:ssä säädettyä huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta.*

Aluehallintoviraston *oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan* päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, *opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista*, opiskelusta pidättämistä taikka 3 momentissa tarkoitettua asiaa, sekä oikaisu 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä, tulee tehdä 14 päivän kuluessa *päätöksen tiedoksisaannista*. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

Opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin päättä.

Edellä 25 §:ssä tarkoitettua opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen, nimettyä opiskelijaa koskevaan opintojen suoritusaikaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta opintojen yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei myöskään saa 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa. *Päätökseen, johon saa 2 momentin mukaan hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla.* Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 2 momentissa tarkoitettu asia, ja arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu muu

4 momentissa tarkoitettu asia ei saa hakea muutosta valittamalla.

46 §

Rahoitus

Asianomainen ministeriö voi antaa määräyksiä korvauksista, joita koulutuksen järjestäjät maksavat työnantajille työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta.

46 §

Rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään korvauksista, joita koulutuksen järjestäjät maksavat työnantajille työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta.

47 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Asianomainen ministeriö päättää tämän lain nojalla opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista *soveltuvin osin* sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

47 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tämän lain nojalla opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

52 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 50 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnetyt ylläpitämisluvat muuttuvat tämän lain voimaan tullessa 9 §:n mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Koulutuksen järjestäjällä, joka tämän lain voimaan tullessa ylläpitää ammatillista erityisoppilaitosta, on 20 §:n 2 momentissa tarkoitettu erityinen koulutustehtävä, jollei asianomainen ministeriö toisin päättä.

52 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 50 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnetyt ylläpitämisluvat muuttuvat tämän lain voimaan tullessa 9 §:n mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Koulutuksen järjestäjällä, joka tämän lain voimaan tullessa ylläpitää ammatillista erityisoppilaitosta, on 20 §:n 2 momentissa tarkoitettu erityinen koulutustehtävä, jollei *opetus- ja kulttuuriministeriö* toisin päättä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Edellä 32 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jäl-

*keen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.
Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain
täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.*

2.

Laki

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 momentti, 11, 13 ja 13 a §, 15 §:n 3 momentti, 16 §:n 4 ja 5 kohta ja 22 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti laissa 1392/2001, 5 §:n 3 momentti ja 13 § laissa 1013/2005, 11 § laeissa 480/2003 ja 1013/2005, 13 a § laissa 1210/2000 ja 15 §:n 3 momentti laissa 973/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjät

Opetusministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä säädetään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä.

5 §

5 §

Koulutuksen järjestämislupa

Koulutuksen järjestämislupa

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetusministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtävää sekä mui-

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää *opetus- ja kulttuuriministeriö*. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtä-

ta määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrän osalta, jos koulutuksen järjestäjä on järjestänyt koulutusta olennaisesti järjestämisluvan mukaista määrää vähemmän. Opetusministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämislupaa muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetusministeriön on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

vää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrän osalta, jos koulutuksen järjestäjä on järjestänyt koulutusta olennaisesti järjestämisluvan mukaista määrää vähemmän. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämislupaa muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista *opetus- ja kulttuuriministeriön* on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

- 1) 26 §:n 1 momentin säännöksiä vapaasta hakeutumis-oikeudesta ammatilliseen koulutukseen, lukuun ottamatta henkilöstökoulutusta;
- 2) 27 §:n 3 ja 5 momentin säännöksiä opiskelijaksi ottamisen perusteista;
- 3) 28 §:n säännöksiä turvallisesta opiskeluympäristöstä;
- 4) 29 §:n säännöksiä oikeudesta saada opetusta;
- 5) 30 §:n säännöksiä opintojen hyväksilukemisesta soveltuvin osin;
- 6) 31 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännöksiä siitä, milloin opiskelija voidaan katsoa eronneeksi;

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

- 1) 26 §:n 1 momentin säännöksiä vapaasta hakeutumis-oikeudesta ammatilliseen koulutukseen, lukuun ottamatta henkilöstökoulutusta;
- 2) 27 §:n 3 ja 5 momentin säännöksiä opiskelijaksi ottamisen perusteista;
- 3) 27 a §:n säännöksiä opiskelijaksi ottamisen esteistä;
- 4) 27 b §:n säännöksiä opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista;
- 5) 28 §:n säännöksiä turvallisesta opiskeluympäristöstä;
- 6) 29 §:n säännöksiä oikeudesta saada opetusta;
- 7) 30 §:n säännöksiä opintojen hyväksilukemisesta soveltuvin osin;
- 8) 31 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännöksiä siitä, milloin opiskelija voidaan katsoa eronneeksi;
- 9) 32 §:n säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta;

7) 33 §:n säännöksiä opiskelijan salassapitovelvollisuudesta;

8) 34 §:n säännöksiä opiskelijan velvollisuuksista;

9) 35 §:n säännöksiä opiskelijan kurinpidosta;

10) 35 a §:n säännöksiä menettelystä kurinpitoasiassa ja opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa sekä kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta soveltuvien osien;

11) 35 b §:n säännöksiä häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta;

12) 35 c §:n säännöksiä kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun;

13) 36 §:n säännöksiä opiskelijoiden kuulemisesta;

14) 37 a §:n säännöksiä opiskelijahuollosta; sekä

15) 39 §:n säännöksiä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa.

10) 32 a §:n säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaannista;

11) 32 b §:n säännöksiä opiskeluoikeuden palauttamisesta;

12) 33 §:n säännöksiä opiskelijan salassapitovelvollisuudesta;

13) 34 §:n säännöksiä opiskelijan velvollisuuksista;

14) 34 a §:n säännöksiä huumausainetauksesta;

15) 35 §:n säännöksiä opiskelijan kurinpidosta;

16) 35 a §:n säännöksiä menettelystä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa;

17) 35 b §:n säännöksiä häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta;

18) 35 c §:n säännöksiä kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun;

19) 36 §:n säännöksiä opiskelijoiden kuulemisesta;

20) 37 a §:n säännöksiä opiskelijahuollosta; sekä

21) 39 §:n säännöksiä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa.

13 §

Tutkinnoista ja niiden perusteista päättäminen

Opetusministeriön asetuksella säädetään tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina.

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkinnoissa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osamissalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet. Opetushallitus päättää tutkintojen perusteista.

13 §

Tutkinnoista ja niiden perusteista päättäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina.

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkinnoissa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osamissalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet. Opetushallitus päättää tutkintojen perusteista. *Opetushallitus päättää tutkintojen perusteiden yhteydessä tarvittaessa tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.*

13 a §

Koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että koulutusta ja koulutukseen hakeutumisesta koskevaa tietoa on yleisesti saatavilla. Koulutuksesta tiedottamisesta säädetään tarvittaessa tarkemmin opetusministeriön asetuksella. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske henkilöstökoulutusta.

13 a §

Koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että koulutusta ja koulutukseen hakeutumisesta koskevaa tietoa on yleisesti saatavilla. Koulutuksesta tiedottamisesta annetaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksella. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske henkilöstökoulutusta.

15 §

Koulutuksen arviointi

Ulkopuolista arviointia varten opetusministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä koulutuksen arviointineuvosto. Opetushallitus tekee 13 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisia kansallisia oppimistulosten seuranta-arviointeja. Koulutuksen ulkopuolisista arvioinneista ja oppimistulosten seuranta-arvioinneista opetusministeriö laatii arviointisuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset koulutuksen arviointineuvoston tehtävistä, kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä ja neuvostossa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta sekä arviointisuunnitelman sisällöstä.

15 §

Koulutuksen arviointi

Ulkopuolista arviointia varten *opetus- ja kulttuuriministeriön* yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä koulutuksen arviointineuvosto. Opetushallitus tekee 13 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisia kansallisia oppimistulosten seuranta-arviointeja. Koulutuksen ulkopuolisista arvioinneista ja oppimistulosten seuranta-arvioinneista *opetus- ja kulttuuriministeriö* laatii arviointisuunnitelman. Valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset koulutuksen arviointineuvoston tehtävistä, kokoonpanosta, toiminnan järjestämisestä ja neuvostossa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja toimeenpanosta sekä arviointisuunnitelman sisällöstä.

16 §

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä:

4) 42 §:n säännöksiä salassapidosta;

16 §

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä:

4) 42 §:n säännöksiä *arkaluonteisten tietojen käsittelystä*;

5) 43 §:n säännöksiä tietojensaantioikeudesta;

5) 43 §:n säännöksiä *julkisuudesta ja tietojensaantioikeudesta*;

22 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnetyt ylläpitämisluvat muuttuvat tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestämisluviksi. Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain mukaisiksi.

22 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnetyt ylläpitämisluvat muuttuvat tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestämisluviksi. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain mukaisiksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**ammattikorkeakoululain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (351/2003) 1 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 19 §:n 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 26 a, 28, 33 ja 40 §, 42 §:n 1 ja 5 momentti sekä 43 a §, sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti ja 43 a § laissa 564/2009 sekä 26 a § laissa 1505/2007, ja lisätään lakiin uusi 20 a, 24 a, 25 a—25 d, 28 a ja 28 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Lain soveltamisala**Lain soveltamisala*

Tätä lakia sovelletaan opetusministeriön toimialaan kuuluviin ammattikorkeakouluihin.

Tätä lakia sovelletaan *opetus- ja kulttuuriministeriön* toimialaan kuuluviin ammattikorkeakouluihin.

7 §

7 §

*Koulutustehtävä**Koulutustehtävä*

Luvan ammattikorkeakoulun koulutustehdävän muuttamiseen, joka koskee sijaintipaikkoja, antaa opetusministeriö.

Luvan ammattikorkeakoulun koulutustehdävän muuttamiseen, joka koskee sijaintipaikkoja, antaa *opetus- ja kulttuuriministeriö*.

8 §

8 §

*Tavoitteiden asettaminen**Tavoitteiden asettaminen*

Opetusministeriö ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjä yhdessä ammattikorkeakoulun kanssa sopivat määrävuosiksi kerrallaan ammattikorkeakoulun toiminnalle asetettavista, kansallisen korkeakoulupolitiikan kannalta keskeisistä tavoitteista ja niiden seurannasta sekä keskeisistä valtakunnallisista kehittämishankkeista.

Milloin ammattikorkeakoulukohtaisia määrällisiä tavoitteita ei saada muutoin valtakun-

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjä yhdessä ammattikorkeakoulun kanssa sopivat määrävuosiksi kerrallaan ammattikorkeakoulun toiminnalle asetettavista, kansallisen korkeakoulupolitiikan kannalta keskeisistä tavoitteista ja niiden seurannasta sekä keskeisistä valtakunnallisista kehittämishankkeista.

Jos ammattikorkeakoulukohtaisia määrällisiä tavoitteita ei saada muutoin valtakun-

nallisesti tai alueellisesti yhteensovitetuiksi, opetusministeriö voi päättää ammattikorkeakouluissa opintonsa aloittavien määristä aloituspaikkojen kokonaismääränä ja tarvittaessa kokonaan tai osittain tutkinnoittain.

9 §

Laadunarviointi

Opetusministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto, josta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Rehtori, vararehtori ja muu ylin johto

Rehtori johtaa ammattikorkeakoulun toimintaa sekä käsittelee ja ratkaisee ammattikorkeakoulun sisäistä hallintoa koskevat asiat, jollei laissa, valtioneuvoston tai opetusministeriön asetuksessa taikka ammattikorkeakoulun säännöissä toisin säädetä tai määrätä.

19 §

Koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat

Opetusministeriö päättää koulutusohjelmista ammattikorkeakoulun esityksestä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Ammattikorkeakoulu päättää koulutusohjelmien opetussuunnitelmista sen mukaan kuin ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä määrätään.

sesti tai alueellisesti yhteensovitetuiksi, *opetus- ja kulttuuriministeriö* voi päättää ammattikorkeakouluissa opintonsa aloittavien määristä aloituspaikkojen kokonaismääränä ja tarvittaessa kokonaan tai osittain tutkinnoittain.

9 §

Laadunarviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto. Tarkempia säännöksiä arviointineuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Rehtori, vararehtori ja muu ylin johto

Rehtori johtaa ammattikorkeakoulun toimintaa sekä käsittelee ja ratkaisee ammattikorkeakoulun sisäistä hallintoa koskevat asiat, jollei laissa, valtioneuvoston tai *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksessa taikka ammattikorkeakoulun säännöissä toisin säädetä tai määrätä.

19 §

Koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutusohjelmista ammattikorkeakoulun esityksestä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ministeriön päätöksen sisällöstä. Ammattikorkeakoulu päättää koulutusohjelmien opetussuunnitelmista.

6 luku

Opiskelijat

20 §

Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

1) lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon;

2) ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot sen mukaan kuin opetusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään;

3) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon, erikoisammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon sen mukaan kuin opetusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään; tai

4) ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin.

6 luku

Opiskelijat

20 §

Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin

Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:

1) lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon;

2) ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot sen mukaan kuin *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksella tarkemmin säädetään;

3) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon, erikoisammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon sen mukaan kuin *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksella tarkemmin säädetään; tai

4) ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin.

20 a §

Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti

Jos 25 a §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät, opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään soveltuva opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 25 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 6 a kohdan, tämän lain 25 a §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoi-

keuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Ammattikorkeakoulun tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Opiskelijaksi pyrkivän tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 25 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta ammattikorkeakoululta, yliopistolta ja koulutuksen järjestäjältä.

24 a §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Ammattikorkeakoulu voi hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä ammattikorkeakouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa ammattikorkeakouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa ammattikorkeakoulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta ammattikorkeakoulun tiloissa ja sen alueella.

25 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, ammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija:

1) on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa;

2) ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 20 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 20 a §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, ammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1, 2, 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä tai 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista ammattikorkeakoulun on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella siirtää ammattikorkeakoulun sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

25 b §

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 25 a §:n 1 momentin 2 koh-

dassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Ammattikorkeakoulu vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten ammattikorkeakoulun osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta ammattikorkeakoululta, yliopistolta ja koulutuksen järjestäjältä.

Opiskelijan tulee ammattikorkeakoulun pyynnöstä antaa 25 a §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijalle annetaan opinnoissa tai opintoihin kuuluvassa harjoittelussa tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toiselta ammattikorkeakoululta opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot vireillä olevasta 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä, jos opiskelija on hakenut ammattikorkeakouluun siirto-opiskelijana.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä

opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

25 c §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus 25 a §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea ammattikorkeakoululta opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa ammattikorkeakoululle terveydentilaansa koskevat lausunnot. Opiskeluoikeuden palauttamisesta päättää ammattikorkeakoulun hallitus.

25 d §

Huumausainetestausta

Ammattikorkeakoulu voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;

2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;

3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai

4) merkittävästi lisää ammattikorkeakoulun tai sen ylläpitäjän tai harjoittelupaikan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen ris-

kiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan ammattikorkeakoulun osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä ammattikorkeakoulun määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Jos opiskelijalta on tarkoitus vaatia tässä pykälässä tarkoitettu huumausainetestiä koskeva todistus, ammattikorkeakoululla on oltava opiskelijahuollon toimijoiden kanssa yhteistyössä laaditut kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Ammattikorkeakoulu vastaa tässä pykälässä tarkoitettua huumausainetestiä koskevista todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

26 a §

Tilauuskoulutus

Ammattikorkeakoulu voi 26 §:n 1 momentin estämättä järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, ulkomaan valtio, kansainvälinen järjestö, taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (tilauuskoulutus).

Tilauuskoulutusta voidaan järjestää muille kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille ja niille, jotka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuviin opiskelijoihin sovelletaan tämän lain 20 §:ää, 22 §:n 4 momenttia, 27, 28 sekä 42 §:ää.

26 a §

Tilauuskoulutus

Ammattikorkeakoulu voi järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (tilauuskoulutus).

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin lainsäädännön tai Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 20 ja 20 a §:ää, 22 §:n 4 momenttia, 25 a—25 d §:ää sekä 27, 28, 28 a, 28 b ja 42 §:ää.

Tilauuskoulutuksena annettavan opetuksen on liityttävä ammattikorkeakoulun toimiluvassa määrättyyn koulutusalaan ja ammattikorkeakoululle vahvistettuun koulutusohjelmaan. Tilauuskoulutus ei saa heikentää ammattikorkeakoulun antamaa perus- tai jatkokoulutusta. Ammattikorkeakoulun on perittävä tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu.

Tilauuskoulutuksena annettavan opetuksen on liityttävä ammattikorkeakoulun toimiluvassa määrättyyn koulutusalaan ja ammattikorkeakoululle vahvistettuun koulutusohjelmaan. Tilauuskoulutus ei saa heikentää ammattikorkeakoulun antamaa perus- tai jatkokoulutusta. Ammattikorkeakoulun on perittävä tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu.

28 §

Kurinpito

Opiskelijaa, joka on ammattikorkeakoulussa syyllistynyt vilppiin tai muutoin rikkonut ammattikorkeakoulun järjestystä, voidaan kurinpidollisesti rangaista rikkomuksen vakavuudesta riippuen varoituksella tai erottamalla hänet määrääjäksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Ennen asian ratkaisemista opiskelijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Opiskelijalle annettavasta varoituksesta päättää rehtori ja opiskelijan erottamisesta määrääjäksi ammattikorkeakoulun hallitus.

28 §

Kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo ammattikorkeakoulun järjestystä;
- 4) kieltäytyy 25 d §:ssä tarkoitetun huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä;

5) on 25 d §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa ammattikorkeakoulusta määrääjäksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka ammattikorkeakoulun järjestämisestä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai ammattikorkeakoulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, häntä voidaan pidättää oikeus opiskeluun esi-

tutinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäiltyyn rikokseen nähden on turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen välttämätöntä. Jos opiskelija kieltäytyy 25 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 25 b §:n 4 momentissa tarkoitettusta rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

28 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa

Opiskeluoikeuden peruuttamisesta päättää ammattikorkeakoulun hallitus. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen selvitys ja varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää ammattikorkeakoulun rehtori ja opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta ammattikorkeakoulun hallitus. Ennen asian ratkaisemista on kurinpitorangastukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Rehtori ja opettaja sekä harjoittelupaikan ohjaaja voivat 28 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai erikseen ja toimenpiteet tulee kirjata. Hallitus tekee 28 §:n 4 momentin mukaisen päätöksen.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskelijan määräaikaista erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

28 b §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 20 a §:n ja 25 b—25 d §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 25 a §:n 2 momentin mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Ammattikorkeakoulun tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Ammattikorkeakoulun on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

33 §

Hanke- ja tuloksellisuusrahoitus sekä ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoitus

Opetusministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle hankerahoitusta ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Opetusministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle ammattikorkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella tuloksellisuusrahoitusta valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Opetusministeriö voi valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa rahoittaa kaikille ammattikorkeakouluille yhteisiä niiden toi-

33 §

Hanke- ja tuloksellisuusrahoitus sekä ammattikorkeakoulujen yhteisten menojen rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle hankerahoitusta ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle ammattikorkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella tuloksellisuusrahoitusta valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa rahoittaa kaikille ammattikorkeakouluille yh-

mintaa tukevia toimintoja ja hankkeita.

teisiä niiden toimintaa tukevia toimintoja ja hankkeita.

40 §

Tietojensaantioikeus

Ammattikorkeakoululla on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen kannalta tarpeelliset tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Ammattikorkeakoulun tulee pyynnöstä toimittaa opetusministeriölle sen määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

40 §

Tietojensaantioikeus

Ammattikorkeakoululla on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen kannalta tarpeelliset tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Ammattikorkeakoulun tulee pyynnöstä toimittaa *opetus- ja kulttuuriministeriölle* sen määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Ammattikorkeakoulun toimielinten jäsenet, henkilöstö, opetusharjoittelua suorittavat ja harjoittelupaikan henkilöstö sekä opiskeluterveydenhuollosta vastaavat saavat salassapitosäynnösten estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

42 §

Muutoksenhaku

Ammattikorkeakoulun hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä ammattikorkeakoulun päätoimipaikka sijaitsee, ja muutoin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei *ammattikorkeakoulu tai* hallinto-oikeus toisin määrää.

42 §

Muutoksenhaku

Ammattikorkeakoulun hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä ammattikorkeakoulun päätoimipaikka sijaitsee, ja muutoin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. *Valitus päätöksestä, joka koskee 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista, 25 c §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden palauttamista ja 28 §:ssä tarkoitettua varoitusta, määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä, tulee käsitellä kiireellisenä.*

Opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

43 a §

Varautumissuunnitelmat

Ammattikorkeakoulujen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muihin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa sekä häiriö- ja erityistilanteissa. Varautumissuunnitelmat sekä häiriö- ja erityistilanteista laaditut tilannekuvaraportit on pyynnöstä toimitettava opetusministeriölle.

Varautumista valvoo opetusministeriö. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, opetusministeriö voi antaa ohjeistusta puutteiden korjaamisesta.

43 a §

Varautumissuunnitelmat

Ammattikorkeakoulujen tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muihin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa sekä häiriö- ja erityistilanteissa. Varautumissuunnitelmat sekä häiriö- ja erityistilanteista laaditut tilannekuvaraportit on pyynnöstä toimitettava *opetus- ja kulttuuriministeriölle*.

Varautumista valvoo *opetus- ja kulttuuriministeriö*. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, *opetus- ja kulttuuriministeriö* voi antaa ohjeistusta puutteiden korjaamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 25 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

4.

Laki**yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 1 §:n 1 momentti, 7 §:n 3 momentti, 9 §, 10 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 45, 48—53 ja 55 §, 56 §:n 2 momentti, 58 §, 71 §:n 2 momentti, 83 ja 85 §, 87 §:n 2 momentti ja 90 §:n 2 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 37 a, 41 a, 43 a—43 d, 45 a, 45 b ja 90 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tätä lakia sovelletaan yliopistoihin, jotka kuuluvat opetusministeriön toimialaan, siten kuin jäljempänä säädetään.

Tätä lakia sovelletaan yliopistoihin, jotka kuuluvat *opetus- ja kulttuuriministeriön* toimialaan, siten kuin jäljempänä säädetään.

7 §

7 §

*Tutkinnot ja muu koulutus sekä tutkintorakenne**Tutkinnot ja muu koulutus sekä tutkintorakenne*

Yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (*koulutusvastuu*), säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Yliopistoissa suoritettavien korkeakoulututkintojen asemasta korkeakoulututkintojen järjestelmässä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta yliopistojen kesken, erikoistumiskoulutusten aloista ja koulutusohjelmista sekä siitä, mitä erikoistumiskoulutusten aloja ja koulutusohjelmia kussakin yliopistossa on, säädetään yliopiston esityksestä opetusministeriön asetuksella.

Yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (*koulutusvastuu*), annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Yliopistoissa suoritettavien korkeakoulututkintojen asemasta korkeakoulututkintojen järjestelmässä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta yliopistojen kesken, erikoistumiskoulutusten aloista ja koulutusohjelmista sekä siitä, mitä erikoistumiskoulutusten aloja ja koulutusohjelmia kussakin yliopistossa on, säädetään yliopiston esityksestä *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksella.

9 §

Tilauuskoulutus

Yliopisto voi järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (tilauuskoulutus).

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 37, 45 ja 82—86 §:ää.

Tilauuskoulutuksena annettavan opetuksen on liityttävä sellaiseen perus- tai jatkokoulutukseen, jossa yliopistolla on tutkinnonantaoikeus. Tilauuskoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää yliopiston antamaa perus- tai jatkokoulutusta. Yliopiston on perittävä tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu.

10 §

Koulutusohjelman maksullisuus

Maksullisista koulutusohjelmista säädetään opetusministeriön asetuksella.

14 §

Julkisoikeudellisen yliopiston hallitus

Hallituksen tehtävänä on:

- 1) päättää yliopiston toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, strategiasta ja ohjauksen periaatteista;
- 2) päättää yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä talousarviosta ja laatia ti-

9 §

Tilauuskoulutus

Yliopisto voi järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauuskoulutus*).

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan *unionin* lainsäädännön tai Euroopan *unionin* ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 37, 37 a, 43 a—43 d, 45, 45 a, 45 b ja 82—86 §:ää.

Tilauuskoulutuksena annettavan opetuksen on liityttävä sellaiseen perus- tai jatkokoulutukseen, jossa yliopistolla on tutkinnonantaoikeus. Tilauuskoulutuksen järjestäminen ei saa heikentää yliopiston antamaa perus- tai jatkokoulutusta. Yliopiston on perittävä tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu.

10 §

Koulutusohjelman maksullisuus

Maksullisista koulutusohjelmista säädetään *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksella.

14 §

Julkisoikeudellisen yliopiston hallitus

Hallituksen tehtävänä on:

- 1) päättää yliopiston toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, strategiasta ja ohjauksen periaatteista;
- 2) päättää yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä talousarviosta ja laatia ti-

linpääätös;

3) vastata yliopiston varallisuuden hoidosta ja käytöstä, jollei hallitus ole siirtänyt toimivaltaa rehtorille;

4) huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestämisestä;

5) hyväksyä yliopiston toiminnan kannalta merkittävät tai periaatteelliset sopimukset ja antaa lausunnot yliopistoa koskevista periaatteellisesti tärkeissä asioissa;

6) hyväksyä 48 §:n mukainen opetusministeriön kanssa tehtävä sopimus yliopiston puolesta;

7) valita rehtori tai rehtorit ja päättää heidän työnjaostaan sekä erottaa rehtori, jos siihen on tehtävän luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy;

8) hyväksyä johtosäännöt ja muut vastaavat yleistä järjestäytymistä koskevat määräykset sekä päättää yliopiston toimintarakenteesta;

9) tehdä opetusministeriölle ehdotus yliopiston koulutusvastuun muuttamisesta;

10) päättää yliopistoon valittavien opiskelijoiden määrästä.

tilinpääätös;

3) vastata yliopiston varallisuuden hoidosta ja käytöstä, jollei hallitus ole siirtänyt toimivaltaa rehtorille;

4) huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestämisestä;

5) hyväksyä yliopiston toiminnan kannalta merkittävät tai periaatteelliset sopimukset ja antaa lausunnot yliopistoa koskevista periaatteellisesti tärkeissä asioissa;

6) hyväksyä 48 §:n mukainen *opetus- ja kulttuuriministeriön* kanssa tehtävä sopimus yliopiston puolesta;

7) valita rehtori tai rehtorit ja päättää heidän työnjaostaan sekä erottaa rehtori, jos siihen on tehtävän luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy;

8) hyväksyä johtosäännöt ja muut vastaavat yleistä järjestäytymistä koskevat määräykset sekä päättää yliopiston toimintarakenteesta;

9) tehdä *opetus- ja kulttuuriministeriölle* ehdotus yliopiston koulutusvastuun muuttamisesta;

10) päättää yliopistoon valittavien opiskelijoiden määrästä.

37 a §

Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelija-valintaan liittyvä tiedonsaanti

Jos 43 a §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset edellyttävät, opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään soveltuva opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 43 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 11 §:n 6 a kohdan, ammattikorkeakoululain (351/2003) 25 a §:n tai tämän lain 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liitty-

vät seikat sitä edellyttävät.

Yliopiston tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee yliopiston pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Opiskelijaksi pyrkivän tulee yliopiston pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 43 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Yliopistolla on salassapitosäännösten esittämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta yliopistolta, ammattikorkeakoululta ja koulutuksen järjestäjältä.

41 a §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Yliopisto voi hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä yliopistoyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa yliopistoyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa yliopiston omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta yliopiston tiloissa ja sen alueella.

43 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia, yliopisto voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos opiskelija:

1) on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa;

2) ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 37 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) on opiskelijaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 37 a §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, yliopisto voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1, 2, 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä tai 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista yliopiston on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella siirtää yliopiston sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

43 b §

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 43 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Yliopisto vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvi-

ointia varten yliopiston osoittaman, ammat-
tia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lää-
kärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että
opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus
terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuk-
sen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio
opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyt-
tämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Yliopistolla on salassapitosäännösten es-
tämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvi-
oinnin edellyttämät välttämättömät tiedot
opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista
koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista
toiselta yliopistolta, ammattikorkeakoululta
ja koulutuksen järjestäjältä.

Opiskelijan tulee yliopiston pyynnöstä an-
taa 43 a §:n 2 momentissa tarkoitettua opis-
keluoikeuden arviointia varten nähtäväksi ri-
kosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momen-
tissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos
opiskelijalle annetaan opinnoissa tai opin-
toihin kuuluvassa harjoittelussa tehtäviä, jot-
ka edellyttävät olennaisesti alaikäisten paris-
sa työskentelyä.

Yliopistolla on salassapitosäännösten es-
tämättä oikeus saada toiselta yliopistolta
opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttä-
mättömät tiedot vireillä olevasta 43 a §:ssä
tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista
koskevasta käsittelystä, jos opiskelija on ha-
kenut yliopistoon siirto-opiskelijana.

Yliopistolla on salassapitosäännösten es-
tämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terve-
ysalan lupa- ja valvontavirastolle sille sää-
dettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättö-
mät tiedot vireillä olevasta 43 a §:ssä tarkoi-
tetusta opiskeluoikeuden peruuttamista kos-
kevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden
peruuttamista tai muihunkoulutukseen siir-
tämistä koskevasta päätöksestä ja sen perus-
teluista.

43 c §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus
43 a §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella,
voi hakea kyseiseltä yliopistolta opiskeluo-
ikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee
palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskelu-

oikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa yliopistolle terveydentilaansa koskevat lausunnot. Opiskeluoikeuden palauttamisesta päättää yliopiston hallitus.

43 d §

Huumausainetestaus

Yliopisto voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagoitakykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;

2) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai

3) merkittävästi lisää yliopiston tai harjoittelupaikan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan yliopiston osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä yliopiston määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Jos opiskelijalta on tarkoitus vaatia tässä pykälässä tarkoitettu huumausainetestiä koskeva todistus, yliopistolla on oltava opiskeli-

jahuollon toimijoiden kanssa yhteistyössä laaditut kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihhteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Yliopisto vastaa tässä pykälässä tarkoitettua huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

45 §

Opiskelijan kurinpito

Opiskelijaa, joka on syyllistynyt yliopiston opetus- tai tutkimustoimintaan kohdistuvaan rikkomukseen tai muutoin rikkonut yliopiston järjestystä, voidaan kurinpidollisesti rangaista rikkomuksen vakavuudesta riippuen varoitukseksi tai erottamalla määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Opiskelijalle annettavasta varoituksesta päättää yliopiston rehtori ja opiskelijan määräajaisesta erottamisesta yliopiston hallitus. Ennen asian ratkaisemista on opiskelijalle todisteellisesti toimitettava tiedoksi, mistä rikkomuksesta häntä syytetään, sekä varattava hänelle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

45 §

Opiskelijan kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

1) häiritsee opetusta;
2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo yliopiston järjestystä;

4) kieltäytyy 43 d §:ssä tarkoitettua huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka

5) on 43 d §:ssä tarkoitettua selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa yliopistosta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka yliopiston järjestämästä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, hä-

neltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun esitutkinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan, jos se opiskelijan opintoihin ja epäilyyn rikokseen tai niihin liittyviin seikkoihin nähden on välttämätöntä. Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 4 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimitamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

45 a §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa

Opiskeluoikeuden peruuttamisesta päättää hallitus. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen selvitys ja varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää yliopiston rehtori ja opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta yliopiston hallitus. Ennen asian ratkaisemista on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Rehtori ja opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluva sekä harjoittelun ohjaaja voivat 45 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai erikseen. Toimenpiteet tulee kirjata. Hallitus tekee 45 §:n 4 momentin mukaisen päätöksen.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskelijan määräaikaista erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

45 b §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 37 a §:n ja 43 b—43 d §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 43 a §:n 2 momentin mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Yliopiston tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Yliopiston on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

48 §

Tavoitteiden asettaminen

Opetusministeriö ja yliopisto sopivat määrävuosiksi kerrallaan yliopiston toiminnalle asetettavista koulutus- ja tiedepolitiikan kannalta keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Yliopiston puolesta sopimuksen allekirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja rehtori.

Jos yliopistokohtaisia tavoitteita ei saada valtakunnallisesti tai alakohtaisesti yhteensovitetuiksi, opetusministeriö voi rahoituksen turvaamiseksi yksittäisen yliopiston osalta päättää määrällisistä ja laadullisista tavoitteista siltä osin kuin ne ovat yliopistolle osoitetta-

48 §

Tavoitteiden asettaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja yliopisto sopivat määrävuosiksi kerrallaan yliopiston toiminnalle asetettavista koulutus- ja tiedepolitiikan kannalta keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Yliopiston puolesta sopimuksen allekirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja rehtori.

Jos yliopistokohtaisia tavoitteita ei saada valtakunnallisesti tai alakohtaisesti yhteensovitetuiksi, opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoituksen turvaamiseksi yksittäisen yliopiston osalta päättää määrällisistä ja laadullisista tavoitteista siltä osin kuin ne ovat yliopistolle

van rahoituksen perusteena.

49 §

Valtion rahoituksen määräytymisperusteet

Opetusministeriö myöntää yliopistoille rahoitusta tässä laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa.

Edellisenä vuonna yliopistoille osoitettua 1 momentissa tarkoitettua talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä.

Opetusministeriö myöntää yliopistoille perusrahoitusta laskennallisin perustein, ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus, sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella. Opetusministeriö voi myös myöntää yliopistoille tuloksellisuusrahoitusta yliopiston tuloksellisen toiminnan perusteella.

Yliopistoille korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen tutkimukseen liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistojen keskimääräisen arvonlisäveroker Tymän perusteella.

Opetusministeriö voi rahoitusta myöntäessään asettaa rahoituksen käyttämiselle ehtoja ja rajoituksia.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun yliopistoindeksin laskemisesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettujen rahoitusperusteiden laskennasta ja keskinäisestä jakautumisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Laskennallisin perustein myönnettävän rahoituksen perusteena olevista laskentakriteereistä säädetään opetusministeriön asetuksella.

osoitettavan rahoituksen perusteena.

49 §

Valtion rahoituksen määräytymisperusteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää yliopistoille rahoitusta tässä laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa.

Edellisenä vuonna yliopistoille osoitettua 1 momentissa tarkoitettua talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää yliopistoille perusrahoitusta laskennallisin perustein ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* voi myös myöntää yliopistoille tuloksellisuusrahoitusta yliopiston tuloksellisen toiminnan perusteella.

Yliopistoille korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen tutkimukseen liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista. Korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistojen keskimääräisen arvonlisäveroker Tymän perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoitusta myöntäessään asettaa rahoituksen käyttämiselle ehtoja ja rajoituksia.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun yliopistoindeksin laskemisesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettujen rahoitusperusteiden laskennasta ja keskinäisestä jakautumisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Laskennallisin perustein myönnettävän rahoituksen perusteena olevista laskentakriteereistä säädetään *opetus- ja kulttuuriministeriön* asetuksella.

50 §

Yliopistojen yhteisten menojen rahoitus

Opetusministeriö voi rahoittaa kaikkien yliopistojen yhteisiä toimintoja valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

50 §

Yliopistojen yhteisten menojen rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi rahoittaa kaikkien yliopistojen yhteisiä toimintoja valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa.

51 §

Seuranta ja raportointi

Yliopiston tulee toimittaa opetusministeriölle sen määräämät koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja muut seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot ministeriön päättämällä tavalla.

51 §

Seuranta ja raportointi

Yliopiston tulee toimittaa *opetus- ja kulttuuriministeriölle* sen määräämät koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja muut seurannan ja ohjauksen edellyttämät tiedot ministeriön päättämällä tavalla.

52 §

Maksatus

Toiminnan rahoitus maksetaan yliopistoille tasasuurina erinä joka kuukauden kolmantena pankkipäivänä.

Edellä 49 §:n 3 momentissa tarkoitettu tuloksellisuusrahoitus maksetaan yliopistoille opetusministeriön päättämällä tavalla.

52 §

Maksatus

Toiminnan rahoitus maksetaan yliopistoille tasasuurina erinä joka kuukauden kolmantena pankkipäivänä.

Edellä 49 §:n 3 momentissa tarkoitettu tuloksellisuusrahoitus maksetaan yliopistoille *opetus- ja kulttuuriministeriön* päättämällä tavalla.

53 §

Rahoituksen maksatuksen keskeytys

Opetusministeriö voi määrätä tässä laissa tarkoitetun rahoituksen maksamisen keskeytettäväksi, jos:

1) on ilmeistä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toimintaa, tai rahoituksen saaja olennaisessa määrin toimii vastoin tämän lain säännöksiä; tai

2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty,

53 §

Rahoituksen maksatuksen keskeytys

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä tässä laissa tarkoitetun rahoituksen maksamisen keskeytettäväksi, jos:

1) on ilmeistä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toimintaa, tai rahoituksen saaja olennaisessa määrin toimii vastoin tämän lain säännöksiä; tai

2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty,

ovat olennaisesti muuttuneet tai ne ovat olleet virheellisiä.

ovat olennaisesti muuttuneet tai ne ovat olleet virheellisiä.

55 §

Takaisinperintä

Opetusministeriön on määrättävä maksettu rahoitus takaisin perittäväksi, jos yliopisto on:

- 1) jättänyt palauttamatta rahoituksen, joka 54 §:n mukaan on palautettava;
- 2) käyttänyt rahoitusta olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin se on myönnetty;
- 3) antanut opetusministeriölle väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan rahoituksen saantiin, määrään tai ehtoihin, taikka salannut sellaisen seikan; tai
- 4) muutoin 1—3 kohtaan verrattavalla tavalla olennaisesti rikkonut rahoituksen käyttämistä koskevia säännöksiä tai rahoituspäätökseen otettuja ehtoja.

Opetusministeriön on tehtävä takaisinperintää koskeva päätös kahden vuoden kuluessa siitä, kun opetusministeriön tietoon on tullut seikka, jonka nojalla rahoituksen maksamisen keskeyttämiseen tai lopettamiseen taikka rahoituksen perintään voidaan ryhtyä. Päätös takaisinperinnästä on tehtävä kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluessa rahoituksen maksamisesta.

56 §

Korko ja viivästyskorko

Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään opetusministeriön asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

55 §

Takaisinperintä

Opetus- ja kulttuuriministeriön on määrättävä maksettu rahoitus takaisin perittäväksi, jos yliopisto on:

- 1) jättänyt palauttamatta rahoituksen, joka 54 §:n mukaan on palautettava;
- 2) käyttänyt rahoitusta olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin se on myönnetty;
- 3) antanut *opetus- ja kulttuuriministeriölle* väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan rahoituksen saantiin, määrään tai ehtoihin, taikka salannut sellaisen seikan; tai
- 4) muutoin 1—3 kohtaan verrattavalla tavalla olennaisesti rikkonut rahoituksen käyttämistä koskevia säännöksiä tai rahoituspäätökseen otettuja ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on tehtävä takaisinperintää koskeva päätös kahden vuoden kuluessa siitä, kun sen tietoon on tullut seikka, jonka nojalla rahoituksen maksamisen keskeyttämiseen tai lopettamiseen taikka rahoituksen perintään voidaan ryhtyä. Päätös takaisinperinnästä on tehtävä kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluessa rahoituksen maksamisesta.

56 §

Korko ja viivästyskorko

Jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään *opetus- ja kulttuuriministeriön* asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

58 §

Muutoksenhaku rahoitusta koskevaan päätökseen

Opetusministeriön rahoitusta koskevaan päätökseen, 53 §:n mukaiseen rahoituksen maksatuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen, 55 §:n mukaiseen takaisinperintäpäätökseen ja 57 §:n mukaiseen kuittausta koskevaan päätökseen haetaan oikaisua ja muutosta sen mukaan kuin valtionavustuslain (688/2001) 34 §:ssä säädetään.

58 §

Muutoksenhaku rahoitusta koskevaan päätökseen

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusta koskevaan päätökseen, 53 §:n mukaiseen rahoituksen maksatuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen, 55 §:n mukaiseen takaisinperintäpäätökseen ja 57 §:n mukaiseen kuittausta koskevaan päätökseen haetaan oikaisua ja muutosta sen mukaan kuin valtionavustuslain (688/2001) 34 §:ssä säädetään.

71 §

Kansalliskirjaston johtokunta

Opetusministeriö tekee Helsingin yliopiston hallitukselle esityksen ministeriötä ja kirjasto- ja edustavista jäsenistä ja heidän varajäsenistään kirjastoja kuultuaan. Helsingin yliopiston ehdotuksesta hallitus nimittää johtokuntaan yhtä monta jäsentä ja heidän varajäsentään kuin opetusministeriön esityksessä on. Lisäksi johtokuntaan nimitetään enintään kolme jäsentä ja heille varajäsenet opetusministeriön ja Helsingin yliopiston yhteisen ehdotuksen perusteella.

71 §

Kansalliskirjaston johtokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee Helsingin yliopiston hallitukselle esityksen ministeriötä ja kirjastoja edustavista jäsenistä ja heidän varajäsenistään kirjastoja kuultuaan. Helsingin yliopiston ehdotuksesta hallitus nimittää johtokuntaan yhtä monta jäsentä ja heidän varajäsentään kuin *opetus- ja kulttuuriministeriön* esityksessä on. Lisäksi johtokuntaan nimitetään enintään kolme jäsentä ja heille varajäsenet *opetus- ja kulttuuriministeriön* ja Helsingin yliopiston yhteisen ehdotuksen perusteella.

83 §

Muutoksenhaku yliopiston päätökseen

Yliopiston hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä yliopiston päätoimipaikka sijaitsee, sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä.

83 §

Muutoksenhaku yliopiston päätökseen

Yliopiston hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä yliopiston päätoimipaikka sijaitsee, sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä. *Valitus päätöksestä, joka koskee 43 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista, 43 c §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden palauttamista ja 45 §:ssä tarkoitettua varoitusta, määräaikaista erottamista*

ja opiskelusta pidättämistä, tulee käsitellä kiireellisenä.

85 §

Erottamispäätöksen täytäntöönpano

Opiskelijan määräaikaista erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei yliopisto tai hallinto-oikeus toisin määrää.

85 §

Opiskelu-oikeuden peruuttamista ja kurinpiittoa koskevan päätöksen täytäntöönpano

Opiskelu-oikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

87 §

Arviointi

Opetusministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto, josta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

87 §

Arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimii riippumattomana asiantuntijaelimenä korkeakoulujen arviointineuvosto. *Tarkempia säännöksiä arviointineuvostosta annetaan* valtioneuvoston asetuksella.

90 §

Varautumissuunnitelmat

Varautumista valvoo opetusministeriö. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, opetusministeriö voi määrätä puutteiden korjaamisesta.

90 §

Varautumissuunnitelmat

Varautumista valvoo *opetus- ja kulttuuriministeriö*. Jos varautumisessa havaitaan puutteita, opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä puutteiden korjaamisesta.

90 a §

Tietojensaantioikeus

Yliopiston toimielinten jäsenet, henkilöstö, opetusharjoittelua suorittavat ja harjoittelu-paikan henkilöstö sekä opiskeluterveydenhuollosta vastaavat saavat salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta ja turvallisuudesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 43 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän heinäkuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

5.

Laki

rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 §, sellaisena kuin se on laeissa 1093/1999, 505/2002 ja 654/2004, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä viisumia, työlupaa, oleskelulupaa tai muuta niihin verrattavaa syytä varten.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) mukaan toimitettava työnantajalle tai viranomaiselle. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä tarkoitettusta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, 20 luvussa tarkoitettusta seksuaalirikoksesta, 21 luvun 1 §:n nojalla taposta, 2 §:n nojalla murhasta, 3 §:n nojalla surmasta tai 6 §:n nojalla törkeästä pahoinpitelystä, 31 luvun 2 §:n nojalla törkeästä ryöstöstä taikka 50 luvussa tarkoitetuista huumausainerikoksista. Otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla henkilö on aikai-

6 §

Yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä viisumia, työlupaa, oleskelulupaa tai muuta niihin verrattavaa syytä varten.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) mukaan toimitettava työnantajalle tai viranomaiselle. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä tarkoitettusta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, 20 luvussa tarkoitettusta seksuaalirikoksesta, 21 luvun 1 §:n nojalla taposta, 2 §:n nojalla murhasta, 3 §:n nojalla surmasta tai 6 §:n nojalla törkeästä pahoinpitelystä, 31 luvun 2 §:n nojalla törkeästä ryöstöstä taikka 50 luvussa tarkoitetuista huumausainerikoksista. Otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla henkilö on aikai-

semmin voimassa olleen lain nojalla tuomittu vastaavasta rikoksesta. Ote on maksuton.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tietoa pyydettyessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Ote, jota tarkoitetaan 2 momentissa, toimitetaan vain henkilölle, jota ote koskee

Henkilön oikeudesta tarkastaa häntä koskevat rekisteritiedot on voimassa, mitä henkilö-tietojen suojasta säädetään. Rikosrekisteriin merkityllä henkilöllä on lisäksi oikeus pyynnöstä saada tieto siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen hänestä on annettu tietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävästä rekisteristä viimeisen vuoden aikana. Sillä, jolla on oikeus kirjoittaa oikeushenkilön nimi, on rekisterin pitämismenettelystä riippumatta vastaava tarkastus- ja tiedonsaantioikeus oikeushenkilön puolesta sekä oikeus saada oikeushenkilöä koskeva ote rekisteristä.

semmin voimassa olleen lain nojalla tuomittu vastaavasta rikoksesta. Ote on maksuton.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, opiskelija saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen opinnoissa taikka opintoihin kuuluvassa työssäoppimisessa tai harjoittelussa ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on pyydettyessä toimitettava koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998), ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain (631/1998), ammattikorkeakoululain (351/2003) tai yliopistolain (558/2009) mukaan. Oteeseen merkitään samat tiedot kuin 2 momentissa tarkoitettuun oteeseen. Ote on maksuton.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua tietoa pyydettyessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Ote, jota tarkoitetaan 2 ja 3 momentissa, toimitetaan vain henkilölle, jota se koskee.

Henkilön oikeudesta tarkastaa häntä koskevat rekisteritiedot *säädetään erikseen*. Rikosrekisteriin merkityllä henkilöllä on lisäksi oikeus pyynnöstä saada tieto siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen hänestä on annettu tietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävästä rekisteristä viimeisen vuoden aikana. Sillä, jolla on oikeus kirjoittaa oikeushenkilön nimi, on rekisterin pitämismenettelystä riippumatta vastaava tarkastus- ja tiedonsaantioikeus oikeushenkilön puolesta sekä oikeus saada oikeushenkilöä koskeva ote rekisteristä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Asetusluonnokset

Valtioneuvoston asetus

ammattillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta

Annettu Helsingissä päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, *muutetaan* ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (811/1998) 16 §, sellaisena kuin se on asetuksessa 562/2003, seuraavasti:

16 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 32 §:ää sovelletaan seuraaviin ammatillisiin perustutkintoihin johtavaan koulutukseen tai koulutusohjelmaan:

1) humanistisella ja kasvatusalalla lapsi- ja perhetyön perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto ja viittomakielisen ohjauksen perustutkinto;

2) tekniikan ja liikenteen alalla lentokoneasennuksen perustutkinto, lennonjohdon perustutkinto, logistiikan perustutkinnon kul-

jetuspalvelujen koulutusohjelma ja lentoasemapalvelujen koulutusohjelma, rakennusalan perustutkinnon maanrakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma, merenkulkualan perustutkinto ja turvallisuusalan perustutkinto;

3) luonnonvara- ja ympäristöalalla metsäalan perustutkinnon metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma;

4) sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, hammas-tekniikan perustutkinto, lääkealan perustutkinto ja liikunnanohjauksen perustutkinto.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 8 §:n muuttamisesta

Annettu Helsingissä päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, *lisätään* ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun asetukseen (812/1998) uusi 8 § seuraavasti:

8 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 11 §:n 6 a kohtaa sovelletaan seuraaviin ammatti- tai erikoisammattitutkintoihin valmistavaan koulutukseen:

- 1) humanistisella ja kasvatusalalla lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto;
- 2) tekniikan ja liikenteen alalla ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto, linja-autonkuljettajan ammattitutkinto, puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto, yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto, liikenneopettajan erikoisammattitutkinto, vartijan ammattitutkinto, turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto;
- 3) luonnonvara- ja ympäristöalalla metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto;

4) sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto, perhepäivähoitajan ammattitutkinto, koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto, jalkojenhoidon ammattitutkinto, kipsausalan ammattitutkinto, obduktiopreparaattorin ammattitutkinto, kipsimestarin erikoisammattitutkinto, psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto, kehitysvamma-alan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, päihdetyön ammattitutkinto, näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto, puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto, työvalmennuksen erikoisammattitutkinto, vanhustyön erikoisammattitutkinto, hierojan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, liikunnan ammattitutkinto, valmentajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Annettu Helsingissä päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, lisätään ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (352/2003) uusi 18 a § seuraavasti:

18 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa ammattikorkeakoululain (351/2003) 25 a §:ää sovelletaan koulutukseen, joka johdetaan johonkin seuraavista tutkintonimikkeistä:

1) humanistisella ja kasvatusalalla viittomakielentulkki (AMK) ja yhteisöpedagogi (AMK);

2) kulttuurialalla musiikkipedagogi (AMK), tanssinopettaja (AMK) ja teatterilähtökoulun ohjaaja (AMK);

3) tekniikan ja liikenteen alalla merikapteeni (AMK);

4) sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla apuvälineteknikko (AMK), bioanalyttikko (AMK), ensihoitaja (AMK), fysioterapeutti (AMK), geronomi (AMK), hammasteknikko (AMK), jalkaterapeutti (AMK), kuntoutuk-

sen ohjaaja (AMK), kättilö (AMK), naprapaatti (AMK), optometrismi (AMK), osteopaatti (AMK), röntgenhoitaja (AMK), sairaanhoitaja (AMK), sosionomi (AMK), suuhygienisti (AMK), terveydenhoitaja (AMK), toimintaterapeutti (AMK) ja liikunnanohjaaja (AMK).

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa ammattikorkeakouluista annetun lain 25 a §:ää sovelletaan lisäksi ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (357/2003) mukaisesti ammatillisiin opettajankoulutusopintoihin ja liikenneopettajankoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (358/2003) mukaiseen liikenneopettajankoulutukseen.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Annettu Helsingissä päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, lisätään yliopistoista annetun valtioneuvoston asetukseen (770/2009) uusi 2 a § seuraavasti:

2 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa yliopistolain (558/2009) 43 a §:ää sovelletaan koulutukseen, joka johtaa johonkin seuraavista yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) mukaisista tutkinnoista:

- 1) farmaseutin tutkinto ja proviisorin tutkinto;
- 2) hammaslääketieteen kandidaatin ja hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinto;
- 3) lääketieteen kandidaatin ja lääketieteen lisensiaatin tutkinto;

4) psykologian kandidaatin ja psykologian maisterin tutkinto;

5) teologian kandidaatin ja teologian maisterin tutkinto;

6) terveystieteiden kandidaatin ja terveystieteiden maisterin tutkinto.

Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa yliopistolain 43 a §:ää sovelletaan lisäksi sosiaalityön pääaineopintoihin sekä yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n mukaisiin opettajankoulutuksen opintoihin.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .